



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ
ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ
แนวทางการนำไปใช้สำหรับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้

โดย มุฮัมหมัดอาฟีฟิ อัสซอลิฮียฺ และคณะ

มีนาคม พ.ศ. 2563

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ
ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ
แนวทางการนำไปใช้สำหรับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. ดร.มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัซซอลิฮีย์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ดร.ยุโสบ บุญสุข	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. ดร.นัชชีมา บาเกาะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
4. ดร.อิบรอฮีม ลามีน ซาโน	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัยการสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการนำไปใช้สำหรับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้ มีระยะเวลาดำเนินโครงการวิจัยตั้งแต่ 6 สิงหาคม 2561 ถึงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2562 โดยได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ตามสัญญาเลขที่ RDG6110058

โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามเป็นสถาบันการศึกษาที่อยู่คู่กับภูมิภาคอาเซียนมาอย่างยาวนานจากการศึกษาประมาณการจำนวนโรงเรียนสอนศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ประมาณ 60,000 แห่ง และเฉพาะประเทศอินโดนีเซียมีมากถึงประมาณ 50,000 แห่ง และแม้มีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามจำนวนมาก แต่ประเด็นการปรับตัวของโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 และการตอบสนองความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศยุคใหม่ยังคงเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง ประเด็นการศึกษาการปรับตัวของโรงเรียนสู่การสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ โดยเฉพาะการปฏิรูปห้องเรียนหรือการเรียนการสอนที่มองอย่างครอบคลุมรอบด้าน ซึ่งจากการศึกษาของมุนีราห์ ยามิรุเต็ง และคณะ (2561) ทำให้เข้าใจรูปแบบของการจัดการศึกษาในประเทศอาเซียนเบื้องต้นว่ามีรูปแบบอย่างไรในสังคมพหุวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามการศึกษาข้างต้นเป็นการศึกษาในภาพรวมเท่านั้นซึ่งเห็นควรทำการศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติม โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้การศึกษาจึงเป็นการศึกษาเชิงลึกต่อยอดจากการศึกษาที่ผ่านมา โดยมุ่งเน้นประเด็นการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ซึ่งเป้าหมายหลักคือการสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และนำผลการสังเคราะห์ไปพัฒนาเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้ โดยทำการศึกษากลยุทธ์ทั้งในระดับห้องเรียน โรงเรียน นโยบายการศึกษาของประเทศและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเลือกศึกษาโรงเรียนมัธยมที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศและมีลักษณะใกล้เคียงกับโรงเรียนในประเทศไทย ซึ่งหลายโรงเรียนในประเทศข้างต้นได้ปรับเปลี่ยนและปฏิรูปการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนมีคุณภาพและมาตรฐานเทียบเท่ากับโรงเรียนของรัฐชั้นนำในประเทศได้ อีกทั้งสามารถสร้างผู้เรียนให้พร้อมต่อการเป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการเรียนศาสนาตามหลักศรัทธาได้อย่างเข้มแข็งพร้อมกัน

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 3) สังเคราะห์กลยุทธ์และพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ตอน คือ 1) เป็นการวิจัยภาคสนาม (Field research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิง

สำรวจ ในกลุ่มเป้าหมายครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และประเทศไทย ที่ทำการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 251 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) และ 3) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในรูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group discussion) เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางการนำไปใช้สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสนทนากลุ่มผู้เข้าร่วม จำนวน 15 ท่าน ได้แก่ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้บริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาในภาพรวมพบว่าโครงสร้างรายวิชาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ได้มีการปรับปรุงรายวิชาให้น้อยลงและเน้นการพัฒนาทักษะของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Teach Less, Learn More “สอนให้น้อยลงและเรียนรู้ให้มากขึ้น” โดยจัดทำเป็นหลักสูตรสามัญบูรณาการอิสลามหรืออิสลามศึกษาบูรณาการวิทยาศาสตร์ และใช้วิธีการสอนที่ทันสมัยลงในทุกรายวิชารวมถึงวิชาศาสนา และเมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างรายวิชาของทั้งสามประเทศกับประเทศไทย พบว่าวิชาแกน ได้แก่ วิชาภาษาแม่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาอาหรับ ประเทศไทยเรียนน้อยกว่าทั้งสามประเทศจำนวนหลายคาบ ในขณะที่วิชาศาสนาประเทศไทยมีรายวิชามากกว่าทั้งสามประเทศเกือบเท่าตัว โดยมาเลเซียเรียนรายวิชาศาสนา 12-13 คาบต่อสัปดาห์ อินโดนีเซียเรียน 7-8 คาบต่อสัปดาห์ สิงคโปร์เรียน 11 คาบต่อสัปดาห์ และประเทศไทยเรียน 18-23 คาบต่อสัปดาห์ สำหรับระยะเวลาของคาบเรียนพบว่าประเทศไทยเรียนนานที่สุด 45-50 นาทีต่อคาบ ในขณะที่ทั้งสามประเทศเรียน 30-35 นาทีต่อคาบเท่านั้น โดยสรุปจำนวนวิชาเรียนในแต่ละวันไม่นับรวมคาบกิจกรรมพบว่าประเทศไทยเรียนมากที่สุดที่ 9 คาบต่อวัน ในขณะที่ประเทศอื่นๆ เรียนไม่เกิน 7 คาบต่อวัน แม้จำนวนชั่วโมงในแต่ละวันไม่แตกต่างกันแต่ประเทศอื่น ๆ มีคาบกิจกรรมมากกว่าประเทศไทย ในขณะที่ประเทศไทยเน้นเรียนรายวิชาทั้งวัน และที่สำคัญต่างประเทศเรียนเพียง 5 วันต่อสัปดาห์ในขณะที่ประเทศไทยเรียน 6 วันต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ข้อค้นพบข้างต้นการศึกษาพบผลการวิจัยที่สำคัญดังนี้

1. มุมมองของครูผู้สอนต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การศึกษาที่สร้างให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารที่ดี และครูสามารถบูรณาการศาสนาในรายวิชาได้ ผู้เรียนรู้เท่าทันสารสนเทศและสื่อเทคโนโลยีการสื่อสาร และสามารถเป็นพลเมืองโลก ในขณะที่คุณลักษณะของครูผู้สอนประกอบด้วย 9 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ ครูทำหน้าที่เสมือนโค้ช ครูผู้สอนประสบการณ์และทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน มีความเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน สามารถบูรณาการศาสตร์ในการเรียนการสอน เป็นผู้ที่ศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ รู้ทันเทคโนโลยี มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสอนกันเป็นทีมได้

2. กลยุทธ์การสอนซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์จากกรอบแนวคิดที่ได้สังเคราะห์จากแนวคิดหลักของ Greenberg & Davila (2002) Neittaanmäki et al. (2016) และ มูนิราร์ห์ ยามิรูเต็ง และคณะ (2561) พบว่ากลยุทธ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) กลยุทธ์ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย 1.1) ด้านโครงสร้างหลักสูตรวิชาสามัญบูรณาการอิสลาม 1.2) ด้านการบูรณาการอิสลาม 1.3) ด้านวิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และ 1.4) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) การเตรียม

ความพร้อมก่อนการเรียนการสอน มีองค์ประกอบย่อย 2.1) ด้านการกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ 2.2) ด้านการวิเคราะห์ผู้เรียน และ 2.3) ด้านการประเมินศักยภาพการสอนของครูผู้สอน 3) การวิเคราะห์ประเด็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน มีองค์ประกอบย่อย 3.1) การบริหารจัดการเวลา 3.2) การออกแบบห้องเรียน 3.3) บุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3.4) ทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 3.5) วัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 4) การออกแบบการวัดผลและประเมินผลแนวใหม่ 5) การประกันคุณภาพการสอน และ 6) การพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน

3. ตัวแปรที่สามารถทำนายกลยุทธ์การสอนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรแนวทางของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตัวแปรการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน ตัวแปรปัจจัยด้านผู้ปกครอง และตัวแปรด้านนโยบายแห่งรัฐ มีค่าสัมประสิทธิ์จากคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.35, 0.30, 0.25 และ 0.18 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือจำนวน 4 ตัวแปร สามารถทำนายกลยุทธ์การสอนได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายกลยุทธ์การสอนได้ร้อยละ 59.00 ($r\text{-square} = 0.59$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 26.93$, $p\text{-value} = 0.00$) และตัวแปรที่สามารถทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน ตัวแปรการประกันคุณภาพการสอน และตัวแปรการปรับปรุงการเรียนการสอน มีค่าสัมประสิทธิ์จากคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.22, -0.19 และ 0.28 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือจำนวน 3 ตัวแปร สามารถทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 41.00 ($r\text{-square} = 0.41$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 17.08$, $p\text{-value} = 0.00$)

4. กลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการในปัจจุบัน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์หลักสูตรสามัญบูรณาการอิสลาม (บูรณาการสาระการเรียนรู้/บูรณาการโครงสร้างรายวิชา) 2) กลยุทธ์การสอนแบบ Inquiry Based Learning หรือ CAMT-UBD หรือ Project-Based Learning สำหรับรายวิชาบูรณาการอิสลาม หรืออิสลามบูรณาการสามัญ 3) กลยุทธ์การวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้บูรณาการอิสลาม 4) กลยุทธ์นำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 5) กลยุทธ์ระบบพัฒนาครูโรงเรียนบูรณาการโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน และ 6) กลยุทธ์หุ้นส่วนทางการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ

5. แนวทางการนำไปใช้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีผู้ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กอ.รมน. ภาค 4 สมาคมโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการอิสลาม องค์กรเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน และการนำไปใช้กระบวนการที่ชื่อว่า “อัฟเลิร์น (UPLERN)” ซึ่งประกอบด้วย 6 กระบวนการ คือ 1) การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Understanding) 2) การจัดลำดับความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Prioritizing) 3) การเรียนรู้ (Learning) 4) การนำกลยุทธ์ไปใช้และประเมิน (Employing and Evaluation)

5) การให้ผลสะท้อนกลับและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Reflecting and Revising) และ 6) การสร้างเครือข่าย (Networking)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและหน่วยงานที่จะใช้ประโยชน์ มีดังนี้ 1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานศึกษาธิการภาค 7 ยะลา สำนักงานนโยบายการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ในด้านการกำหนดนโยบายสนับสนุน จัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย โดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างผู้เรียนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) สถาบันผลิตครู เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จะได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาครูและผู้บริหารเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรที่สามารถผลิตครูและผู้บริหารให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศ และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 3) การเปรียบเทียบกลยุทธ์การสอนในประเทศต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามกว่า 300 แห่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการเรียนการสอนยุคใหม่เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมในการเข้าสู่สังคมในศตวรรษที่ 21

การศึกษานี้มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ 1) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานศึกษาธิการภาค 7 ยะลา สำนักงานศึกษาธิการ (ส่วนหน้า) สำนักงานนโยบายการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ภาค 4 ส่วนหน้า ควรนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในประเทศไทย การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย การพัฒนาครูและบุคลากร การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้นแบบบูรณาการอิสลาม โดยเฉพาะหลักสูตรบูรณาการอิสลามรวมถึงการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การจัดการศึกษามีมาตรฐานสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน และสามารถสร้างผู้เรียนคุณภาพที่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ 2) สถาบันผลิตครูและผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ วิทยาลัยอิสลามศึกษา และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี และสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรพัฒนาวิชาชีพครูอื่น ๆ ควรนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์บัณฑิต การปรับเนื้อหาในการเรียนการสอนครูที่จะเข้าสู่โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการจัดหลักสูตรระยะสั้นในการอบรมครูและผู้บริหารในพื้นที่ เช่น เทคนิคการสอนแบบใหม่ การพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และ 3) โรงเรียนควรนำผลการวิจัยนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โครงสร้างรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนใหม่ รวมถึงนำผลการศึกษาด้านรูปแบบการสอนไปใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับการสนับสนุนทุนการวิจัยเพื่อพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยครั้งนี้

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ (ฝ่าย 1) และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สกสว. ที่ให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่ายิ่งในการพัฒนาคุณภาพงานวิจัย และแนวทางการนำงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียนอิสลามอิตาเยฮู ประเทศมาเลเซีย โรงเรียนอัล-อารอบียะห์ อัล-อิสลามียะห์ ประเทศสิงคโปร์ และโรงเรียนอุมมุลกุรอ โบโกร ประเทศอินโดนีเซีย และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เปิดโอกาสให้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อไป นอกจากนี้คณะผู้วิจัยต้องขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะทางการนำกลยุทธ์การสอนไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ และต้องขอบคุณคณบดีคณะวิทยาการอิสลาม รวมถึงคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจแก่นักวิจัยรุ่นใหม่ของมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง และที่ลืมไม่ได้คือคณะผู้วิจัยทุกท่าน รวมทั้งนายวิทยา พายยาม และนางสาวฟาตีมา สะมะ ผู้ช่วยนักวิจัยที่ร่วมแรงร่วมใจจนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาสาระและข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะมีคุณูปการต่อผู้สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในการกำหนดนโยบายสนับสนุนจัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย โดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างผู้เรียนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งสถาบันผลิตครู สามารถนำไปพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรที่สามารถผลิตครูและผู้บริหารให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศ และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ความคิดเห็นในรายงานนี้เป็นของคณะผู้วิจัย หน่วยงานผู้ให้ทุนอุดหนุนและหน่วยงานต้นสังกัดไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และหากมีข้อผิดพลาดประการใด คณะผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

15 มีนาคม 2563

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาความสัมพันธ์และวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 3) สังเคราะห์กลยุทธ์และพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ การศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การใช้สถิติบรรยาย และการถดถอยพหุคูณ กลุ่มเป้าหมายหลักคือครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และประเทศไทย และกลุ่มเป้าหมายรองคือผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โดยผลการวิจัยมีดังนี้

1) ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ การศึกษาที่สร้างผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารที่ดี และครูสามารถบูรณาการศาสนาในรายวิชา ผู้เรียนรู้เท่าทันสารสนเทศและสื่อเทคโนโลยีการสื่อสาร และสามารถเป็นพลเมืองโลก และครูผู้สอนควรมีคุณลักษณะสำคัญ 9 ด้าน ได้แก่ ครูคือโค้ช ผู้สอนประสบการณ์และทักษะชีวิตแก่ผู้เรียน เข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน สามารถบูรณาการศาสตร์ในการเรียนการสอน ผู้ที่ศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ รู้ทันเทคโนโลยี มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ในส่วนกลยุทธ์การสอนวิเคราะห์จากกรอบกลยุทธ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน 3) การวิเคราะห์ประเด็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน 4) การออกแบบการวัดผลและประเมินผลแนวใหม่ 5) ระบบการนำผลการประเมินสู่การปรับปรุงและพัฒนา และ 6) ระบบประกันคุณภาพการสอน

2) ตัวแปรที่สามารถทำนายกลยุทธ์การสอนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตัวแปรการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน ตัวแปรปัจจัยด้านผู้ปกครอง และตัวแปรด้านนโยบายแห่งรัฐ และตัวแปรที่สามารถทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน ตัวแปรการประกันคุณภาพการสอน และตัวแปรการปรับปรุงการเรียนการสอน

3) กลยุทธ์จากการสังเคราะห์เพื่อใช้ในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้แก่ 1) กลยุทธ์หลักสูตรสามัญบูรณาการอิสลาม (บูรณาการสาระการเรียนรู้/บูรณาการโครงสร้างรายวิชา) 2) กลยุทธ์การสอนแนวใหม่สำหรับรายวิชาบูรณาการอิสลาม 3) กลยุทธ์การวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้บูรณาการอิสลาม 4) กลยุทธ์การนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 5) กลยุทธ์ระบบพัฒนาครูโรงเรียนบูรณาการโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน และ 6) กลยุทธ์หุ้นส่วนทางการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ ในส่วนแนวทางการนำไปใช้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีชื่อว่ากระบวนการ “อัฟเลิร์น (UPLERN)” ซึ่งประกอบด้วย 6 กระบวนการ คือ 1) การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Understanding) 2) การจัดลำดับความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Prioritizing) 3) การเรียนรู้ (Learning) 4) การนำกลยุทธ์ไปใช้และประเมิน (Employing and Evaluation) 5) การให้ผลสะท้อนกลับและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Reflecting and Revising) และ 6) การสร้างเครือข่าย (Networking)

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสอน การศึกษาในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรบูรณาการอิสลาม โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อาเซียน

Abstract

This study aims to 1) analyze pedagogical strategies in developing learners of the 21st century, 2) examine relationships and analyze factors related to the implementations of such strategies, and 3) synthesize strategies and develop implementational guidelines for Islamic private schools in the southern border provinces. Through multimethodology, the data were collected using an in-depth interview, a focus group discussion, a non-participant observation, and survey research. Subsequently, content analysis, descriptive statistics, and multiple regression were employed to process the data. The primary target group comprises teachers from private religious schools in charge of integrated curriculums in Malaysia, Indonesia, Singapore, and Thailand whereas the secondary one comprises school administrators, learners, and parents. The findings revealed the following insights:

1. The teachers perceive that 21st-century education is about nurturing lifelong learners so that they can flexibly adapt themselves to situations. Learners should possess practical communication skills, religious knowledge should be integrated into courses, learners should have adequate information literacy and communication technology media literacy, and learners should have the quality to become global citizens. Furthermore, teachers should be equipped with these nine desirable capacities: being coaches, introducing experiences and life skills to learners, understanding the differences among learners, being able to integrate science into teaching, being lifelong learners, being specialized in the fields, being technology literate, having modern pedagogical techniques, and being a team player. Additionally, the pedagogical strategies were analyzed from six strategic frameworks, including 1) curriculum and learning management, 2) pre-instructional preparation, 3) pedagogical-barrier analysis, 4) new measurement and evaluation designs, 5) developmental systems that utilize evaluation results, and 6) teaching quality assurance system.

2. The variables with pedagogical-strategy predictability at 0.05 statistical significance were guidelines for 21st-century educational management, teacher professional development, parents, and public policies. The variables with 21st-century-skill predictability at 0.05 statistical significance were pre-instructional preparation, teaching quality assurance, and pedagogical development.

3. The synthesized strategies for the contexts of Islamic private schools were 1) Islamic integrated general education (learning-strand/course-structure integrations), 2) new pedagogies for Islamic integrated courses, 3) measurement and evaluation for Islamic integrated learning management, 4) pedagogical utilization of educational technology in teaching and school management, 5) class-based integrated teacher development systems, and 6) educational partnership to enhance the quality of Islamic private schools providing integrated curriculums. On the implementational scale, driving pedagogical transformations and developing learners of the 21st century, a scheme known as “UPLEARN” was proposed. The scheme contains six processes: 1) understanding, 2) prioritizing, 3) learning, 4) employing and evaluation, 5) reflecting and revising, and 6) networking.

Keywords: pedagogical strategy, 21st-century education, Islamic integrated curriculum, Islamic private schools, ASEAN

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
บทคัดย่อ	ฉ
Abstract	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1	1
บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.3 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 ข้อจำกัดในการศึกษา	5
1.6 วิธีการวิจัย	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่จะใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย	13
1.8 กรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น	14
บทที่ 2	18
การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
2.1 การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21: ความเป็นมา นโยบาย และหลักคิดที่สำคัญ	18
2.2 นโยบายแห่งรัฐและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทยและประเทศอาเซียน	25
2.3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยและประเทศอาเซียน	39
2.4 แนวคิดเรื่องกลยุทธ์การสอน	48
2.5 แนวคิดเรื่องระบบนิเวศการเรียนรู้	48
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
บทที่ 3	52
ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลรอง	52
3.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนเป้าหมาย	52
3.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก	55
3.3 สภาพทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน	56

3.4 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน.....	62
3.5 ผลการสัมภาษณ์นักเรียน	64
3.6 ผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง	66
บทที่ 4	68
การวิเคราะห์กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	68
4.1 ข้อมูลความคิดเห็นของครูต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21	68
4.2 กลยุทธ์การสอนของครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	73
บทที่ 5	116
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	116
5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	116
5.2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสอน ปัจจัยด้านกลยุทธ์การ สอน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มต่างประเทศกับประเทศไทย	118
5.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษ ที่ 21 สู่ความสำเร็จ	121
บทที่ 6	129
กลยุทธ์และแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคมจังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	129
6.1 กลยุทธ์การสอนสำหรับการนำไปใช้ในบริบทภาคใต้ของประเทศไทย	129
6.2 แนวทางการนำไปใช้.....	132
บทที่ 7	137
สรุปและอภิปรายผล	137
7.1 สรุปข้อค้นพบจากการวิจัย	138
7.2 การอภิปรายผล	144
7.3 ข้อเสนอแนะ	159
รายการอ้างอิง.....	162
ภาคผนวก	175
ภาคผนวก 1 รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	vii
ภาคผนวก 2 แบบสอบถามวิจัย.....	viii
ภาคผนวก 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ.....	xviii

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามโรงเรียนและประเภทผู้ให้ข้อมูล	7
ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ในประเทศอาเซียน	38
ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประเทศอินโดนีเซีย	55
ตารางที่ 3.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประเทศมาเลเซีย	55
ตารางที่ 3.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประเทศสิงคโปร์	56
ตารางที่ 3.4 เปรียบเทียบสภาพทั่วไปเบื้องต้นด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน	61
ตารางที่ 3.5 เปรียบเทียบการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียน	64
ตารางที่ 3.6 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	65
ตารางที่ 3.7 ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมและการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21	67
ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้าใจและทัศนคติของครูผู้สอนต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21	72
ตารางที่ 4.2 โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนสามัญบูรณาการอิสลาม SMI HIDAYAH	75
ตารางที่ 4.3 โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนสามัญบูรณาการอิสลาม SMPIT UMMUL QURO	77
ตารางที่ 4.4 โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนสามัญบูรณาการของ MAI	79
ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และไทย	80
ตารางที่ 4.6 การจัดกลุ่มรายวิชาอิสลามศึกษาแบบบูรณาการของโรงเรียน MAI	89
ตารางที่ 4.7 ตัวอย่างการสอนวิชาภาษาอินโดนีเซียโดยใช้กระบวนการ IBL โรงเรียน UMMUL QURA	91
ตารางที่ 4.8 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด A-M-T	92
ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบการกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียน	96
ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบปัจจัยด้านอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21	106
ตารางที่ 4.11 การวัดและประเมินผลแบบ INQUIRY BASED LEARNING ของ UMMUL QURA	107
ตารางที่ 4.12 แนวทางการประเมินผลผู้เรียนในรายวิชาอิสลามศึกษาแนวใหม่ของโรงเรียน MAI	109
ตารางที่ 5.1 ความถี่ และ ร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา (N = 251)	117
ตารางที่ 5.2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสอน	118
ตารางที่ 5.3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านกลยุทธ์การสอนระหว่างกลุ่มต่างประเทศกับประเทศไทย	119
ตารางที่ 5.4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน	120
ตารางที่ 5.5 เมทริกซ์สหสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน	124
ตารางที่ 5.6 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน	125
ตารางที่ 5.7 เมทริกซ์สหสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรกลยุทธ์การสอนส่งผลต่อทักษะ ...	127
ตารางที่ 5.8 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ กลยุทธ์การสอนที่ส่งผลต่อทักษะในศตวรรษที่ 21	128
ตารางที่ 6.1 การสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนเพื่อการนำไปใช้ในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนใต้	130
ตารางที่ 6.2 แนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้โดยกระบวนการ UPLEARN	134

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น	16
ภาพที่ 2.1 กรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของ ATC21S.....	20
ภาพที่ 2.2 กรอบการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทย	27
ภาพที่ 2.3 กรอบการพัฒนาผู้เรียนประเทศมาเลเซียในศตวรรษที่ 21	29
ภาพที่ 2.4 สมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	31
ภาพที่ 2.5 กรอบการศึกษาเพื่อสร้างบุคลิกและอุปนิสัยของคนในชาติ	35
ภาพที่ 2.6 สัณเคราะห์ประเด็นการบูรณาการอิสลามของโรงเรียนหลักสูตรบูรณาการในอาเซียน	85

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามถือได้ว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่อยู่คู่กับภูมิภาคอาเซียนมาอย่างยาวนาน และเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคลในภูมิภาคนี้ ตั้งแต่อดีตประมาณศตวรรษที่ 15 (Margono, 2012) มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนอกจากประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน แล้ว ประเทศอื่น ๆ ได้แก่ ไทย กัมพูชา ฟิลิปปินส์ เวียดนาม พม่า สิงคโปร์ และติมอร์เลสเต ก็มีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามอยู่หลายแห่ง ซึ่งยังคงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา และเป็นสถาบันที่ได้รับความนิยมของประชาชนตลอดมา

รูปแบบของโรงเรียนสอนศาสนาในปัจจุบันมีหลากหลาย เช่น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันปอเนาะ มัдресะฮ์ สถาบันสอนอัลกุรอาน ตาติกา ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด เป็นต้น จากการศึกษาประมาณการได้ว่ามีโรงเรียนสอนศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้นในภูมิภาคอาเซียน ประมาณกว่า 60,000 แห่ง และเฉพาะประเทศอินโดนีเซียมีมากถึงประมาณ 50,000 แห่ง โดยมีรูปแบบและการเรียกชื่อแตกต่างกันตามแต่ละพื้นที่ เช่น ในเขตชวาและกาลิมันตัน เรียกชื่อ ปาซานเตรน (Pasantren) และเปาะเนาะ (Pondok) ในเขตสุมาตราตะวันตกเรียกชื่อ สุรา (Surau) ในเขตอาเจะห์ เรียกชื่อ ดายะฮ์ (Dayah) เป็นต้น (Charlene Tan, 2014)

แม้มีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามจำนวนมากในอาเซียน แต่ประเด็นการปรับตัวของโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการตอบสนองความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศยุคใหม่ ยังคงมีการตั้งคำถามตลอดมาเกี่ยวกับจุดยืน แนวทาง และกระบวนการในการปรับตัวของโรงเรียน เนื่องจากเมื่อต้องบูรณาการระหว่างศาสตร์ศาสนากับศาสตร์ทางโลกที่ส่วนใหญ่เป็นกระบวนการจัดการศึกษาของตะวันตก ซึ่งมีหลายประเด็นไม่สอดคล้องกับแนวคิดและมโนทัศน์การศึกษาอิสลาม (Rabasa, 2005) โดยเริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ที่แนวคิดตะวันตกเริ่มเข้ามาในระบบการจัดการศึกษาอิสลามในภูมิภาคนี้ (al-Otaibi & Rashid, 1997) ความท้าทายจึงเกิดขึ้นสำหรับโรงเรียนทั้งในด้านการกำหนดจุดยืน การออกแบบหลักสูตร การพัฒนาครูผู้สอน และการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการบูรณาการระหว่างความรู้ศาสนา และความรู้ทางโลก และแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในการปรับตัวที่ผ่านมาสำหรับโรงเรียนสอนศาสนาที่เห็นเด่นชัดคือการบูรณาการอิสลาม (Islamic Integration) ที่สามารถนำแนวคิดระบบการศึกษาของตะวันตกมาใช้ในสถาบันการศึกษาในขณะที่ยังคงไว้ซึ่งหลักการของศาสนา (AbdulHamid AbuSulayman, 1989) และถือเป็นจุดเปลี่ยนของการปฏิรูปสถาบันการศึกษาอิสลามเพื่อให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

แนวคิดบูรณาการอิสลามที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ แม้โดยทางปฏิบัติอาจยังไม่ถึงเป้าหมายของการบูรณาการที่แท้จริง แต่ก็ก่อให้เกิดโรงเรียนสอนศาสนาที่ใช้หลักสูตรคู่ขนานหรือสองระบบการศึกษา (Paralell Education or Dualism Educational System) และหลายโรงเรียนในภูมิภาคนี้ได้นำแนวคิดนี้ไปปรับใช้ในโรงเรียน

ที่สำคัญสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานได้ศึกษาทั้งวิชาศาสนาและ วิชาสามัญ และหลายประเทศก็ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เช่น ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน เป็นต้น โดยรัฐจัดการศึกษาหลักสูตรคู่ขนาน โดยรัฐจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของรัฐเอง หรือในรูปแบบ การอุดหนุนงบประมาณแก่ภาคเอกชน ตัวอย่างประเทศไทยที่รัฐอุดหนุนงบประมาณแก่โรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตามประเด็นคุณภาพของการจัดการศึกษายังคงเป็นปัญหา และเป็นความท้าทายที่ โรงเรียนสอนศาสนาต้องให้ความสำคัญ ตัวอย่างโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ต่ำกว่าภูมิภาคอื่นของประเทศต่อเนื่องหลายปี (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2560) โดยมีปัจจัยที่ สำคัญ เช่น เนื้อหาการเรียนมากกว่าโรงเรียนทั่วไปเพราะต้องเรียนทั้งรายวิชาศาสนาและสามัญ คุณภาพของ ครูผู้สอน การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารจัดการ เป็นต้น (นิเลาะ แวอุซัง ผ่องศรี วาณิชยสุวงศ์ อิบรอเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต อะห์มัด ยี่สุนทร และมุฮัมมัดรุลยานี บากา, 2552) และ โดยเฉพาะในด้านการเรียนการสอน ซึ่งจากการศึกษาของ จารูว์จัน สองเมือง และชิรพงศ์ แก่นอินทร์ (2555) พบว่าครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีความต้องการทักษะในการบูรณาการเนื้อหาศาสนาในวิชา สามัญ การเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาศาสนาสู่สถานการณ์ปัจจุบัน การพัฒนาทางด้านทักษะการจัดการเรียนการ สอน การพัฒนาทางด้านการวัดและประเมินผล และการพัฒนาทางด้านทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ปัญหาบางส่วนในประเทศไทยข้างต้นถือเป็นปัญหาสำหรับประเทศอื่น ๆ เช่นเดียวกัน เมื่อโรงเรียนต้องทำ การปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้สามารถผสมผสานระหว่างรูปแบบดั้งเดิมกับ รูปแบบใหม่ตามแนวทางการจัดการศึกษาของตะวันตก (Abdul Rashid, 2010; Shah, Ghazi, Shahzad, & Ullah, 2015) เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการในการพัฒนาประเทศ

เมื่อเข้าสู่สังคมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสังคมความรู้และสารสนเทศ ความท้าทายต่อการจัดการศึกษา ได้มาเยือนสถาบันการศึกษาอีกครั้ง ซึ่งไม่เฉพาะสถาบันการศึกษาอิสลามเท่านั้น แต่ส่งผลต่อระบบการศึกษา ทั่วไปทั้งหมดด้วย เพราะมโนทัศน์การศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเน้นความรู้ไปสู่การพัฒนาทักษะการ เรียนรู้ จากครูเป็นศูนย์กลางไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยตนเองอย่างมีความหมาย โดยมีเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นตัวแปรสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Foray & Lundvall, 1998; OECD, 1996; Voogt & Roblin, 2010) ทำให้ระบบการศึกษากลายเป็นเสมือนระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecology System) ที่มองระบบการเรียนรู้เป็นแบบวัฏจักรที่มีความสัมพันธ์และเป็นพลวัต โดยที่ไม่ได้แยก ส่วนจากองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเหมือนในอดีตที่ผ่านมา (Hannon, Patton, & Temperley, 2011) ดังนั้น สถาบันการศึกษาอิสลาม โดยเฉพาะครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนอย่างเร่งด่วน จากการสอน แบบเดิมไปสู่การสอนเพื่อเตรียมผู้เรียนให้ก้าวสู่สังคมในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการจัดการศึกษาอิสลามมี ความสำคัญต่อความยั่งยืนของสังคมมุสลิมในอนาคต การยึดติดกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ๆ อาจ ส่งผลต่อการสร้างความพร้อมในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในอนาคตได้ (จารูว์จัน สองเมือง, 2558)

ในส่วนการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของนักวิชาการไทยที่ ผ่านมา แม้มีผู้ที่ทำการศึกษากันจำนวนมาก เช่น พิชญา ติมิ และเอื้อมพร หลินเจริญ (2560) ศึกษาเกี่ยวกับการ พัฒนาแนวทางการประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ธัญธรณ์ อมรกิจภิญญ์ และณมน จีรังสุวรรณ

(2558) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ผ่านกูเกิ้ลคลาวด์ คอมพิวติ้ง ฤดา คำภา (2559) ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครูผู้สอน น้ำทิพย์ งามอาภาณชัย ศิริชัย กาญจนวาลี และชนาธิป หุ่ยแป (2015) ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของทักษะในศตวรรษที่ 21 ตาม การรับรู้ของผู้เรียน และนักวิชาการต่างประเทศ คือ แซนนา จาร์เวลา (2008) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ คุณลักษณะและเป้าหมายของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แต่การศึกษาในประเด็นการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นหัวใจที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังคง มีผู้ศึกษาในปริมาณที่จำกัด นอกจากงานวิจัยของ มูนิร่าห์ ยามิรุเต็ง และคณะ (2561) เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบของการบูรณาการในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ประสบการณ์จาก ประเทศ MIB (Malaysia, Indonesia, Brunei)” ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม และมี ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 บางส่วน รวมถึงข้อค้นพบอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีกหลายประเด็นทั้งนโยบาย บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยจาก การศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอองค์ประกอบต่างๆ ที่จำเป็นต้องขับเคลื่อนการศึกษาชื่อว่า “PoCTeL – SE” ประกอบด้วย นโยบาย หลักสูตร การเรียนการสอน บุคลากรทางการศึกษา และระบบนิเวศการศึกษา อย่างไรก็ตามการศึกษาข้างต้นเป็นการศึกษาเพียงรูปแบบของการจัดการศึกษาที่ทำความเข้าใจภาพรวมของ รูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนเท่านั้น ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงลึกในประเด็นแต่ละด้านที่ เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในประเด็นการเรียนการสอนที่จะสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ของประเทศไทยให้เด่นชัดมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการต่อยอดจากการศึกษาวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาในประเด็นการเรียนการสอนมีความจำเป็นที่ต้องทำการศึกษาอย่างเร่งด่วน เพราะครูถือเป็นหัวใจ ของการศึกษาและการเรียนการสอนของครูมีความสำคัญที่ต้องทำการปรับเปลี่ยนวิธีการให้เท่าทันยุคสมัย นอกจากนี้การสอนของครูผู้สอนยังเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็น ประเด็นที่จะสามารถนำไปใช้ในบริบทชั้นเรียนได้เร็วกว่าการเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งระบบ ซึ่งผู้มีส่วน เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำกลยุทธ์การสอนไปใช้ได้ทันทีในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ของผู้เรียนในชั้นเรียนของตนในบริบทที่ครูทำการสอนปัจจุบัน

จากความเป็นมาและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นการศึกษานี้จึงเป็นการศึกษาเชิงลึกที่ต่อยอดจาก การศึกษาที่ผ่านมา โดยมุ่งเน้นไปที่ประเด็นการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ซึ่งเป้าหมายหลักคือการ สังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา หลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ และนำผลการสังเคราะห์ไปใช้ในบริบท โรงเรียนชายแดนภาคใต้ โดยทำการศึกษากลยุทธ์ทั้งในระดับห้องเรียน โรงเรียน นโยบายการศึกษาและการ มีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเลือกศึกษาโรงเรียนมัธยมในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ที่มีการ ปฏิบัติที่เป็นเลิศ และมีลักษณะใกล้เคียงกับโรงเรียนในประเทศไทย ผ่านการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการ สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการสอนแบบไม่มีส่วนร่วม โดยหลายโรงเรียนในประเทศ ข้างต้นได้ปรับเปลี่ยนและปฏิรูปการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถแข่งขันกับโรงเรียนทั่วไปของ ประเทศได้ อีกทั้งสามารถสร้างผู้เรียนให้พร้อมต่อการเป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการ

นำไปพัฒนาเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยให้เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนและพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลยุทธ์การสอน หมายถึง โครงสร้าง รูปแบบ เทคนิค วิธีการ หรือกระบวนการที่ครูผู้สอนใช้เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การศึกษานี้กำหนดกลยุทธ์เป็น 5 ด้าน 1) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดการอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการออกแบบการวัดและการประเมินผล 5) ด้านการประกันคุณภาพการสอน
2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ หมายถึง โรงเรียนเอกชนที่ใช้หลักสูตรศาสนาควบคู่สามัญหรือหลักสูตรบูรณาการวิทยาศาสตร์กับวิชาสามัญ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระบบโดยมีระยะเวลาในการเรียนรู้ หลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดการประเมินผลนักเรียนอย่างเป็นระบบ
3. หลักสูตรบูรณาการอิสลาม หมายถึง หลักสูตรที่มีการผสมผสานกันระหว่างสาระวิชาสามัญทั่วไป เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา เป็นต้น กับสาระวิชาศาสนาอิสลามที่สอดคล้องกันเพื่อไม่ให้วิชาสามัญและศาสนาแยกส่วนออกจากกัน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายและปรัชญาการจัดการศึกษาอิสลาม โดยหลักสูตรบูรณาการแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) การบูรณาการโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา 2) การบูรณาการเนื้อหาในรายวิชา 3) การบูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนการสอน 4) การบูรณาการในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียน
4. ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ผู้เรียนที่มีทักษะ 1) กลุ่มแนวทางการคิด ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การตัดสินใจและทักษะการเรียนรู้ 2) กลุ่มแนวทางการทำงาน ประกอบด้วย การสื่อสารและความร่วมมือ 3) กลุ่มการใช้เครื่องมือในการทำงาน ประกอบด้วย ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ และ 4) กลุ่มการใช้ชีวิตในสังคมโลก ประกอบด้วย ความเป็นพลเมืองทั้งในท้องถิ่นและสากล ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงความเข้าใจในด้านสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
5. โรงเรียนชายแดนใต้ หมายถึง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษากลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2018)

2. การศึกษาเลือกศึกษาเฉพาะประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย เนื่องจากมีลักษณะของโรงเรียนและความเป็นมาที่ใกล้เคียงกับบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในจังหวัดภาคใต้ของไทย

3. รายวิชาสำหรับการศึกษากลยุทธ์การสอนเลือกศึกษาเฉพาะ 5 รายวิชา ประกอบด้วย 1) วิชาคณิตศาสตร์ 2) วิชาภาษาอังกฤษ และ 3) วิชาวิทยาศาสตร์ 4) วิชาสังคมศึกษา 5) วิชาอิสลามศึกษา เนื่องจากจากการศึกษาความต้องการเบื้องต้น (Pilot Study) โดยถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนในเครือข่ายวิทยาลัยอิสลามศึกษา จำนวน 10 โรงเรียน พบว่าส่วนมากมีความต้องการในการพัฒนาครูในรายวิชาข้างต้นมากที่สุด

1.5 ข้อจำกัดในการศึกษา

1. การศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษาโรงเรียนตัวอย่างประเทศละ 1 แห่ง เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในต่างประเทศ โดยเฉพาะการประสานงานและช่วงเวลาในการลงพื้นที่ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาโรงเรียนเป้าหมายประเทศละหนึ่งแห่ง โดยเลือกโรงเรียนที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยมากที่สุดผ่านการเสนอโดยสมาคมโรงเรียนเครือข่ายของแต่ละประเทศ

2. การศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาในการลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล อย่างไรก็ตามผู้วิจัยดำเนินการยืนยันข้อมูลโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณในขั้นตอนของการวิจัยระยะที่สอง

3. การศึกษานี้ศึกษาข้อมูลนำเสนอในภาพรวมของกลยุทธ์การสอนเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการลงพื้นที่ และทำการสัมภาษณ์กลุ่มครูผู้สอนโดยแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ และกลุ่มผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ และอิสลามศึกษา และนำเสนอข้อมูลกลยุทธ์ในภาพรวมของรายวิชาเนื่องจากการให้ข้อมูลของครูในแต่ละรายวิชาส่วนใหญ่มีความใกล้เคียงกันเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอนในแต่ละรายวิชา

4. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรอง ประกอบด้วย ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้บริหารโรงเรียนเป็นข้อมูลเพื่อใช้สำหรับการยืนยันข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักเท่านั้น ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเพียงบางส่วนเท่านั้นเพื่อยืนยันความสอดคล้องของข้อมูล

5. จำนวนผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณไม่สามารถเก็บได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เบื้องต้นเนื่องจากโรงเรียนมีครูจำนวนจำกัด ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง โดยประเทศอินโดนีเซียมีครูจำนวน 67 คน มาเลเซียจำนวน 59 คน และสิงคโปร์ จำนวน 30 คน จึงได้ข้อมูลแบบสอบถามในสามประเทศจำนวนทั้งสิ้น 156 คน

1.6 วิธีการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ในรูปแบบการวิจัยหลายตอน (Multiphase Design) (Creswell; & Clark. 2011: 100-104) เริ่มต้นด้วยการวิจัยตอนที่ 1 วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการวิจัยภาคสนาม และตามด้วยการวิจัยตอนที่ 2 วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สู่ความสำเร็จ และตามด้วยการวิจัยตอนที่ 3 วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ แต่ละตอนของการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1.6.1 การวิเคราะห์กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การวิจัยในตอนนี้เป็นการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non- Participant Observation) รายละเอียด ดังนี้

1.6.1.1 ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) และผู้ให้ข้อมูลรอง (Informants) ดังนี้ **1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก** คือ ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (เทียบเท่า ม.1 - ม.3) รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และอิสลามศึกษา รายวิชาละ 1 ท่าน โดยครูผู้สอนต้องมีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาของตนเองอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 3 ปี และทำการสอนในแต่ละสัปดาห์ไม่ต่ำกว่า 12 ชั่วโมง **2) ผู้ให้ข้อมูลรอง** คือ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนของครูผู้สอน และเพื่อเป็นการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ผู้ให้ข้อมูลทำการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยขอความร่วมมือจากโรงเรียนในการคัดเลือกครูที่ทำการสอนในแต่ละรายวิชาที่สามารถให้ข้อมูลได้เพียงพอตามความต้องการของผู้วิจัย (Information rich cases) สำหรับผู้บริหารต้องมีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี และผู้ปกครองเป็นผู้แทนจากสมาคมผู้ปกครองหรือผู้แทนผู้ปกครองที่เป็นกรรมการสถานศึกษา

1.6.1.2 การคัดเลือกโรงเรียน ผู้วิจัยคัดเลือกโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ประเทศละ 1 แห่ง ที่ทำการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยคัดเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก (Inclusion criteria) คือ 1) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ (ลักษณะโรงเรียนใกล้เคียงกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควบคู่สามัญในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้) 2) เปิดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาไม่ต่ำกว่า 6 ปี หรือมีนักเรียนที่จบเทียบเท่ากับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วอย่างน้อย 1 รุ่น 3) มีผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่เป็นเลิศหรือมีการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาในระดับดีขึ้นไปตามเกณฑ์การประเมินของแต่ละประเทศ 4) จัดการเรียนรู้นที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 5) ยินดีให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในโรงเรียนโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากเครือข่ายโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในแต่ละประเทศเพื่อให้เสนอชื่อโรงเรียนตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ได้แก่ 1) เครือข่ายอิกรอมมุสลีย์ (IKRAM-MUSLEH) ประเทศมาเลเซีย มีโรงเรียนในเครือข่ายจำนวน 51 โรงเรียน 2) เครือข่ายหลักสูตรร่วมโรงเรียน

บูรณาการ (Joining School Program) ประเทศสิงคโปร์ มีโรงเรียนเครือข่าย จำนวน 6 โรงเรียน 3) เครือข่ายโรงเรียนบูรณาการอิสลาม ประเทศอินโดนีเซีย (Jaringan Sekolah Islam Terpadu: JSIT) มีโรงเรียนเครือข่ายจำนวน 1500 กว่าโรงเรียน จากการประสานงานแต่ละเครือข่ายได้โรงเรียนที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาซึ่งเสนอโดยเครือข่ายโรงเรียนในแต่ละประเทศ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด 3 แห่ง คือ 1) โรงเรียนอิสลามฮิดายะฮ์ (Islam Hidayah School) รัฐยะโฮร์บาฮู ประเทศมาเลเซีย 2) โรงเรียนอุมมุลกูรอ (Ummul Qura) เมือง โบโกร ประเทศอินโดนีเซีย 3) โรงเรียนอัล-อารอบียะห์ อัล-อิสลามียะห์ (Madrasah Al-Arabiah Al-Islamiah) ประเทศสิงคโปร์

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามโรงเรียนและประเภทผู้ให้ข้อมูล

โรงเรียน	ประเทศ	จำนวนผู้ให้ข้อมูล				รวม
		ผู้บริหาร	ครู	ผู้ปกครอง	นักเรียน	
1. อิสลามฮิดายะฮ์	มาเลเซีย	2	5	2	5	14
2. อุมมุลกูรอ โบโกร	อินโดนีเซีย	2	5	2	5	14
3. อัล-อารอบียะห์ อัล-อิสลามียะห์	สิงคโปร์	2	5	2	5	14
รวม		6	15	6	15	42

หมายเหตุ: 1) ครู จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1. ครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 1 คน 2. ครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน 3. ครูสอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 1 คน 4. ครูสอนวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 คน และ 5. ครูสอนวิชาอิสลามศึกษา จำนวน 1 คน 2) ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครู ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม คือ ผู้ปกครอง และผู้ให้ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1.6.1.3 เครื่องมือที่ใช้และการเก็บข้อมูล เครื่องมือหลักที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form) และแบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview Form) ข้อคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Question) และแบบสังเกต (Observation Form) โดยเครื่องมือแต่ละประเภทใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1.6.1.3.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียน แบบสัมภาษณ์เพื่อสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นข้อคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview Questions) (ภาคผนวก ก) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาให้ได้มากที่สุด โดยมีลักษณะที่สำคัญ (ชาย โพธิ์สิตา, 2554) คือ 1) แนวคำถามหลัก (Main questions) เป็นประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้าที่สุดสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและเป้าหมายของการวิจัย 2) คำถามย่อยเพื่อขยายความและรายละเอียดเพิ่มเติม (Probing Questions) เป็นคำถามที่ยังไม่ได้รับข้อมูลชัดเจนจากข้อคำถามหลัก และ 3) คำถามเพื่อตามประเด็น (Follow-Up Questions) เป็นคำถามที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจหรือเป็นข้อมูลใหม่ ๆ เพื่อนำมาถามต่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ประเด็นข้อคำถามหลักของแบบสัมภาษณ์ครอบคลุมองค์ประกอบกลยุทธ์การสอนที่ได้สังเคราะห์จากแนวคิดที่ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดย

แบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ 1) ความรู้และทัศนคติ (knowledge and Attitudes) ประกอบด้วย 2 จุดประสงค์ย่อย 2) ตัวแปร (Variables) ประกอบด้วย 3 จุดประสงค์ย่อย 3) อุปสรรค (Constraints) ประกอบด้วย 5 จุดประสงค์ย่อย 4) การตัดสินใจ (Decisions) ประกอบด้วย 5 จุดประสงค์ย่อย 5) การวัดผลและประเมินผล (Assessment and Evaluation) จำนวน 1 จุดประสงค์ย่อย 6) การปรับปรุง (Refinements) จำนวน 1 จุดประสงค์ย่อย และ 7) การประกันคุณภาพการเรียนการสอน (Quality insurance) จำนวน 1 จุดประสงค์ย่อย ข้อคำถามที่กำหนดไม่นำมาอ่านระหว่างการสัมภาษณ์แต่ผู้วิจัยตั้งคำถามหรือประเด็นคำถามแบบกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าประสบการณ์ของตนเอง โดยการตั้งคำถามมีความยืดหยุ่นมากที่สุด โดยผู้ให้ข้อมูลสามารถให้ข้อมูลได้อย่างอิสระ และสามารถหยุดให้ข้อมูลได้ตามความต้องการ ข้อคำถามทั้งหมดได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ (ภาคผนวก 2) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม และก่อนนำไปให้ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับครูจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบว่าประเด็นคำถามสามารถสื่อความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลได้หรือไม่ และผู้ให้ข้อมูลสามารถเข้าใจในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.6.1.3.2 แบบสนทนากลุ่มสำหรับนักเรียน แบบสนทนากลุ่มสำหรับการเก็บข้อมูลจากนักเรียนมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Questions) โดยเป้าหมายหลักของการสนทนากลุ่มกับนักเรียนคือการทำความเข้าใจประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนและยืนยันข้อมูลของครูผู้สอน โดยใช้กรอบประเด็นคำถามตามกรอบการตัดสินใจ (Decisions) จากข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียน และเพิ่มเติมประเด็นการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งข้อคำถามเบื้องต้นมีดังนี้ 1) นักเรียนชอบวิธีการสอนของครูแบบไหนมากที่สุด และครูใช้วิธีการสอนแบบใด 2) ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมหรือมอบหมายงานอะไรบ้างทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม 3) นักเรียนได้ใช้เทคโนโลยีอะไรบ้างในการเรียน 4) นักเรียนมีโอกาสสะท้อนความคิดเห็นต่อการเรียนของตนเองหรือไม่และครูมีการรับฟังนักเรียนหรือไม่ รวมถึงนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองหรือไม่และอย่างไร 5) นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิด ฝึกทักษะการสื่อสาร ฝึกทำงานเป็นทีม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฝึกทักษะชีวิตและทักษะพหุวัฒนธรรมหรือไม่ในชั้นเรียนและอย่างไร

1.6.1.3.3 แบบสัมภาษณ์กลุ่มสำหรับผู้ปกครอง แบบสัมภาษณ์กลุ่มสำหรับผู้ปกครองนักเรียนมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Questions) โดยเป้าหมายหลักของการสัมภาษณ์คือการทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา (Parental Involvement in Education) ของ มูฮัมหมัดอาฟิฟ อัสซอลิฮีย และคณะ (2560) ซึ่งข้อคำถามเบื้องต้นประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ท่านมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูลูกอย่างไร 2) ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือจัดการเรียนรู้ในบ้านอย่างไร 3) ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการร่วมมือกับโรงเรียนอย่างไร 4) ท่านร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนอย่างไร 5) ท่านได้เรียนรู้และพัฒนาตัวเองเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรในศตวรรษที่ 21 อย่างไรบ้าง

1.6.1.4 การเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเป็นทางการจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา (ภาคผนวก 3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ไปถึงหน่วยงานที่กำกับดูแลโรงเรียนในแต่ละประเทศ คือ 1) เครือข่ายอิครอมมุสลิม (IKRAM-MUSLEH) ประเทศมาเลเซีย 2) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำประเทศสิงคโปร์ (Majlis Ugama Islam Singapura: MUIS) 3) เครือข่ายโรงเรียนบูรณาการอิสลามอินโดนีเซีย (Jaringan Sekolah Islam Terpadu: JSIT) ซึ่งเป็นองค์กรที่กำกับดูแลโรงเรียน พร้อมกับส่งคำชี้แจงรายละเอียดการวิจัย รูปแบบการเก็บข้อมูล เครื่องมือ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ เอกสารข้างต้นจะส่งถึงผู้บริหารโรงเรียนแต่ละโรงเรียนไปพร้อมกันเพื่อพิจารณาอนุญาตให้ผู้วิจัยและทีมเข้าไปเก็บข้อมูล หลังจากนั้นได้ติดต่อประสานงานกับผู้ประสานงานหรือผู้บริหารโรงเรียนเพื่อขออนุญาตลงนามก่อนการเก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อนำตัวและทีมวิจัย และปรึกษาหารือเกี่ยวกับแนวทางในการเก็บข้อมูล และดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักตามตารางที่โรงเรียนกำหนด การเก็บข้อมูลใช้เวลาในการฝังตัวในโรงเรียน 2 วันเพื่อให้ได้รับข้อมูลสมบูรณ์ตามที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย

1.6.1.5 การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลประยุกต์ใช้วิธีการของ ลีโอนาร์ด (Leonard's method) ซึ่งได้ใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของไฮเดกเกอร์ (Heideggerian Hermeneutic Phenomenology) และแนวทางการเชื่อมโยงข้อมูลของ สุภาวค์ จันทวานิช (Chantavanich, 2014) ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน (Plodpluang, 2556) คือ 1) ทำการถอดเทปข้อมูลที่ได้ทำการบันทึกลงในคอมพิวเตอร์แบบคำต่อคำ ทำการตรวจสอบข้อมูล และอ่านข้อมูลที่ได้อัดเทปเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้นับที่หลาย ๆ รอบเพื่อพิจารณาประเด็นเบื้องต้น 2) ทำความเข้าใจความหมายที่ได้ถอดเทปอย่างรอบคอบและทบทวนซ้ำหลาย ๆ รอบ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับข้อมูลที่ต้องการ และทำการตัดทอนในส่วนหนึ่งของข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกเหลือเฉพาะเนื้อหาหลักที่สำคัญ 3) ทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการจัดจำแนกข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ออกเป็นประเภทย่อย (Sub - themes) และประเภทหลัก (Themes) และจัดกลุ่มตามความสัมพันธ์และความสอดคล้องกันของข้อมูล 4) พิจารณาแต่ละประเด็นและความหมายของคำ 5) การจำแนกข้อมูลที่ได้ตามความหมาย ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจภายใต้บริบทที่ศึกษา

1.6.1.6 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Credibility) โดยการนำเสนอขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัยที่ชัดเจน (The adoption of research methods well established) โดยมีการนำเสนอวิธีการ ขั้นตอนของการทำงานในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลไว้อย่างชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ (Podhisita, 2013) สำหรับข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วได้ให้ผู้ให้ข้อมูล (Member Checks) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล รวมทั้งตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งนอกจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตและศึกษาเอกสารประกอบ นอกจากนี้ได้ศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายแหล่ง โดยนอกจากครูซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล

หลักแล้วผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปกครอง รวมถึงการสนทนากลุ่มกับตัวแทนนักเรียนเพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม และได้ขอแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือด้านการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้ได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Debriefing) จำนวน 2 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในประเทศอาเซียนวิพากษ์วิจารณ์ แสดงข้อคิดเห็น และตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อมูล เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้อีกคร่าวๆว่ามีความถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับความเป็นจริงของการปฏิบัติการสอนของผู้ให้ข้อมูล

1.6.1.7 การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยมีการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล โดยก่อนการจัดอภิปรายกลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนทุกครั้ง รวมถึงแจ้งการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบ และภายหลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตรวจสอบสิ่งที่ผู้วิจัยบันทึกทุกครั้ง โดยผู้วิจัยมีการนำเสนอผลการวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ถูกศึกษาอ่าน และให้ความเห็น เพื่อพิจารณาว่าข้อสรุปและการตีความของผู้วิจัยถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ไปยังเครือข่ายโรงเรียนแต่ละประเทศรวมถึงโรงเรียนเป้าหมายเพื่อขออนุญาตจากต้นสังกัดในการเก็บข้อมูล

1.6.1.8 การเชื่อมโยงข้อมูลจากการศึกษาขั้นตอนที่ 1 ไปสู่ขั้นตอนที่ 2 เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยตอนที่ 1 ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบของกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของกลยุทธ์การสอนมาสร้างเป็นแบบสำรวจเพื่อศึกษาความสัมพันธ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนำไปสู่การวิจัยตอนที่ 2 ต่อไป

1.6.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การวิจัยตอนนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์และวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สู่ความสำเร็จ รายละเอียดดังนี้

1.6.2.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสุตรบูรณาการ ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ที่ทำการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนเครือข่ายในแต่ละประเทศ และครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสุตรบูรณาการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 251 คน ทำการคัดเลือกโดยเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มครูในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ จำนวน 156 คน ประกอบด้วย ครูจากประเทศมาเลเซีย จำนวน 59 คน ประเทศอินโดนีเซีย 67 คน และประเทศสิงคโปร์ 30 คน และ 2) กลุ่มครูในประเทศไทย จำนวน 95 คน

1.6.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและจากผลของการศึกษาในขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ (ตอนที่ 1) เครื่องมือเป็นแบบสอบถามสำหรับประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อกลยุทธ์การสอนของครูผู้สอนกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามลักษณะแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย 4 ตอน คือ 1) คำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประเทศ เพศ อายุ การศึกษาสูงสุด ระยะเวลาประสบการณ์ในการสอน รายวิชาที่สอน จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ การเข้ารับการอบรม 2) คำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และความรู้ที่สำคัญสำหรับครู 3) คำถามเกี่ยวกับการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 4) คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน และ 5) คำถามเกี่ยวกับสภาพทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในปัจจุบัน

1.6.2.3 การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือวัด ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในงานวิจัย มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและนำผลการศึกษาวิจัยในตอนที่ 1 ที่ได้ทำการสังเคราะห์เนื้อหาสัมภาษณ์ สทนากลุ่มครูและนักเรียน เพื่อพิจารณาตัวแปร และกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของการวิจัย และเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดข้อคำถาม รวมถึงศึกษาวิธีการสร้างข้อคำถามและเครื่องมือสำหรับการวิจัย

2. สร้างแบบประเมินตัวแปรทั้งหมด โดยใช้มาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) ที่ประกอบไปด้วยข้อความเชิงบวก โดยข้อคำถามตอนที่ 2 คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ใช้มาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตั้งแต่จริงที่สุด - ไม่จริงเลย ซึ่งการสร้างข้อคำถามของแบบประเมินอยู่บนพื้นฐานที่ตรงกับบริบทและสถานการณ์ของการวิจัย ข้อคำถามตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ใช้มาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตั้งแต่ใช้ตัวฉันที่สุด - ไม่ใช่ตัวฉันที่สุด ข้อคำถามตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน ใช้มาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตั้งแต่มากที่สุด - น้อยที่สุด และข้อคำถามตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในปัจจุบัน ใช้มาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตั้งแต่มีมากที่สุด - มีน้อยที่สุด

3. นำแบบประเมินทั้งหมด ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาและตัดสินใจว่าเครื่องมือมีข้อคำถามเกี่ยวข้องกับเนื้อหาหรือไม่ ครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ ถ้าผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วมีความเห็นตรงกันว่าข้อคำถามมีความเกี่ยวข้องกับสอดคล้องกับเนื้อหา ก็สรุปได้ว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แต่หากผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่ไม่สอดคล้อง ต้องปรับปรุงแก้ไขใหม่ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำถามมีคุณภาพมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Item Content Validity Index: I-CVI) เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ หากมีค่า I-CVI ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป คัดเลือกข้อคำถามข้อนั้นไว้ใช้ได้ แต่ถ้าได้ค่า I-CVI ต่ำกว่า 0.8 ควรพิจารณาแก้ไข

ปรับปรุง หรือตัดทิ้ง ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า ข้อคำถาม มีค่า I-CVI อยู่ระหว่าง 0.8-1.0 ทุกข้อ ดังนั้นข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา รายข้อและมีความเหมาะสมสำหรับการวิจัย

4. นำแบบประเมินที่ผ่านการปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มศึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงมากที่สุดกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยเลือกครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย จำนวน 50 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือวัด ได้แก่ การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's Alpha coefficient) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงคุณภาพแบบประเมิน และเก็บข้อมูลจริง ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีความเชื่อมั่น (Reliability) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามแต่ละตอน ประกอบด้วย แบบสอบถามแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ($= .909$) แบบสอบถามการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ($= .956$) แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนในศตวรรษที่ 21 ($= .926$) และแบบสอบถามทักษะในศตวรรษที่ 21 ($= .969$)

1.6.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเป็นทางการจากมหาวิทยาลัยไปถึงหน่วยงานที่กำกับดูแลโรงเรียนในแต่ละประเทศ พร้อมกับส่งคำชี้แจงรายละเอียดการวิจัย รูปแบบการเก็บข้อมูล เครื่องมือ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ เอกสารข้างต้นจะส่งถึงผู้บริหารโรงเรียนแต่ละโรงเรียนไปพร้อมกันเพื่อพิจารณาอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูล

1.6.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบของแบบสอบถามแต่ละชุด และคัดเลือกข้อมูลของประชากรที่มีความสมบูรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์

2. ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามแต่ละแบบสอบถาม โดยทำการลงรหัสข้อมูล และบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ

3. นำคะแนนที่ได้จากการลงรหัสไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ใช้สถิติบรรยายเพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสอน ปัจจัยด้านกลยุทธ์การสอน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย กับประเทศไทย ใช้สถิติบรรยายเพื่ออธิบายด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์การประเมินผล ซึ่งมีการแปลผลตามระดับค่าเฉลี่ยจากอันตรภาคชั้นดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 ครูมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 ครูมีความคิดเห็นในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 ครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 ครูมีความคิดเห็นในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 ครูมีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

4.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

1.6.3 การสังเคราะห์กลยุทธ์และพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิจัยในตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การสนทนากลุ่ม มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวทางการใช้กลยุทธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นแนวทางการนำไปใช้กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ฉบับร่าง) และนำแนวทางที่สร้างขึ้นมาเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม รายละเอียด ดังนี้ **1) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Participants)** ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 15 ท่าน ได้แก่ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้บริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยทำการคัดเลือกแบบเจาะจงจากนักวิชาการ ครูและผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีผลงานที่เป็นที่ประจักษ์ในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ **2) เครื่องมือที่ใช้และการเก็บข้อมูล** เครื่องมือหลักที่ใช้คือประเด็นคำถามในการพิจารณาร่างแนวทางการใช้กลยุทธ์การสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นกลยุทธ์แต่ละด้านที่ผู้วิจัยสังเคราะห์และพัฒนาขึ้นมาจากกรวิจัยตอนที่ 1 และตอนที่ 2 และ **3) การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล** ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม โดยนำข้อมูลไปปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้สำหรับโรงเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่จะใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานศึกษาธิการภาค 7 ยะลา สำนักประสานนโยบายการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ในด้านการกำหนดนโยบายสนับสนุนจัดกิจกรรมพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย โดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างผู้เรียนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

2. สถาบันผลิตครู เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาครูและผู้บริหารเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรที่สามารถผลิตครูและผู้บริหารให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศ และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

3. การเปรียบเทียบกลยุทธ์การสอนในประเทศต่าง ๆ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามกว่า 300 แห่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการเรียนการสอนยุคใหม่เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมในการเข้าสู่สังคมในศตวรรษที่ 21

4. ผลจากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในด้านระยะเวลาในการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ของผู้เรียนที่เรียนน้อยกว่าโรงเรียนทั่วไปของรัฐ และการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียนในอนาคต

1.8 กรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น

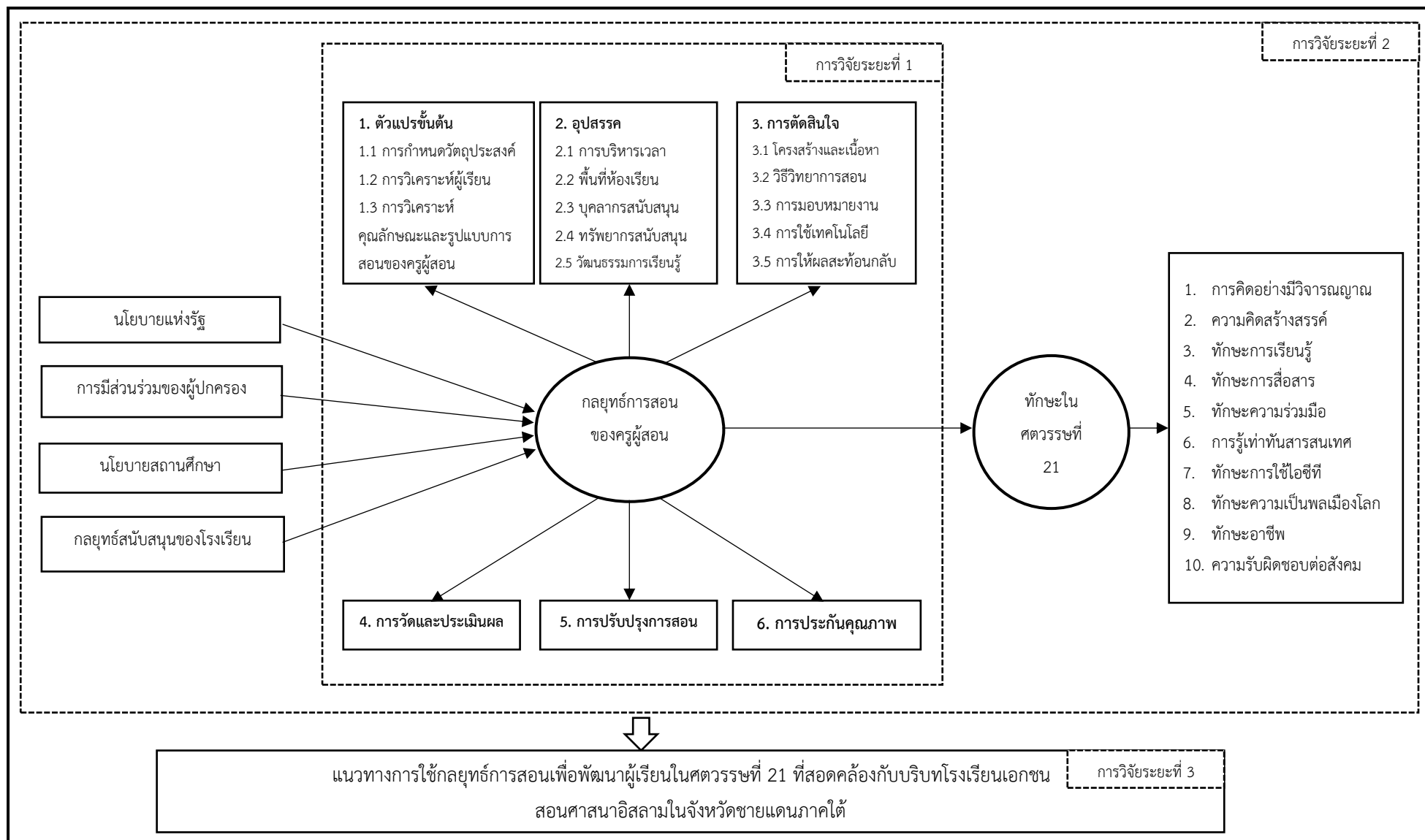
การสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการนำไปใช้สำหรับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้นำกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของ โครงการการประเมินและการสอนทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment and Teaching of Twenty-first Century Skills) หรือ ATC21S (Binkley et al., 2012a) มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งได้แบ่งทักษะในศตวรรษที่ 21 ออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) กลุ่มแนวทางการคิด (Way of thinking) ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การตัดสินใจและทักษะการเรียนรู้ 2) กลุ่มแนวทางการทำงาน (Way of Working) ประกอบด้วย การสื่อสารและความร่วมมือ 3) กลุ่มการใช้เครื่องมือในการทำงาน (Tools for working) ประกอบด้วยความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ และ 4) กลุ่มการใช้ชีวิตในสังคมโลก (Living in the world) ประกอบด้วย ความเป็นพลเมืองทั้งในท้องถิ่นและสากล ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบต่อนตนเองและสังคม รวมถึงความเข้าใจในด้านสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง สาเหตุที่เลือกกรอบแนวคิดนี้เนื่องจากเป็นกรอบทักษะที่มีความครอบคลุมประเด็นทักษะรอบด้าน และเป็นกรอบที่ได้จากการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมของนักวิชาการจากหลายประเทศ รวมถึงได้มีการนำไปใช้ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีเหมาะสมสำหรับการนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาในบริบทประเทศไทย โดยเฉพาะสำหรับนักเรียนในบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

กลยุทธ์การสอนเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาที่นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้นำแนวคิด กรีนเบิร์ก และดาวิลลา (Greenberg & Davila, 2002) จาก Harvard-MIT Division of Health Sciences and Technology ซึ่งได้เสนอองค์ประกอบของกลยุทธ์การสอนที่ควรพิจารณา 5 ประเด็น คือ 1) ตัวแปร (Variables) คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของรายวิชา ประกอบด้วย 1.1 การวิเคราะห์ผู้เรียน เช่น พื้นหลัง ความสามารถ และความรู้เดิมของผู้เรียน 1.2 การวิเคราะห์เป้าหมายของการเรียนรู้ 1.3 การวิเคราะห์และจำแนกจุดแข็งของวิทยาการสอน และคุณลักษณะการสอนของผู้สอน 2) อุปสรรค (Constraints) คือ การวิเคราะห์จำแนกข้อจำกัดในด้านทรัพยากรที่อาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน เช่น เวลา สถานที่ บุคลากรสนับสนุน ทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นต้น 3) การตัดสินใจ (Decisions) คือ การตัดสินใจถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ว่าจะดำเนินการอย่างไร 4) การวัดผล (Assessment) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลผลสะท้อนกลับจากผู้เรียน รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของรายวิชา

และการเรียนการสอน และ 5) การปรับปรุง (Refinements) คือ การนำผลสะท้อนทั้งหมดไปปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งประเด็นกรอบกลยุทธ์ข้างต้นได้นำไปบูรณาการกับกรอบแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ของ แคทเทอร์ลิน พรินส์ (2014) เนื่องจากการพิจารณาการปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องนำหลักคิดระบบนิเวศการเรียนรู้มาพิจารณาเพิ่มเติม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การปฏิรูปแกนการเรียนรู้ (Transform the Core of Learning) ประกอบด้วย 1.1) วัฒนธรรมของการเรียนรู้ 1.2) โครงสร้างการเรียนรู้ 1.3) การพัฒนาทุนมนุษย์ 1.4) โครงสร้างพื้นฐานของสารสนเทศ 1.5) การประเมินผลและพิจารณาถึงความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย 2) การปฏิรูปโครงสร้างระบบสนับสนุน (Transform Supporting Systemic Structure) ประกอบด้วย 2.1) งบประมาณ 2.2) การประกันคุณภาพแนวใหม่ 2.3) ความเป็นเจ้าของของชุมชนต่อโรงเรียน 2.4) ภาวะผู้นำและนโยบาย 2.5) ความเป็นสาธารณะและความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง

นอกจากแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 แนวคิดกลยุทธ์การสอน และแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาของ มูนิร่าห์ ยามิรุเต็ง และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบของการบูรณาการในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ประสบการณ์จากประเทศ MIB (Malaysia, Indonesia, Brunei) ซึ่งข้อสรุปจากการศึกษาได้สังเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบชื่อว่า “PoCTeL – SE” ประกอบด้วย นโยบาย หลักสูตร การเรียนการสอน บุคลากรทางการศึกษา และระบบนิเวศการศึกษา ซึ่งประเด็นการเรียนการสอน และระบบนิเวศการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ป็นองค์ประกอบหนึ่งของกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นการศึกษาศึกษาต่อยอดให้ได้ข้อค้นพบเชิงลึกซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้

การสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนในการศึกษาครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์องค์ประกอบจากกรอบแนวคิดต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้เป็นกรอบที่ใช้สำหรับการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยตรง ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานว่ากลยุทธ์การสอนตามองค์ประกอบที่ได้กำหนด ประกอบด้วย ตัวแปร อุปสรรค การตัดสินใจ การวัดผล การปรับปรุง และการประกันคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อศึกษาในโรงเรียนเป้าหมายที่มีผลการประเมินของผู้เรียนโดยรวมมีทักษะในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับที่ดี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน เช่นเดียวกับนโยบายการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของประเทศ การมีส่วนร่วมของชุมชน นโยบายของโรงเรียน และกลยุทธ์สนับสนุนของโรงเรียนสามารถส่งผลต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนของครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน โดยกรอบแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นสามารถแสดงได้ดังแผนภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น

คำอธิบายกรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัยเบื้องต้น โดยการศึกษาในภาพรวมวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มององค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ทุกส่วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันตั้งแต่ผลลัพธ์ของผู้เรียนซึ่งเป็นผลมาจากกลยุทธ์การสอนของครูผู้สอน และกลยุทธ์การสอนเป็นผลมาจากนโยบายของประเทศ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง นโยบายและกลยุทธ์สนับสนุนของโรงเรียน โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนามเพื่อศึกษาและถอดบทเรียนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการในต่างประเทศ โดยเป็นโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่ดีตามการแนะนำของเครือข่ายโรงเรียนแต่ละประเทศ การวิเคราะห์กลยุทธ์การสอนมีการวิเคราะห์ 6 ตัวแปรหลัก ประกอบด้วย 1) ตัวแปรขั้นต้น 2) ตัวแปรอุปสรรค 3) ตัวแปรการตัดสินใจ 4) ตัวแปรการวัดและประเมินผล 5) ตัวแปรการปรับปรุงการสอน และ 6) ตัวแปรการประกันคุณภาพ ผลจากการศึกษาในตอนต้นที่ 1 จะทำให้ได้ประเด็นรายละเอียดกลยุทธ์การสอนที่ได้จากการปฏิบัติจริงในแต่ละประเทศ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นตัวแปรที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลยุทธ์การสอนที่ได้กับทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับการศึกษาในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 ของการวิจัยจะเป็นการศึกษาเชิงปริมาณโดยจับคู่ตัวแปรกลยุทธ์การสอนกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนทั้ง 10 ด้าน ประกอบด้วย 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) ทักษะการเรียนรู้ 4) ทักษะการสื่อสาร 5) ทักษะความร่วมมือ 6) การรู้เท่าทันสารสนเทศ 7) ทักษะการใช้ไอซีที 8) ทักษะความเป็นพลเมืองโลก 9) ทักษะอาชีพ 10) ความรับผิดชอบต่อสังคม การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำกลยุทธ์ไปใช้ของครูผู้สอน ประกอบด้วย ด้านนโยบายประเทศ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง นโยบายของโรงเรียน และกลยุทธ์สนับสนุนของโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

ระยะที่ 3 เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 โดยเป็นการสังเคราะห์เป็นกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนโดยเฉพาะครูและสถานศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการนำไปใช้ในบริบทโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้มีการนำเสนอผลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องหลักคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อทำความเข้าใจบริบทและหลักคิดเบื้องต้นในการจัดการศึกษาของแต่ละประเทศ และเพื่อให้เข้าใจบริบทและสถานการณ์ในภาพรวมเบื้องต้นก่อนเข้าสู่การศึกษาภาคสนาม โดยเป็นการศึกษาปฐมภูมิ (Primary Document) และทุติยภูมิ (Secondary Document) ด้านแนวคิด นโยบายการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการสอน ของประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย การสืบค้นและคัดเลือกเอกสารใช้วิธีการสืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์เป็นหลัก เช่น เว็บไซต์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฐานข้อมูลวิจัยในแต่ละประเทศ วารสารวิชาการ จดหมายข่าว เว็บไซต์หลักขององค์กร เป็นต้น โดยเอกสารที่ได้คัดเลือกมีคุณลักษณะ 3 ประการ (Scott, 2014) คือ 1) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) หมายถึง เอกสารมีความเป็นวิชาการ มีความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากบุคคล 2) การเป็นตัวแทน (Representativeness) หมายถึง เอกสารที่สามารถนำมาใช้อ้างอิงเป็นตัวแทนของเนื้อหาและสาระที่ต้องการนำมาวิเคราะห์ หรือเป็นเอกสารหลักที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่ศึกษา 3) การให้ความหมายที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย (Meaning) หมายถึง เอกสารที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่ตรงประเด็น ชัดเจน และมีความง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย และทำการเปรียบเทียบข้อมูลในแต่ละประเทศเพื่อให้เห็นภาพรวมของนโยบายและทิศทางของประเทศในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งนำเสนอเป็นประเด็นดังนี้

- 2.1 การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21: ความเป็นมา นโยบาย และหลักคิดที่สำคัญ
- 2.2 นโยบายแห่งรัฐและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทยและประเทศอาเซียน
- 2.3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยและประเทศอาเซียน
- 2.4 แนวคิดเรื่องกลยุทธ์การสอน
- 2.5 แนวคิดเรื่องระบบนิเวศการเรียนรู้
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21: ความเป็นมา นโยบาย และหลักคิดที่สำคัญ

2.1.1 ความเป็นมาของแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากยุคเกษตรกรรม ยุคอุตสาหกรรม มาสู่ยุคสารสนเทศและดิจิทัล ส่งผลให้ความต้องการของสังคมต่อความสามารถของบุคคลเปลี่ยนตามไปด้วย จากที่เคยต้องการบุคคลที่มีความรู้มากสู่บุคคลที่มีทักษะที่สามารถทำงาน เรียนรู้ และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ (Bellanca & Brandt, 2010; Fadel, 2010; Partnership for 21st Century Skills, 2008; Trilling & Fadel, 2009; ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2557) การเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมมีปัจจัยสำคัญที่ปฏิเสธไม่ได้คือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่ได้ส่งผลต่อสังคมหลายด้าน (Foray & Lundvall, 1998; OECD, 1996; Voogt & Roblin, 2010) โดยเฉพาะในภาคการค้าและธุรกิจ สังคมความรู้ได้ก่อให้เกิดเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge

Based Economy) โดยได้เข้ามาแทนที่ธุรกิจอุตสาหกรรมอย่างในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งสร้างประโยชน์หรือรายได้ให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล โดยมีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีเป็นตัวแปรสำคัญที่สร้างความเปลี่ยนแปลง และการเกิดขึ้นของเศรษฐกิจฐานความรู้จึงเป็นที่มาของคำถามที่ว่า “แรงงานในยุคนี้ควรมีทักษะและสมรรถนะอย่างไร” จึงจะประสบความสำเร็จได้ กล่าวคือ ความต้องการแรงงานที่มีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคใหม่ ซึ่งเป็นสังคมความรู้ บุคคลจึงต้องมีความสามารถในการนำความรู้ไปสร้างสรรค์นวัตกรรมให้เกิดประโยชน์เพื่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ หรือการใช้ความรู้ที่มีอยู่และเพิ่มปริมาณอย่างมหาศาลให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Information Society Commission, 2002; Partnership for 21st Century Skills, 2008; Pont, 2001; Salpeter, 2003) และสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นก็ได้ส่งผลต่อรูปแบบการทำงานในปัจจุบัน ในอดีตที่ผ่านมาแรงงานต้องทำหน้าที่ในลักษณะการทำงานที่เป็นงานประจำเป็นส่วนใหญ่ เพราะต้องทำงานในโรงงาน โดยใช้เครื่องจักรควบคุมเป็นหลัก การทำงานเหล่านั้นมักไม่ต้องใช้ความคิดในระดับสูง เพราะงานมีความซับซ้อนน้อย แต่ปัจจุบันการทำงานรูปแบบดังกล่าวได้ลดน้อยลงไปสู่การทำงานที่ต้องใช้ความคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ เป็นต้น และเป็นงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้น (Fadel, 2010; Trilling & Fadel, 2009)

สำหรับการศึกษาในยุคสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) ความต้องการของสังคมได้เปลี่ยนไปจากยุคทั้งสองที่ได้กล่าวมาอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นแนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นอีกหนึ่งความท้าทายของสังคม โดยเฉพาะครู หรือบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองที่มีหน้าที่ในการถ่ายทอด และจัดการเรียนรู้แก่เด็ก เพื่อให้เขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ เมื่อพิจารณาลักษณะของสังคมทั่วไปสามารถแบ่งออกเป็น 4 ยุค (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2557) ได้แก่ การศึกษาไทยยุค 1.0 หรือยุคเกษตรกรรม การศึกษาไทยยุค 2.0 หรือยุคอุตสาหกรรม การศึกษาไทยยุค 3.0 หรือยุคเทคโนโลยี และการศึกษาไทยยุค 4.0 หรือยุคผลผลิตภาพ และจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า เป้าหมายการศึกษาในยุคสังคมฐานความรู้มีความแตกต่างจากการศึกษาในยุคที่ผ่านมาอย่างมาก โดยการศึกษาปัจจุบันมีปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์และเทคโนโลยีสารสนเทศก็ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวทั้งในด้านความรู้ การทำงาน และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคล การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ยังต้องพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถนำความรู้ที่มีอยู่อย่างมหาศาลไปสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ สามารถที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม หรือตอบสนองความต้องการของมนุษย์โดยอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และสร้างความรู้ใหม่ และนวัตกรรมที่สร้างเอกลักษณ์บนพื้นฐานจารีตวัฒนธรรมที่แตกต่างและเคารพจารีต และวัฒนธรรมอื่น การเข้าร่วมกิจกรรมข้ามวัฒนธรรม ผสมผสานจารีตที่แตกต่างกันหลากหลายและความเป็นพลเมืองโลก สู่จารีตใหม่ และสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป อย่างไรก็ตามเป้าหมายการศึกษาในด้านเศรษฐกิจ และสังคมถือว่าได้รับการพูดคุยกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยเฉพาะในระดับมหภาคเพราะประเทศส่วนใหญ่ต่างมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า ด้วยเหตุผลสำคัญคือการมีเศรษฐกิจดีจะทำให้สังคมของประเทศมีความเจริญตามไปด้วย

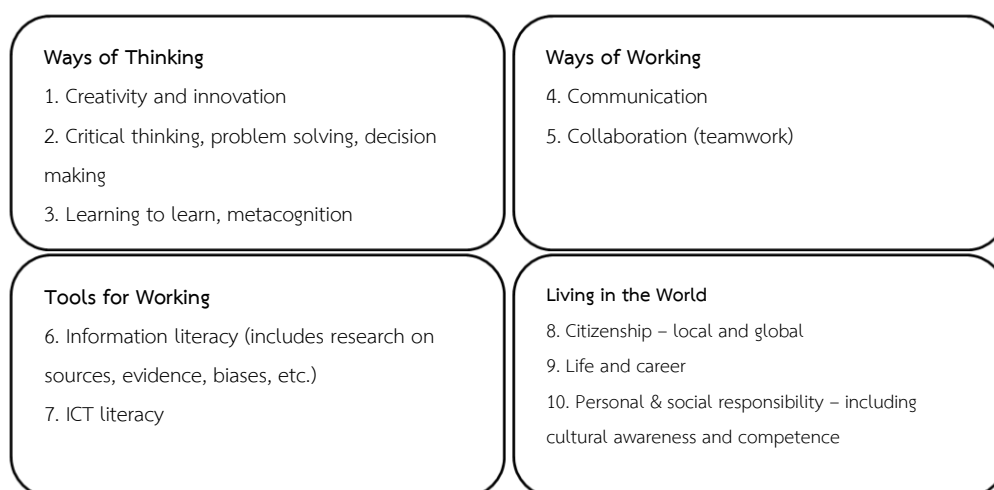
กล่าวโดยสรุปได้ว่าการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยสังคมต้องการบุคคลที่มีสมรรถนะหรือความสามารถแบบใหม่ ทำให้มีทิศทางการศึกษาที่ในอดีตเน้นการให้ความรู้มาสู่การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะ โดยเฉพาะทักษะขั้นสูงที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศ

และการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการศึกษาซึ่งถือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย และถือเป็นความท้าทายของครู ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครอง ที่มีหน้าที่ในการถ่ายทอด และจัดการเรียนรู้แก่เด็ก เพื่อให้เขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ

2.1.2 กรอบทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ทักษะในศตวรรษที่ 21 มีนิยามที่หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบท และความสำคัญในการนำไปใช้ สำหรับการศึกษานี้ครั้งนี้ผู้วิจัยนำนิยามของโครงการประเมินและการสอนทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment and Teaching of 21st Century Skills) หรือ ATC21S เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับความร่วมมือจากหลายประเทศทั่วโลกทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีนักวิจัยเข้าร่วมโครงการมากกว่า 250 คน จากองค์กรและสถาบันต่าง ๆ มากกว่า 60 สถาบันทั่วโลก โดยมีประเทศผู้ร่วมก่อตั้งจำนวน 4 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย ฟินแลนด์ สิงคโปร์และสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังมีประเทศคอซตาริกา เนเธอร์แลนด์ เป็นประเทศที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อการศึกษาและเข้าใจผลของภาษาและวัฒนธรรมที่จะมีผลต่อการประเมินและพัฒนา โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทเอกชนที่ให้บริการด้านเทคโนโลยี ได้แก่ Cisco, Intel และ Microsoft โดยสำนักงานโครงการตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยเมลเบิร์น (University of Melbourne) ประเทศออสเตรเลีย (Assessment and Teaching of 21st Century Skills, 2009; Dass, 2014)

ATC21S ได้สรุปทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มทักษะ ได้แก่ 1) แนวทางการคิด ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ และการเรียนรู้ 2) แนวทางการทำงาน ประกอบด้วย การสื่อสารและความร่วมมือ 3) การใช้เครื่องมือในการทำงาน ประกอบด้วย ความรู้ด้านสารสนเทศ และความรู้ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ และ 4) การใช้ชีวิตในสังคมโลก ประกอบด้วย ความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมโลก ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ การรู้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงความตระหนักในด้านวัฒนธรรม รายละเอียดดังนี้ (Binkley et al., 2012b)



ภาพที่ 2.1 กรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของ ATC21S

ที่มา: Binkley et al., (2012b)

1. แนวทางการคิด (Way of thinking) ได้แก่ 1.1 ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ประกอบด้วย การสร้างสรรค์สิ่งใหม่และมีแนวคิดที่เป็นสากล สามารถอธิบาย ปรับแต่งและประเมินแนวคิดของตนเองเพื่อการปรับปรุงและการขยายความคิดสร้างสรรค์ การทำงานอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่น 1.2 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (Critical Thinking, Problem Solving, Decision Making) โดยบุคคลต้องมีความสามารถในการใช้เหตุทั้งรูปแบบอนุมานหรืออุปมานได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ การใช้ระบบการคิดโดยสามารถวิเคราะห์ภาพรวมของความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ 1.3 การเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ (Learning to Learn) ในด้านนี้บุคคลต้องมีทักษะในการจัดการตนเอง ด้านการเรียนรู้และอาชีพทั่วไป โดยสามารถจัดการเวลาเพื่อการเรียนรู้ การจัดระเบียบวินัย มีความเพียรและสามารถจัดการข้อมูลระหว่างกระบวนการเรียนรู้ การมีสมาธิทั้งในช่วงเวลาระยะสั้นและระยะยาว และความสามารถในการให้ผลสะท้อนกลับอย่างมีวิจารณญาณในสิ่งที่สนใจและเป้าหมายของการเรียนรู้

2. แนวการทำงาน (Way of Working) ได้แก่ 2.1 ทักษะการสื่อสาร (Communication) ประกอบด้วย ความสามารถในการสื่อสารในรูปแบบการเขียนหรือการพูด สามารถเข้าใจและสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยใช้ข้อความที่หลากหลายในสถานการณ์ที่แตกต่างและเป้าหมายที่ต่างกัน การสื่อสารยังรวมถึงทักษะในการฟังและเข้าใจข้อความจากคำพูด หรือในสถานการณ์การพูดคุยที่หลากหลาย และสามารถพูดได้อย่างรวบรัดและชัดเจน ความสามารถในการอ่านและเข้าใจข้อความที่แตกต่างกัน 2.2 ทักษะความร่วมมือ (Collaboration, Teamwork) ในด้านนี้บุคคลต้องมีทักษะการปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับผู้อื่น ประกอบด้วย การพูดที่ชัดเจนและตระหนักถึงผู้รับฟังและเป้าหมายของการพูด การรับฟังอย่างรอบคอบ อดทน และจริงใจ การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือและมีความเป็นมืออาชีพ การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในกลุ่มหรือทีมงานที่หลากหลาย

3. การใช้เครื่องมือในการทำงาน (Tools for working) ได้แก่ 3.1 การรู้เรื่องสารสนเทศ (Information literacy) ประกอบด้วย ความสามารถในการสืบค้น คัดเลือกและจัดการข้อมูลและสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์และแนวคิดเพื่อนำไปใช้ได้อย่างเป็นระบบ ความสามารถในการใช้และจัดการสารสนเทศ ความสามารถในการสืบค้น คัดเลือกและจัดการสารสนเทศที่เป็นงานเขียน ข้อมูลและแนวคิดเพื่อการเรียนรู้และจัดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบและความสามารถในการจำแนกจากการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน 3.2 การรู้เรื่องไอซีที (ICT literacy) ประกอบด้วย การใช้ไอซีที อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล การประเมินสารสนเทศและเครื่องมือไอซีที อย่างมีวิจารณญาณและรอบรู้ ความสามารถในการใช้และจัดการสารสนเทศ ประกอบด้วย การใช้ไอซีที อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ และการจัดการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

4. การใช้ชีวิตในสังคมโลก (Living in the world) ได้แก่ 4.1 ความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและประชาคมโลก (Citizenship, Local and Global) ประกอบด้วย ทักษะการมีส่วนร่วมในสังคม กิจกรรมชุมชนบริเวณใกล้เคียง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เช่น การเลือกตั้ง การคัดเลือกผู้นำ เป็นต้น ความสามารถในการแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนหรือสังคมในภาพรวม 4.2 ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ (Life and Career ประกอบด้วย

การให้ข้อเสนอแนะอย่างมีประสิทธิภาพ การต่อรอง สร้างสมดุลด้วยมุมมองที่หลากหลาย และเชื่อมั่นในความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการจัดการเป้าหมายและ กำหนดลำดับความสำคัญและปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จได้โดยตรง ปราศจากการสั่งการจากภายนอก ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถเข้าใจจังหวะหรือสถานการณ์ที่เหมาะสมในการฟังหรือพูด ความสามารถในการทำงานในกลุ่มที่แตกต่างอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ รวมถึงการเพิ่มนวัตกรรมและการสร้างงานที่มีคุณภาพ 4.3 ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความตระหนักในด้านสังคมและวัฒนธรรม (Personal & Social Responsibility – Including Cultural Awareness and Competence) คือ ความสามารถในการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในสังคม หรือสถานการณ์ที่หลากหลาย โดยเข้าใจในมุมมองและพฤติกรรมของผู้อื่น ตระหนักในความรับผิดชอบของตนเอง ความตระหนัก และความเข้าใจวัฒนธรรม หรือเอกลักษณ์ของชาติในการปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมตะวันตกหรือส่วนอื่น ๆ ของโลก

ATC21S เป็นโครงการวิจัยที่ส่งเสริมเป้าหมายในการเสริมพลังผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในการบรรลุเป้าหมายหรือความสำเร็จในการทำงานในศตวรรษที่ 21 โดย ATC21S มองว่าหลักสูตรการเรียนรู้ในปัจจุบันไม่สามารถเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้สามารถใช้ชีวิตหรือทำงานในยุคสังคมสารสนเทศ (Information-age Society) ได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งส่งผลให้แรงงานในปัจจุบันต้องประสบกับปัญหาด้านการทำงาน เพราะขาดทักษะที่สามารถสนับสนุน สร้างสรรค์ และช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่มีความรู้เป็นฐานได้ แม้การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณและวิทยาศาสตร์นั้นมีความสำคัญ แต่การศึกษาในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและต้องก้าวข้ามการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาที่เน้นทักษะ เช่น ความร่วมมือ การรู้เรื่องดิจิทัล ที่สามารถเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสู่แรงงานในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาของ ATC21S จึงเน้นไปที่การพัฒนาการประเมินที่เหมาะสมกับยุคการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงแนวทางการศึกษายุคใหม่ที่เป็นสากล

2.1.3 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นมีแนวคิดและรูปแบบที่หลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตัวเอง เริ่มตั้งแต่การสร้างแรงบันดาลใจ การเสนอปัญหา การค้นหาและแก้ปัญหาไปจนถึงขั้นสรุปและให้ผลสะท้อนกลับในสิ่งที่เรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตที่แท้จริง แก้ปัญหาที่ซับซ้อน หรือหาทางออกด้วยตนเอง ดำเนินกิจกรรมบนพื้นฐานของปัญหา และมีส่วนร่วมในชุมชนหรือท้องถิ่น (Lombardi, 2007) โดยรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบันคือ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (Learning by Doing) การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาผู้เรียนต้องใช้ทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงสามารถเชื่อมโยงเข้ากับโลกแห่งความเป็นจริง การสนับสนุนความร่วมมือในการทำงาน โดยผู้เรียนจะต้องรู้จักการวางแผน การระดมความคิดเห็น การต่อรอง เสนอความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และต้องใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้หรือการทำงานของตน (Bell, 2010)

การเรียนรู้ที่สามารถเสริมสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีความสอดคล้องกับแนวคิดจักรยานแห่งการเรียนรู้ ซึ่งได้พิสูจน์แล้วว่าประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้และถูกนำเสนอแก่นักการศึกษาทั่วโลกเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้กลายเป็นบุคคลแห่งศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบหลัก 4 ประการคือ การกำหนดความหมาย

(Define) การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) และการทบทวน (Review) มีรายละเอียดดังนี้ (Trilling & Fadel, 2009) 1) การกำหนดความหมาย (Define) คือ การสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยอาจเริ่มต้นโดยการตั้งคำถาม การศึกษาประเด็นปัญหา เรื่องกระตุ้นความท้าทายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่สนใจ 2) การวางแผน (Plan) คือ การดำเนินการหลังจากเด็กมีความเข้าใจในกิจกรรมหรือโครงการที่ชัดเจนแล้ว โดยเด็กจะดำเนินการวางแผนกิจกรรมหรือโครงการของตนเอง การหาแนวทางหรือออกแบบวิธีดำเนินการวิจัย แลกเปลี่ยนความรู้และข้อค้นพบของตัวเองกับผู้อื่น เด็กจะตั้งคำถาม ออกแบบวิธีการ และทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย และวิเคราะห์ผลที่ได้ด้วยตนเอง 3) การปฏิบัติ (Do) เป็นขั้นการลงมือปฏิบัติ ขั้นนี้เด็กลงมือดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ การทำงานจะดำเนินการโดยความร่วมมือของกลุ่มเพื่อนและตามบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมาย 4) การทบทวน (Review) เป็นขั้นตอนที่เด็กจะได้เรียนรู้และเข้าใจบทเรียนในสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติ ในขั้นนี้กิจกรรมหรือโครงการจะถูกนำเสนอโดยตัวเด็กและทำการทบทวน แสดงความคิดเห็นและให้ผลสะท้อนกลับหน้าที่ของครู ผู้ปกครองและเด็กคนอื่น ๆ หรือสมาชิกที่เหลื้ร่วมกันพิจารณาผลงานจากการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ และร่วมกันแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะแก่ผลงาน

ซาเวดรา และออฟเฟอร์ (Saavedra & Opfer, 2012a, 2012b) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน 9 ด้าน คือ 1) การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับการใช้ชีวิตประจำวัน (Make It Relevant) หมายถึง การออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของเด็ก 2) การสอนที่เชื่อมโยงผ่านรายวิชาที่เรียน (Teaching Through the Disciplines) หมายถึง การเรียนรู้ควรเกิดขึ้นผ่านรายวิชาที่เรียนปกติ ดังนั้นการเรียนรู้เนื้อหาความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ผู้เรียนต้องเรียนรู้ทักษะที่สัมพันธ์กับประโยชน์ของความรู้ภายใต้รายวิชาที่เรียน เช่น การเรียนวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ว่าเหตุใดวิทยาศาสตร์จึงเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตและปัญหาชนิดใดในชีวิตที่เขาสามารถใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ นักวิทยาศาสตร์ได้ทำการทดลองอย่างไร เป็นต้น 3) การพัฒนาทักษะการคิด (Develop Thinking Skills) หมายถึง ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาทั้งทักษะการคิดขั้นต้นและการคิดขั้นสูงอย่างต่อเนื่อง เช่น นักเรียนสามารถฝึกฝนทักษะการคิดขั้นต่ำโดยการใส่ตัวเลขลงในสูตร $E=MC^2$ เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมวลและพลังงาน และเพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ดังกล่าว ครูอาจตั้งคำถามแก่ผู้เรียนเพื่อให้ได้ใช้ทักษะการคิดขั้นสูง เช่น เหตุใดสูตรนี้จึงได้ใช้มวลแทนที่จะใช้น้ำหนักในการคำนวณ เราสามารถใช้ขนาดของเรียนเพื่อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณามวลได้หรือไม่ เพราะเหตุใด เป็นต้น 4) การส่งเสริมการถ่ายโอนความรู้ (Encourage Learning Transfer) หมายถึง นักเรียนต้องสามารถประยุกต์ทักษะและความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในรายวิชาหนึ่งไปสู่อีกวิชาหนึ่ง และสิ่งที่คุณได้เรียนรู้ในชั้นเรียนไปสู่การใช้ชีวิตในด้านอื่น ๆ นอกชั้นเรียน โดยทั่วไปเนื้อหาการเรียนการสอนไม่ได้เตรียมผู้เรียนให้สามารถถ่ายโอนความรู้ในสิ่งที่ตนได้เรียนรู้มา แต่สิ่งนี้สามารถปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนได้ 5) สอนผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้ (Teach Students How to Learn) เนื่องจากการเรียนในระบบโรงเรียนนั้นมีข้อจำกัดหลายด้านต่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ดังนั้นการให้การศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือการสอนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหรือเรียนรู้เพื่อเรียน (Learning to Learn) และผู้เรียนต้องตระหนักอยู่เสมอว่าตนเองได้เรียนรู้อย่างไร การเรียนเพื่อเรียนรู้ไม่ใช่เพียงแค่การเรียนเพื่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แต่กิจกรรมที่สามารถพัฒนาการคิดก็สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะและความรู้ กลยุทธ์ และ

ทัศนคติที่มีประสิทธิผลต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น 6) การสร้างความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองเข้าใจความคลาดเคลื่อนด้วยตัวเอง (Address Misunderstandings Directly) หมายถึง ผู้เรียนอาจมีข้อสงสัยหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในประเด็นต่าง ๆ มากมายจนกว่าพวกเขาจะมีโอกาสในการหาวิธีการหรือทางเลือกในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสบการณ์ของตนเอง เช่น ผู้เรียนเชื่อว่าโลกนั้นแบนจนกว่าเขาจะได้เรียนรู้ว่าโลกเป็นทรงกลม เพื่อก้าวข้ามสิ่งที่มีความคลาดเคลื่อนต่อความเข้าใจดังกล่าว เด็กทุกช่วงวัยควรเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเป็นความรู้ใหม่โดยตรงและด้วยตนเอง การเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในประเด็นนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง 7) การทำงานเป็นทีมให้เป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (Treat Teamwork Like and Outcome) หมายถึง ความสามารถในการสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นนั้น คือทักษะที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 และเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการเรียนรู้ที่ดี ดังตัวอย่างที่มินกวิซการได้กล่าวไว้ว่า "บุคคลไม่ได้เรียนรู้การเล่นเบสบอลโดยตัวคนเดียว" หรือ "มีเพียงแค่อดมนุชย์เท่านั้นที่สามารถทำได้" ดังนั้นเขาจึงต้องเรียนรู้ในการเล่นร่วมกับเพื่อนๆ และได้ชของเขา การสร้างทักษะความร่วมมือครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ 8) การรู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการเรียนรู้ (Exploit Technology to Support Learning) หมายถึง เทคโนโลยีนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพราะเทคโนโลยีจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายและรวดเร็ว ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการสื่อสารได้โดยใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่หลากหลาย 9) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (Foster creativity) ความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีราคาสำหรับเศรษฐกิจ ความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้เป็นสิ่งที่อยู่ตายตัวกับคุณลักษณะของบุคคล แต่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคนโดยผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ได้ ความคิดสร้างสรรค์สามารถสร้างขึ้นในตัวผู้เรียนผ่านเนื้อหาวิชาที่ได้เรียนรู้ ถ้าผู้เรียนสามารถหาเหตุผลของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการใช้ชีวิตของตน ผู้เรียนก็จะสามารถค้นพบความรู้ที่สามารถนำไปใช้สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ในการใช้ชีวิตได้ สำหรับครูและผู้ปกครองการกระตุ้นหรือการสร้างแรงจูงใจจะสามารถช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในตัวผู้เรียนได้

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยครูทำหน้าที่เปรียบเสมือนโค้ชหรือผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การเรียนรู้ต้องเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายซึ่งผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ รูปแบบการหาคำตอบหรือสืบค้นแก้ปัญหา การร่วมมือกับเพื่อนในชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ และผู้เรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง รวมถึงการสะท้อนกลับในสิ่งที่ตนเองได้ปฏิบัติ การเรียนรู้ที่ดีต้องสามารถเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริงเพื่อในอนาคต เขาจะได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในสังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ

2.1.4 การปฏิรูปห้องเรียนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก การปฏิรูปห้องเรียนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงห้องเรียนไปสู่การสนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามบริบทสภาพของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งบริบทโดยทั่วไปคือการสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมหรือการปฏิบัติ การช่วยเหลือระหว่างกัน การทำงานเป็นทีม โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความ

ต้องการ ความสนใจหรือความสารถ และมีความยืดหยุ่น และเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ (JISC, 2006) ทริลลิง และฟาเดล (Trilling & Fadel, 2009) กล่าวไว้ในหนังสือ 21st Century Skills: Learning for Life in Our Time เกี่ยวกับการปฏิรูปห้องเรียนไว้ดังนี้ การเปลี่ยนจากครูเป็นศูนย์กลางสู่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนแบบครูเป็นผู้ให้ความรู้และชี้นำสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ การสอนที่เน้นความรู้สู่การสอนที่เน้นทักษะ การสอนที่เน้นเนื้อหาสู่การให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ การสอนเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานสู่การสอนที่พัฒนาทักษะประยุกต์ การเน้นความจริงและหลักการสู่การตั้งคำถามและแก้ปัญหา จากการเน้นทฤษฎีสู่การปฏิบัติ การสอนโดยใช้หลักสูตรสู่การสอนแบบโครงการ จากเวลาที่เฉพาะสู่เวลาเรียนรู้ตลอดเวลา สอนโดยเหมารวมสู่การเน้นนักเรียนเป็นรายบุคคล สอนให้แข่งขันสู่การสอนเพื่อให้เกิดความร่วมมือ สอนที่เน้นห้องเรียนสู่การเรียนรู้ในโลกกว้าง การใช้สมุดหรือหนังสือสู่การใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ การสอบแบบประเมินครั้งเดียวสู่การประเมินพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และการเรียนรู้เพื่อความต้องการของโรงเรียนสู่การเรียนรู้เพื่อชีวิตในอนาคตของตนเอง

เครือข่าย อี-เลิร์นนิ่ง และนวัตกรรม เจไอเอสซี (JISC e-Learning and Innovation Team) ซึ่งเป็นเครือข่ายความร่วมมือของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศอังกฤษ ได้นำเสนอประเด็นการออกแบบห้องเรียนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญคือ การสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม เน้นความสนใจของแต่ละบุคคล และความยืดหยุ่น และโรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลงประเด็นการใช้เทคโนโลยี คือ 1) โมบายเลิร์นนิ่ง (Mobile Learning) หมายถึง การจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เช่น แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์มือถือ คีร์บอร์ดไร้สาย กล้องดิจิทัล เป็นต้น 2) การเชื่อมต่อการเรียนรู้ (Connected Learning) หมายถึง การเตรียมอุปกรณ์และบรรยากาศที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สามารถเชื่อมต่อกับโลกออนไลน์ได้ เช่น เครือข่ายคอมพิวเตอร์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย ฐานสืบค้นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นต้น 3) การเรียนรู้แบบเสมือนจริงหรือตอบโต้ได้ (Visual and Interactive Learning) หมายถึง การจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนรู้เสมือนจริง เช่น ห้องประชุมออนไลน์ วิดีโอสำหรับการประชุมออนไลน์ การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ เครื่องฉายวิดีโอ เป็นต้น 4) การสนับสนุนการเรียนรู้ (Supported Learning) หมายถึง อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น โปรเจคเตอร์ ที่วีดิทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง ศูนย์สนับสนุนด้านเทคโนโลยี เป็นต้น สอดคล้องกับศูนย์วิจัยแฮนดโอเวอร์ (Hanover Research, 2011) ที่กล่าวถึงการออกแบบห้องเรียนในทิศทางเดียวกันคือต้องให้ความสำคัญต่อความยืดหยุ่น ความยั่งยืน การสร้างสังคมแห่งความร่วมมือ และเพิ่มเติมในประเด็นขนาดของโรงเรียนที่ศึกษาพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินการที่ดีกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

2.2 นโยบายแห่งรัฐและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทยและประเทศอาเซียน

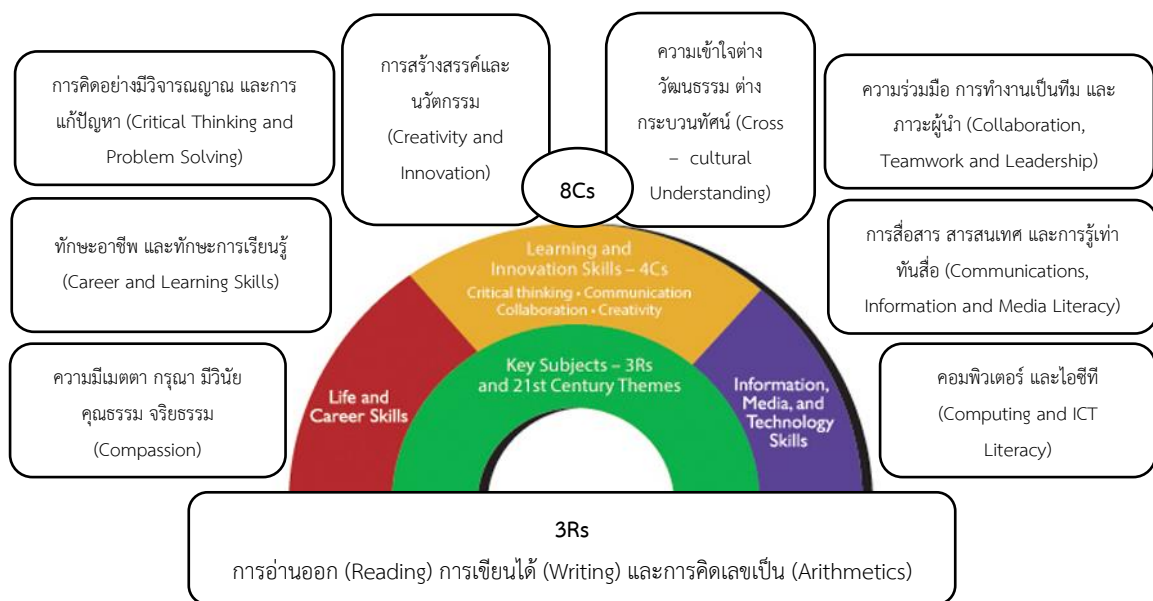
2.2.1 ประเทศไทย

ประเทศไทยมีเป้าหมายพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งสามารถเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยเฉพาะการให้ความสำคัญต่อ “การพัฒนาคน” ให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21

ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ทั้งในเชิงระบบและโครงสร้างของสังคมไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

เพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทปัจจัยทั้งภายในและภายนอก รัฐบาลจึงได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 โดยพิจารณาจากความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทศนครติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทย ส่วนใหญ่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การพัฒนานคนไทยให้เป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นวาระที่สำคัญของประเทศ เห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Vision) คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลง ของโลกศตวรรษที่ 21” ซึ่งเห็นได้ว่าคำสำคัญเกี่ยวกับศตวรรษที่ 21 ได้ถูกกำหนดในวิสัยทัศน์การศึกษาของชาติ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ภายใต้กรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560- 2574 จึงได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) ในระยะ 20 ปี ไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) 2) ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการทางการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม (Equity) 3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถและเต็มตามศักยภาพ (Quality) 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) 5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy)



ภาพที่ 2.2 กรอบการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทย
ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560)

จากเป้าหมายการศึกษาของชาติข้างต้นรัฐบาลจึงได้กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspiration) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วย 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) และ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – Cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

จากการศึกษานโยบายการศึกษาของชาติข้างต้นเห็นได้ว่าประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างยิ่งเห็นได้จากการกำหนดในวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนของแผนการศึกษาชาติระยะยาว รัฐบาลได้พิจารณาและวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศและได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมในการเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน รวมถึงการพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย การหลุดพ้นจากการมีรายได้น้อยสู่การมีรายได้สูงไปพร้อมกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามกรอบทักษะที่กำหนดในแผนการศึกษาชาติยังคงเป็นกรอบที่นำมาจากกรอบคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งพัฒนาขึ้นในบริบทที่ต่างจากวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้กรอบเป้าหมายการพัฒนายัง

ขาดการบูรณาการกับเป้าหมายหรือค่านิยมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาติ ซึ่งเห็นควรพิจารณาและทำการศึกษาเพื่อให้กรอบทักษะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศต่อไป

2.2.2 ประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่งเห็นได้จากการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาชาติ ปี ค.ศ. 2013-2025 (Malaysia Education Blueprint 2013 – 2025) (Ministry of Education Malaysia, 2013) ถึงเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มีความพร้อมในการเผชิญการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในระดับนานาชาติ โดยในเป้าหมายของแผนการศึกษาชาติมีทิศทางในการพัฒนานบนพื้นฐานการศึกษาของประเทศ และมุ่งมองปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อเข้าใจประสิทธิภาพการดำเนินงานและความท้าทายในปัจจุบัน 2) การสร้างวิสัยทัศน์และผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ที่ชัดเจน และ 3) การกำหนดกรอบโครงการการปฏิรูปที่ครอบคลุมสำหรับระบบ รวมถึงกลยุทธ์สำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงของกระทรวง จากการวางเป้าหมายและยุทธศาสตร์ระยะยาวที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดหน่วยงานที่สำคัญหลายหน่วยงานเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด นอกจากนี้ก่อให้เกิดระบบการพัฒนา ซึ่งจะเป็กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพของการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ (Education Performance and Delivery Unit (PADU), 2019) 1) ระบบการพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมาย 5 ระบบ ประกอบด้วย 1.1) ระบบการเข้าถึง 1.2) ระบบคุณภาพ 1.3) ระบบความเท่าเทียม 1.4) ระบบความเป็นเอกภาพ และ 1.5) ระบบประสิทธิภาพ 2) เป้าประสงค์การพัฒนาผู้เรียน 6 ด้าน ประกอบด้วย 2.1) ด้านความรู้ 2.2) ด้านความสามารถในการใช้สองภาษา 2.3) ด้านทักษะการคิด 2.4) ด้านจริยธรรมและจิตวิญญาณ 2.5) ด้านทักษะความเป็นผู้นำ 2.6) ด้านอัตลักษณ์ความเป็นชาติ 3) การเปลี่ยนแปลง 11 ด้าน ประกอบด้วย 3.1) การเตรียมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงคุณภาพการศึกษามาตรฐานสากลอย่างเท่าเทียมกัน 3.2) การประกันถึงความสามารถในการใช้ภาษามาเลเซีย อังกฤษ และภาษาทางเลือกอื่น ๆ ของเด็กมาเลเซียทุกคน 3.3) การพัฒนาค่านิยมในการขับเคลื่อนประเทศ 3.4) การปฏิรูปวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่ทุกคนเลือก 3.5) ประกันประสิทธิภาพการเป็นผู้นำขั้นสูงของทุกโรงเรียน 3.6) เสริมพลังให้แก่สำนักงานการศึกษาประจำรัฐ (JPNs) สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น (PPDs) และสถานศึกษาเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้ตามความต้องการของตนเอง 3.7) การใช้ ICT เพื่อเสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนทั่วประเทศ 3.8) ปฏิรูปการศักยภาพและความสามารถในการให้บริการของกระทรวง 3.9) สร้างหุ้นส่วนกับผู้ปกครอง ชุมชน และภาคเอกชนในทุกระดับ 3.10) เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณ 3.11) เพิ่มความโปร่งใสในการทำงานในฐานะหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ นอกจากนี้รัฐบาลได้มีการกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ คลื่นที่ 1 (2013-2015) คลื่นที่ 2 (2016-2020) และคลื่นที่ 3 (2021-2025) รวมถึงการให้ความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาร่วมกัน ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคเอกชน โดยมีการจัดทำกลยุทธ์และแผนการสร้างความร่วมมือที่ชัดเจน

PELAN PEMBANGUNAN PENDIDIKAN MALAYSIA 2013-2025



ภาพที่ 2.3 กรอบการพัฒนาผู้เรียนประเทศมาเลเซียในศตวรรษที่ 21
ที่มา: Education Performance and Delivery Unit (PADU) (2019)

เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายของการเป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับบริบทความเป็นอัตลักษณ์ของประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดเป้าหมายคุณลักษณะผู้เรียนที่คาดหวังในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตดังนี้ (Ministry of Education Malaysia, 2013)

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต สามารถทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคมได้อย่างมีคุณภาพ สามารถสร้างคุณค่าให้กับตนเอง สังคมที่ตนเองอยู่ และประเทศชาติ เพื่อให้สามารถและมีศักยภาพในการทำหน้าที่ข้างต้น ผู้เรียนจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และเข้าใจความรู้พื้นฐาน ได้แก่ ภาษามลายู (Bahasa) ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมถึงความรู้อื่น เช่น ศิลปะ ดนตรี กีฬา เป็นต้น ที่สำคัญคือนักเรียนจะต้องสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้

2. ทักษะการคิด (Thinking Skills) หมายถึง การมีทักษะในการเรียนรู้ การสืบเสาะหาความรู้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์องค์ความรู้ได้ หรือมีทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking Skills) เพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งนักเรียนต้องมีทักษะสำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดอย่างมีเหตุผล และ 3) ความสามารถในการเรียนรู้ หรือความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) หมายถึง ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นผู้นำโดยเฉพาะในสังคมที่มีการเชื่อมต่อของสังคมโลก สามารถทำจะใช้ความเป็นผู้นำ

และความสามารถในการทำงานไปสู่การทำงานเป็นทีมหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสร้างความเป็นผู้นำ นักเรียนต้องมีองค์ประกอบของทักษะต่อไปนี้ 1) การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) 2) มีความยืดหยุ่น (Resilience) 3) ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) 4) ความสามารถในการสื่อสารที่เข้มแข็ง (Strong Communication Skills)

4. ทักษะในการใช้สองภาษา (Bilingual Proficiency) หมายถึง นักเรียนทุกคนต้องมีความสามารถในการใช้ภาษามลายูในฐานะภาษาประจำชาติ และภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สอง และสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาทักษะภาษาอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน

5) จริยธรรมและจิตวิญญาณ (Ethics and Spirituality) หมายถึง การสร้างให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมและจิตวิญญาณพร้อมที่เข้าต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ มีความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ สามารถที่จะตัดสินใจในสถานการณ์ที่วิกฤติ และเลือกที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง โดยผู้เรียนทุกคนต้องมีความยึดมั่นหลักพื้นฐานที่ประชาชนชาวมาเลเซียทุกคนพึงมี ได้แก่ 1) ด้านจิตวิญญาณ หรือการมีความมั่นคงในหลักศรัทธาทางศาสนา และมีคุณธรรมขั้นสูง 2) มีความกล้าหาญ ระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม หรือการปฏิบัติตนที่ดีต่อประเทศชาติ การเคารพและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง และมีความมุ่งมั่นในการทำหน้าที่เสียสละเพื่อสังคม

6) อัตลักษณ์ความเป็นชาติ (National Identity) หมายถึง มีความรู้สึกสำนึกในความเป็นชาติ ปฏิบัติและเคารพตามบทบัญญัติของชาติ มีความเป็นเอกภาพและสามัคคี มีความภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นชนมาเลเซีย เคารพในชาติพันธุ์ ความเชื่อ สถานภาพทางสังคม หรือภูมิสถานที่ ด้วยกับการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจและมีความอดทน

ประเทศมาเลเซียเป็นอีกหนึ่งประเทศที่เป็นสมาชิกของประเทศอาเซียน ซึ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความพร้อมต่อการพัฒนาประเทศ บนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม โดยประเทศมีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจนเพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาในปี ค.ศ. 2020 การปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลมาเลเซียหลังจากเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ ซึ่งนำโดย ดร.มหาเธร์ มูฮัมหมัด ผู้ประสพการณ์ทางการเมืองที่ยาวนานเป็นที่จับตาของทุกภาคส่วนที่มุ่งมั่นจะนำพาประเทศสู่การเป็นผู้นำของภูมิภาคอีกครั้ง ซึ่งหากพิจารณาถึงยุทธศาสตร์การศึกษาของประเทศมาเลเซียจะเห็นได้ว่าการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาบุคคลที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งสร้างบุคคลให้เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและแก้ปัญหา การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และความเป็นผู้นำ นอกจากนี้ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นมลายูและการยึดมั่นในศาสนา ในขณะที่ให้ความสำคัญต่อความหลากหลายทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์ ซึ่งรัฐบาลพยายามสร้างความเป็นเอกภาพและความสามัคคีของคนในชาติ โดยใช้ค่านิยมร่วมกันในการขับเคลื่อนและการพัฒนาประเทศให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2.3 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งที่มีทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพสูง และมีมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพอยู่ในอันดับต้นของโลก สำหรับในศตวรรษที่ 21 นี้ ที่มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ บนโลกอย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง รัฐบาลประเทศสิงคโปร์ โดยกระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education Singapore, 2018) จึงได้ทำการวิเคราะห์สาเหตุหลักของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคนี้ และให้

ข้อเสนอว่าเกิดจาก 3 กลไกสำคัญ ได้แก่ 1) ความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ทำให้โลกแคบลงและบุคคลสามารถเข้าถึงกันมากขึ้น 2) การเปลี่ยนแปลงของประชากร (Changing Demographics) เช่น จำนวนประชากรมากขึ้น และการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ (Singapore Department of Statistics, 2019) และ 3) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technological Advancements) เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ปัญญาประดิษฐ์ บล็อกเชน Internet of Things บิ๊กดาต้า ควอนตัมคอมพิวเตอร์ (Forbes Technology Council, 2019)

เพื่อให้สามารถตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสิงคโปร์ จึงกำหนดกรอบสมรรถนะที่ผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 พึงมี เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายและใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้ โดยกรอบนี้เป็นกรอบกว้าง ๆ ที่กำหนดให้โรงเรียนร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมและมีสมรรถนะที่เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงโลก ดังภาพประกอบดังต่อไปนี้



ภาพที่ 2.4 สมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
ที่มา: Ministry of Education Singapore (2018)

จากภาพประกอบ กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศสิงคโปร์ กำหนดสมรรถนะและผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

ค่านิยมหลัก หมายถึง ความสนใจ ความชอบ หรือค่านิยม (Core Values) คือปัจจัยกำหนดคุณลักษณะของบุคคล ค่านิยมจึงเป็นปัจจัยส่งเสริมสำคัญที่จะกำหนดพัฒนาการทางความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ตลอดจนกิจกรรมที่ผู้เรียนจะเลือกทำ ดังนั้นค่านิยมจึงเป็นหัวใจสำคัญในกรอบสมรรถนะสำหรับศตวรรษที่ 21 นี้ โดยอาจกล่าวได้ว่า หากโรงเรียนสามารถปลูกฝังค่านิยมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนได้ ผู้เรียนจะมีคุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ ทักษะ และวิถีชีวิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัยตามไปด้วย ซึ่งแกนสมรรถนะในส่วนของค่านิยมประกอบด้วย (ทวิกา ตั้งประภา, 2556) 1. ความเคารพ (Respect) คือ ผู้เรียนเห็นค่าของตนและผู้อื่น ผู้เรียนรู้จักการเคารพตนเองและผู้อื่น 2. ความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ ผู้เรียนรู้หน้าที่ของตนต่อครอบครัว

ชุมชน ประเทศชาติ และโลก ผู้เรียนจะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามหน้าที่ ความคาดหวังที่มีต่อเขา โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา 3. ความซื่อสัตย์ (Integrity) คือ ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ ผู้เรียนจะดำรงชีวิตตามกรอบจริยธรรม คุณธรรมอันดีงาม ตลอดจนมีความกล้าหาญที่จะยืนหยัดปกป้องหลักดังกล่าวและต่อสู้กับสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะไม่ถูกต้อง 4. ความเอาใจใส่ (Care) คือ ผู้เรียนรู้จักเอาใจใส่ทั้งกับคน สัตว์ และสิ่งของ ผู้เรียนจะปฏิบัติต่อสิ่งรอบตัวอย่างมีความเมตตา กรุณา สนับสนุนช่วยเหลือและเกื้อกูลสังคมด้วยความตระหนักรู้ถึงปัญหาและความยากลำบากที่ผู้อื่นกำลังเผชิญ 5. ความยืดหยุ่น (Resilience) คือ ผู้เรียนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ผู้เรียนจะมีสติปัญญา ทำให้สามารถคิดบวก อดทน และปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดท่ามกลางความท้าทายต่าง ๆ ได้ 6. ความสามัคคี (Harmony) คือ ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความสามัคคี ผู้เรียนจะสามารถทำงานร่วมกับคนในสังคมได้อย่างสันติ ชื่นชอบความเป็นเอกภาพ รู้จักแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง ๆ และเอาดำรงชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

สมรรถนะวงกลาง หมายถึง สมรรถนะด้านสังคมและอารมณ์ และเป็นทักษะจำเป็นที่จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักและสามารถจัดการอารมณ์ความรู้สึกของตน พัฒนาการรับรู้ถึงความรู้สึกของบุคคลรอบข้าง ตัดสินใจกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยความรอบคอบและรับผิดชอบ พัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ ตลอดจนจัดการกับปัญหาในชีวิตอย่างสมเหตุสมผลและเกิดผลสัมฤทธิ์ 1) การรู้จักตนเอง (Self-Awareness) คือ ผู้เรียนที่รู้จักตนเองจะทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน อารมณ์ และความลำเอียงในใจของตนเอง การรู้เท่าทันตนเองดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจดำเนินชีวิตได้อย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น 2) การจัดการตนเอง (Self-Management) คือ ผู้เรียนที่มีทักษะการจัดการตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์ สร้างแรงจูงใจ รักษาวินัย และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในชีวิตได้ 3) การรู้จักสังคม (Social Awareness) คือ ผู้เรียนที่ตระหนักรู้สภาพสังคมของตน จะสามารถคิดแยกแยะมุมมองที่แตกต่างและเชื่อมโยงปรากฏการณ์ในสังคมได้ รู้จักยอมรับความหลากหลายทางความคิด วางตนอย่างเหมาะสม และเคารพความคิดของผู้อื่น 4) การจัดการสัมพันธภาพ (Relationship Management) คือ ผู้เรียนที่มีทักษะนี้จะสามารถสื่อสาร ทำงานร่วมกับผู้อื่น แก้ปัญหา และช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเกิดประสิทธิผล 5) การตัดสินใจภายใต้ความรับผิดชอบ (Responsible Decision-Making) คือ ผู้เรียนที่มีทักษะนี้จะวิเคราะห์สถานการณ์อย่างละเอียดรอบด้าน ก่อนตัดสินใจเลือกการกระทำที่ส่งผลลัพธ์ที่เป็นบวกมากที่สุด และเกิดผลกระทบน้อยสุดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ภายใต้หลักคุณธรรมและจริยธรรม

สมรรถนะวงนอก หมายถึง สมรรถนะทางอารมณ์และสังคมแล้ว สมรรถนะกลุ่มต่อมานี้เป็นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการรับมือกับโลกในศตวรรษที่ 21

1. การรู้หน้าที่พลเมือง การรู้จักโลก และทักษะข้ามวัฒนธรรม (Civic Literacy, Global Awareness and Cross-Cultural Skills) คือ ด้วยสิงคโปร์เป็นประเทศพหุวัฒนธรรมโดยแท้จริง เนื่องจากเป็นศูนย์รวมของคนที่มียากแห่งมาชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ประกอบกับสิงคโปร์เป็นประเทศที่เปิดรับบุคลากรจากชาติอื่นให้เข้ามาทำงานในประเทศ และบุตรหลานชาวสิงคโปร์เองก็มักเดินทางออกแสวงหาโอกาสทางธุรกิจและอาชีพการงานในต่างประเทศ การรู้หน้าที่พลเมือง การรู้จักความเป็นมาเป็นไปของปรากฏการณ์ต่าง ๆ โลก และการมีทักษะข้ามวัฒนธรรมจึงเป็นสมรรถนะที่จำเป็นและหลีกเลี่ยงมิได้ เนื่องจากเป็นกุญแจสำคัญในการประสานงาน ร่วมมือ และการใช้ชีวิตในฐานะพลเมืองโลกด้วยความสำเร็จและสงบสุข

2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการรู้จักคิดค้นพัฒนา (Critical and Inventive Thinking) คือ ผู้เรียนที่รู้จักใช้วิจารณญาณจะคำนึงถึงผลดี ผลเสียของการตัดสินใจอย่างเป็นกลางโดยไม่คล้อยตามหรือเอนเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง ผู้เรียนจะรู้จักสืบค้นหาข้อมูลแทนที่จะคล้อยตามความเชื่อได้ง่าย ๆ และตัดสินใจได้เองเมื่อมีข้อมูลครบถ้วน (Informed Decision) ภายใต้อันตรายที่ยอมรับได้ (Calculated Risk) ผู้เรียนที่รู้จักคิดค้นพัฒนาจะสามารถรังสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ผ่านการบูรณาการความรู้รอบตัว ความรู้ทางวิชาการ เทคโนโลยีที่จำเป็น เพื่อตอบโจทย์ แก้ปัญหา อำนาจความสะดวก และลดความยุ่งยากในการงานที่ซ้ำ ๆ หรือ ซ้ำซ้อน

3. ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการรู้สารสนเทศ (Communication, Collaboration, and Information Skills) คือ 3.1 ผู้เรียนที่มีทักษะการสื่อสารที่ดีจะรู้จักตนเอง วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร รู้จักวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟัง และเลือกกรรมวิธีในการสื่อสารที่สร้างประสิทธิผล ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้ภาษา กาย ภาษาพูด น้ำเสียง สื่อประกอบ ตลอดจนกาลเทศะในการสื่อสาร 3.2 ผู้เรียนที่มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นจะรู้จักการทำงานกลุ่มเพื่อเสริมประสิทธิภาพกลุ่ม เคารพการตัดสินใจในสมาชิกกลุ่ม ยืดหยุ่น ประนีประนอม เข้าใจบทบาทของตนในกลุ่ม รับฟังความเห็นผู้อื่น แสดงความเห็นของตนตามบทบาทที่เหมาะสม เพื่อให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด 3.3 ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงได้ง่ายและมีอยู่มากมาย ผู้เรียนที่รู้สารสนเทศจะสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ตนต้องการ คัดกรองและเลือกใช้อ้างอิงที่ตนคิดว่า น่าเชื่อถือ เป็นประโยชน์ และตอบโจทย์ของการค้นหาข้อมูลทั้งด้านเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน การศึกษา การประกอบอาชีพได้

จากค่านิยมและสมรรถนะที่กำหนดไว้เพื่อพัฒนาผู้เรียนข้างต้น เมื่อผ่านกระบวนการในการพัฒนาโดยสถานศึกษาและครอบครัว ประเทศสิงคโปร์คาดหวังให้ผู้เรียนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตรวมถึงการสามารถใช้ชีวิตในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ โดยเด็กสิงคโปร์จะเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ ดังนี้

1. มีความมั่นใจในตนเอง (A Confident Person) ผู้เรียนที่มีความมั่นใจในตนเองจะสามารถใช้ค่านิยมสมรรถนะทางอารมณ์และสังคม และสมรรถนะแห่งศตวรรษที่ 21 ในการประเมินและตัดสินใจเลือกทางเดินให้แก่ชีวิตของตนได้อย่างเป็นอิสระ (Autonomous) มีประสิทธิภาพ สมเหตุสมผล รอบคอบ และรับผิดชอบ

2. กำหนดการเรียนรู้ในชีวิตได้เอง (A Self-Directed Learner) ผู้เรียนที่สามารถเลือกเส้นทางการเรียนรู้ได้เองจะรู้จักตั้งคำถาม กำหนดสมมุติฐาน ค้นคว้า และทดลอง เพื่อพิสูจน์สมมุติฐานอย่างมีเหตุผล และรู้จักแสวงหาคำตอบให้กับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้เอง ขาดซึ่งกับการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และหมั่นศึกษาหาความรู้ไปตลอดชีวิต (Life-Long Education)

3. มุ่งมั่นช่วยเหลือสังคม (AN Active Contributor) ผู้เรียนรู้จักเข้าร่วมกับภาคประชาสังคมเพื่อช่วยกันหาคำตอบ ริเริ่ม สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ หรือสนับสนุนสังคมทั้งทางกาย วาจา ใจ เพื่อให้สังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น น่ายั่งยืน มีปัญหาน้อยลง

4. มีจิตสำนึกรักสังคม (A Concerned Citizen) ผู้เรียนภูมิใจในรากเหง้าของตนในฐานะประชากรชาวสิงคโปร์ แบ่งปันข้อคิดดี ๆ ความสำเร็จของสิงคโปร์ต่อผู้มาเยือน ชาวต่างชาติในฐานะเพื่อนร่วมโลกต่อ ดำเนินชีวิตอย่างรับผิดชอบ พร้อมยื่นมือเข้าช่วยเมื่อพบปัญหาในฐานะพลเมืองที่ดี เพื่อให้สังคมโดยรวมน่ายั่งยืน

ประเทศสิงคโปร์ถือได้ว่าเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างยิ่งเห็นได้จากการที่กระทรวงศึกษาธิการของประเทศได้มีการกำหนดกรอบค่านิยมและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นกรอบและเป้าหมายในการพัฒนาไว้อย่างชัดเจน และมีความเป็นอัตลักษณ์ของประเทศที่มุ่งสู่การเป็นประเทศชั้นนำในสังคมพหุวัฒนธรรม จุดเด่นที่สำคัญของประเทศสิงคโปร์ในด้านการกำหนดกรอบสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 คือการเพิ่มค่านิยมไว้ในแกนกลางของกรอบการพัฒนาซึ่งแตกต่างจากกรอบในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาโดยประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย ที่ให้ความสำคัญเฉพาะกับทักษะเท่านั้น จึงเป็นประเด็นที่ประเทศไทยควรนำเอาบทเรียนนี้ไปสู่การพัฒนาหรือกรอบสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทยต่อไป

2.2.4 ประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศมุสลิมที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศอาเซียน และมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ด้านการเมืองและวัฒนธรรมที่ยาวนาน ในรัฐธรรมนูญของประเทศได้มีการกำหนดหลักปรัชญาศีล (Pancasila) 5 ประการ ซึ่งถือเป็นปรัชญาพื้นฐานของประเทศ ประกอบด้วย 1) ความเชื่อในพระเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว 2) ประชาชนที่มีอารยธรรมและความยุติธรรม 3) ความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ 4) หลักการแห่งความเป็นประชาธิปไตยโดยมีผู้แทน 5) ความยุติธรรมในสังคมสำหรับปวงชน (Weatherbee, 1985) ดังนั้นการเข้าถึงปรัชญาในการจัดการศึกษาของประเทศอินโดนีเซียจำเป็นต้องเข้าใจหลักปรัชญาศีลข้างต้น ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศอินโดนีเซีย (Nishimura, 1995) ที่นำเอาหลักการในรัฐธรรมนูญไปสู่การปฏิบัติทั้งในด้านการจัดการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างความเป็นเอกภาพของประเทศให้เป็นไปตามเป้าหมายของประเทศ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมโนทัศน์การจัดการศึกษายุคใหม่ รัฐบาลประเทศอินโดนีเซีย โดยกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม (Ministry of Education and Culture) จึงมีนโยบายที่บูรณาการปรัชญาการเมืองการปกครองของประเทศ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการแก้ปัญหาของคนในชาติที่มุ่งเน้นการความเป็นเอกภาพ การยึดมั่นในศาสนา และสร้างอัตลักษณ์ของคนในชาติให้มีอารยธรรม นั่นคือ “การศึกษาเพื่อสร้างบุคลิกและอุปนิสัยของคนในชาติ (Character Education)” ซึ่งถือเป็นนโยบายการศึกษาชาติในการสร้างคนอินโดนีเซียยุคใหม่ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ และพร้อมเข้าสู่สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและมีคุณภาพ (Ramdhani, 2017; Rokhman, Hum, & Syaifudin, 2014; Sudrajat, 2011) โดยการพัฒนากรอบกลุ่ม 4 มิติของคุณลักษณะของผู้เรียน (Ministry of Education and Culture, 2019) คือ 1) มิติด้านคุณธรรมและจริยธรรม (Ethic) หมายถึง การเป็นบุคคลที่มีจิตวิญญาณที่สูงส่ง การมีศรัทธาที่มั่นคงและความยำเกรง 2) มิติด้านสุนทรียะ (Aesthetic) หมายถึง บุคคลที่มีอารมณ์ความเป็นสุนทรียะ รักในศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงการยอมรับและเข้าใจในวัฒนธรรมที่หลากหลายและแตกต่าง 3) มิติด้านการรู้หนังสือ (Literacy) หมายถึง บุคคลที่มีความรู้และความสามารถในการด้านวิชาการ ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 4) มิติด้านกายภาพและร่างกาย (Kinesthetic) หมายถึง บุคคลที่มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความกระตือรือร้นในฐานะพลเมืองของประเทศอินโดนีเซีย สำหรับกรอบการศึกษาเพื่อสร้างบุคลิกและอุปนิสัยของคนในชาติ ดังแสดงในภาพประกอบดังนี้



ภาพที่ 2.5 กรอบการศึกษาเพื่อสร้างบุคลิกและอุปนิสัยของคนในชาติ

ที่มา: Ministry of Education and Culture (2019)

จากภาพข้างต้นกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม ประเทศอินโดนีเซีย กำหนดสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานหลักปรัชญาศีล บูรณาการมิติการพัฒนาบุคคลเป้าหมายการศึกษาของชาติ และทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน (Ministry of Education and Culture, 2019) ดังนี้

1. การยึดมั่นในศาสนา (Religius) หมายถึง บุคคลที่มีความเชื่อในพระเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว ประกอบด้วย 1) ความศรัทธาและความยำเกรง 2) ความบริสุทธิ์ 3) ความอดทน และ 4) รักและใส่ใจสิ่งแวดล้อม

2. ความรักชาติ (Nationalis) หมายถึง การให้ความสำคัญต่อเชื้อชาติ ความเป็นชาติเหนือกว่าความสำคัญของตนเองหรือเฉพาะกลุ่ม ประกอบด้วย 1) รักในมาตุภูมิ 2) รักในความเป็นชาติ และ 3) เคารพในความหลากหลายและแตกต่าง

3. การเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ (Integritas) หมายถึง บุคคลที่ได้มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับในคำพูด การกระทำ และการทำงาน ประกอบด้วย 1) มีความซื่อสัตย์และสุจริต 2) การเป็นแบบอย่างที่ดี 3) มีความสุภาพและอ่อนน้อม และ 4) รักในความสัจจริง

4. ความเป็นอิสระ (Mandiri) หมายถึง บุคคลที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถใช้กำลังกาย สติปัญญา เวลา เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายหรือในสิ่งที่ตนเองคาดหวัง ประกอบด้วย 1) มีความมุ่งมั่นในการทำงาน 2) มีความคิดสร้างสรรค์ 3) มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ 4) มีความกล้าหาญ และ 5) เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต

5. ความสามัคคีและสามัคคี (Gotong Royong) หมายถึง ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในการแก้ปัญหาสิ่งต่าง ๆ ของสังคม ประกอบด้วย 1) ทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือทำงานเป็นทีม 2) ความเป็นเอกภาพ 3) ขอบช่วยเหลือผู้อื่นหรือจิตอาสา และ 4) ความเป็นพี่เป็นน้อง

ประเทศอินโดนีเซียถือเป็นประเทศที่มีศักยภาพมากประเทศหนึ่งในอาเซียนเนื่องด้วยการมีประชากรของประเทศที่มากกว่าประเทศอื่นๆ และมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สูง จึงถือเป็นประเทศหนึ่งที่ถูกคาดการณ์ว่าจะเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค (Soesastro & Basri, 2005) ด้วยกับหลากหลายของชาติพันธุ์และประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่มีการต่อสู้มายาวนาน จึงมีปรัชญาและนโยบายของประเทศที่เน้นการสร้างความเป็นเอกภาพของคนในชาติ ประกอบกับเป็นประเทศมุสลิมที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามมากเป็นอันดับหนึ่งของโลกจึงเน้นไปในการสร้างบุคคลให้มีความศรัทธาและความยำเกรงในศาสนา และแม้ประเทศได้ให้ความสำคัญต่อหลักการข้างต้น รัฐบาลก็ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลในศตวรรษที่ 21 โดยการบูรณาการเข้าไปในกรอบการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ เพื่อสร้างความพร้อมให้กับเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต

2.5.5 เปรียบเทียบนโยบายการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในประเทศอาเซียน

การศึกษาในครั้งนี้ใช้กรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโครงการประเมินและการสอนทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment and Teaching of 21st Century Skills) หรือ ATC21S เนื่องจากการศึกษาคำนึงถึงและองค์ประกอบของทักษะที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือจากนักวิชาการหลายประเทศและมีความหลากหลายของภูมิภาค การพัฒนาคำนึงถึงบริบทที่ไม่เฉพาะภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งเท่านั้นแต่พยายามคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสร้างกรอบให้มีมาตรฐานสำหรับนำไปใช้ในบริบทของทุกประเทศทั่วโลก (Assessment and Teaching of 21st Century Skills, 2009; Dass, 2014) โดยทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งออกเป็น 10 ด้าน และจัดกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มทักษะ ได้แก่ 1) แนวทางการคิด ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การเรียนรู้เพื่อเรียนรู้และการตระหนักรู้ 2) แนวทางการทำงาน ประกอบด้วย การสื่อสารและความร่วมมือ (การทำงานเป็นทีม) 3) การใช้เครื่องมือในการทำงาน ประกอบด้วย ความรู้ด้านสารสนเทศ และความรู้ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศและ 4) การใช้ชีวิตในสังคมโลก ประกอบด้วย ความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมโลก ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ การรู้รับผิดชอบตนเองและสังคม รวมถึงความตระหนักในด้านวัฒนธรรม จากการศึกษากรอบนโยบายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่าแต่ละประเทศมีจุดเน้นด้านทักษะแตกต่างกันอย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตที่น่าสนใจหลายประการดังนี้

1. กรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของโครงการประเมินและการสอนทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment and Teaching of 21st Century Skills) หรือ ATC21S ที่ได้นำมาเป็นกรอบในการศึกษานี้ผู้วิจัยนำมาเฉพาะที่เป็นแกนทักษะเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงควรเป็นไปตามองค์ประกอบการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ (Sönmez, 2017) ซึ่งจากการพิจารณากรอบทักษะของทั้ง 4 ประเทศพบว่าประเทศไทยและประเทศมาเลเซียมีการกำหนดถึงความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 หรือการพัฒนาผู้เรียนในส่วนของ 3Rs (Keane, 2012) ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) ซึ่งเป็นกรอบที่สอดคล้องกับพื้นฐานเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21

(Partnership for 21st Century Skills, 2008) ที่ให้ความสำคัญต่อสาระเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนและกำหนดไว้ในกรอบทักษะในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2. เมื่อพิจารณาถึงกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของแต่ละประเทศพบว่าประเทศไทยยังไม่ได้ปรับกรอบทักษะให้เป็นรูปแบบของตนเองหรือปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศ โดยประเทศไทยได้นำเอากรอบทักษะของหุ้นส่วนเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2008) มาวางลงในแผนพัฒนาการศึกษาของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งแม้จะมีทักษะที่ครอบคลุมหลายด้านแต่ก็ยังไม่เห็นถึงอัตลักษณ์ของประเทศเท่าที่ควร ซึ่งแตกต่างจากกรอบทักษะของประเทศมาเลเซีย (Education Performance and Delivery Unit (PADU), 2019) อินโดนีเซีย (Ministry of Education and Culture, 2019) และสิงคโปร์ (Ministry of Education Singapore, 2018) ที่มีการกำหนดและพัฒนากรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นของตนเอง ซึ่งทำให้เห็นถึงจุดเน้นและอัตลักษณ์ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศในประเด็นที่เป็นจุดเด่นที่แตกต่างจากประเทศอื่น

3. การนำกรอบทักษะมาใช้โดยขาดการพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยพบว่ากรอบทักษะของประเทศไทยขาดการบูรณาการค่านิยมหรือจุดเน้นที่เป็นอัตลักษณ์ ของประเทศไทย ซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ที่นำเอาค่านิยมหลักของประเทศหลายด้านมาบรรจุในกรอบทักษะเพื่อเป็นนโยบายและทิศทางในการพัฒนาประเทศที่ชัดเจน ตัวอย่างประเทศมาเลเซียกับอินโดนีเซียที่นำเอาหลักคุณธรรมและจริยธรรมหรือการยึดมั่นในศาสนามาบรรจุในกรอบทักษะ (Education Performance and Delivery Unit (PADU), 2019; Ministry of Education and Culture, 2019) และประเทศสิงคโปร์ที่นำเสนอกรอบที่แสดงให้เห็นถึงการสร้างบุคคลให้มีความเป็นผู้นำ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง มีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติและสังคม (Ministry of Education Singapore, 2018) ในความเป็นจริงประเทศไทยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาและพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งควรนำมาบรรจุในกรอบเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เห็นการบูรณาการและทิศทางที่ไม่แยกส่วนจากกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยจึงเห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการทบทวนกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ใหม่และทำการบูรณาการค่านิยมและอัตลักษณ์ของประเทศเข้าไปในกรอบทักษะ ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติเห็นแนวทางและเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. ประเทศมาเลเซียกับประเทศอินโดนีเซียได้กำหนดให้ความเป็นชาติหรือความภูมิใจในความเป็นชาติให้เป็นส่วนหนึ่งของกรอบทักษะในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งทำให้เห็นเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจนและไม่แยกส่วนของจากนโยบายพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประเทศไทยมีค่านิยมในเรื่องชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แต่ยังคงแยกส่วนออกจากกรอบเป้าหมายในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าควรนำมาพิจารณาให้บรรจุในกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของประเทศหรือไม่ สำหรับประเทศสิงคโปร์ถึงแม้ไม่ได้ระบุถึงความเป็นชาติไว้อย่างชัดเจน แต่ก็ได้กำหนดถึงค่านิยมด้านความสามัคคีของคนในประเทศ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งข้อสังเกตที่ทางกระทรวงศึกษาธิการหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรนำไปพิจารณาเช่นเดียวกัน

5. กรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 หรือนโยบายที่เกี่ยวข้องควรกำหนดให้มีความเป็นองค์รวมและครอบคลุมทุกองค์ประกอบของเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านสติปัญญา ทักษะ และค่านิยมหรือเจตคติ ซึ่งต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ สถานศึกษา ชุมชน และผู้ประกอบการ รวมถึงภาคเอกชน

ในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจนและครอบคลุมมากที่สุด ประเทศไทยไม่ควรนำแนวคิดของตะวันตกมาใช้โดยขาดการวิเคราะห์และปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย และต้องก้าวข้ามกับดักของตะวันตก (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2557) ที่มุ่งเน้นไปที่เฉพาะทักษะเป็นส่วนใหญ่โดยการขาดให้ความสำคัญต่อค่านิยมและหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะหลักการและคุณค่าที่ดีของสังคมไทย จึงเห็นควรมีการทบทวนกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ในแผนการศึกษาชาติใหม่เพื่อความเหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนในบริบทสังคมไทยให้มากที่สุด สำหรับข้อข้อมูลจากการเปรียบเทียบกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ของแต่ละประเทศสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ในประเทศอาเซียน

	ลำดับ	ทักษะและค่านิยม	กรอบทักษะประเทศอาเซียน			
			ไทย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
ทักษะในศตวรรษที่ 21	1	ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	/	/	/	/
	2	การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจ	/	/	/	/
	3	การเรียนรู้เพื่อเรียนหรือใฝ่เรียนรู้	/	/	/	/
	4	การสื่อสาร ¹	/	/	/	○
	5	ความร่วมมือหรือการทำงานเป็นทีม	/	/	/	/
	6	ความรู้ด้านสารสนเทศ	/	○	/	○
	7	เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ	/	○	/	○
	8	ความเป็นพลเมืองท้องถิ่นและสังคมโลก	○	/	/	/
	9	ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ ²	/	/	/	○
	10	การรู้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	○	/	/	/
	11	ความเข้าใจและตระหนักในวัฒนธรรม	/	/	/	/
ค่านิยมหลัก	12	จริยธรรมและจิตวิญญาณ	/	/	/	○
	13	ระเบียบวินัย และซื่อสัตย์ กล่าวทำในสิ่งที่ถูกต้อง	/	/	/	/
	14	ภาวะผู้นำ	/	/	/	/
	15	ความกล้า และความมั่นใจในตนเอง	○	/	/	/
	16	เอาใจใส่สิ่งรอบข้างและสิ่งแวดล้อม	○	/	/	/
	17	ความฉลาดทางอารมณ์และความยืดหยุ่น	○	/	/	○
	18	การเป็นแบบอย่างที่ดี	○	○	○	/
	19	เมตตา กรุณา ความสุภาพอ่อนน้อม	/	/	/	/
	20	รักในความเป็นชาติ	○	/	○	/

¹ ประเทศมาเลเซียระบุเจาะจงถึงการใช้ภาษามาเลเซียในฐานะภาษาประจำชาติ และภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สอง และภาษาอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน

² ประเทศมาเลเซียระบุเจาะจงถึงคุณลักษณะและทักษะการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship)

ลำดับ	ทักษะและค่านิยม	กรอบทักษะประเทศอาเซียน			
		ไทย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
21	ความสมัคสมานสามัคคี	○	/	/	/

หมายเหตุ: สัญลักษณ์ ○ หมายถึงประเด็นทักษะไม่ปรากฏเด่นชัดในกรอบทักษะของประเทศแต่ไม่ได้หมายความว่าประเทศนั้น ๆ ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นทักษะดังกล่าว ซึ่งอาจปรากฏอยู่ในส่วนอื่น ๆ ของแผนพัฒนาการศึกษาของชาติหรือแผนพัฒนาผู้เรียนของประเทศ

2.3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยและประเทศอาเซียน

2.3.1 ประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม เนื่องจากประชากรของประเทศไทยมีความหลากหลายในด้านเชื้อชาติ ความเชื่อหรือการนับถือศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ในจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ มุสลิมหรือผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามถือเป็นส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ จากรายงานสำมะโนประชากรประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553 พบว่าผู้นับถือศาสนาอิสลามทั่วประเทศมีจำนวนประมาณ ร้อยละ 4.6 หรือประมาณ 3,035,156 คน จากจำนวนประชากรไทยทั่วประเทศ จำนวนประมาณ 65,981,659 คน และในจำนวนดังกล่าวมีมุสลิมอาศัยอยู่ในภาคใต้โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มากที่สุดโดยมีจำนวนมากถึงประมาณร้อยละ 80 จากจำนวนประชากรผู้นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553)

ถึงแม้มุสลิมในประเทศไทยอาศัยกระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ แต่สำหรับมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบริบททางสังคมหรือสถาบันหลักที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศหลายด้าน ได้แก่ บริบทด้านศาสนา ภาษา และประวัติศาสตร์ (กิตติ รัตนฉายา, 2536; นูรีดา หะยีเยโกะ, 2555) หรือสถาบันทางสังคมสำคัญที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันมุสลิมคือ สถาบันอิสลาม (หลักธรรมปฏิบัติ - มัสยิด - ปอเนาะหรือโรงเรียนสอนศาสนา) สถาบันผู้ปกครอง และชุมชนชาวมลายู โดยเฉพาะความเป็นชาวมลายู หรือหมายถึงการปฏิบัติตามวัฒนธรรมมลายู การใช้ภาษามลายู (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2551) ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวในภาคใต้ของไทย (เชื้อชาติ - ภาษา - ขนบธรรมเนียม - วัฒนธรรม) มีอยู่ประมาณครึ่งหนึ่งของชาวไทยมุสลิมทั้งประเทศ (จริญ มะลูลีม, กิตีมา อมรทัต, และพรพิมล ตรีโชติ, 2538)

อิสลามให้ความสำคัญต่อการศึกษเป็นอย่างยิ่งเห็นได้จากพระดำรัสแรกของอัลลอฮ์ ที่ทรงประทานแก่ศาสนทูตมุฮัมมัดเพื่อส่งผ่านไปยังมนุษยชาติ คือ “จงอ่านด้วยพระนามของอัลลอฮ์” ซึ่งจากประโยคดังกล่าวเห็นได้ว่าการอ่านนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการเรียนรู้เนื้อหาทางศาสนาเท่านั้น และการศึกษาในอิสลามไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์หรือทักษะจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่ง แต่ในอิสลามการศึกษามีความหมายที่กว้างและครอบคลุมทุกด้าน ดังนั้นการศึกษาในอิสลามมีเป้าหมายเพื่อการเจริญเติบโตทางบุคลิกภาพของมนุษย์ที่มีความสมดุล โดยการฝึกฝนทางจิตวิญญาณ สติปัญญา เหตุผล ความรู้สึกละแวกประสาทสัมผัส ดังนั้นการศึกษาของมุสลิมควรมุ่งเน้นให้มนุษย์เจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา การจินตนาการ สรีระ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ทั้งบุคคลและส่วนรวม พร้อมทั้งโน้มแน่วและซุกงูเข้าสู่พระผู้เป็นเจ้า เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาคือ การมอบหมายต่ออัลลอฮ์ ทั้งในระดับบุคคล สังคมและมนุษยชาติ และ

จากความหมายดังกล่าว การให้การศึกษาที่แท้จริงจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการที่สมดุลในทุกด้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สังคม จิตใจ วิญญาณ และสติปัญญา (ซอลิสะห์ หะยีสะมะแอ, 2551)

ด้วยเหตุนี้การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จึงมีอัตลักษณ์และวิถีชีวิตที่แตกต่างจากส่วนอื่นของประเทศ และบุคคลในพื้นที่ก็นิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพราะต้องการให้ได้เรียนรู้ทั้งวิชาสามัญและศาสนา (นิเลาะ แวอุเซ็ง ผ่องศรี วาณิชยสุภวงค์ อิบรอเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต อะห์มัด ยี่สุนทร และมุหามัดรุษานี บากา, 2552) ปัจจุบันประเทศมุสลิมส่วนใหญ่มีระบบการศึกษาอยู่สองระบบที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ทั้งสองระบบวางอยู่บนพื้นฐานปรัชญาที่ต่างกัน เป้าหมายทางการศึกษาจึงแตกต่างกันด้วย ระบบการศึกษาทั้งสองนี้คือระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditional System) และระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ (Modern System) ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมหรืออาจเรียกว่า “ระบบการศึกษาศาสนา (Religious System)” การศึกษาในระบบนี้จะเน้นหนักในเรื่องศาสนา โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนศรัทธาต่ออัลลอฮ์ด้วยความบริสุทธิ์ใจและนำศาสนามาเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต และยอมรับว่าอะหฺย (คำวิจารณ์) เป็นแหล่งที่มาของสัจธรรม ในส่วนระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่เป็นระบบการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาตะวันตกและปรัชญาเซคคิวลา (Secular) ที่แยกศาสนาออกจากการเมือง การศึกษาในระบบนี้จะไม่ยอมรับว่าอะหฺย (คำวิจารณ์) คือแหล่งที่มาของความรู้ แต่จะยอมรับความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่มาจากสมมุติฐานต่าง ๆ ที่ได้รับการทดลองทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2552) ดังนั้นลักษณะของการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีลักษณะทั้งสองรูปแบบ คือแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ซึ่งมีการบูรณาการระหว่างการศึกษาแบบดั้งเดิมกับการศึกษาสมัยใหม่เข้าด้วยกัน

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หรือเดิมเรียก “ปอเนาะ” เป็นสถาบันการศึกษาที่เก่าแก่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นสถาบันที่มีบทบาททั้งทางศาสนาและทางการศึกษา (หะสัน หมดหามาน, 2552) และผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถาบันการศึกษานี้เป็นจำนวนมาก (ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี, 2551) การจัดการเรียนการสอนในปอเนาะระยะแรกนั้นได้ดำเนินการอย่างอิสระ ขาดการควบคุมจากรัฐ วัตถุประสงค์สำคัญของการเรียนการสอนเพื่อสืบทอดคำสอนของศาสนาเป็นหลัก อบรมสั่งสอนและขัดเกลาจิตใจ บุตรหลานของมุสลิมให้เป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของปอเนาะที่นำไปสู่การเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน เริ่มในปี พ.ศ. 2504 โดยรัฐบาลให้ปอเนาะจดทะเบียนต่อทางราชการ และช่วงปี พ.ศ. 2508-2511 ถูกแปรสภาพให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามต่อมาในปี พ.ศ. 2526 รัฐบาลเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2526 และออกระเบียบการให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สอนวิชาสามัญควบคู่วิชาศาสนาอิสลาม

ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2560) เช่นเดียวกับโรงเรียนรัฐทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระ ประกอบด้วย 1) กลุ่มสาระภาษาไทย 2) กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ 3) กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ 4) กลุ่มสาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม 5) กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา 6) กลุ่มสาระศิลปะ 7) กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี และ 8) กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ โดยกลุ่มสาระภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม และ

ภาษาต่างประเทศ กระทรวงกำหนดให้เรียนจำนวน 3 หน่วยกิตต่อสัปดาห์ (120 ชั่วโมงต่อปี) ในขณะที่กลุ่มสาระอื่น ๆ เรียนจำนวน 2 หน่วยกิตต่อสัปดาห์ (80 ชั่วโมงต่อปี) นอกจากนี้ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอีกจำนวน 120 ชั่วโมงต่อปี รายวิชาหรือกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามจุดเน้นอีกไม่เกิน 240 ชั่วโมงต่อปี ซึ่งรวมทั้งหมดในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกำหนดให้ผู้เรียนมีกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เกิน 1200 ชั่วโมงต่อปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สำหรับการเรียนการสอนวิชาการอิสลาม ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ปัจจุบันหลักสูตรอิสลามศึกษาตามในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ได้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 (ฉบับปรับปรุง 2555) โดยแบ่งระดับออกเป็น 3 ช่วงชั้น คือ ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบตีดาอียะฮฺ) ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตะวัชชีเฎาะฮฺ) และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ซานาเวียฮฺ) โดยแบ่งกลุ่มสาระออกเป็น 8 กลุ่มเช่นเดียวกัน ได้แก่ 1) กลุ่มสาระอัลกุรอานและฮาดิษ 2) กลุ่มสาระอัลหะดีษ 3) กลุ่มสาระอัลอะกีดะฮฺ 4) กลุ่มสาระอัลฟิกฮฺ 5) กลุ่มสาระฮัตตารีค 6) กลุ่มสาระอัลอัคลาก 7) กลุ่มสาระภาษาอาหรับ และ 8) กลุ่มสาระภาษามลายู โดยในระดับอิสลามศึกษาตอนต้นกำหนดให้ผู้เรียนเรียนจำนวน 80 ชั่วโมงต่อปีในทุกกลุ่มสาระ ระดับอิสลามศึกษาตอนต้นกำหนดให้ผู้เรียนเรียนจำนวน 120 ชั่วโมงต่อปี สำหรับกลุ่มสาระอัลกุรอานและฮาดิษ จำนวน 40 ชั่วโมงต่อปีสำหรับสาระอัลหะดีษ อัลอะกีดะฮฺ ฮัตตารีค อัลอัคลาก และจำนวน 80 ชั่วโมงต่อปีสำหรับกลุ่มสาระอัลฟิกฮฺ ภาษาอาหรับและภาษามลายู นอกจากนี้หลักสูตรกำหนดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปีละ 40 ชั่วโมง สำหรับอิสลามศึกษาตอนต้นกับตอนกลาง และปีละ 120 ชั่วโมงสำหรับอิสลามศึกษาตอนปลาย รวมถึงสาระเรียนรู้เพิ่มเติมปีละ 40 ชั่วโมง สำหรับอิสลามศึกษาตอนต้นกับตอนกลาง และปีละ 120 ชั่วโมงสำหรับอิสลามศึกษาตอนปลาย โดยรวมโครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาผู้เรียนจะเรียนจำนวนไม่น้อยกว่า 440 ชั่วโมงต่อปีสำหรับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีละไม่น้อยกว่า 600 ชั่วโมงต่อปีสำหรับอิสลามศึกษาตอนกลาง และปีละไม่น้อยกว่า 1920 ชั่วโมง (รวม 3 ปี) สำหรับอิสลามศึกษาตอนปลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) ซึ่งหลักสูตรอิสลามศึกษาได้พัฒนาให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานของชาติ และปรับให้เหมาะสมและชัดเจนมากขึ้นทั้งวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และสมรรถนะในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาการใช้หลักสูตรของโรงเรียนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาตัวเองของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยรัฐจะเป็นฝ่ายสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนนี้ (ชิดดิค อาลี, 2554)

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลายประเภทขึ้นอยู่กับลักษณะของการจดทะเบียน โดยแบ่งเป็น 1) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทที่สอนวิชาศาสนาอย่างเดียว หรือสถาบันปอเนาะ 2) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (1) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญ หรือวิชาชีพ ในระบบโรงเรียนและได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนตามมาตรา 15 (1) 3) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15 (2) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษา หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญหรือวิชาชีพ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียน

เอกชนสอนศาสนาอิสลามที่จดทะเบียนเป็นโรงเรียนเปิดสอนสามัญศึกษา โดยจัดการการเรียนการสอนแบบ บูรณาการอิสลาม จากฐานข้อมูลสถานศึกษาของสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ในปี 2559 มีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากกว่า 160 โรงเรียน โดยมีนักเรียนจำนวนประมาณ 140,944 คน และครูผู้สอนประมาณ 11,610 คน ในจำนวนดังกล่าวเป็นครูอิสลามศึกษาอีกมากกว่า 3,000 คน สำหรับการจัดการเรียนการสอนโดยส่วนใหญ่ยังคงใช้ระบบการจัดการศึกษาแบบทวิระบบ คือจัดแบ่งการศึกษาออกเป็นสอง ภาคที่แยกจากกัน คือภาควิทยาศาสตร์และวิชาสามัญ โดยบางโรงเรียนอาจจัดให้เรียนวิทยาศาสตร์ในภาคเช้าและเรียนวิชาสามัญในภาคบ่าย หรือสลับวิทยาศาสตร์และสามัญตามความเหมาะสม โดยความเป็นจริง ระบบการศึกษาในอิสลามไม่มีการแยกจากกัน อิสลามถือว่าความรู้ทุกอย่างที่มีอยู่มาจากพระเจ้า ดังนั้นไม่ว่าจะศึกษาความรู้แขนงใดก็แล้วแต่ หากไม่นำพาไปสู่การขัดแย้งกับหลักการและบทบัญญัติของอิสลามแล้ว ก็ให้ถือว่าความรู้เหล่านั้นเป็นความรู้ที่มีที่มาจากแหล่งเดียวกัน ดังนั้นความพยายามที่จะนำเอาวิธีการที่เรียกว่า บูรณาการ การศึกษามาใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงเป็นความพยายามที่จะนำระบบการศึกษาที่เป็นอยู่สู่ ความเป็นระบบการจัดการศึกษาอิสลามอย่างแท้จริง (นิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ, 2550)

สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันถือว่า ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เนื่องจากผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมต่ำกว่านักเรียนในภาคอื่น ๆ เกือบทุกรายวิชาเห็นได้จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) (สถาบันทดสอบทาง การศึกษาแห่งชาติ, 2560) ซึ่งเกิดจากสาเหตุและปัจจัยหลายด้าน เช่น การมีวิชาเรียนมากเกินไปเพราะต้อง เรียนหลายวิชาทั้งวิทยาศาสตร์และวิชาสามัญ ซึ่งนอกจากรายวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระตามหลักสูตรแกนกลางขั้น พื้นฐานแล้ว นักเรียนยังต้องเรียนรายวิชาอิสลามศึกษาตามหลักสูตรอิสลามอีกจำนวนหลายวิชาด้วย สอดคล้อง กับการศึกษาของ มูฮัมหมัดรยูยานี บากา และอิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต (2552) ที่ได้ศึกษาพบว่านักเรียนโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลามมีวิชาเรียนมากเกินไป ซึ่งส่งผลให้ต้องลดจำนวนชั่วโมงเรียนที่น้อยกว่านักเรียน โรงเรียนสามัญ ซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยเช่นกัน (สุวิมล เขียวแก้ว สุเทพ สันติวรานนท์ และ อุสมาน สารี, 2542) นอกจากนี้ปัจจัยด้านการสอนของครูผู้สอนก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อ คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เกษตรชัย และหิมี (2550) ได้ศึกษาเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยพบว่านอกจากปัจจัยด้านนักเรียนแล้ว คุณภาพการสอนของครู บรรยายภาคในชั้นเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นอีกองค์ประกอบที่มีความสำคัญ เช่นเดียวกับ การศึกษาของ นิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ (2552) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางด้านเทคโนโลยีและ สื่อการเรียนการสอน หรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะสร้างคุณภาพให้กับจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าจะเป็น เรื่องปัญหาการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน ปัญหาการสนับสนุนให้ ครูทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนและนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการสอน และปัญหาการส่งเสริมและ สนับสนุนให้ครูผลิต พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยี และปัญหาสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้ในการ พัฒนาการสอน โรงเรียนควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของ หลักสูตร และสามารถนำผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่ตั้งไว้ ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการจัดการ

เรียนการสอนเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆ แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยยึดความต้องการของผู้เรียนและชุมชนเป็นหลัก

จากสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าการสอนของ ครูผู้สอนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และยังคง เป็นปัญหาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากโรงเรียนยังคงใช้หลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม นอกจากนี้ ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมากไปสู่การจัดการเรียนที่เน้นทักษะมากกว่า ความรู้หรือการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยิ่งทำให้ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการในการจัดการ เรียนรู้ในห้องเรียน ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจและศึกษารูปแบบ วิธีการ และกลยุทธ์การ สอนที่สอดคล้องกับสภาพและบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ใช้ หลักสูตรบูรณาการซึ่งเป็นประเด็นหลักของการศึกษาในครั้งนี้

2.3.2 ประเทศมาเลเซีย

มาเลเซียเป็นประเทศที่มีประชากรประมาณ 32 ล้านคน และเป็นประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ดี โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสูงกว่าหลายประเทศในภูมิภาค สำหรับโรงเรียนสอนศาสนาในปัจจุบัน มีทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน ซึ่งโรงเรียนสอนศาสนามีประวัติยาวนานตั้งแต่ก่อนการเข้ามาของประเทศ อังกฤษในศตวรรษที่ 18 โดยมีโรงเรียนสอนศาสนานอกระบบที่ไม่ได้มีหลักสูตรหรือเวลาการเรียนการสอนที่ แน่นนอน โดยเน้นการสอนคัมภีร์อัลกุรอานเป็นหลักที่บ้านของครูผู้สอนหรือที่เรียกว่า “ปอเนาะ (Pondok)” (Ishak Abdullah, 1995) หลักจากที่ได้รับอิสรภาพจากประเทศอังกฤษ ในปี 1957 ลักษณะของโรงเรียนใน ประเทศมาเลเซียสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ 1) โรงเรียนปอเนาะหรือ มัดาราะฮะ ซึ่งเป็นโรงเรียนสอน ศาสนา 2) โรงเรียนที่ใช้ภาษาเฉพาะ (Vernacular School) คือโรงเรียนที่ใช้ภาษามาเลหรือบาฮาซาเป็นหลัก 3) โรงเรียนอังกฤษ (English School) คือโรงเรียนสามัญทั่วไปที่ใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน ซึ่งหลังจาก ได้รับอิสรภาพโรงเรียนสองประเภทหลังได้กลายมาเป็นโรงเรียนของรัฐ ส่วนโรงเรียนสอนศาสนาถูกปล่อยไว้ให้ บริหารจัดการโดยเอกชนซึ่งส่วนใหญ่เน้นการสอนด้านศาสนาเพื่อเตรียมผู้เรียนได้เรียนต่อในประเทศอาหรับ ในขณะที่โรงเรียนอังกฤษของรัฐได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพที่ดี และสามารถตอบสนองความต้องการของ ประชาชนได้ดีกว่าโรงเรียนสอนศาสนาและโรงเรียนที่ใช้ภาษา (Hashim, 2011)

พัฒนาการของโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซียมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ก่อปรกับความ พยายามที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสอนศาสนาที่บริหารจัดการโดยภาคเอกชนส่งผลให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงของหลักสูตรโรงเรียน โดยเริ่มต้นในปี ค.ศ. 1987 ปรชาญาการศึกษาของชาติเริ่มเข้าสู่โรงเรียนสอน ศาสนา และได้ทำให้เกิดโรงเรียนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ (Integrated Secondary Curriculum หรือ Kurikulum Bersepadu Sekolah Menengah: KBSM) ขึ้นในปี ค.ศ. 1989 KBSM คือการนำปรชาญาการศึกษา ของชาติมาใช้ในหลักสูตร โดยเป็นการจัดการศึกษาที่มีความเป็นองค์รวมและสมดุล ที่สามารถพัฒนาผู้เรียน ทางด้านปัญญา ร่างกาย อารมณ์และจิตวิญญาณ และเน้นการพัฒนาความเป็นเลิศด้านความรู้ ทักษะและค่านิยม บนพื้นฐานของการศรัทธาต่อพระเจ้า การเปลี่ยนแปลงข้างต้นถือเป็นการปฏิรูปโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศ มาเลเซีย โดยเริ่มในศตวรรษที่ 20 โรงเรียนสอนศาสนาเริ่มใช้หลักสูตรสามัญ มีการสร้างอาคารเรียนและการ บริหารจัดการที่เป็นระบบ รวมถึงการมีทรัพยากรการเรียนรู้อันสามารถสนับสนุนผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น

(Karimizadeh & Abolghasemib, 2016) และในปัจจุบัน KBSM ได้ขยายเข้าสู่โรงเรียนของรัฐจากโรงเรียนที่เน้นทางโลกสู่โรงเรียนที่บูรณาการค่านิยมและหลักการศาสนามากขึ้น ในปัจจุบันจึงมีนักเรียนที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ จากโรงเรียนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ โดยเฉพาะโรงเรียนที่บริหารจัดการโดยเอกชนซึ่งได้พัฒนาคุณภาพได้เทียบเท่ากับโรงเรียนของรัฐมากขึ้น (Rosnani Hashim, 2014) สำหรับข้อมูลสถิติโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ ในมาเลเซียปัจจุบันมีจำนวน 158 โรงเรียน แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา (People Religious Primary School: SRAR) จำนวน 58 โรงเรียน และระดับมัธยมศึกษา (People Religious Secondary School: SMAR) จำนวน 100 โรงเรียน (Educational Planning and Research Division, 2017)

2.3.3 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศขนาดเล็กที่มีประชากรประมาณ 5.6 ล้านคน แต่มีทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพสูง และมีคุณภาพการศึกษาในทุกระดับอยู่ในอันดับต้นของโลก โรงเรียนสอนศาสนาจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาโดยเฉพาะประเด็นการปรับตัวหรือการปฏิรูปห้องเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของประเทศ และสังคมที่เปลี่ยนแปลง สำหรับโรงเรียนสอนศาสนาในสิงคโปร์มีประวัติความเป็นมายาวนานเช่นเดียวกับหลายประเทศในอาเซียน โดยเริ่มจากการศึกษานอกระบบ ได้แก่ โรงเรียน “สอนคัมภีร์อัลกุรอาน” โรงเรียนสอนศาสนาที่เรียกว่า “ปอเนาะ (Pondok)” และโรงเรียนสอนศาสนาทั่วไป หรือ “มดราซะ (Madrasah)” โดยมีพัฒนาการผ่านยุคสมัยต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นยุคก่อนสมัยล่าอาณานิคม ยุคล่าอาณานิคม ยุคหลังอาณานิคม และยุคสมัยใหม่ในปัจจุบัน (Syed Muhd Khairudin Aljunied and Dayang Istiaisyah Hussin, 2005)

โดยทั่วไปการจัดการศึกษาในประเทศสิงคโปร์ให้อิสระต่อภาคเอกชนในการจัดการศึกษาแต่ต้องเป็นไปตามเป้าหมายที่รัฐบาลกำหนด ถ้าไม่แล้วจะไม่ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาล ซึ่งที่ผ่านมามีโรงเรียนสองประเภทที่จัดการศึกษาโดยต้องการความอิสระในการจัดทำหลักสูตรและการบริหารจัดการโรงเรียนจีนและมดราซะ ซึ่งภายหลังโรงเรียนจีนได้เปลี่ยนไปอยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการในปี ค.ศ. 1980 ในขณะที่โรงเรียนมดราซะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนายังคงต้องการความเป็นอิสระในการจัดทำหลักสูตรของตนเอง จึงเป็นโรงเรียนนอกระบบปรกติของรัฐ ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ทั้งหมด 6 โรงเรียน โดยจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและก่อนอุดมศึกษา (Pre-University) และเป็นโรงเรียนที่ไม่ได้รับงบประมาณอุดหนุนจากรัฐบาล แต่ใช้งบประมาณจากค่าเล่าเรียน ค่าลงทะเบียน และการบริจาคของชุมชนมุสลิมในประเทศสิงคโปร์ การปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรโรงเรียนสอนศาสนาสู่หลักสูตรบูรณาการในประเทศสิงคโปร์เริ่มต้นในปี 1960 โดยนักการเมืองเชื้อสายมาเล ที่ได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการเพิ่มความน่าสนใจแก่โรงเรียนสอนศาสนาให้เพิ่มขึ้น รวมถึงเพื่อแก้ปัญหาการมีงานทำของนักเรียนที่จบจากโรงเรียนสอนศาสนา ด้วยเหตุนี้โรงเรียนสอนศาสนาจึงขยายหลักสูตรของโรงเรียนโดยเพิ่มเนื้อหาวิชาทางโลก (Secular) เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เป็นต้น โดยก่อนหน้านี้สอนเฉพาะวิชาศาสนาและภาษาอาหรับเท่านั้น และแนวคิดดังกล่าวได้รับความเห็นชอบ และการสนับสนุนจากคณะกรรมการอิสลามของประเทศสิงคโปร์ (MUIS) ซึ่งเป็นผู้ดูแลโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศ ที่ต้องการยกระดับมาตรฐานของโรงเรียนสอนศาสนา และให้ความรู้ที่สัมพันธ์กับภาคธุรกิจแก่ผู้เรียน ซึ่งไม่ใช่แค่การผลิตผู้รู้ทางศาสนา แต่ต้องสร้างมุสลิมที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพต่าง ๆ ที่

สังคมต้องการด้วย และจะทำให้สามารถเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ และดึงดูดความสนใจของผู้ปกครอง
สู่โรงเรียน (Mukhlis Abu Bakar, 2009; Nor, Senin, Hambali, & Halim, 2017)

หลักสูตรของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศสิงคโปร์เป็นหลักสูตรบูรณาการระหว่าง
วิชาสามัญและวิชาศาสนา โดยหลักสูตรวิชาสามัญมีโครงสร้างและเนื้อหาเดียวกันกับหลักสูตรการศึกษาของชาติ
หรือใช้หลักสูตรเดียวกันกับโรงเรียนของรัฐทั่วไปในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งใช้หนังสือหรือแบบเรียนแบบเดียวกัน
ทำการสอบวัดระดับชาติที่เป็นของกลางของประเทศ และใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอน โดยแผนการเรียน
ปกติ (Normal Academic Course) ใช้หลักสูตร Cambridge International General Certificate of
Education เวลาเรียน 4-5 ปี โดยผู้เรียนทั่วไปจะสามารถเลือกเรียนรายวิชาจำนวน 4-7 วิชา ได้แก่
ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ภาษาแม่ กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ (ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วรรณกรรมภาษาอังกฤษ
ภาษาจีน มาเล หรืออาราบิก) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ (ชีววิทยา เคมี และฟิสิกส์) และวิชาเลือกเสรีอื่น ๆ เพิ่มเติม
โดยแต่ละวิชาใช้เวลาประมาณ 50 นาที ต่อคาบ ซึ่งระยะเวลาเรียนรายวิชาสามัญของโรงเรียนทั่วไปเริ่มเวลา
08.00 น. ถึงเวลาประมาณ 14.00 น. สำหรับการสอบวัดความรู้จะต้องสอบ Singapore-Cambridge General
Certificate of Education 'Normal' (GCE 'N' Level) เมื่อถึงปีที่ 4 ก่อน แล้วจึงจะสามารถสอบ GCE 'O'
Level เมื่อเรียนจบปีที่ 5

โดยทั่วไปโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาจะมีชั่วโมงเรียนมากกว่าโรงเรียนทั่วไปประมาณ 2 ชั่วโมง เพราะ
ต้องเรียนหลักสูตรวิชาศาสนาเพิ่มเติม ซึ่งในส่วนหลักสูตรวิชาศาสนาเป็นหลักสูตรที่พัฒนาโดยสำนักงาน
คณะกรรมการอิสลามประเทศสิงคโปร์ (MUIS) โดยใช้ภาษาอังกฤษเช่นเดียวกัน หลักสูตรมุ่งเน้นการพัฒนา
บุคลิกภาพหรือคุณลักษณะการเป็นมุสลิมที่ดีของผู้เรียนมากกว่าการเน้นเนื้อหาเพื่อการสอบ อย่างไรก็ตาม
โรงเรียนเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะด้านภาษาอาหรับที่ถือว่ามีพัฒนาให้ผู้เรียนอย่างเข้มข้นและมีทักษะภาษา
อาหรับที่ดีในอนาคต โครงสร้างหลักสูตรของมัตราซายฮ์ อัลจุไนด์ ได้นำหลักสูตรของมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร
ประเทศอียิปต์มาปรับใช้ในโรงเรียน โดยปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานและกรอบการศึกษาของประเทศ
โดยใช้ชื่อว่า Azhar 2.0 - National Curriculum Subject (O-Level) ซึ่งนอกจากรายวิชาสามัญที่กล่าวมา
ข้างต้นตามหลักสูตรการศึกษาของชาติ โรงเรียนได้เพิ่มวิชาศาสนา (Islamic Religious Knowledge) ซึ่งจัดกลุ่ม
จากรายวิชาของมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรจากจำนวน 18 รายวิชา เป็น 6 รายวิชาหลัก ได้แก่ วิชาศาสนบัญญัติ
(ฟิกฮ์) หลักศรัทธา (อะกีดะฮ์) วจนาศาสดา (ฮาดีษ) อัลกุรอาน และภาษาอาหรับ โดยรวมนักเรียนโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาจะเรียนวิชาศาสนาประมาณวันละ 2 ชั่วโมง หรือ 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

แนวทางการบูรณาการอิสลามของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศสิงคโปร์สามารถแบ่ง
ออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) การบูรณาการรายวิชาในหลักสูตร คือ การบูรณาการระหว่างหลักสูตรการศึกษาของ
ชาติกับหลักสูตรอิสลามศึกษาซึ่งพัฒนาโดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประเทศสิงคโปร์ 2) การบูรณาการ
อิสลามในเนื้อหาวิชา คือ การสอดแทรกหลักการอิสลามลงในเนื้อหาวิชาสามัญทั่วไป เช่น รายวิชา
ภาษาอังกฤษที่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและภาพประกอบจากวัฒนธรรมตะวันตกให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม
อิสลาม เป็นต้น โดยโรงเรียนได้พัฒนาแบบเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเฉพาะตามบริบทของโรงเรียน
อย่างไรก็ตามยังคงสาระเนื้อหาที่ให้นักเรียนสามารถสอบวัดความรู้ระดับชาติได้ตามปกติ โดยสามารถสอบแข่ง
ขันได้เท่าเทียมกับโรงเรียนสามัญทั่วไป

2.3.4 ประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศใหญ่ที่มีประชากรประมาณ 260 ล้านคน และมีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดในโลก โรงเรียนสอนศาสนาในประเทศอินโดนีเซียจึงมีบริบทที่แตกต่างทั้งในด้านประชากร ภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะความหลากหลายของวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนสอนศาสนาในอินโดนีเซียมีประวัติความเป็นมาพร้อมกับการเข้ามาของศาสนาอิสลามในภูมิภาคนี้ ซึ่งช่วงแรกการเผยแพร่ศาสนามีรูปแบบที่ไม่มีแหล่งเรียนรู้ที่แน่นอนและเริ่มมีการจัดการเรียนการสอนในสถานที่ที่เป็นหลักแหล่ง เช่น บ้านครูผู้สอนสุเหร่า เป็นต้น จนประมาณศตวรรษที่ 8 เริ่มมีการก่อตั้งอาณาจักรอิสลามบนเกาะสุมาตรา เมืองปาริไซ จังหวัดอาเจะ ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นของโรงเรียนสอนศาสนาที่มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น (Rafi, 2016; Zuhairini, 1992) สำหรับโรงเรียนสอนศาสนาที่มีลักษณะคล้ายกับโรงเรียนปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเทศอินโดนีเซียเรียกว่า “ปาซานเตรน (Pasantren)” และ “มัตราซะฮ์ (Madrasah)” โดยปาซานเตรนมีลักษณะเป็นโรงเรียนที่ผู้เรียนต้องพักอยู่ที่โรงเรียนประจำ ในขณะที่มัตราซะฮ์เป็นโรงเรียนแบบไปเช้ากลับเย็น และแม้ไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนว่าแห่งแรกเกิดขึ้นที่ใด แต่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ชัดคือประมาณในศตวรรษที่ 15 ที่ได้มีการก่อตั้งปาซานเตรน โดย ราเดน ฟาตะฮ์ (Raden Fatah) ในเขตเมืองชาวตะวันออก และการก่อตั้งและเปิดสอนโดย รังกัง (Rangkang) ในเมืองอาเจะ ในสมัยการปกครองของสุลต่านอิสกันดาร์มุดอ (Sultan Iskandar Muda, 1607-1636) (Margono, 2012)

การเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในประเทศอินโดนีเซียผ่านช่วงเวลาที่ยาวนานและมีปัจจัยทางการเมืองและสังคมมาเกี่ยวข้อง เช่น สมัยที่ปกครองโดยฮอลันดา จักรวรรดิญี่ปุ่น เป็นต้น ที่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในแต่ละช่วงของการปกครอง (S. A. Lubis, 2013) ในสมัยการปกครองของฮอลันดาที่มีการควบคุมโรงเรียนสอนศาสนาแบบดั้งเดิมอย่างปาซานเตรน จึงทำให้หลายโรงเรียนแปรสภาพเป็นมัตราซะฮ์ที่จัดการเรียนการสอนเฉพาะกลางวันเท่านั้นและมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น ในสมัยการปกครองโดยญี่ปุ่น ทางรัฐบาลได้ให้อิสระภาพในการจัดการศึกษามากขึ้นแต่สำหรับครูโรงเรียนสอนศาสนาก็ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ จนกระทั่งได้มีการจัดตั้งกระทรวงศาสนา ประมาณปี 1946 การบริหารจัดการโรงเรียนสอนศาสนาทั้งภาครัฐและเอกชนจึงได้มาอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศาสนา โดยมีการดูแลและบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น รวมถึงการก่อตั้งสถาบันการศึกษาศาสนา ระดับสูงประจำรัฐอย่าง IAIN (Institut Agama Islam Negeri) และตามด้วย STAIN (Sekolah Tinggi Agama Islam Negeri) ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยประจำรัฐและมีชื่อเสียงหลายแห่งในประเทศอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตามก็ยังมีสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนสอนศาสนาอีกหลายแห่งที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศาสนา แต่บริหารจัดการโดยหน่วยงานอื่นๆ เช่น หน่วยงานย่อยของรัฐ บุคคล ชุมชน สมาคม องค์กรศาสนาต่าง ๆ เป็นต้น และประมาณ ปี 1967 รัฐได้เปลี่ยนโรงเรียนเอกชน จำนวน 347 แห่ง ให้เป็นโรงเรียนศาสนาภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ (Margono, 2012)

ในปี 1975 รัฐบาลได้ออกระเบียบการศึกษา (Surat Perintah Sebelas Maret (SKB 3 Menteri)) ที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับกระทรวงการศาสนา กระทรวงศึกษาและวัฒนธรรม และกระทรวงมหาดไทย โดยมีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสอนศาสนา โดยได้กำหนดให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนสาระวิชาศาสนา ร้อยละ 30 และสาระวิชาสามัญทั่วไป ร้อยละ 70 และเทียบระดับการศึกษาระหว่าง

ระบบการศึกษาของโรงเรียนสอนศาสนาให้สอดคล้องกับระบบสามัญทั่วไป คือ ระดับพื้นฐาน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนสอนศาสนาที่จัดการเรียนการสอนตามนโยบายของรัฐ สามารถเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนทั่วไปของรัฐได้ ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการปฏิรูปโรงเรียนสอนศาสนาจนเกิดการพัฒนาศูนย์โรงเรียนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการในปัจจุบัน (Margono, 2012) ปัจจุบันประมาณการทั่วประเทศมีจำนวนโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ประมาณ 50,000 โรงเรียน และมีรูปแบบและการเรียนชื่อแตกต่างกันตามแต่ละพื้นที่ เช่น ในเขตชวาและกาลิมันตัน เรียกชื่อ ปาซานเตรน (Pasantren) และเปาเนาะ (Pondok) ในเขตสุมาตราตะวันตกเรียกชื่อ สุรา (Surau) ในเขตอาเจะห์ เรียกชื่อ ดายะฮ์ (Dayah) เป็นต้น (Charlene Tan, 2014)

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศอินโดนีเซียใช้หลักสูตรบูรณาการใกล้เคียงกับรูปแบบการบูรณาการในมาเลเซีย โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาโรงเรียน Ummul Qura (UQ) เมือง Bogor ซึ่งโรงเรียนใช้หลักสูตรบูรณาการระหว่างหลักสูตรสามัญของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกระทรวงกำหนดไว้จำนวน 33 คาบต่อสัปดาห์ ประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระ คือ กลุ่มหลักสูตรแกนกลาง ประกอบด้วย 1) อิสลามศึกษา 2) วิชาพลเมือง 3) ภาษาอินโดนีเซีย 4) ภาษาอังกฤษ 5) คณิตศาสตร์ 6) วิทยาศาสตร์ และ 7) สังคมศาสตร์ กลุ่มหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้เชิงรุก (PBL) (บูรณาการรายวิชา) กับ 2) พลศึกษาและสุขศึกษา เนื่องจากประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ดังนั้นวิชาอิสลามศึกษาจึงเป็นวิชาที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นรายวิชาบังคับ ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่จัดอยู่ในหมวดสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามโรงเรียนได้เพิ่มเติมหลักสูตรเสริมอิสลามศึกษาในรายวิชาการเรียนรู้อิสลามเชิงลึก ท่องจำอัลกุรอาน การแปลอัลกุรอาน และภาษาอาหรับ

สำหรับการทดสอบวัดความรู้ที่นักเรียนทุกคนใช้ระบบการทดสอบเดียวกันกับนักศึกษาทั่วไปของประเทศ เพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยและเลือกสายในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนบูรณาการเมื่อรวมหน่วยกิตวิชาอิสลามศึกษา (Islamic Education) ภาคบังคับ กับวิชาเสริม คือ การเรียนรู้อิสลามเชิงลึก ท่องจำอัลกุรอาน การแปลอัลกุรอาน และภาษาอาหรับ พบว่ามีหน่วยกิตรวมกันทั้งหมด 12 คาบต่อสัปดาห์ ประเทศอินโดนีเซียนักเรียนจะเรียนวันละ 5 วิชาเท่านั้น นอกจากนั้นจะเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยแต่ละสัปดาห์นักเรียนจะเรียนทั้งสิ้น 51 คาบ และเวลาเรียนเริ่มระหว่างเวลา 07.00 น. – 16.00 น.

โดยสรุปโรงเรียนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซียมีต้นกำเนิดของโรงเรียนที่มีลักษณะเดียวกันคือเริ่มจากการสอนคัมภีร์อัลกุรอาน และเปลี่ยนแปลงไปสู่การสอนที่บ้านของครูผู้สอน และปรับเปลี่ยนสู่การเป็นปอเนาะ และมัดราซะฮ์ตามลำดับ หรืออาจเกิดจากการก่อตั้งให้เป็นมัดราซะตั้งแต่ต้น และแต่ละประเทศก็ได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยมีปัจจัยทางการเมืองและการปกครองเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนสอนศาสนา ความท้าทายของการปฏิรูปโรงเรียนสอนศาสนาไปสู่การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาและค้นหาแนวทางการปฏิรูปชั้นเรียนเพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศไทยต่อไป

2.4 แนวคิดเรื่องกลยุทธ์การสอน

กลยุทธ์การสอน หมายถึง โครงสร้าง รูปแบบ เทคนิค วิธีการ หรือกระบวนการที่ครูผู้สอนใช้เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย โดยกระตุ้นและช่วยให้ผู้เรียนสามารถสนใจและมีสมาธิในการเรียนรู้ การจัดการข้อมูลเพื่อความเข้าใจและการจดจำ รวมถึงการเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Alberta Learning, 2002) โดยกลยุทธ์การสอนที่ดีจะต้องสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้สืบค้นความรู้ การมีทัศนคติและคุณค่าด้วยตนเอง การช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถจำแนกและเข้าใจองค์ความรู้ของตนเองที่มีอยู่ในปัจจุบัน และผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ จัดการ สืบค้น เปรียบเทียบ องค์ความรู้ต่าง ๆ และสามารถให้ผลสะท้อนกลับเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ (School Drug Education and Road Aware, 2013) กรีนเบิร์ก และดาวิลลา (Greenberg & Davila, 2002) จาก Harvard-MIT Division of Health Sciences and Technology ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบกลยุทธ์การสอนที่ต้องให้ความสำคัญ 5 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ตัวแปร (Variables) คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของรายวิชา ประกอบด้วย 1.1) การวิเคราะห์ผู้เรียน เช่น พื้นหลัง ความสามารถ และความรู้เดิมของผู้เรียน 1.2) การวิเคราะห์เป้าหมายของการเรียนรู้ 1.3) การวิเคราะห์และจำแนกจุดแข็งของวิทยาการสอน และคุณลักษณะการสอนของผู้สอน 2) อุปสรรค (Constraints) คือ การวิเคราะห์จำแนกข้อจำกัดในด้านทรัพยากรที่อาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพการสอน หรือการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน เช่น เวลา สถานที่ บุคลากรสนับสนุน ทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นต้น 3) การตัดสินใจ (Decisions) คือ การตัดสินใจถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ว่าจะดำเนินการอย่างไร 4) การวัดผล (Assessment) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลผลสะท้อนกลับจากผู้เรียน รวมถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของรายวิชาและการเรียนการสอน และ 5) การปรับปรุง (Refinements) คือ การนำผลสะท้อนทั้งหมดไปปรับปรุงการเรียนการสอน

2.5 แนวคิดเรื่องระบบนิเวศการเรียนรู้

แนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecology System) ได้รับความสนใจจากนักศึกษามากขึ้นในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา เนื่องจากการมองระบบการเรียนรู้ที่ไม่ได้แยกส่วนจากองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเหมือนในอดีตที่ผ่านมา แต่การเรียนรู้ในยุคใหม่ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทอย่างมากในระบบการศึกษาทำให้ระบบการเรียนรู้มีความเป็นพลวัตและมีความสัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ มากขึ้นเสมือนระบบนิเวศของธรรมชาติที่แต่ละหน่วยต่างเกื้อหนุนส่งเสริมระหว่างกันอย่างเป็นระบบ ดังนั้นการนำแนวคิดระบบนิเวศมาพิจารณากระบวนการเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาสมัยใหม่ ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างเป็นทางการกับไม่เป็นทางการหรือในระบบกับนอกระบบ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน หน่วยสนับสนุนและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Hannon et al., 2011)

สำหรับองค์ประกอบเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้ นั้น นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับบริบทและรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ ศาสตราจารย์เปกกา เนทานมกกี นักวิชาการจากประเทศฟินแลนด์และคณะ (Neittaanmäki, Galeieva, & Ogbechie, 2016) ได้นำเสนอประเด็นที่ต้องพิจารณาสำหรับระบบนิเวศการเรียนรู้ คือ 1) การสร้างความรู้สึกระหว่างการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยที่ครูไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาที่จะคอยชี้แนะผู้เรียนอีกต่อไป แต่เป็นผู้สร้างให้ผู้เรียนเป็นนักค้นคว้าและ

สืบค้นความรู้ในระบบสังคมแห่งการเรียนรู้ 2) การตั้งคำถามที่มีคุณค่า หรือการตั้งคำถามแบบปลายเปิดที่สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนักค้นคว้าและสืบค้นคำตอบเพื่อแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง 3) สารการเรียนรู้แบบดิจิทัลที่มีความน่าสนใจ โดยการพัฒนาเนื้อหาหรือเตรียมการให้เพียงพอสำหรับการค้นคว้าและเรียนรู้ของผู้เรียน 4) การประเมินเพื่อการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เพื่อเกรดหรือการแข่งขัน การประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เครื่องมือการประเมินที่หลากหลายเพื่อให้สามารถเข้าใจผู้เรียน 5) เครื่องมือเทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้ที่หลากหลาย 6) การออกแบบการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนแต่ละบุคคล และทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน 7) การสนับสนุนบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนที่เหมาะสมกับยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 8) การใช้กลยุทธ์การสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

แคทเทอรีน พรินส์ (2014) ได้เสนอรูปแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือ 1) การปฏิรูปแกนการเรียนรู้ (Transform the Core of Learning) ประกอบด้วย 1.1) วัฒนธรรมของการเรียนรู้ 1.2) โครงสร้างการเรียนรู้ 1.3) การพัฒนาทุนมนุษย์ 1.4) โครงสร้างพื้นฐานของสารสนเทศ 1.5) การประเมินผลและพิจารณาถึงความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย 2) การปฏิรูปโครงสร้างระบบสนับสนุน (Transform Supporting Systemic Structure) ประกอบด้วย 2.1) งบประมาณ 2.2) การประกันคุณภาพแนวใหม่ 2.3) ความเป็นเจ้าของของชุมชนต่อโรงเรียน 2.4) ภาวะผู้นำและนโยบาย 2.5) ความเป็นสาธารณะและความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามสำหรับบริบทโรงเรียนสอนศาสนาหรือสังคมมุสลิมประเด็นหลักการและคำสอนทางศาสนาถือว่าเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาของมุสลิม ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่านอกจากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่นักวิชาการได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว การพิจารณาถึงค่านิยมและหลักการศาสนาเป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในระบบนิเวศการเรียนรู้ในบริบทโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม

จากการศึกษาแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้พบว่า การนำเสนอรูปแบบของ แคทเทอรีน พรินส์ (2014) มีความครอบคลุมประเด็นการจัดการเรียนรู้หลายด้าน ซึ่งแตกต่างจากการนำเสนอของ ศาสตราจารย์เปกกา เนทานมิกกี และคณะที่ให้น้ำหนักไปทางกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตามกรอบของพรินส์ถือว่าอยู่ในส่วนของวัฒนธรรมการเรียนรู้ ดังนั้นการศึกษารั้วนี้จึงเห็นว่าการนำกรอบแนวคิดของพรินส์มาใช้มีความเหมาะสม โดยบูรณาการอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีผลต่อนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามนั่นคือ หลักการด้านศาสนาซึ่งจะได้นำเสนอเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยต่อไป

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาที่ผ่านเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีประเด็นที่นักวิชาการได้ทำการศึกษาจำนวนมาก ตัวอย่างการศึกษาของ พิชญา ตีมี และเอื้อมพร หลินเจริญ (2560) ที่ได้ศึกษาและพัฒนาแนวทางการประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้เรียน ตามแนวคิดการประเมินผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และทดลองใช้แนวทางการประเมินที่พัฒนาขึ้นด้วยเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และประเมินคุณภาพแนวทางการประเมินของผู้เรียน การศึกษาของธัญธรณ์ อมรกิจภิญญ์ และณมน จีรังสุวรรณ (2558) ที่ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ผ่านกูเกิ้ลคลาวด์คอมพิวติ้ง เพื่อส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 และเพื่อ

ประเมินรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้พัฒนา การศึกษาของ ฌดา คำถา (2559) ที่ได้ศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2558 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียน การศึกษาของน้ำทิพย์ ่องอาจวานิชย์ ศิริชัย กาญจนวาสี และชนาธิป พุ้ยแป (2015) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบของทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของผู้เรียน โดยใช้กรอบทักษะจากหุ้นส่วนเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ความรู้สารสนเทศและทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ และตัวอย่างการศึกษาของ แชนนา จาร์เวลา (2008) ที่ได้ได้สรุปการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะและเป้าหมายของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีลักษณะดังนี้ 1) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและรูปแบบเครือข่ายที่มีความเชี่ยวชาญนั้นมีความต้องการเพิ่มขึ้นสำหรับอนาคต 2) ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่สนใจ ทั้งในสิ่งที่เขายังขาดความสามารถหรือการเพิ่มศักยภาพหรือความสามารถของตนเอง 3) การเรียนรู้พัฒนาจากกลยุทธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน ทักษะการเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ ศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่วนตัวและกิจกรรมทางสังคม และผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่ร่วมมือกัน 4) การเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับเงื่อนไข บริบท ค่านิยมที่แตกต่างและคุณลักษณะทางวัฒนธรรม 5) เนื่องด้วยเทคโนโลยีเป็นเสมือนเครื่องมือที่ชาญฉลาดสำหรับสนับสนุนการเรียนรู้ของบุคคล รวมถึงความร่วมมือในการเรียนรู้ระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่าง จึงทำให้มีหลายวิธีที่สามารถเพิ่มศักยภาพให้แก่แก่นักเรียนแต่ละบุคคลได้

แม้ที่ผ่านมาจะมีผู้ทำการศึกษาจำนวนมากเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แต่การศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดจุดเน้นประเด็นการเรียนการสอนที่วิเคราะห์อย่างเป็นองค์รวมและครอบคลุม ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ยังคงมีผู้ศึกษาในปริมาณที่จำกัด นอกจากนี้งานวิจัยของ มุนีราห์ ยามิรุเต็ง และคณะ (2561) เรื่อง “การพัฒนารูปแบบของการบูรณาการในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ประสบการณ์จากประเทศ MIB (Malaysia, Indonesia, Brunei)” ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม และมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 บางส่วน รวมถึงข้อค้นพบอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีกหลายประเด็นทั้งนโยบาย บุคลากรทางการศึกษา รวมถึงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยจากการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอองค์ประกอบต่างๆ ที่จำเป็นต้องขับเคลื่อนการศึกษาชื่อว่า “PoCTeL – SE” ประกอบด้วย นโยบาย หลักสูตร การเรียนการสอน บุคลากรทางการศึกษา และระบบนิเวศการศึกษา และการศึกษาของ ซอลิสะห์ หะยีสะมะแอ มุฮัมมัดสักรี มัณญูมะยุติ ดือรามะ และรุฮานา สาแมง (2552) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้กระบวนการอิสลามานูวัตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศมาเลเซีย ที่นำเสนอการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรบูรณาการในมาเลเซีย

การศึกษาข้างต้นของ มุนีราห์ ยามิรุเต็ง และคณะ (2561) เป็นการศึกษาเพียงรูปแบบของการจัดการศึกษาที่ทำความเข้าใจภาพรวมของรูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนเท่านั้น และเป็นการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายจำกัดเพราะศึกษาเพียงประเทศเดียว สำหรับการศึกษาของ ซอลิสะห์ หะยีสะมะแอ (2552) ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเชิงลึกในประเด็นแต่ละด้านที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในประเด็นการเรียนการสอนที่จะสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนตามบริบทของแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยให้เด่นชัดมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการต่อยอดจากการศึกษาวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาในประเด็นการเรียนการสอนมีความจำเป็นที่ต้อง

ทำการศึกษาอย่างเร่งด่วน เพราะครูถือเป็นหัวใจของการศึกษาและการเรียนการสอนของครูมีความสำคัญที่ต้องทำการปรับเปลี่ยนวิธีการให้เท่าทันยุคสมัย นอกจากนี้การสอนของครูผู้สอนยังเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นประเด็นที่จะสามารถนำไปใช้ในบริบทชั้นเรียนได้เร็วกว่าการเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งระบบ ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำกลยุทธ์การสอนไปใช้ได้ทันทีในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของผู้เรียนในชั้นเรียนของตนในบริบทที่ครูทำการสอนปัจจุบัน

บทนี้เป็นการนำเสนอวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอออกเป็น 6 หัวข้อหลัก ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาและหลักคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงและเป็นแนวทางในการศึกษาตัวแปรในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) นโยบายแห่งรัฐและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของประเทศไทยและประเทศอาเซียน ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายให้เห็นทิศทางการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในแต่ละประเทศ โดยพิจารณาจากนโยบายที่เกี่ยวข้องและทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นประเด็นที่สำคัญในแต่ละประเทศ นโยบายของประเทศถือเป็นตัวแปรที่สำคัญประการหนึ่งที่จะสามารถสนับสนุนให้การพัฒนาดำเนินไปได้ตามเป้าหมาย 3) ความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยและประเทศอาเซียน โดยเป็นประเด็นที่ฉายภาพความเข้าใจในความเป็นมาบริบทของโรงเรียน ความท้าทาย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมา ซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาวิจัยบนพื้นฐานบริบทและความเป็นจริงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 4) แนวคิดเรื่องกลยุทธ์การสอน ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญของการศึกษาค้นคว้าที่จะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้นำเสนอหลักคิดที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 ที่จะสามารถนำไปใช้ในบริบทของโรงเรียน 5) แนวคิดเรื่องระบบนิเวศการเรียนรู้ เป็นกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการทำความเข้าใจระบบนิเวศของโรงเรียนที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษายุคใหม่ ซึ่งจะสามารถนำไปเป็นกรอบในการวิเคราะห์การศึกษาในครั้งนี้ และ 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยที่ผ่านมาที่สามารถนำไปสู่การอภิปรายผลการศึกษาในครั้งนี้

บทที่ 3

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลรอง

บทนี้นำเสนอผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียนเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูล ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนเป้าหมาย

3.1.1 โรงเรียนอิสลามฮิดายะฮฺ ประเทศมาเลเซีย

โรงเรียนอิสลามฮิดายะฮฺ ภายใต้ศูนย์การเรียนรู้ฮิดายะฮฺ (Pusat Pendidikan Hidayah - PPH) มีคำขวัญประจำศูนย์คือ “ความรู้ ควบคู่การปฏิบัติ พัฒนาสู่การเป็นผู้นำ” ตั้งอยู่ที่ กัมปงชินารัน บารู 26 ถนน ยะโฮร์บารู 81300 กูดาอี ยะโฮร์ บารู โดยศูนย์การเรียนรู้ฮิดายะฮฺ (PPH) คือ ศูนย์การเรียนรู้เอกชนที่ไม่หวังผลกำไร แหล่งสนับสนุนทางการเงินในการทำงานและการสร้างศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้มาจากค่าเทอมของนักเรียน และการบริจาคของผู้ที่มีจิตศรัทธา ซึ่งไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐแต่อย่างใด ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ ได้สร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1989 โดยเริ่มจากมีนักเรียนทั้งหมด 12 คน และครูอีก 4 คน ในปีที่ 2 ได้มีนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 65 คน โดยเริ่มเรียนที่บ้านบังกะโล ตามันดาวานี ซือไร ยะโฮร์ ปัจจุบันโรงเรียนประมอิสลามฮิดายะฮฺมีนักเรียนทั้งหมด 1,132 คน และครูอีก 74 คน และโรงเรียนมัธยมอิสลามฮิดายะฮฺ มีนักเรียนทั้งหมด 650 คน และครู 74 คน โรงเรียนแห่งนี้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานเรียนแบบอิสลาม ผู้ปกครองไม่ใช่แค่มาจากรัฐยะโฮร์เท่านั้น ยังมีมาจากรัฐซาบะห์ ซาราวัก ประเทศบรูไน สิงคโปร์ และอินโดนีเซียอีกด้วย เริ่มจากปี 2013 เป็นต้นมาโรงเรียนประมอิสลามฮิดายะฮฺได้มีการเปิดสอนทั้งหมด 32 ห้อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 6 มีทั้งหมด 5 ห้อง และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้มีการเพิ่มจำนวนห้องจาก 5 ห้อง เป็น 7 ห้อง ศูนย์การเรียนรู้ฮิดายะฮฺ เป็นศูนย์ศึกษาที่มีระบบการจัดการเรียนการสอนแบบอิสลาม มีทั้งหมด 3 แห่งคือ โรงเรียนประมอิสลามฮิดายะฮฺ ยะโฮร์ บารู (SRIH JB) โรงเรียนประมอิสลามฮิดายะฮฺบาตู ปาฮัต (SRIH BP) และโรงเรียนมัธยม อิสลามฮิดายะฮฺ (SMIH)

โรงเรียนมีปรัชญาการศึกษา คือ “การศึกษาที่มุ่งเน้นความรู้ด้านเตาฮีด (การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์) เพื่อสร้างมนุษย์ให้มีความรู้ มีความศรัทธา และมีจริยธรรมที่ดี มีความพร้อมและความสามารถในการใช้ชีวิต สร้างสังคม ประเทศชาติ และโลก อย่างที่ระบุไว้ในอัล-กุรอาน และซุนนะฮ์โดยผ่านระบบการศึกษาที่เท่าเทียมกัน มีความทั่วถึงและต่อเนื่อง” และมีเป้าหมายการศึกษาคือ “เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้มีความเท่าเทียมและมีความร่วมมือในการสร้างอัตลักษณ์ทั้งทางด้านปัญญา จิตวิญญาณ อารมณ์ และร่างกายเพื่อให้เกิดความเป็นมนุษย์ที่ซอและฮ์ สามารถมีความรับผิดชอบ เป็นคอลีฟะห์ของอัลลอฮ์ในโลกดุนยาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ” และโรงเรียนกำหนดวิสัยทัศน์การศึกษาไว้ว่า “โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาอิสลามที่มีความเป็นเลิศสู่วิสัยทัศน์ปี 2020” โดยพันธกิจของโรงเรียนมุ่งสร้างระบบการศึกษาอิสลามที่มีความสมบูรณ์และยั่งยืน เพื่อให้เกิดความเป็นมนุษย์ที่สามารถนำสังคมไปในทางที่ดีขึ้นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง โรงเรียนมัธยมอิสลามฮิดายะฮฺ (SMIH) เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในลำดับต้นของ

รัฐยะโฮร์ บาฮ์รู และได้รับการประเมินอยู่ในระดับดีเลิศ (ระดับ A) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการของประเทศมาเลเซีย

3.1.2 โรงเรียนอุมมุลกุรอ โบโกร์ ประเทศอินโดนีเซีย

โรงเรียนอุมมุลกุรอ อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิอุมมุลกุรอ โบโกร์ (Yayasan Ummul Quro Bogor) ประเทศอินโดนีเซีย มีคำขวัญคือ “มุ่งสร้างคนคุณภาพ อุดมด้วยปัญญา” โรงเรียนตั้งอยู่ที่ถนนซอและฮุอิสกันดาร์ หมายเลข 1 ตำบลเปอกันจาจา เกอโมง โบโกร์ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 1996 โดยได้ตั้งชื่อสถาบันว่า YAYASAN UMMUL QURO ในช่วงแรกสถาบันเปิดสอนเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-6 ต่อมาปี 1998 ได้เปิดการศึกษาระดับชั้นอนุบาล และในปี ค.ศ. 2002 ได้เปิดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อมาปี ค.ศ. 2004 ได้เปลี่ยนเป็นชื่อ YAYASAN UMMUL QURO BOGOR ในปี ค.ศ. 2005 ได้เปิดศูนย์อบรมผู้สอน อัลกุรอาน และในปี ค.ศ. 2011 ได้เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย Yayasan Ummul Quro Bogor จึงเป็นสถาบันสอนศาสนาตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีนักเรียนทั้งสิ้นจำนวน 1,520 คน และครูผู้สอนจำนวน 125 คน และเป็นศูนย์อบรมสำหรับผู้สอนอัลกุรอานอีกด้วย มีแนวคิดเพื่อเน้นการสอนศาสนาอิสลาม โดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านศาสนา และสร้างเยาวชนให้มีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม โดยมีวิสัยทัศน์ เสริมสร้างความรู้ทางวิชาการ ศาสนา และสังคมอิสลาม เพื่อผลิตมุสลิมที่ดี

โรงเรียนมีวิสัยทัศน์ คือ “เสริมสร้างความรู้ทางวิชาการ ศาสนา และสังคมอิสลาม เพื่อผลิตมุสลิมที่ดี” และมีพันธกิจหลัก คือ 1) สร้างสถาบันการศึกษาในระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตามครรลองศาสนาอิสลาม 2) สร้างสถาบันการเผยแผ่ศาสนาโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรม 3) สร้างเยาวชนให้มีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม โรงเรียนแห่งนี้มีความโดดเด่นทั้งทางด้านศาสนา และด้านวิชาการ รวมถึงด้านกีฬา ซึ่งเป็นโรงเรียนหลักสูตรบูรณาการที่ได้รับการประเมินในระดับดีมาก (A) และมีคุณภาพในระดับต้นของเขต ต่อเนื่องทุกปี จุดมุ่งหมายสูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนคือเน้นคุณลักษณะพึงประสงค์ ได้แก่ การมีหลักศรัทธา อากิดะห์ที่บริสุทธิ์ สามารถปฏิบัติศาสนกิจที่ถูกต้อง มีมารยาทที่ดีเลิศ มีวินัย สามารถเอาตัวรอดได้ รู้จักการเอาตัวรอด มีสุขภาพดีแข็งแรง ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีระเบียบเรียบร้อย มีความรู้เฉลียวฉลาด มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี และมีทักษะทางสังคม โดยโรงเรียนจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ ได้แก่ ศูนย์เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ศูนย์สอนตัจวิดและตะฮ์ฟิซ ศูนย์ส่งเสริมภาวะความเป็นผู้นำทางศาสนา ศูนย์วัดข้อสอบวัดระดับทางการศึกษาระดับชาติ ศูนย์ทักษะการคิดทางวิทยาศาสตร์ และศูนย์การสอนแบบพหุปัญญา

3.1.3 มัดราซะฮ์ อัล-อารอเบียห์ อัล-อิสลามียะห์ ประเทศสิงคโปร์

มัดราซะฮ์ อัล-อารอเบียห์ อัล-อิสลามียะห์ (Madrasah Al-Arabiah Al-Islamiah: MAI) ตั้งอยู่ที่เลขที่ 1 ซอย 6 หมู่บ้าน Toa Payoh ประเทศสิงคโปร์ เป็นสถานเอกชนสอนสามัญหลักสูตรบูรณาการอิสลามชั้นนำที่ได้รับการยอมรับในการพัฒนาเยาวชนทั้งชายและหญิงให้รับทางนำแห่งอิสลาม ให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถรอบด้าน มีความรู้ ความมุ่งมั่น และแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของอุมมะห์และมวลมนุษยชาติ ในช่วงปีที่ก่อตั้ง Madrasah Al-Arabiah Al-Islamiah (MAI) ดำเนินการในอาคารขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ข้างมัสยิด Haji Yusoff ที่ Hillside Drive ซึ่งขณะนั้นได้ใช้ห้องต่าง ๆ ภายในมัสยิด Haji Yusoff ในสมัยนั้น

โรงเรียนแห่งนี้ให้บริการการศึกษาแก่ผู้อยู่อาศัยในย่าน Serangoon และรับนักเรียนได้ 40 คน มีครูสอนศาสนาและอาสาสมัครมาสอนความรู้ทางศาสนาอิสลามเป็นหลัก รวมถึงการสอนอาหรับ และอัล-กุรอานด้วย ในปี ค.ศ. 1965 อาคารของโรงเรียนมีสภาพย่ำแย่ จึงได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารโรงเรียนขึ้นเพื่อระดมทุนสำหรับการก่อสร้างใหม่ ภายในปี ค.ศ. 1970 คณะกรรมการสามารถระดมทุนได้มากกว่า 3,000 เหรียญ แต่ก็ยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ 30,000 เหรียญ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนแห่งนี้ก็ยังคงพยายามรับใช้ชุมชนในพื้นที่ต่อไป ในวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1982 ได้เกิดเหตุเพลิงไหม้เนื่องจากความผิดพลาดในการเดินสายไฟฟ้า ทำให้โรงเรียนได้รับความเสียหายจากเพลิงไหม้อย่างหนัก หลังจากเหตุการณ์ไฟไหม้มีนักเรียนเพียง 17 คน เท่านั้นที่กลับมาเรียน ซึ่งได้ดำเนินการต่อในมัสยิด Haji Yusoff ชั่วคราว ต่อมาในปี ค.ศ. 1989 โรงเรียน (MAI) ได้เข้ามาอยู่ภายใต้การบริหารของสมาคมมุฮัมหมadiyah (Muhammadiyah) ในเวลานั้นสมาคม Muhammadiyah ได้จัดตั้งโรงเรียนของตัวเอง คือ Madrasah Ulumul Quran (MUQ) ซึ่งเป็นปีที่สามของการดำเนินงาน MUQ มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาประมาณ 100 คน ทั้งสองหน่วยงานจึงรวมเข้าด้วยกัน และตั้งชื่อเป็น Madrasah Al-Arabiah Al-Islamiah ซึ่งสมาคม Muhammadiyah ได้ดำเนินการทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาไปพร้อม ๆ กัน

ช่วงปลายปี 2003 องค์การศาสนาอิสลามแห่งสิงคโปร์ Majlis Ugama Islam Singapura (MUIS) ได้นำระบบ Madrasah Joint System (JMS) โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนในรูปแบบ Madrasah ในการยกระดับและวางระบบเพื่อผลิต ครูสอนศาสนา หรือนักวิชาการอิสลามและบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อให้สามารถช่วยเหลือชุมชนมุสลิมสิงคโปร์ได้ดีที่สุด ซึ่งในปี ค.ศ. 2007 ได้มีโรงเรียนระบบ Madrasah 3 แห่ง ร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ JMS อันได้แก่ Madrasah Irsyad Zuhri Al-Islamiah, Madrasah Aljunied Al-Islamiah และ Madrasah Al-Arabiah Al-Islamiah (MAI) ซึ่ง MAI ได้กำหนดกรอบของโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนมัธยมด้านวิชาการควบคู่วิทยาศาสตร์ที่บูรณาการหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม จึงได้หยุดการทำการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาตั้งแต่นั้นมา ในปี ค.ศ. 2016 โรงเรียนแห่งนี้จะมีอาคารใหม่ถัดจากที่ตั้งชั่วคราวปัจจุบันในย่าน Toa Payoh ซึ่งคาดการณ์ไว้ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2020

โรงเรียนมีปรัชญาของโรงเรียนคือ “เด็กทุกคนมีเอกลักษณ์” และมีวิสัยทัศน์คือ “สร้างเยาวชนชาว Arabian ให้เป็นบุคคลที่มีความยำเกรง เป็นนักคิด นักเรียนรู้ และเป็นผู้นำที่มีเมตตาธรรม” และมีพันธกิจหลักคือ “เป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำที่ได้รับการยอมรับในการพัฒนาเยาวชนชายและหญิงให้ประสบความสำเร็จ ได้รับทางนำแห่งอิสลาม เป็นบุคคลที่มีความสามารถรอบด้าน มีความรู้ ความมุ่งมั่น และแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของอุมมะห์และมวลมนุษยชาติ” นอกจากนี้โรงเรียนกำหนดค่านิยมการพัฒนาผู้เรียนคือ “2RISE” 1) Respect: เคารพ ตระหนักถึงความหลากหลาย และความต่างในความคิดเห็น และค่านิยมในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 2) Responsibility: ความรับผิดชอบ รับผิดชอบ ต่อบทบาทและหน้าที่ของตัวเองทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และในสังคม ในฐานะพลเมืองโลก 3) Integrity: ความซื่อสัตย์ และมีสัจจะ การส่งเสริมคุณค่าของอิสลามในการกระทำและคำพูด แสดงความซื่อสัตย์ 4) Spirituality: จิตวิญญาณ การเชื่อมั่น ศรัทธา และยอมจำนนต่อพระผู้เป็นเจ้าในฐานะบ่าวของอัลลอฮ์ และ 5) Excellence: ความเป็นเลิศ เป็นมุสลิมที่เป็นแบบอย่างที่ดี โดยให้ความสำคัญในการปฏิบัติมุ่งเน้นสู่ความสำเร็จ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนมีหลักในการปลูกฝังให้นักเรียนสามารถ ยกระดับการรับมือกับความท้าทายทุก

รูปแบบ ยกกระดั้การเป็นบุคคลที่มีจริยธรรมโดยยึดหลักการจากอัลกุรอานและซุนนะฮ์ ยกกระดั้การศึกษา ความเป็นมืออาชีพ และเป็นคนที่ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถ และยกกระดั้ตัวเองเพื่อให้เป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ต้องการ

3.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มครูจากประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และ สิงคโปร์ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีความจำเพาะเจาะจงโดยเป็นผู้ที่ ประกอบอาชีพครู ซึ่งเป็นครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และอิสลามศึกษา มีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาของตนเองไม่ต่ำกว่า 3 ปี และ ทำการสอนในแต่ละสัปดาห์ไม่ต่ำกว่า 12 ชั่วโมง สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาในผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน โดยข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลโดยตรง และชื่อที่ ปรากฏในงานวิจัยนี้เป็นนามสมมติทั้งหมดดังนี้

ประเทศอินโดนีเซีย ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีอายุระหว่าง 35-44 ปี การศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี และ ระยะเวลาในการทำงานในโรงเรียนอุมมุลกูรอ (Ummul Qura Bogor, Indonesia) มากที่สุดคือ 13 ปี และน้อย ที่สุดคือ 6 ปี โดยครูผู้สอนทุกคนผ่านกระบวนการเรียนหลักสูตรวิชาชีพครูและมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู รายละเอียดดังตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประเทศอินโดนีเซีย

คนที่	นามสมมติ	อายุ	ระดับการศึกษา	วิชาที่สอน	ประสบการณ์ (ปี)
1	Ind1	35	ปริญญาตรี	คณิตศาสตร์	12
2	Ind2	43	ปริญญาตรี	วิทยาศาสตร์	8
3	Ind3	32	ปริญญาตรี	ภาษาอังกฤษ	6
4	Ind4	39	ปริญญาตรี	สังคมศึกษา	12
5	Ind5	44	ปริญญาตรี	อิสลามศึกษา	13

ประเทศมาเลเซีย ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีอายุระหว่าง 27-51 ปี การศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี และ ระยะเวลาในการทำงานในโรงเรียนอิสลามฮิดายะฮ์ (Hidayah Islamic School, Malaysia) มากที่สุดคือ 15 ปี และน้อยที่สุดคือ 4 ปี โดยครูผู้สอนทุกคนต้องผ่านกระบวนการเรียนหลักสูตรวิชาชีพครูและมีใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพครูจึงจะสามารถทำการสอนในโรงเรียนได้ รายละเอียดดังตารางที่ 3.2 ดังนี้

ตารางที่ 3.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประเทศมาเลเซีย

คนที่	นามสมมติ	อายุ	ระดับการศึกษา	วิชาที่สอน	ประสบการณ์ (ปี)
1	Mal1	50	ปริญญาตรี	อิสลามศึกษา	15
2	Mal2	41	ปริญญาตรี	คณิตศาสตร์	10
3	Mal3	27	ปริญญาตรี	วิทยาศาสตร์	4
4	Mal4	51	ปริญญาตรี	ภาษาอังกฤษ	7

5	Mal5	32	ปริญญาตรี	สังคมศึกษา	7
---	------	----	-----------	------------	---

ประเทศสิงคโปร์ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีอายุระหว่าง 31-46 ปี การศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท 1 คน และปริญญาตรี 4 คน และระยะเวลาในการทำงานในโรงเรียนอัลอารอบียะห์ (Madrasah Al-Arabiah Al-Islamiah: Singapore) มากที่สุดคือ 16 ปี และน้อยที่สุดคือ 4 ปี โดยครูผู้สอนทุกคนต้องผ่านกระบวนการเรียนหลักสูตรวิชาชีพครูและมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจึงจะสามารถทำการสอนในโรงเรียนได้ รายละเอียดดังตารางที่ 3.3 ดังนี้

ตารางที่ 3.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประเทศสิงคโปร์

คนที่	นามสมมติ	อายุ	ระดับการศึกษา	วิชาที่สอน	ประสบการณ์ (ปี)
1	Sp1	41	ปริญญาตรี	วิทยาศาสตร์	10
2	Sp2	38	ปริญญาโท	คณิตศาสตร์	8
3	Sp3	43	ปริญญาตรี	อิสลามศึกษา	16
4	Sp4	46	ปริญญาตรี	ภาษาอังกฤษ	4
5	Sp5	31	ปริญญาตรี	สังคมศึกษา	7

3.3 สภาพทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน

ในหัวข้อนี้เป็นการบรรยายถึงสภาพทั่วไปของโรงเรียนที่ลงพื้นที่ทำการศึกษา โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เห็นสภาพเบื้องต้นก่อนเข้าสู่ประเด็นกลยุทธ์การสอนของครูผู้สอน เนื่องจากการวิจัยภาคสนามผู้วิจัยควรทำความเข้าใจบริบทของโรงเรียนในเบื้องต้น เพื่อให้สามารถเข้าใจประเด็นที่จะทำการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยตั้งประเด็นคำถามปลายเปิด **“สภาพทั่วไปด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนและครูผู้สอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างไร”** จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน รวมถึงการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียนพบประเด็นสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านครูผู้สอน ด้านโรงเรียน และด้านหลักสูตร รายละเอียดดังนี้

ด้านผู้เรียน

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นมีนิทัศน์และรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากอดีตที่ผ่านมา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ก้าวหน้าเข้ามาเปลี่ยนแปลงสังคมหลายด้าน (Foray & Lundvall, 1998; OECD, 1996; Voogt & Roblin, 2010) โดยเฉพาะในเรื่องการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องเปลี่ยนตนเองจากเป็นผู้บริโภคไปสู่การเป็นผู้สร้างผลิตและสร้างสรรค์ โดยใช้ความรู้ที่มีอยู่และเพิ่มปริมาณอย่างมหาศาลให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Information Society Commission, 2002; Partnership for 21st Century Skills, 2008; Pont, 2001; Salpeter, 2003) ในอดีตที่ผ่านมาสังคมต้องการเพียงบุคคลที่มีทักษะเดียวที่ไม่ซับซ้อน ในขณะที่ปัจจุบันสังคมต้องการบุคคลที่มีทักษะหลายด้าน ความสามารถในการคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ หรือนวัตกรรม เป็นต้น และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Fadel, 2010; Trilling & Fadel, 2009)

เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประเด็นแรกที่สำคัญคือการเป็นบุคคลที่ความคิดเชิงพัฒนา (Growth Mindset) (Dweck, 2009) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความมุ่งมั่นและกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ชอบและสนุกกับการเรียนรู้และการแก้ปัญหา มองความสำเร็จที่กระบวนการมากกว่าเป้าหมาย และชอบในสิ่งที่ท้าทาย (Dweck, 2015) และด้วยกับการเรียนรู้ที่รวดเร็วและเข้าถึงได้ง่ายคุณลักษณะสำคัญอีกประการคือการเป็นบุคคลที่มีทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและรู้เท่าทันสารสนเทศ (Beetham & Sharpe, 2013) ซึ่งในภาพรวมจากการศึกษาโดย ATC21S (Binkley et al., 2012b) ได้ข้อสรุปคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นประกอบด้วย 4 กลุ่มทักษะ ได้แก่ 1) แนวทางการคิด ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การเรียนรู้เพื่อเรียนและการตระหนักรู้ 2) แนวทางการทำงาน ประกอบด้วย การสื่อสารและความร่วมมือ (การทำงานเป็นทีม) 3) การใช้เครื่องมือในการทำงาน ประกอบด้วย ความรู้ด้านสารสนเทศ และความรู้ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศและ 4) การใช้ชีวิตในสังคมโลก ประกอบด้วย ความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมโลก ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ การรู้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รวมถึงความตระหนักในด้านวัฒนธรรมจากการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการทั้ง 3 แห่งใน 3 ประเทศ พบว่าสภาพทั่วไปของผู้เรียนมีดังนี้

1. ผู้เรียนมีทักษะในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสารและมีความกระตือรือร้นและสนใจในการเรียนมากหากมีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ นักเรียนในปัจจุบันมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีมากขึ้นโดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น การใช้สมาร์ทโฟน Social Media และแอปพลิเคชันต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งแม้โรงเรียนไม่ได้มีการจัดการเรียนการสอนหรืออบรมผู้เรียนในโรงเรียนแต่นักเรียนก็สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหรือเรียนรู้จากเพื่อนและคนรอบข้าง ดังคำกล่าวที่ว่า “นักเรียนที่โรงเรียนคล่องมากในการใช้สมาร์ทโฟน โรงเรียนไม่ได้สอนเรื่องการใช้งานแต่พวกเขาเรียนรู้ด้วยตัวเอง” (มาเลเซีย) การมีทักษะดังกล่าวของเด็กรุ่นใหม่ซึ่งถือว่าเป็นประชาชนของสังคมดิจิทัล (Native Citizen) ถือได้ว่าเป็นเรื่องปกติในสังคมปัจจุบัน และเด็กรุ่นใหม่ก็มีความสนใจและชื่นชอบในการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพราะเขากำลังเรียนรู้ในการเตรียมความพร้อมตนเองเพื่อสังคมแห่งอนาคต (Prensky, 2006) และสังคมปัจจุบันก็เป็นสังคมแห่งโลกเทคโนโลยีและดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาต้องปรับตัวให้พร้อมและตอบสนองความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Trilling & Fadel, 2009) จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และสังเกตโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการพบว่าทั้งสามแห่งมีการสะท้อนถึงคุณลักษณะของผู้เรียนไม่แตกต่างกัน ตัวอย่างคุณครูในประเทศสิงคโปร์กล่าวว่า “เด็กจะชอบให้ครูอนุญาตให้ใช้สมาร์ทโฟนในการหาข้อมูลเพราะเขาสามารถเล่นไปพร้อมกับการเรียนแต่ครูก็ต้องมีวิธีการให้เขาไม่ใช้อย่างไรสาระ” (สิงคโปร์) ซึ่งกล่าวถึงความชอบ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน จึงจำเป็นที่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงนี้และหาวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมและพร้อมต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาตนเองของผู้เรียนสู่สังคมในศตวรรษที่ 21 ต่อไปในอนาคต

2. ผู้เรียนยังขาดประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เป็นประโยชน์ คือ การใช้สมาร์ทโฟน สังคมสื่อสารออนไลน์ หรือเทคโนโลยีการสื่อสารของนักเรียนให้ได้ประโยชน์มากที่สุดและมี

ประสิทธิภาพมากที่สุดยังคงเป็นจุดอ่อนของผู้เรียน แม้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้สื่อมากขึ้นแต่ก็ยังขาดการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการในการพัฒนาให้เขาสามารถรู้การใช้งานและนำประโยชน์จากสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มากที่สุด ตัวอย่างครูจากประเทศอินโดนีเซียได้กล่าวที่ว่า “จะหาอย่างไรให้นักเรียนเขาใช้เทคโนโลยีการสื่อสารได้อย่างคุ้มค่า เครื่องมือนั้นสามารถ เข้าถึงความรู้และมีหลายอย่างที่ดีแต่เด็กยังไม่รู้จักใช้งานเท่าที่ควร” (อินโดนีเซีย)

3. ผู้เรียนยังต้องพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การที่ผู้เรียนในสังคมปัจจุบันยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดวิจารณ์เกี่ยวกับข้อมูลและการแก้ปัญหาของตนเองในชีวิตประจำวัน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ผู้เรียนยังไม่สามารถคิดวิเคราะห์ และขาดการเชื่อมโยงความเป็นเหตุเป็นผล ตัวอย่างครูจากประเทศมาเลเซียได้กล่าวว่า “ปัญหาที่เราเจอคือ เด็กยังไม่สามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ในบางเรื่อง เราต้องคอยช่วยกระตุ้นความคิด พยายามให้เขาคิดผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนที่เราได้เตรียมไว้” (มาเลเซีย) ส่งผลต่อการใช้ชีวิตในชีวิตประจำวัน ที่ผู้เรียนไม่สามารถนำหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้คอยกระตุ้นชี้แนะ ให้ผู้เรียนได้คิด ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดได้ด้วยตัวเอง เกิดความสำเร็จในการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ที่ดีต้องเป็นเรื่องของการรู้จักคิด

4. การนำหลักคำสอนศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนยังทำได้ไม่เต็มศักยภาพ คือ การที่ผู้เรียนในปัจจุบัน สามารถนำหลักการทางศาสนาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้น้อย เนื่องจากไม่สามารถคิดวิเคราะห์ และขาดความตระหนักในหน้าที่ของตน ซึ่งจากสภาพดังกล่าว ผู้ปกครองจึงมีความคาดหวังที่จะให้สถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นแหล่งบ่มเพาะขัดเกลาและปลูกฝังหลักการศาสนา ให้บุตรหลานสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจากการศึกษาโรงเรียนทั้งสามประเทศ ทั้งมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควบคู่สามัญ ดังนั้นจึงเน้นในการปลูกฝังและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนสามารถนำหลักศาสนามาใช้ในชีวิตได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “เป้าหมายของอุมมุลกุรอ (โรงเรียน) ยังคงเป็นศักยภาพทางจริยธรรมแห่งศรัทธาในฐานะศักยภาพหลักอากิดะฮ์ เพราะดูจากศตวรรษที่ 21 นี้ เด็กเหล่านี้มีความตระหนักน้อยลงเกี่ยวกับศาสนา เพราะลุ่มหลงกับโลกนี้เช่นกันที่เป็นสาเหตุ เพราะเราอาศัยในพื้นที่ในเมืองนี้ คนเฒ่าคนแก่ก็มีความตระหนักน้อยลงต่อศาสนา จนกระทั่งโรงเรียนแห่งนี้เป็นความหวังเดียวจากคนแก่ ศึกษาเพื่อได้รับการปลูกฝังอากิดะฮ์ (หลักศรัทธา) ที่ถูกต้องแก่เด็กเหล่านี้ให้ได้รับศักยภาพด้วยตัวเอง” (อินโดนีเซีย)

ด้านครูผู้สอน

1. ครูผู้สอนเข้าใจและพยายามปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ครูในศตวรรษที่ 21 มีบทบาทที่แตกต่างไปจากครูในอดีตที่ผ่านมา จากครูเป็นศูนย์กลางไปสู่การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตัวเอง (Bell, 2010) โดยเฉพาะบทบาทของครูในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการเรียนรู้ (Exploit technology to support learning) (Saavedra & Opfer, 2012a, 2012b) จากการลงพื้นที่ศึกษาในเบื้องต้นพบว่าครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสุตบูรณาการในประเทศอาเซียนส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างดี และพยายามปรับเปลี่ยนวิธีการสอนรวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาบูรณาการการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามระดับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของครูแต่ละรายวิชาแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของวิชาและความ

พร้อมของครูสอนแต่ละคน ดังตัวอย่างของครูในประเทศมาเลเซียได้กล่าวว่า “รับรู้และเข้าใจว่าปัจจุบันต้องมุ่งพัฒนาทักษะของผู้เรียน เช่น การคิดวิจารณ์ญาณ การทำงานเป็นทีม การใช้เทคโนโลยี เป็นต้น” (มาเลเซีย) และการให้สัมภาษณ์ของครูในประเทศสิงคโปร์ที่ได้กล่าวว่า “ในห้องเรียนก็พยายามใช้เทคโนโลยีการศึกษาให้มาก การส่งงาน การหาข้อมูลของนักเรียนก็นำส่งคอมออนไลน์มาเป็นช่องทางในการเรียน” (สิงคโปร์) เช่นเดียวกับครูในประเทศอินโดนีเซียที่พยายามหาวิธีการสอนแบบใหม่ที่สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเรียนรู้ในปัจจุบัน

2. ครูผู้สอนมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับครูยุคใหม่ เนื่องจากความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งหากครูไม่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลให้สาระและวิธีการที่ครูใช้ในการเรียนการสอนนั้นมีความล้าหลัง จากการศึกษาพบว่าครูในแต่ละประเทศมีความกระตือรือร้นในการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และครูส่วนใหญ่มีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และพยายามฝึกฝนและพัฒนาตนเองในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังคำกล่าวของครูจากประเทศมาเลเซียที่ว่า “จะเรียนรู้และติดตามความก้าวหน้าด้านการศึกษายุคใหม่ตลอด ถ้ามีการอบรมจากกระทรวง หรือสัมมนาที่จัดโดยเครือข่าย MUSLEH ก็จะไปร่วมตลอด” (มาเลเซีย) เช่นเดียวกับครูจากประเทศอินโดนีเซียที่ตระหนักถึงศักยภาพของผู้เรียนในปัจจุบันที่สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้เร็วกว่าครูและบางครั้งผู้เรียนอาจรู้ในบางเรื่องมากกว่าครูผู้สอน ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อให้เท่าทันกับผู้เรียน ซึ่งครูได้สะท้อนว่า “ครูต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นักเรียนปัจจุบันเก่งกว่าครูในการใช้ไอซีที ดังนั้นครูก็ต้องเรียนรู้ให้เท่าทันนักเรียน” (อินโดนีเซีย)

3. ครูบางส่วนยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ไอซีทีได้อย่างเต็มรูปแบบ คือ ในระดับโรงเรียนทุกโรงเรียนส่งเสริมและให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และสนับสนุนครูผู้สอน แต่ในทางปฏิบัติยังมีครูบางส่วนยังไม่พร้อมให้นักเรียนใช้เครื่องมือสื่อสารรวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในห้องเรียนเนื่องด้วยปัจจัย เช่น ลักษณะของรายวิชา ความพร้อม ทักษะ เป็นต้น และครูบางส่วนมีความกังวลว่าผู้เรียนจะใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่สามารถควบคุมนักเรียนได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “ส่วนใหญ่ครูพยายามใช้แต่ก็มีบางส่วนที่ยังไม่มีทักษะและไม่ชอบใช้เทคโนโลยี แต่ก็เป็นส่วนน้อย” (มาเลเซีย) “ตอนนี้ก็รอว่าจะมีโปรแกรมหรือเครื่องมือที่จะมาช่วยควบคุมหรือตรวจสอบการใช้สื่อออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ตของนักเรียนในโรงเรียน เพื่อครูจะได้สบายใจมากยิ่งขึ้น” (อินโดนีเซีย)

4. ครูผู้สอนต้องการการเรียนรู้และทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีลักษณะซับซ้อนมากยิ่งขึ้น คือ การที่ครูผู้สอนต้องพยายามทำความเข้าใจและเข้าใจถึงพฤติกรรมความคิดของผู้เรียนในยุคปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร เนื่องจากหากไม่สามารถเข้าใจผู้เรียน ครูผู้สอนอาจไม่สามารถเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การเข้าใจความแตกต่างทางความคิด พฤติกรรมของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับครูผู้สอนในปัจจุบัน เพราะผู้เรียนมีความคิดของตนเองค่อนข้างสูง แต่ละบุคคลมาจากพื้นฐานทางครอบครัวที่แตกต่างกัน การอบรมเลี้ยงดู ความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้เรียนย่อมแตกต่างกัน ประกอบกับมีเทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งพฤติกรรมของผู้เรียนจึงมีความแตกต่างจากผู้เรียนสมัยก่อนที่ผู้เรียนจะมีลักษณะเรียบร้อย เข้าใจง่าย แต่ปัจจุบันผู้เรียนจะมีความเป็นตัวของตัวเอง

ตัวเองสูง มีความถนัดที่หลากหลาย ดังนั้นอาจเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนต้องใช้ความพยายามในการทำ ความเข้าใจและ คิดหาเทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ดังคำกล่าวที่ว่า “และความท้าทายของครูคือการเข้าใจความ แตกต่างทางความคิดที่หลากหลายของนักเรียน เด็กตอนนี้มีความคิดของตนเองสูง และพื้นฐานของนักเรียนแต่ ละคนก็แตกต่างกัน ความคิด ความชอบ ความถนัดต่างกัน ยังมีเทคโนโลยีเข้ามาเราจะต้องเข้าใจเขามากขึ้น” (สิงคโปร์) “โรงเรียนเราเด็กมาจากหลากหลาย บางคนครอบครัวดี บางคนครอบครัวไม่มีความสุข มีทั้งโตและเด็ก เราต้องยิ่งเข้าใจว่าแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางทีก็ยากนะสำหรับครูที่จะสอนยังงี้ให้ทุกคนได้เหมือนกัน ก็ต้อง พยายาม” (อินโดนีเซีย)

5. ครูบางส่วนยังต้องการการพัฒนาศักยภาพในการบูรณาการศาสตร์ทั่วไประดับรายวิชาศาสนา คือ การที่ครูผู้สอนต้องมีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ความรู้วิชาต่าง ๆ ที่ตนเองรับผิดชอบในการจัดการ เรียนการสอนควบคู่กับหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเชิงรูปธรรม เกิดความ ตระหนัก และสามารถนำมาเชื่อมโยงกับหลักการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนทั้งสาม ประเทศ ทั้งประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ เป็นโรงเรียนที่ให้ความสำคัญในการบูรณาการศาสตร์วิชา สามัญควบคู่กับวิชาศาสนา โดยครูผู้สอนจะต้องสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนให้เข้ากับหลักการทางศาสนา ให้มากที่สุด ดังคำกล่าวที่ว่า “ครูทุกคนในโรงเรียนนั้นต้องเชื่อมโยงการเรียนการสอนของตัวเองกับความรู้ ทางด้านศาสนา” (อินโดนีเซีย) “เป็นการเริ่มการสอนโดยจะรีวเนื้อหาที่เคยเรียนก่อนหน้าและจะผสมผสาน เข้ากับ การสอนศาสนาอิสลาม ตัวอย่างเช่น เล่าเรื่องให้พวกเขาฟังและเชื่อมโยงไปยังเนื้อหาที่จะสอน” (อินโดนีเซีย) “ถ้าเป็นโรงเรียนเอกชนศาสนาควบสามัญ ก็จะมีจุดเด่นและจุดเน้นคือ จะต้องบูรณาการการสอนแต่ละวิชาเข้า กับหลักศาสนาให้ได้ ซึ่งครูทุกคนก็ต้องวางแผนออกแบบการเรียนการสอน ที่จะทำให้เข้าใจ” (สิงคโปร์)

ด้านโรงเรียน

1. โรงเรียนให้ความสำคัญและสนับสนุนครูให้ปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ โรงเรียนทั้งหมดรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างดีทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียน และส่งเสริมให้ครูทำการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ การศึกษาที่เปลี่ยนแปลง ดังคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไม่เหมือนอดีตและมีความสำคัญมาก ก็พยายามปรับให้เข้ากับบริบทและเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนในศตวรรษที่ 21” (มาเลเซีย) “จะพูดคุยกับ ทีมบริการ ครูและบุคลากรกันบ่อยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป” (อินโดนีเซีย) “เข้าใจดี และคิดว่ามีความสำคัญมาก ๆ โรงเรียนก็พยายามปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอน และติดตามข่าวสาร ตลอด” (สิงคโปร์)

2. โรงเรียนมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการสนับสนุนด้านการเรียน คือ การที่โรงเรียนมีข้อจำกัดใน ด้านงบประมาณ ในการสนับสนุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนมี ความต้องการที่จะพัฒนาผู้เรียน แต่อาจมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณที่จะต้องมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนา ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น ขนาดห้องเรียนที่ต้องการให้มีขนาดใหญ่ขึ้น วัสดุอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและใช้ได้ จริง (คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาที่สามารถให้บริการสำหรับผู้เรียนได้ทุกคน โปรเจคเตอร์ วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ในการทำแลป ฯลฯ) โต๊ะ เก้าอี้ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บรรยากาศโรงเรียน และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่รวดเร็ว เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ไม่ได้มีผลกระทบต่อการพัฒนาผู้เรียนมากนัก ซึ่งครูผู้สอนและโรงเรียนยังคง

สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ เพียงแต่หากได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณจะยิ่งทำให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “มันไม่มีผลกระทบมากนักต่อนักเรียน แต่มีผลต่อสถานศึกษาในด้านการเงิน เช่น เราจำเป็นต้องสามารถให้บริการคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาสำหรับนักเรียนทุกคนได้ ซึ่งตอนนี้เราไม่สามารถให้บริการตามนั้นได้ แต่ถ้าเป็นโรงเรียนเอกชนก็จะสามารถทำแบบนั้นได้ เพราะมีค่าใช้จ่ายมหาศาล ตัวอย่างเช่น ฉันทิฐาครูสอนภาษา ฉันทิฐาอยากให้นักเรียนนั้นฟังสื่อเพื่อพัฒนาทักษะของพวกเขา” (มาเลเซีย) “โรงเรียนเอกชนสอนส่วนใหญ่ไม่ได้มีงบประมาณมากเหมือนโรงเรียนของรัฐ ดังนั้นการพัฒนาเพื่อเตรียมผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ก็ตามดำเนินการไปตามศักยภาพที่โรงเรียนมี” (อินโดนีเซีย)

ด้านหลักสูตร

1. โรงเรียนใช้หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงและปรับปรุงให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้หลักสูตรแกนกลางของประเทศในการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน ประเทศที่มีการปรับหลักสูตรแกนกลางให้เป็นหลักสูตรบูรณาการเพื่อใช้เฉพาะโรงเรียนคือประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซีย ส่วนประเทศสิงคโปร์ยังคงใช้หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงเป็นหลัก โดยมีการบูรณาการเฉพาะเนื้อหาและการเรียนการสอน ดังคำกล่าวที่ว่า “โรงเรียนใช้หลักสูตรบูรณาการที่พัฒนาจากหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการโดยการพัฒนาดำเนินการโดยเครือข่าย MUSLEH ซึ่งโรงเรียนก็มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย” (มาเลเซีย) “โรงเรียนอุมมุลกุรอานใช้หลักสูตรที่พัฒนาโดย JSIT ซึ่งจะใช้กันทุกโรงเรียนสำหรับโรงเรียนเครือข่าย” (อินโดนีเซีย) “โรงเรียนใช้หลักสูตรเหมือนโรงเรียนทั่วไปของรัฐแต่จะบูรณาการโดยการเพิ่มวิชาศาสนาเพิ่มเติม ซึ่งโรงเรียนรัฐไม่มีหรือมีเนื้อหาน้อย เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถมีศักยภาพเท่าทันโรงเรียนอื่น ๆ ของประเทศ” (สิงคโปร์)

2. มีการบูรณาการสาระและเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือ หลักสูตรของโรงเรียนมีการบูรณาการเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เข้าไปในหลักสูตรของสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ 1) การบูรณาการในระดับหลักสูตรสถานศึกษา 2) การบูรณาการในระดับรายวิชา 3) ไม่มีการบูรณาการแต่ในรายวิชาหรือหลักสูตรแต่บูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังคำกล่าวที่ว่า “เครือข่ายโรงเรียนจะบูรณาการทักษะในศตวรรษที่ 21 เข้าไปในหลักสูตรบูรณาการของเครือข่าย” (อินโดนีเซีย) “โรงเรียนมีทั้งบูรณาการในสาระรายวิชาและบูรณาการในการเรียนการสอน” (มาเลเซีย) “หลักสูตรของสิงคโปร์ที่ใช้บูรณาการทักษะในศตวรรษที่ 21 อยู่แล้ว และโรงเรียนเองก็พยายามเพิ่มเติมทั้งในเนื้อหาและการเรียนการสอน” (สิงคโปร์)

ตารางที่ 3.4 เปรียบเทียบสภาพทั่วไปเบื้องต้นด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
ด้านผู้เรียน	- ผู้เรียนมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารมากยิ่งขึ้น	✓	✓	✓
	- ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจในการเรียนมาก			
	หากมีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน	✓	✓	✓
	- ผู้เรียนส่วนมากยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์	✓	✓	✓

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
ด้าน ครูผู้สอน	- ผู้เรียนยังขาดประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการสื่อสาร	✓	-	✓
	- การนำหลักคำสอนศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนยังทำได้ไม่เต็มศักยภาพ	-	-	✓
	- ครูผู้สอนเข้าใจและสามารถเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21	✓	✓	✓
	- ครูผู้สอนมีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนหรือไอซีทีเพื่อจัดการเรียนการสอน	✓	✓	✓
	- ครูบางส่วนยังไม่สามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ไอซีทีได้อย่างเต็มรูปแบบ	✓		✓
	- ครูผู้สอนต้องการการเรียนรู้และทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีลักษณะซับซ้อนมากยิ่งขึ้น	-	✓	✓
	- ครูบางส่วนยังต้องการการพัฒนาศักยภาพในการบูรณาการศาสตร์ทั่วไประหว่างวิทยาศาสตร์	✓	✓	✓
	- โรงเรียนให้ความสำคัญและสนับสนุนครูให้ปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21	✓	✓	✓
	- โรงเรียนก็มีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการสนับสนุนด้านการเรียน	✓	-	✓
	- โรงเรียนใช้หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงและปรับปรุงให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน	✓	✓	✓
ด้าน หลักสูตร	- มีการบูรณาการสาระและเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	✓	✓	✓

3.4 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการสอนของครูผู้สอนและนโยบายของโรงเรียน และเพื่อเป็นการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายที่นอกเหนือจากครูผู้สอน โดยผู้บริหารต้องมีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี ข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารที่สัมภาษณ์โรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งหมด 6 คน มีอายุระหว่าง 38 – 58 ปี การศึกษาต่ำสุดระดับปริญญาตรีและสูงสุดระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน มากที่สุด 33 ปี และน้อยที่สุด 8 ปี จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสามารถสรุปประเด็นข้อค้นพบได้ดังนี้

1. กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาพบว่าผู้บริหารทุกโรงเรียนมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้เท่าทันสังคมยุคใหม่ เช่น นโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

สำคัญ การใช้การเรียนรู้แบบเชิงรุก การสร้างความร่วมมือกับเครือข่าย และการพัฒนาครู เป็นต้น โดยทุกประเทศได้มีการทบทวนทิศทางการพัฒนาของโรงเรียนและกำหนดนโยบายใหม่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

2. ทบทวนวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนในทุกประเทศได้ทำการทบทวนวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน โดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนโดยได้ประชุมและระดมความคิดเห็นจากทั้งครู บุคลากร กรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองในการปรับปรุงวิสัยทัศน์และการดำเนินการต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงและการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21

3. สร้างความเข้าใจและปรับเปลี่ยนทัศนคติครูผู้สอน จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนในประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดกิจกรรมในการสร้างความเข้าใจและปรับเปลี่ยนทัศนคติของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 อย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความเข้าใจที่ตรงกันในการพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการใหม่ ๆ และการกระตุ้นรวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจในการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน สำหรับโรงเรียนในประเทศอินโดนีเซีย แม้ไม่มีการกำหนดกิจกรรมโดยตรงแต่ก็ได้มีการพูดคุยกับบุคลากรอย่างไม่เป็นทางการและสนับสนุนครูในโรงเรียนให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เช่นเดียวกัน

4. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนตระหนักและให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการสอนแนวใหม่ จากการศึกษาพบว่าครูทุกคนต้องได้รับการอบรมหรือการเข้าร่วมการพัฒนาตนเองด้านการสอนทุกคน ทั้งที่โรงเรียนจัดอบรมเองหรือการอบรมภายนอกโรงเรียน ในกรณีของประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ได้ส่งครูไปอบรมที่ต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา เป็นต้น และมีการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาอบรมครูร่วมกับโรงเรียนเครือข่าย

5. ปรับปรุงห้องเรียนและจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่ทันสมัย จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนทั้งสามแห่งได้พัฒนาห้องเรียนต้นแบบสำหรับการเรียนแบบ Active Learning การสนับสนุนให้ครูจัดห้องเรียนแบบใหม่ที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และการสร้างความร่วมมือจากภายนอกเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน สำหรับโรงเรียนอัลฮิเตียฮ์ ได้มีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย University Technology Malaysia ในการสร้างห้องเรียนต้นแบบและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์ที่ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในสิงคโปร์เพื่อพัฒนาผู้เรียนและห้องเรียนที่ทันสมัยและพร้อมกับการสร้างผู้เรียนแห่งอนาคต

6. ประสานงานกับผู้ปกครอง องค์กรภายนอก และชุมชนเพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ภาคเอกชน และชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะกิจกรรมที่จัดนอกโรงเรียนจะมีผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบ เช่น ค่ายพัฒนาผู้เรียน ทักษะศึกษา การฝึกประสบการณ์ทำงาน เป็นต้น และเสริมความเข้มแข็งให้แก่สมาคมผู้ปกครองเพื่อให้มีบทบาทในการสนับสนุนและช่วยเหลือโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน

7. เข้าร่วมกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โรงเรียนทุกโรงเรียนให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าร่วมในเครือข่ายของโรงเรียน ผู้บริหารทุกคนเห็นว่าการทำงานเครือข่ายสามารถสนับสนุนให้โรงเรียนได้เรียนรู้จากความสำเร็จของโรงเรียนอื่น ๆ การร่วมแชร์ทรัพยากรการเรียนรู้ และงบประมาณในการจัด

กิจกรรม รวมถึงการแลกเปลี่ยนครู นักเรียน และร่วมกันจัดกิจกรรมวิชาการ ซึ่งนักเรียนและครูได้ประโยชน์จากการร่วมมือกิจกรรมกับครูและนักเรียนต่างสถาบันการศึกษา

ตารางที่ 3.5 เปรียบเทียบการดำเนินการของผู้บริหารโรงเรียน

ประเด็นหลัก	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
- กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	✓	✓	✓
- ทบทวนวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน	✓	✓	✓
- สร้างความเข้าใจและปรับเปลี่ยนทัศนคติครูผู้สอน	✓	✓	✓
- ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน	✓	✓	✓
- ปรับปรุงห้องเรียนและจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่ทันสมัย	✓	✓	✓
- ประสานงานกับผู้ปกครอง องค์กรภายนอก และชุมชนเพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียน	✓	✓	✓
- เข้าร่วมกับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา	✓	✓	✓

3.5 ผลการสัมภาษณ์นักเรียน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มนักเรียน เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนและยืนยันข้อมูลของครูผู้สอน และเพื่อเป็นการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายที่นอกเหนือจากครูผู้สอน ซึ่งข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนากลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนละ 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน มีอายุระหว่าง 14-16 ปี จากการสนทนากลุ่มนักเรียนสามารถสรุปประเด็นข้อค้นพบได้ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในห้องเรียน นักเรียนในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ให้ผลสะท้อนถึงการใช้อุปกรณ์สื่อสาร เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เป็นต้น ในห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนทั้งสองโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถใช้อุปกรณ์สื่อสารได้ในบางรายวิชา ซึ่งนักเรียนมีความต้องการในการใช้ที่มากขึ้นเพื่อการเรียนรู้ สำหรับประเทศอินโดนีเซียนักเรียนบางส่วนเห็นว่าเขายังไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์สื่อสารในห้องเรียน แต่อยากให้เพิ่มอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือรายวิชาที่ฝึกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เพิ่มมากขึ้น

2. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ครูบางส่วนยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิมที่เน้นการบรรยายแต่ก็มีจำนวนที่ลดลง โดยเฉพาะในรายวิชาศาสนาที่นักเรียนยังต้องท่องจำเนื้อหา นักเรียนทุกโรงเรียนให้ความคิดเห็นว่าพวกเขาต้องการโอกาสในการคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เสนอแนะและพูดคุยกันมากยิ่งขึ้นในห้องเรียนและเพิ่มพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นที่นักเรียนต้องการนำเสนอ

3. ลดการบ้านและเน้นการฝึกปฏิบัติ นักเรียนในประเทศอินโดนีเซียให้ความคิดเห็นในประเด็นการลดการบ้านและให้ครูผู้สอนเน้นการฝึกปฏิบัติในห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ใช้เวลาในการเรียนรู้เพิ่มเติมตามที่

ตนเองสนใจหลังจากกลับจากโรงเรียน นอกจากนี้นักเรียนเสนอให้นักเรียนมีกิจกรรมที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยการปฏิบัติและเรียนรู้ในสถานการณ์จริง เพื่อฝึกทักษะและพัฒนาตนเอง

4. ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน นักเรียนให้ผลสะท้อนในประเด็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนให้มากยิ่งขึ้นเนื่องจากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนค่อนข้างมีจำกัดจึงควรจัดการเรียนรู้นอกสถานที่และในแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติม โดยเฉพาะในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของนักเรียน รวมถึงการฝึกประสบการณ์ในการทำงานที่สามารถต่อยอดสู่การเรียนรู้ในอนาคต

5. ปรับปรุงห้องเรียนและจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่ทันสมัย นักเรียนในทุกโรงเรียนมีความประสงค์ให้โรงเรียนพัฒนาห้องเรียนให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเสนอให้ครูจัดห้องเรียนเป็นแบบรูปตัวยูและเพิ่มอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ เช่น จอทีวีขนาดใหญ่ โปรเจกเตอร์ คอมพิวเตอร์ สำหรับสืบค้นข้อมูล และพื้นที่พักผ่อน เป็นต้น นอกจากนี้ต้องการให้โรงเรียนเพิ่มทรัพยากรในการเรียนรู้ เช่น ปริมาณอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ หนังสือที่น่าสนใจ เครื่องมือในการประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ เป็นต้น

6. เพิ่มเวลาได้พักผ่อนและเล่นอย่างอิสระ นักเรียนทุกโรงเรียนให้ความเห็นในทิศทางเดียวกันคือการเรียนที่หนักและมากเกินไปบางครั้งต้องการเวลาในการพักผ่อนและพื้นที่สำหรับการเล่นหรือเรียนรู้อย่างอิสระที่เพิ่มมากขึ้น เช่น จัดมุมพักผ่อนในห้องเรียน เพิ่มห้องทำกิจกรรมอิสระ ห้องอ่านหนังสือส่วนตัว มุมสำหรับสนทนาการ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันยังไม่เพียงพอและโรงเรียนมีพื้นที่จำกัด และต้องการให้ลดเวลากิจกรรมภาคบังคับให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมตามที่ตนเองสนใจและถนัดให้มากยิ่งขึ้น

7. พัฒนานาครูให้มีวิธีการสอนที่น่าสนใจ นักเรียนทุกคนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และต้องการพัฒนาตนเอง อย่างไรก็ตามนักเรียนต้องการให้ครูมีวิธีการสอนที่หลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น บางครั้งนักเรียนรู้สึกไม่สนุกกับการเรียนจึงต้องการให้ครูกคิดหาวิธีการใหม่ ๆ และใช้หลักการความเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคล และให้ความสำคัญกับนักเรียนทุกคน โดยเข้าถึงและติดตามนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิด

8. ครูบูรณาการอิสลามในรายวิชาสามัญ นักเรียนในโรงเรียนทั้งสามแห่งได้สะท้อนถึงการบูรณาการของครูในรายวิชาสามัญ โดยนักเรียนอธิบายถึงการบูรณาการของครูโดยวิธีการหลากหลาย เช่น นำอัลกุรอานมาอธิบายเนื้อหาที่สอดคล้องกัน การพูดถึงเป้าหมายของการเรียนรู้เพื่อความพึงพอใจของอัลลอฮ์ การพูดคุยตักเตือนในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น โดยนักเรียนเห็นว่าการบูรณาการทำให้เห็นความสำคัญของการเรียนมากยิ่งขึ้นที่ไม่เฉพาะการเรียนวิชาศาสนาแต่ทุกวิชาล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับคำสอนของศาสนาอิสลาม

ตารางที่ 3.6 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

ประเด็นหลัก	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
- เปิดโอกาสให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในห้องเรียน	✓	✓	-
- เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง	✓	✓	✓
- ลดการบ้านและเน้นการฝึกปฏิบัติ	-	-	✓
- ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน	✓	✓	✓
- ปรับปรุงห้องเรียนและจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่ทันสมัย	✓	✓	✓
- เพิ่มเวลาได้พักผ่อนและเล่นอย่างอิสระ	✓	✓	✓
- พัฒนานาครูให้มีวิธีการสอนที่น่าสนใจ	✓	✓	✓

3.6 ผลการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มผู้ปกครอง เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และยืนยันข้อมูลของครูผู้สอน และเพื่อเป็นการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายที่นอกเหนือจากครูผู้สอน ซึ่งข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนผู้ปกครองโรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งหมด 6 คน ผู้ปกครองมีอายุระหว่าง 43 – 52 ปี การศึกษาต่ำสุดระดับปริญญาตรีและสูงสุดระดับปริญญาโท มีบุตรจำนวนตั้งแต่ 3 – 7 คน และมีส่วนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่เป็นกรรมการในชมรมหรือสมาคมผู้ปกครอง จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองสามารถสรุปประเด็นข้อค้นพบได้ดังนี้

1. โรงเรียนมีการพัฒนาและปรับรูปแบบการเรียนการสอน ผู้ปกครองทุกโรงเรียนได้เห็นพัฒนาการและความพยายามของโรงเรียนในการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่าแม้โรงเรียนมีข้อจำกัดหลายด้านแต่ก็สามารถพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพและสามารถแข่งขันกับโรงเรียนของรัฐหรือดีกว่าโรงเรียนของรัฐหลายด้าน เช่น ด้านการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของผู้เรียน เป็นต้น

2. ครูผู้สอนมีการบูรณาการศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอน คือ การที่ครูผู้สอนมีการบูรณาการศาสตร์ความรู้ด้านวิชาสามัญร่วมกับวิชาสายศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชื่อมโยงเห็นความสัมพันธ์ของวิชาเนื้อหาที่สามารถร่วมกันได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองมีความเห็นว่าการบูรณาการศาสตร์เป็นเรื่องที่ดี เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ร่วมประชุมและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอน เช่น การหางบประมาณ การจัดทำยุทธศาสตร์โรงเรียน การสร้างเครือข่าย เป็นต้น และโรงเรียนให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของผู้ปกครอง โดยนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา นโยบายต่าง ๆ ของโรงเรียน

4. สนับสนุนและติดตามพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนมีนโยบายให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามการเรียนและการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการติดตามดูแลและพัฒนาการเรียนของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น เช่น การแก้ปัญหานักเรียนที่สอบไม่ผ่าน ปัญหาพฤติกรรม เป็นต้น โดยเฉพาะการจัดกลุ่มผู้ปกครองในระดับชั้นเรียน และการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองในสายชั้น เพื่อช่วยติดตามและสนับสนุนครูในการจัดการเรียนการสอน

5. ร่วมจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โรงเรียนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การจัดกิจกรรมกีฬา กิจกรรมทางวิชาการ และกิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น ซึ่งสิ่งนี้ทำให้ผู้ปกครองได้มีความผูกพันและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “เรามีกิจกรรมจิตอาสาบ่อย จะให้พวกเรามาช่วยกันที่โรงเรียน ช่วยคนยากจน ช่วยกันบริจาคจัดหารองเท้าและสิ่งของจำเป็น” (ข้อมูลจากประเทศมาเลเซีย) “พวกเรามีการบริจาค Dana tali asih เพื่อเป็นขวัญ

กำลังใจแก่คุณครูในท้ายปี แต่เราไม่อนุญาตให้ผู้ปกครองให้ของขวัญในรูปแบบเฉพาะเจาะจง บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เราจะรวบรวมเงินบริจาคไว้ส่วนกลางและจะแจกจ่ายให้กับครูทุกคน” (อินโดนีเซีย)

6. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในบ้าน ผู้ปกครองทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในบ้านเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การจัดเตรียมมุมอ่านหนังสือและทำการบ้านของบุตร การสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ของบุตร รวมถึงการส่งเสริมและให้กำลังใจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญในเรื่องการเลี้ยงดู การติดตามการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และสมาร์ตโฟน และการใช้สื่อออนไลน์ โดยเน้นการให้บุตรใช้ในทางที่สร้างสรรค์และเน้นการสืบค้นและหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต

7. เป็นกรรมการสมาคมผู้ปกครอง ผู้ปกครองทุกคนต่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรมหรือสมาคมผู้ปกครอง ประเทศอินโดนีเซียมีจัดตั้งชุรอุและขับเคลื่อนนโยบายของโรงเรียนไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งเรียกว่า Forum Persaudaraan Orang Tua Murid (FPOM) โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ให้ข้อเสนอแนะแก่มูลนิธิเพื่อร่วมกันจัดการนโยบายของโรงเรียนไปพร้อม ๆ กัน ในประเทศมาเลเซียก็มีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองทั้งในระดับโรงเรียนและระดับสายชั้นเรียนเพื่อมีส่วนร่วมในการพิจารณาแผนของโรงเรียนว่าจะทำอะไรในแต่ละปี รวมถึงการเสนอแนวทางการจัดการศึกษาแก่โรงเรียน สำหรับประเทศสิงคโปร์ชมรมผู้ปกครองมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการให้ข้อเสนอในการพัฒนาโรงเรียน มีการจัดระเบียบการรายงานการพัฒนาของนักเรียนทุก ๆ สามเดือน รายการความเคลื่อนไหว การเรียนของเขาอยู่ในระดับไหน และคะแนนของนักเรียน การพบปะกับครูและจัดสัมมนา parenting ร่วมกับครูและโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 3.7 ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมและการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ประเด็นหลัก	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
- โรงเรียนมีการพัฒนาและปรับปรุงแบบการเรียนการสอน	✓	✓	✓
- ครูผู้สอนมีการบูรณาการอิสลามในการจัดการเรียนการสอน	✓	✓	✓
- ร่วมประชุมและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโรงเรียน	✓	✓	✓
- ร่วมจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	✓	✓	✓
- สนับสนุนและติดตามพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียน	✓	✓	✓
- สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในบ้าน	✓	✓	✓
- เป็นกรรมการสมาคมผู้ปกครอง	✓	✓	✓

บทนี้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลการศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียนเป้าหมายทั้งสามประเทศ ได้แก่ โรงเรียนอิสลามอิตายะฮ์ รัฐยะโฮร์บารู ประเทศมาเลเซีย โรงเรียนอุมมุลกุรอ จังหวัดโบโกร์ ประเทศอินโดนีเซีย มัตราเซฮ์ อัล-อารอปียะห์ อัล-อิสลามียะห์ ประเทศสิงคโปร์ โดยเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ตั้งของโรงเรียน ประวัติความเป็นมา วิสัยทัศน์ จุดเน้นและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน นอกจากนี้นำเสนอข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลรองที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล เช่นเดียวกับผลจากการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ ผู้บริการโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง สำหรับข้อค้นพบจากผู้ให้ข้อมูลหลักได้นำเสนอในบทต่อไป

บทที่ 4

การวิเคราะห์กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการนำไปใช้สำหรับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้” ครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ การศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การสอนของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จ 3) เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์และพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังนี้

4.1 ข้อมูลความคิดเห็นของครูต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21

การศึกษาที่ผ่านมาชี้ชัดว่าความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของครูผู้สอนสามารถส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Almulla, 2015; Metzler & Woessmann, 2012) โดยเฉพาะการปฏิบัติ ซึ่งถือได้ว่าครูผู้สอนจะปฏิบัติหรือจัดการเรียนการสอนบนพื้นฐานของความรู้ ความเชื่อและทัศนคติของตนเอง (Wilkins, 2008) ด้วยเหตุนี้ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเปลี่ยนแปลงแนวทางการเรียนการสอนของครูผู้สอนจากการสอนแบบเดิมไปสู่การสอนแนวใหม่ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน และหากครูยังขาดความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ก็จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาผู้เรียนในอนาคต จากการศึกษาความเข้าใจและทัศนคติของครูผู้สอนจากสามโรงเรียนในสามประเทศอาเซียนพบว่า ครูทุกคนมีความเข้าใจและตระหนักในแนวทางการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและพยายามปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ทันสมัยตลอดเวลา ตัวอย่างครูจากประเทศมาเลเซียได้กล่าวว่า “อย่างวิชาของผม วิชาศาสนา เวลาเรามีเทคนิคการสอนใหม่ ๆ มีเกมให้เล่น มีวิดีโอให้ดูเขาจะสนใจมากกว่าการสอนแบบบรรยาย ผมก็เลยต้องพยายามหาวิธีใหม่ ๆ มาสอนเขา” (สัมภาษณ์ครูประเทศมาเลเซีย) ในหัวข้อนี้เป็นการวิเคราะห์ผลจากการศึกษาความเข้าใจของครูต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้วิจัยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็นย่อย คือ 1) ความเข้าใจของครูผู้สอนเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 2) มุมมองของครูต่อคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งข้อค้นพบมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 ความเข้าใจของครูผู้สอนเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามมุมมองของครูผู้สอนมี 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การศึกษาที่สร้างให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การพัฒนาบุคคลให้สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ 3) การสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารที่ดี 4) การบูรณาการศาสนาในรายวิชา 5) การรู้เท่าทันสารสนเทศและสื่อเทคโนโลยีการสื่อสาร และ 6) การเป็นพลเมืองโลก โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาที่สร้างให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การที่บุคคลมีความอยากรู้ อยากพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนมีมุมมองต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่าเป็นการที่บุคคลไม่อยู่กับที่ ต้องมีการเตรียมความพร้อมและมีความต้องการที่อยากจะเรียนรู้อยู่เสมอ ซึ่งหากไม่มีการเรียนรู้บุคคลนั้นอาจตามความรู้ไม่ทันต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่ค่อนข้างมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ครูผู้สอนบางท่านเห็นว่าถึงแม้การจัดการเรียนการสอนในรายวิชา เนื้อหาที่จัดสอนอาจเป็นความรู้เดิมที่ผู้เรียนทุกยุคทุกสมัยจะต้องเรียนรู้ แต่เทคนิควิธีการในการจัดการเรียนการสอน อาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งครูผู้สอนเองก็จะต้องมีการเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

การพัฒนาบุคคลให้สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ คือ การที่บุคคลสามารถปรับพฤติกรรม ความคิด ทักษะของตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนมีมุมมองต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่าเป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องสามารถทำได้ คือ การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมในปัจจุบัน ทั้งครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือบุคคลทั่วไป เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องพยายามสอนให้ผู้เรียนรู้จักการปรับตัว พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นตลอดเวลา เช่น การใช้เทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ การมีความรู้ใหม่ๆ มาอัปเดตสถานการณ์ให้ผู้เรียนร่วมวิเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งหากครูผู้สอนและผู้เรียนมีทักษะในการปรับตัวที่ดีจะทำให้บุคคลนั้นสามารถอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารที่ดี คือ กระบวนการในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมหรือในกลุ่ม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดเวลาระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และทุกคนจะต้องสามารถสื่อสาร ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกให้กับผู้ที่ต้องการสื่อไปถึงให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นผู้รับสารที่ดีด้วยเช่นกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนเห็นว่าทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นสำหรับยุคปัจจุบัน คือ ทักษะการสื่อสาร ถือเป็นทักษะที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าความรู้ในรายวิชาที่จะต้องมีการจัดการเรียนการสอน เพราะสังคมทุกวันนี้จะต้องพึ่งพาการสื่อสารแทบทั้งสิ้น ทั้งการสื่อสารโดยตรงระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารทางอ้อมผ่านโลกออนไลน์หรือการสื่อสารผ่านสื่อกลางต่าง ๆ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องพยายามเน้นให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบูรณาการศาสตร์ในรายวิชา คือ การศึกษาในลักษณะการบูรณาการรายวิชาศาสนาและสามัญมากกว่าการแยกเป็นวิชาศาสนากับสามัญ เพื่อให้บุคคลสามารถนำหลักการทางศาสนาไปปรับใช้ในวิถีชีวิตของตนเองได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนมีความเห็นต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่าเป็นการศึกษาที่จะต้องสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทั่วไปเข้ากับหลักการทางศาสนา ไม่สามารถแบ่งแยกความรู้ทั่วไปกับความรู้ศาสนาออกจากกัน ซึ่งโรงเรียนได้เน้นเกี่ยวกับการนำหลักศาสนาไปใช้กับการศึกษา การใช้ในชีวิตประจำวันทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งจากสภาพปัญหาพบว่าเด็กในปัจจุบันขาดความตระหนักและไม่สามารถนำหลักศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นแหล่งบ่มเพาะและปลูกฝังความรู้ความเข้าใจทางศาสนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการนำไปใช้ต่อยอดในการศึกษาต่อไปในอนาคต

การรู้เท่าทันสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสาร คือ ความสามารถของบุคคลในการรับรู้ การนำไปใช้ที่ถูกต้องและถูกวิธี และสามารถป้องกันตนเองจากการถูกโจมตีจากเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ รวมทั้ง สามารถที่จะวิเคราะห์และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการชีวิตประจำวันได้อย่างมีวิจารณญาณ ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้เรียนในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก ทั้งโทรศัพท์มือถือ การใช้อินเทอร์เน็ตในการศึกษาต่าง ๆ แต่กลับพบว่าผู้เรียนยังคงไม่สามารถที่จะบริหารจัดการ เวลาในการใช้เทคโนโลยี และยังไม่รู้เท่าทันพิษภัยจากการเสพติดเทคโนโลยีมากเกินไป ดังนั้นครูผู้สอนจะต้อง พยายามสอนให้ผู้เรียนรู้จักการใช้เทคโนโลยีให้เป็น รู้คุณค่าและโทษของการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องและถูกวิธี

การเป็นพลเมืองโลก คือ ในปัจจุบันที่บุคคลสามารถติดต่อสื่อสาร การรับรู้ เข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และเข้าถึงได้ทุกที่ของโลก ทำให้บุคคลไม่เพียงพลเมืองท้องถิ่นอีกต่อไป แต่เป็นพลเมืองโลกที่สามารถรับรู้ ข่าวสารของโลก การแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมระดับโลกผ่านช่องทางการสื่อสาร สมัยใหม่ ดังนั้นบุคคลในปัจจุบันจึงต้องมีทักษะความเป็นพลเมืองโลก การเข้าใจวัฒนธรรม การมีส่วนร่วม ในทางสังคม และการปรับตัวและยืดหยุ่นในสถานการณ์อื่น ๆ ในระดับสังคมโลก

4.1.2 มุมมองของครูต่อคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21

ลักษณะของครูที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ตามมุมมองของครูผู้สอน มี 9 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1) ครูคือ โค้ช 2) ผู้สอนประสบการณ์และทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน 3) เข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน 4) บูรณาการศาสตร์ ในการเรียนการสอน 5) ศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา 6) มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา 7) รู้ทันเทคโนโลยี 8) มีเทคนิค การสอนที่ทันสมัย และ 9) สอนกันเป็นทีม ซึ่งแต่ละลักษณะมีรายละเอียดดังนี้

ครูคือโค้ช คือ การที่ครูผู้สอนคอยแนะนำ ชี้แนะ และให้ความกระจ่างเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้เรียน เกิดความไม่เข้าใจ สงสัย หรือต้องการความคิดเห็นความช่วยเหลือ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ลักษณะของครูใน ศตวรรษที่ 21 ตามมุมมองของครูผู้สอนเห็นว่า ครูจะต้องเป็นเสมือนโค้ช ผู้ที่คอยชี้แนะแก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ เข้าใจว่าสิ่งที่ผู้เรียนกำลังคิด กำลังศึกษาหรือค้นหาเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี สิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม แต่ครูผู้สอนไม่อาจบังคับให้ผู้เรียนเชื่อในสิ่งที่ครูผู้สอนชี้แนะหรือไม่ เนื่องจากผู้เรียนปัจจุบันมีความคิดเป็นของ ตนเองค่อนข้างสูง ดังนั้นครูผู้สอนทำหน้าที่คอยอธิบายและชี้แนะสิ่งที่ดีให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ครูผู้สอนยังเห็น ว่าถึงแม้ปัจจุบันเทคโนโลยีจะเข้ามามีอิทธิพลกับวิถีชีวิต แต่อย่างไรก็ตามคุณครูก็ยังเป็นแหล่งให้ความรู้กับผู้เรียน เป็นสำคัญ ดังนั้นครูผู้สอนยังคงต้องทำหน้าที่ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจที่ดีและถูกต้องให้กับผู้เรียนต่อไป

ผู้สอนประสบการณ์และทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน คือ การที่ครูผู้สอนนอกจากจะต้องทำหน้าที่ในการให้ ความรู้ในเนื้อหาวิชาแล้ว ครูผู้สอนยังจะต้องสอนทักษะชีวิตที่ผู้เรียนจะต้องนำไปปรับใช้ในชีวิตอนาคตให้ได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นครูที่คอยอบรมและสอนเกี่ยวกับทักษะชีวิตให้กับ ผู้เรียนให้มาก เนื่องจากเป็นทักษะที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าความรู้ในเนื้อหาวิชาทั่วไป โดยครูผู้สอนจะต้อง สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาเข้ากับชีวิตประจำวันและอธิบายให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจ ได้ว่าในชีวิตจริงนั้นผู้เรียนจะต้องพบกับอะไรบ้าง จะต้องปรับตัวอย่างไร เช่น การสอนทักษะการใช้ชีวิตในสังคม ที่มีการแข่งขัน การคิดเป็น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจ การเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่ดี และการมีส่วนร่วม

ร่วมในสังคม เป็นต้น นอกจากนี้ครูผู้สอนยังต้องเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดกับหลักศาสนามากขึ้น ผ่านการสอนทักษะชีวิตต่าง ๆ ในเนื้อหาวิชาที่สามารถนำมาบูรณาการและสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียน

เข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน คือ การที่ครูผู้สอนต้องพยายามทำความรู้จักและเข้าใจถึงความแตกต่างของผู้เรียนในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร เนื่องจากหากไม่สามารถเข้าใจผู้เรียน ครูผู้สอนอาจไม่สามารถเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การเข้าใจความแตกต่างทางความคิด พฤติกรรมของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับครูผู้สอนในปัจจุบัน เพราะผู้เรียนมีความคิดของตนเองค่อนข้างสูง แต่ละบุคคลมาจากพื้นฐานทางครอบครัวที่แตกต่างกัน การอบรมเลี้ยงดู ความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้เรียนย่อมแตกต่างกัน ประกอบกับมีเทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งพฤติกรรมของผู้เรียนจึงมีความแตกต่างจากผู้เรียนสมัยก่อนที่ผู้เรียนจะมีลักษณะเรียบร้อย เข้าใจง่าย แต่ปัจจุบันผู้เรียนจะมีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีความถนัดที่หลากหลาย ดังนั้นอาจเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนต้องใช้ความพยายามในการทำเข้าใจและคิดหาเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

บูรณาการศาสตร์ในการเรียนการสอน คือ การที่ครูผู้สอนต้องมีความสามารถในการบูรณาการศาสตร์ความรู้วิชาต่าง ๆ ที่ตนเองรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนควบคู่กับการสอนในรายวิชาอื่น เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในรายวิชานั้น ๆ มากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถบูรณาการศาสตร์กับหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเชิงรูปธรรม เกิดความตระหนัก และสามารถนำมาเชื่อมโยงกับหลักการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนทั้งสามประเทศ ทั้งประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ เป็นโรงเรียนที่ให้ความสำคัญในการบูรณาการศาสตร์วิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนา โดยครูผู้สอนจะต้องสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนให้เข้ากับหลักการทางศาสนาให้มากที่สุด

ศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา คือ การที่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่หมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อนำความรู้มาพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้เรียนในยุคปัจจุบันเข้าถึงความรู้ได้ง่ายรวดเร็ว และมีแหล่งเรียนรู้มากมายที่จะทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องพยายามศึกษาหาความรู้ให้เท่าทันและให้มากกว่าผู้เรียน นอกจากนี้ครูผู้สอนยังมีความเห็นว่าอิสลามได้กล่าวถึงการศึกษาไว้ว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในปัจจุบันที่ทุกคนต้องกระตือรือร้นในการศึกษาตลอดเวลา และนำความรู้มาปรับใช้ในชีวิต ดังเช่นครูผู้สอนจะต้องศึกษาความรู้เพิ่มเติมที่นอกเหนือจากเนื้อหาความรู้ยังต้องหมั่นศึกษาเทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ ๆ มาปรับใช้กับการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเกิดการเรียนรู้มากที่สุด

มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา คือการที่ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้และมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนเองสอนดีที่สุด จากการศึกษพบว่าครูผู้สอนบางคนได้รับหน้าที่ในการสอนในหลายวิชาที่ตนเองไม่มีความถนัด เนื่องจากโรงเรียนขาดแคลนครูสอนในบางวิชา หรือครูลาป่วย จึงทำให้ครูผู้สอนต้องรับหน้าที่สอนหลายวิชา ซึ่งการสอนหลายวิชาทำให้ครูผู้สอนต้องใช้เวลาในการเตรียมการสอนและศึกษาเพิ่มเติม ส่งผลให้ไม่เกิดความเชี่ยวชาญในวิชาใดวิชาหนึ่งได้เชิงลึก จากการสัมภาษณ์พบว่าครูผู้สอนต้องการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้นเพราะจะทำให้ตนเองสอนได้ดี และมุ่งมั่นในการศึกษาหาความรู้ในรายวิชานั้น ๆ เนื่องจากผู้เรียนในยุค

ปัจจุบันทันต่อความรู้ มักมีคำถามในการเรียน และหากไม่สามารถมีวิธีการใหม่ที่ดีที่สามารถจูงใจผู้เรียนในการเรียน ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในการเรียนได้ง่าย ซึ่งในหลายโรงเรียนจะมีวิธีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนเชี่ยวชาญในวิชาตนเอง โดยการส่งไปอบรมในวิชานั้น ๆ เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญในวิชานั้นอย่างแท้จริง

รู้ทันเทคโนโลยี คือ การที่ครูผู้สอนจะต้องรู้เท่าทันการพัฒนาทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร และสามารถรู้จักใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผู้เรียนได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยีค่อนข้างมาก และให้ความสนใจในการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือทางเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน เช่น โทรศัพท์มือถือ สื่อทางอินเทอร์เน็ต โลกออนไลน์ และอุปกรณ์อื่นที่ทันสมัย ดังนั้นครูผู้สอนต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันเทคโนโลยีในปัจจุบันและนำความรู้ทักษะเหล่านั้นมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้การสอนแบบมีกิจกรรมในห้องเรียน การใช้สื่อในโลกออนไลน์ การใช้ PowerPoint แทนการสอนแบบบรรยายแบบเก่า การฉายภาพวิดีโอต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งครูผู้สอนยังต้องสามารถให้คำแนะนำในการใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้

มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย คือ การที่ครูผู้สอนต้องมีการนำเทคนิควิธีการสอนที่น่าสนใจและทันสมัยต่อยุคสมัยของเด็กในปัจจุบัน เนื่องจากผู้เรียนในยุคปัจจุบันชอบสิ่งใหม่ๆ ที่มีความน่าสนใจ และมีสมาธิในการเรียนสั้นกว่าในอดีต ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องปรับเทคนิควิธีการสอนให้ทันกับความสนใจของผู้เรียน จากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนเห็นว่า ครูต้องมีปรับเปลี่ยนวิธีการสอนจากแบบเดิมที่เน้นการสอนบรรยาย ให้มีการเพิ่มการสอนโดยมีกิจกรรมในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนได้ร่วมสนุกและวิเคราะห์พร้อมกับเนื้อหาความรู้ หรือการเปิดวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียนได้ร่วมรับชม และช่วยกันคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชา ด้วยวิธีการใหม่จะทำให้ผู้เรียนหันมาสนใจการเรียนการสอนได้มากขึ้น ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องพร้อมที่จะเรียนรู้และพยายามหาวิธีใหม่ ๆ มาสอนอยู่เสมอ

สอนกันเป็นทีม คือ การเรียนการสอนแบบครูคนเดียวสอนวิชาเดียวอาจไม่เหมาะสมอีกต่อไปสำหรับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากรายวิชาจำเป็นต้องบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ดังเช่น STEM ซึ่งวิชาอื่น ๆ ก็จำเป็นต้องบูรณาการศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตที่เป็นจริงที่ไม่สามารถแยกความรู้ออกจากกันได้ ดังนั้นครูควรทำงานหรือสอนกันเป็นทีม ตั้งแต่การวางแผนการสอน การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผู้เรียน รายวิชาจึงต้องมีการปรับปรุงให้เป็นสหศาสตร์ และการช่วยกันสอนสอดคล้องกับการทำงานเป็นทีมซึ่งเป็นทักษะหนึ่งในศตวรรษที่ 21 ที่ไม่เฉพาะผู้เรียนเพียงฝ่ายเดียวที่ต้องมีทักษะแต่ครูก็ต้องสามารถทำงานเป็นทีมหรือสอนเป็นทีมได้เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้าใจและทัศนคติของครูผู้สอนต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
ความเข้าใจของครูผู้สอนเกี่ยวกับ	1. การศึกษาที่สร้างให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต	✓	✓	✓
	2. การพัฒนาบุคคลให้สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ	✓	✓	✓

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
การศึกษาในศตวรรษที่ 21	3. การสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารที่ดี	-	✓	✓
	4. การบูรณาการศาสนาในรายวิชาอื่น ๆ	-	✓	✓
	5. การรู้เท่าทันสารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสาร	-	✓	✓
	6. การเป็นพลเมืองโลก	-	✓	✓
มุมมองของครูต่อคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21	1. ครูคือโค้ช	✓	-	✓
	2. ผู้สอนประสบการณ์และทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน	✓	✓	✓
	3. เข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน	-	✓	✓
	4. บูรณาการศาสตร์ในการเรียนการสอน	✓	✓	✓
	5. ศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา	✓	✓	-
	6. มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา	✓	✓	✓
	7. รู้ทันเทคโนโลยี	-	✓	✓
	8. มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย	✓	✓	-
	9. สอนกันเป็นทีม	✓	✓	-

4.2 กลยุทธ์การสอนของครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

กลยุทธ์การสอน หมายถึง โครงสร้าง รูปแบบ เทคนิค วิธีการ หรือกระบวนการที่ครูผู้สอนใช้เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย โดยกระตุ้นและช่วยให้ผู้เรียนสามารถสนใจและมีสมาธิในการเรียนรู้ การจัดการข้อมูลเพื่อความเข้าใจและการจดจำ รวมถึงการเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Alberta Learning, 2002) ในการศึกษาที่ผู้วิจัยใช้กรอบกลยุทธ์ 6 ด้าน (Greenberg & Davila, 2002; Katherine Prince, 2014; Neittaanmäki et al., 2016) ประกอบด้วย 1) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน 3) การวิเคราะห์ประเด็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน 4) การออกแบบการวัดผลและประเมินผล 5) การประกันคุณภาพการสอน 6) การพัฒนาด้านวิชาชีพของครูผู้สอน รายละเอียดแต่ละด้านมีดังนี้

4.2.1 หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

หลักสูตรถือเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 และในบริบทของโรงเรียนสอนศาสนา ผู้พัฒนาหลักสูตร นักการศึกษา และครูผู้สอนต้องจัดหลักสูตรและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด (Su, 2012) หลักสูตรเป็นทั้งเนื้อหา ประสบการณ์ในการเรียนรู้ เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน การวางแผน และการจัดการเรียนการสอน (Lunenburg, 2011) สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนทั้งในทางศาสนาถือได้ว่ามีความท้าทายอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน รวมถึงการเตรียมประสบการณ์ของผู้เรียนให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพควบคู่กับการเรียนรู้ตามหลักศรัทธาหรือคำสอนของศาสนา (M. A. Lubis, Mustapha, & Lampoh, 2009) ข้อมูลต่อไปนี้เป็นการนำเสนอโครงสร้างหลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลออกเป็น 3 ประเด็นย่อย ประกอบด้วย 1) โครงสร้างรายวิชาการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

2) วิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และ 3) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 โครงสร้างหลักสูตรวิชาสามัญบูรณาการอิสลาม

จากการศึกษาพบว่า โครงสร้างรายวิชาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ได้มีการปรับปรุงรายวิชาให้สอดคล้องการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีหลักการ Teach Less Learn More หรือสอนให้น้อยลงและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น หรือลดเนื้อหาการเรียนรู้ให้น้อยลงและเน้นการพัฒนาทักษะของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Charlene & Diwi, 2009; Fadel, 2010; Trilling & Fadel, 2009) ซึ่งแตกต่างจากโครงสร้างรายวิชาในอดีตที่เห็นจำนวนรายวิชาจำนวนมาก และนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาที่ต้องเรียนมากกว่านักเรียนในโรงเรียนทั่วไป (นิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ, 2550) จากการศึกษพบว่า การปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร โรงเรียนทำการวิเคราะห์และทบทวนเนื้อหาการเรียนรู้ใหม่ โดยให้ครู บุคลากร รวมถึงตัวแทนผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพิจารณาว่าเนื้อหาใดที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการศึกษาระดับสูง และการใช้ชีวิตของผู้เรียน โดยการทำงานร่วมกับเครือข่ายโรงเรียนที่คอยสนับสนุนและแลกเปลี่ยนร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ เนื่องจากรายวิชาของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามมีจำนวนมากที่ต้องเรียนทั้งวิชาสามัญและศาสนา และเวลามีจำกัด การเรียนการสอนจึงต้องเน้นการปฏิบัติและให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาด้วยตนเองและเน้นการฝึกทักษะแก่ผู้เรียน

“ตอนที่โรงเรียนจะปรับหลักสูตรเครือข่ายก็ได้เชิญตัวแทนครู ผู้บริหาร และผู้ปกครองมาร่วมกัน เสนอแนะและวิเคราะห์เนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ของผู้เรียนใหม่ ส่วนใดที่ไม่สำคัญก็ตัดออก และเพิ่มเนื้อหาที่ทันสมัยและผู้เรียนต้องใช้จริงในชีวิตประจำวัน” (Ummul Qura School Principal, 2019)

“โรงเรียนในสิงคโปร์ MUIS จะมีบทบาทในการสนับสนุนและช่วยเหลือโรงเรียนในการทำ หลักสูตรของเครือข่ายโรงเรียน เราต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและทาง กระทรวงก็เข้มงวดในเรื่องคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน การจัดทำสาระจึงต้องสอดคล้องกับ บริบทของประเทศและความต้องการของสังคมด้วย” (MAI Principal, 2019)

โครงสร้างหลักสูตรทุกโรงเรียนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยยึดหลักสูตรของแกนกลางของชาติเป็นฐาน กล่าวคือ เนื้อหาสาระของรายวิชาหรือโครงสร้างวิชาถูกกำหนดโดยหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ซึ่งโรงเรียนได้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามเป้าหมายและตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรแกนกลางได้กำหนด แต่โรงเรียนสามารถปรับเพิ่มหรือลดรายวิชาได้ตามความเหมาะสม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในประเทศมาเลเซีย กับอินโดนีเซียค่อนข้างให้ความยืดหยุ่นแก่โรงเรียน ยกเว้นประเทศสิงคโปร์ที่มีความเข้มงวดและโรงเรียนต้องปฏิบัติตามที่หลักสูตรกำหนดอย่างเคร่งครัด การจัดทำหลักสูตรให้เป็นไปตามบริบทของโรงเรียนซึ่งโรงเรียนสามารถนำหลักสูตรมาบูรณาการกับเนื้อหาวิชาศาสนาได้ ในขณะเดียวกันการปรับเปลี่ยนหลักสูตรของแต่ละประเทศส่งผลต่อการนำไปปฏิบัติ ซึ่งพบว่าการปรับเปลี่ยนหลักสูตรแต่ละครั้งต้องใช้เวลาในการปรับตัว และสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนและครูผู้สอนก็

มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจมากที่สุด จากการศึกษาโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนทั้งสามแห่งในสามประเทศมีข้อค้นพบดังนี้

ประเทศมาเลเซีย โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนสามัญบูรณาการอิสลาม SMI HIDAYAH รายวิชาหลักตามหลักสูตรแกนกลางกำหนด 11 รายวิชา จำนวน 62 คาบต่อสัปดาห์ ประกอบด้วย 1. วิชาภาษามลายู 2. ภาษาอังกฤษ 3. คณิตศาสตร์ 4. วิทยาศาสตร์ 5. ประวัติศาสตร์ 6. อิสลามศึกษา/จริยธรรมศึกษา 7. พลศึกษาและสุขศึกษา 8. ภูมิศาสตร์ 9. การงานอาชีพและเทคโนโลยี 10. วิทยาการคอมพิวเตอร์พื้นฐาน 11. ภาษาอาหรับ รายวิชาบังคับตามหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งเป็นรายวิชาอิสลามศึกษาที่โรงเรียนจัดทำเพิ่มเติมโดยบูรณาการรายวิชาเข้าไปในโครงสร้างหลักสูตรแกนกลาง 6 รายวิชา ซึ่งอยู่ในกลุ่มวิชาจริยศาสตร์หรืออิสลามศึกษาที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 8 คาบต่อสัปดาห์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับ 2 โรงเรียนกำหนดให้นักเรียน จำนวน 11 คาบต่อสัปดาห์ และจำนวน 9 คาบต่อสัปดาห์สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรายวิชาประกอบด้วย 1. อัล-อะกีดะฮ์ (หลักศรัทธา) 2. อัล-กุรอาน 3. ฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ) 4. อัล-หะดีษ (วจนะศาสนทูต) 5. ประวัติศาสตร์อิสลาม 6. ตัจญูวิด (หลักไวยากรณ์อัลกุรอาน) นอกจากนี้โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ 1. กลุ่มศึกษาอิสลาม (Usrah) 2. ลูกเสือ 3. กิจกรรมเสริมหลักสูตร (วิชาการและกีฬา) 4. แนะนำและให้คำปรึกษา 5. กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพนักเรียน และกิจกรรมหลักสูตรเสริมเฉพาะ คือ กิจกรรมการอ่านอัลกุรอานร่วมกัน (หน้าเสาธง) โดยจะจัดสัปดาห์ละ 3 คาบ โดยโครงสร้างหลักสูตรแสดงได้ดังตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนสามัญบูรณาการอิสลาม SMI HIDAYAH

องค์ประกอบ		เกณฑ์	จำนวนคาบต่อสัปดาห์		
		กระทรวง	ม. 1	ม. 2	ม. 3
A.	รายวิชาหลักตามหลักสูตรแกนกลาง				
	1. ภาษามลายู	8	6	5	8
	2. ภาษาอังกฤษ	7	5	5	8
	3. คณิตศาสตร์	7	6	6	8
	4. วิทยาศาสตร์	7	6	6	8
	5. ประวัติศาสตร์	4	3	3	6
	6. อิสลามศึกษา/จริยธรรมศึกษา	8	3	3	4
	7. พลศึกษาและสุขศึกษา	4	2	2	2
	8. ภูมิศาสตร์	3	3	3	5
	9. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	4	4	4	5
	10. วิทยาการคอมพิวเตอร์พื้นฐาน	4	2	2	-
11. ภาษาอาหรับ	6	5	5	8	
B.	รายวิชาบังคับตามหลักสูตรท้องถิ่น				
	1. อัล-อะกีดะฮ์	-	2	2	-

	องค์ประกอบ	เกณฑ์ กระทรวง	จำนวนคาบต่อสัปดาห์		
			ม. 1	ม. 2	ม. 3
	2. อัล-กูรอาน	-	4	4	4
	3. ฟิกฮ์	-	2	2	2
	4. อัล-หะดีษ	-	1	1	2
	5. ประวัติศาสตร์อิสลาม	-	1	1	1
	6. ตัจญวีด	-	1	1	-
กิจกรรมพัฒนาตัวตน					
C.	1. กลุ่มศึกษาอิสลาม (Usrah)	-	2	2	2
	2. ลูกเสือ	-	4*	4*	-
	3. กิจกรรมเสริมหลักสูตร (วิชาการและกีฬา)	-	4*	4*	-
	4. แผนแนะแนวและให้คำปรึกษา	-	-	-	-
	5. กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพนักเรียน	-	-	-	-
หลักสูตรเสริมเฉพาะ					
D.	1. กิจกรรมการอ่านอัลกูรอาน (หน้าเสาธง)	-	3	3	3
รวม		62	69	69	74

*สลับสัปดาห์ละครึ่งระหว่างกิจกรรม 3 กิจกรรม ได้แก่ ลูกเสือ ชมรมวิชาการ และชมรมกีฬา

จากการศึกษาแนวทางการจัดโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียน SMI HIDAYAH พบว่ายังคงยึดสาระจากหลักสูตรแกนกลางเป็นสำคัญแต่โรงเรียนได้ลดจำนวนสาระลง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการของมาเลเซียให้โรงเรียนสามารถปรับลดจำนวนได้ตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตามในรายวิชาอิสลามศึกษาการเรียนการสอนเพียง 9-11 คาบเท่านั้น ซึ่งแม้จะมากกว่าประเทศอินโดนีเซียและสิงคโปร์แต่น้อยกว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยที่เรียนมากกว่า 20 คาบต่อสัปดาห์ ข้อสังเกตอีกประการที่สำคัญคือโรงเรียนลดรายวิชาศาสนาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3ลงและเพิ่มจำนวนคาบในรายวิชาสามัญให้เท่าหรือมากกว่าที่กระทรวงกำหนด รวมถึงการลดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เหตุผลคือเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิชาสามัญมากขึ้นเพื่อให้สามารถสอบแข่งขันและเตรียมความพร้อมในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป โดยรวมนักเรียนจะเรียนรายวิชาต่าง ๆ รวมกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับ 2 จำนวน 69 คาบต่อสัปดาห์ มากกว่ามาตรฐานที่กระทรวงกำหนด 7 คาบ และสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 74 คาบต่อสัปดาห์ มากกว่ามาตรฐานที่กระทรวงกำหนด 12 คาบต่อสัปดาห์

ประเทศอินโดนีเซีย โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนสามัญบูรณาการอิสลาม SMPIT UMMUL QURO มีรายวิชาหลักตามหลักสูตรแกนกลางกำหนด 9 รายวิชา รวมจำนวน 33 คาบต่อสัปดาห์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ สาระที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ 7 รายวิชา และสาระที่กระทรวงกำหนดแต่ให้โรงเรียนพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาอีก 2 รายวิชา โดย 7 รายวิชา ประกอบด้วย 1. อิสลามศึกษา 2. วิชาพลเมือง 3. ภาษาอินโดนีเซีย 4. ภาษาอังกฤษ 5. คณิตศาสตร์ 6. วิทยาศาสตร์ และ 7. สังคมศาสตร์ ส่วนรายวิชาบังคับตามหลักสูตรท้องถิ่น 2 รายวิชา คือ 1. การเรียนแบบโครงงาน (PBL) (บูรณาการรายวิชา) 2. พลศึกษาและสุขศึกษา

นอกจากสาระที่กระทรวงกำหนดโรงเรียนได้จัดสาระและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาผู้เรียน จำนวน 9 สาระหรือกิจกรรม ประกอบด้วย 1. การเรียนรู้อิสลามเชิงลึก (กลุ่มศึกษาอัลกุรอาน) 2. ลูกเสือ 3. กิจกรรมสวนสนาม/วัฒนธรรมโรงเรียน 4. กิจกรรมเสริมหลักสูตร (หลักสูตรพิเศษตามความสนใจ) 5. แนะนำและให้คำปรึกษา 6. เตรียมความพร้อมสู่สนามสอบ โดยจัดให้กับนักเรียนชั้น ม. 1 กับ ม. 3 สำหรับ กิจกรรมที่ 1-5 และจัดให้เฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับกิจกรรมที่ 6 คือกิจกรรมเตรียมความพร้อม นักเรียนสู่การสอบทั้งในระดับพื้นที่และระดับชาติ การเรียนอิสลามศึกษาของโรงเรียนนอกจากสาระอิสลาม ศึกษาซึ่งกำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 3 คาบต่อสัปดาห์แล้ว โรงเรียนได้จัดสาระอิสลามศึกษาเพิ่มเติม โดยจัดอยู่ในหมวดหลักสูตรเสริมเฉพาะ จำนวน 10 คาบต่อสัปดาห์ คือ 1. ห้องจำอัลกุรอาน กับ 2. การแปลอัลกุรอานและภาษาอาหรับ โดยโครงสร้างหลักสูตรแสดงได้ดังตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนสามัญบูรณาการอิสลาม SMPIT UMMUL QURO

องค์ประกอบ		เกณฑ์	จำนวนคาบต่อสัปดาห์			
		กระทรวง	ม. 1	ม. 2	ม. 3	
A.	หลักสูตรแกนกลาง					
	1. อิสลามศึกษา	3	3	3	3	
	2. วิชาพลเมือง	3	1	1	2	
	3. ภาษาอินโดนีเซีย	6	5	5	6	
	4. ภาษาอังกฤษ	4	4	4	6	
	5. คณิตศาสตร์	5	6	6	7	
	6. วิทยาศาสตร์	5	5	5	6	
	7. สังคมศาสตร์	4	4	4	5	
B.	หลักสูตรท้องถิ่น					
	1. การเรียนรู้แบบโครงงาน (PBL) (บูรณาการรายวิชา)	3	2	2	3	
	2. พลศึกษาและสุขศึกษา	3	2	2	2	
C.	กิจกรรมพัฒนาตัวตน					
	1. การเรียนรู้อิสลามเชิงลึก	-	2	2	-	
	2. ลูกเสือ	-	2	2	-	
	3. สวนสนาม/วัฒนธรรมโรงเรียน	-	1	1	-	
	4. กิจกรรมเสริมหลักสูตร (หลักสูตรพิเศษตามความสนใจ)	-	3	3	-	
	5. แนะนำและให้คำปรึกษา	-	1	1	2	
	6. เตรียมความพร้อมสู่สนามสอบ	-	-	-	2	
	หลักสูตรเสริมเฉพาะ					
	D.	1. ห้องจำอัลกุรอาน	-	6	6	4

องค์ประกอบ	เกณฑ์	จำนวนคาบต่อสัปดาห์		
	กระทรวง	ม. 1	ม. 2	ม. 3
2. การแปลอัลกุรอานและภาษาอาหรับ	-	4	4	3
รวม	33	51	51	51

จากการศึกษาแนวทางการจัดโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียน SMPIT UMMUL QURO ยังคงยึดสาระจากหลักสูตรแกนกลางเป็นสำคัญแต่โรงเรียนได้ลดและเพิ่มจำนวนสาระตามความเหมาะสม โดยในรายวิชาอิสลามศึกษา มีการเรียนการสอนเพียง 3 คาบต่อสัปดาห์เท่านั้น และเสริมการเรียนรู้อิสลามเชิงลึกในรูปแบบกลุ่มเรียนรู้อิสลามอีกจำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับ 2 นอกจากสาระอิสลามศึกษาดังกล่าวแล้วโรงเรียนเน้นการท่องจำอัลกุรอานกับการแปลอัลกุรอานและภาษาอาหรับแก่นักเรียน และเมื่อสอบถามโรงเรียนเกี่ยวกับจำนวนสาระที่เพียงพอหรือไม่กับการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนอธิบายว่าได้บูรณาการสาระอิสลามเข้าไปในรายวิชาสามัญทุกสาระวิชา ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อการบูรณาการต่อไป ข้อสังเกตอีกประการที่สำคัญคือโรงเรียนเพิ่มจำนวนคาบในรายวิชาสามัญให้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากกว่ามาตรฐานที่กระทรวงกำหนด และได้เพิ่มคาบการเตรียมความพร้อมในการสอบ จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้วิชาสามัญมากขึ้นและเตรียมพร้อมนักเรียนในการสอบ ซึ่งโรงเรียนถือว่าสามารถสร้างให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้อยู่ในระดับที่สูงและอยู่ในลำดับต้นของเขตพื้นที่ โดยรวม นักเรียนจะเรียนรายวิชาต่าง ๆ รวมกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 51 คาบต่อสัปดาห์ มากกว่ามาตรฐานที่ กระทรวงกำหนด 18 คาบต่อสัปดาห์

ประเทศสิงคโปร์ ระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์นั้นแตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยใช้ระยะเวลา 4-5 ปี โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนสามัญบูรณาการอิสลาม MAI มีรายวิชาหลักตามหลักสูตรแกนกลางกำหนด 9 รายวิชา รวมจำนวน 31 คาบต่อสัปดาห์ ประกอบด้วย 1. ภาษาอังกฤษ 2. ภาษาแม่ 3. ภูมิศาสตร์ 4. คณิตศาสตร์ 5. วิทยาศาสตร์ 6. สังคมศึกษา 7. พลเมืองศึกษา/จริยศาสตร์ 8. สุขศึกษาและพลศึกษา 9. สะเต็มศึกษา ส่วนรายวิชาศาสนาโรงเรียนได้บูรณาการสาระวิชาในสาระการเรียนรู้แกนกลางโดยเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน 3 สาระการเรียนรู้ จำนวน 18 คาบต่อสัปดาห์ ประกอบด้วย 1. ภาษาอาหรับ 2. อิสลามศึกษา และ 3. อัลกุรอาน นอกจากรายวิชาข้างต้นโรงเรียนได้จัดเตรียมกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 18 คาบต่อสัปดาห์ ประกอบด้วย 1. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ชมรมกีฬา/ชมรมวิชาการ 2. กิจกรรมรวมพล 3. กิจกรรมผ่อนคลาย 4. กิจกรรมภาษา (ส่งเสริมการอ่าน) 5. อัจการณปี (บทสวดศาสนา) นอกจากนี้เนื่องจากโรงเรียนเน้นการใช้ภาษาอาหรับของนักเรียนจึงได้จัดสาระการเรียนรู้ภาษาอาหรับเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนที่ไม่มีพื้นฐานด้านภาษาอาหรับจำนวน 6 คาบต่อสัปดาห์ ซึ่งเป็นวิชาบังคับเฉพาะ เพื่อให้สามารถเชื่อมต่อและเรียนร่วมกับเพื่อนร่วมห้องได้ โดยโครงสร้างหลักสูตรแสดงได้ดังตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนสามัญบูรณาการของ MAI

องค์ประกอบ		เกณฑ์กระทรวง		จำนวนคาบต่อสัปดาห์	
				ม. 1	ม. 2
A.	หลักสูตรแกนกลาง	SE ³	NA ⁴		
	1. ภาษาอังกฤษ	6	6	6	6
	2. ภาษาแม่	6	6	6	6
	3. ภูมิศาสตร์	2	2	3	2
	4. คณิตศาสตร์	5	6	7	7
	5. วิทยาศาสตร์	6	5	7	7
	6. สังคมศึกษา	-	-	-	1
	7. พลเมืองศึกษา/จริยศาสตร์	2	2	-	-
	8. สุขศึกษาและพลศึกษา	2	2	2	2
	9. สะเต็มศึกษา	2	2	2	2
B.	หลักสูตรท้องถิ่น (วิชาศาสนา)				
	1. ภาษาอาหรับ	-	-	7	7
	2. อิสลามศึกษา*	-	-	8	8
	3. อัลกุรอาน	-	-	3	3
C.	กิจกรรมพัฒนาตัวตน				
	1. กิจกรรมเสริมหลักสูตร				
	- ชมรมกีฬา	-	-	2	2
	- ชมรมวิชาการ	-	-	2	2
	2. กิจกรรมรวมพล	-	-	1	1
	3. กิจกรรมผ่อนคลาย	-	-	5	5
	4. กิจกรรมภาษา (ส่งเสริมการอ่าน)	-	-	3	3
	5. อักษรานปี (บทสวดศาสนา)	-	-	5	5
D.	หลักสูตรเสริมเฉพาะ				
	1. ภาษาอาหรับเบื้องต้นเพื่อการศึกษาต่อ**	-	-	6	6
	รวม	31	31	65	65

* อิสลามศึกษาที่เน้น การนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การเรียนเน้นแบบ Active Learning และโครงการ

** เป็นวิชาบังคับเฉพาะนักเรียนที่ไม่เคยเรียนภาษาอาหรับในระดับประถมศึกษา เพื่อให้สามารถเชื่อมต่อและเรียนร่วมกับเพื่อนร่วมห้องได้

³ สายการเรียนพิเศษ Special/Express

⁴ สายการเรียนปกติ Normal Academic

แนวทางการจัดโครงสร้างหลักสูตรของ MAI พบว่าหลักสูตรของโรงเรียนยึดสาระจากหลักสูตรแกนกลาง เป็นสำคัญเช่นเดียวกับโรงเรียนในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย และโรงเรียนได้ลดและเพิ่มจำนวนสาระตาม ความเหมาะสมหรือบูรณาการสาระเพิ่มเติมในโครงสร้างที่กำหนดโดยกระทรวง โดยจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียน สำหรับรายวิชาอิสลามศึกษาแม้มีจำนวนคาบมากถึง 8 คาบต่อสัปดาห์ แต่การเรียนการสอนไม่ได้ เน้นเนื้อหาแต่เน้นการทำโครงการและวัดผลจากการปฏิบัติของนักเรียนเป็นหลัก และโรงเรียนได้เสริมการพัฒนา ทักษะภาษาอาหรับของนักเรียนทำให้นักเรียนมีความโดดเด่นทั้งด้านภาษาอาหรับและภาษาอังกฤษ การบูรณาการอิสลามของโรงเรียน MAI มีความโดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์ ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อการบูรณาการ อิสลามต่อไป โดยรวมนักเรียนจะเรียนรายวิชาต่าง ๆ รวมกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 65 คาบต่อสัปดาห์ มากกว่ามาตรฐานที่กระทรวงกำหนด 34 คาบต่อสัปดาห์

จากการศึกษาโครงสร้างหลักสูตรและรายวิชาเรียนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตร บูรณาการในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ในภาพรวมโรงเรียนบูรณาการรายวิชาอิสลามศึกษาเข้า ไปในโครงสร้างรายวิชาที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการของประเทศหรือเป็นลักษณะ ซึ่งเป็นการปรับปรุงและ พัฒนาจากหลักสูตรเดิมของโรงเรียนที่เป็นแบบศาสนานิยมหรือการจัดรูปแบบหลักสูตรที่เน้นทางธรรมเป็นหลัก (Yaacob, 2008) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้สอดคล้องกับความต้องการทั้ง ด้านศาสนาและสามัญ รวมถึงการแก้ปัญหาข้อจำกัดของหลักสูตรแบบเดิมที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ ปัจจุบัน (Farouq & Ayodele, 2017) จากการการศึกษาพบว่าหลักสูตรจะมีลักษณะของการบูรณาการสาระ ศาสนาเข้าไปในสาระสามัญทั่วไปและส่วนใหญ่จัดสาระอิสลามให้อยู่ในกลุ่มสาระอิสลามศึกษาที่ไม่ได้แยก ออกเป็นรายวิชาย่อยหรือในลักษณะหลักสูตรคู่ขนาน (Dual curriculum) (Umar et al., 2012) ซึ่งแนวทาง หลักเป็นรูปแบบการจัดโครงสร้างหลักสูตรที่นิยมในประเทศไทย โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน ภาคใต้ของประเทศไทยส่วนใหญ่ที่จะแยกรายวิชาออกจากกัน ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรสามารถเปรียบเทียบได้ดัง ตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 เปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และไทย

รายวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์/ภาคการศึกษา			
	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	สิงคโปร์	ไทย
กลุ่มสาระวิชาหลัก				
1. ภาษาประจำชาติ/ภาษาแม่	6-5-8	5-5-6	6-6-0	3
2. คณิตศาสตร์	6-6-8	6-6-7	7-7-0	4
3. วิทยาศาสตร์	6-6-8	5-5-6	7-7-0	5 ⁵
4. สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม	-	4-4-5	0-1-0	3
4.1 ภูมิศาสตร์	3-3-5	-	3-2-0	-
4.2 ประวัติศาสตร์	3-3-6	-	2-2-0	2
4.3 พลเมืองศึกษา	-	1-1-2	-	3

⁵ รายวิชาวิทยาศาสตร์หลัก 3 คาบต่อสัปดาห์ รวมกับรายวิชาวิทยาศาสตร์เสริม 2 คาบต่อสัปดาห์

รายวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์/ภาคการศึกษา			
	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	สิงคโปร์	ไทย
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	2-2-2	2-2-2	2-2	2
6. ศิลปศึกษา	-	2	2	2
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	4-4-5 ⁶	2	3-3-0 ⁷	2
8. ภาษาอังกฤษ	5-5-8	4-4-6	6-6-0	4 ⁸
9. อิสลามศึกษาหรือจริยศาสตร์	3-3-4 ⁹	3-3-3 ¹⁰	3	13 ¹¹
10. ภาษาอาหรับ	5-5-8	4-4-3	7-7	3
11. วิทยาการคอมพิวเตอร์	5-5-8	-	-	-
12. สะเต็มศึกษา	-	-	2-2	-
13. ภาษามลายู	-	-	-	2
กลุ่มรายวิชาท้องถิ่น				
1. อิสลามศึกษาเพิ่มเติม	11-11-9		8-8	4 ¹²
2. อัลกุรอาน/ท่องจำอัลกุรอาน	-	6-6-4	3-3	-
3. โครงการงาน (PBL) (บูรณาการรายวิชา)	-	2-2-3	-	-
กลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน				
1. กลุ่มศึกษาอิสลาม ¹³	2-2-2	2-2-0	-	-
2. กิจกรรมลูกเสือ	4*	2-2-0	-	1
3. ชมรมวิชาการ/ชมรมกีฬา	4*	-	-	-
4. ชุมนุม/สมาคม	1	1	4-4	1
5. รวมพล/ชุมนุม	-	-	1-1	-
6. แนะนำและให้คำปรึกษา	-	1-1-2	-	-
7. กิจกรรมสวนสนามและวัฒนธรรม	-	1-1-0	-	-
8. เตรียมความพร้อมในการสอบ	-	0-0-2	-	-
9. กิจกรรมภาษาและส่งเสริมการอ่าน	-	-	5-5	-
10. กิจกรรมอิสระ/สาธารณประโยชน์	-	-	5-5	-
กลุ่มหลักสูตรเสริมพิเศษ				

⁶ ใช้ชื่อสาระวิชาทักษะชีวิต (Life Skills)

⁷ วิชา Design and technology and home economics

⁸ ภาษาอังกฤษหลัก 3 คาบ รวมกับภาษาอังกฤษเสริม 1 คาบต่อสัปดาห์

⁹ รายวิชาอิสลามศึกษาหลัก 5 รายวิชา ประกอบด้วย คือ อัลกุรอาน วจนธรรม เอกภาพ ศาสนบัญญัติ ภาษาอาหรับพื้นฐาน

¹⁰ รายวิชาอิสลามศึกษาประกอบด้วย 3 วิชาหลัก คือ 1) อัลกุรอาน 2) วิชาอิสลามศึกษา 3) จริยธรรม

¹¹ รายวิชาอิสลามศึกษา 8 กลุ่มสาระ ได้แก่ 1) สาระอัล-กุรอาน 2) สาระอัล-หะดีษ 3) สาระอัล-อะกีดะฮ์ (หลักศรัทธา) 4) สาระอัล-ฟิถฮ์ (ศาสนบัญญัติ) 5) สาระอัตตารีค (ศาสนประวัติ) 6) สาระอัล-อัคลาบ (จริยธรรม) 7) สาระภาษาอาหรับ และ 8) สาระภาษามลายู/ภาษาอาหรับเสริม

¹² รายวิชาอิสลามศึกษาหลัก 3 รายวิชา ประกอบด้วย จริยธรรม อรรถาธิบาย ศาสนประวัติ

¹³ โรงเรียน Ummul Qura ใช้ชื่อ “การเรียนรู้อิสลามเชิงลึก”

รายวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์/ภาคการศึกษา			
	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	สิงคโปร์	ไทย
1. กิจกรรมอ่านกุรอ่านร่วมกัน (หน้าเสาธง)	3	-	-	-
2. บทสวดศาสนา	-	-	5-5	-
3. ภาษาอาหรับเพื่อการศึกษาต่อ	-	-	6-6	-
เวลาเรียนต่อคาบ (นาทิต)	30	35	30	45
จำนวนคาบวิชาศาสนาต่อสัปดาห์ (ไม่รวมวิชาเสริมและภาษาอาหรับ)	12-13	7-8	11	18-23
จำนวนวิชาเรียนต่อวัน (ไม่รวมกิจกรรม)	7	5-6	5-6	9
ช่วงเวลาเรียนในแต่ละวัน	07.30 – 16.00	08.00-15.30	07.00-14.00	08.00-16.00
รวมจำนวนชั่วโมงในแต่ละวัน	8.5 ¹⁴	7.5	7	8
จำนวนวันที่เรียนต่อสัปดาห์	5	5	5	6

หมายเหตุ: หมายเลข x-x-x หมายถึง คาบเรียนชั้น ม.1-ม.2-ม.3

จากตารางที่ 4.5 พบว่าในรายวิชาสำคัญ ได้แก่ วิชาภาษาแม่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาอาหรับ ประเทศไทยเรียนน้อยกว่าทั้งสามประเทศจำนวนหลายคาบ ในขณะที่วิชาศาสนาประเทศไทยมีรายวิชามากกว่าทั้งสามประเทศเกือบเท่าตัว โดยมาเลเซียเรียนรายวิชาศาสนา 12-13 คาบต่อสัปดาห์ อินโดนีเซียเรียน 7-8 คาบต่อสัปดาห์ สิงคโปร์เรียน 11 คาบต่อสัปดาห์ และประเทศไทยเรียน 18-23 คาบต่อสัปดาห์ สำหรับระยะเวลาของคาบเรียนพบว่าประเทศไทยเรียนนานที่สุด 45 นาทีต่อคาบ ในขณะที่ทั้งสามประเทศเรียน 30-35 นาทีต่อคาบเท่ากัน โดยสรุปจำนวนวิชาเรียนในแต่ละวันไม่นับรวมคาบกิจกรรมพบว่าประเทศไทยเรียนมากที่สุดที่ 9 คาบต่อวัน ในขณะที่ประเทศอื่นๆ เรียนไม่เกิน 7 คาบต่อวัน แม้จำนวนชั่วโมงในแต่ละวันไม่แตกต่างกันแต่ประเทศอื่น ๆ มีคาบกิจกรรมมากกว่าประเทศไทย ในขณะที่ประเทศไทยเน้นเรียนรายวิชาทั้งวัน และที่สำคัญต่างประเทศเรียนเพียง 5 วันต่อสัปดาห์ในขณะที่ประเทศไทยเรียน 6 วันต่อสัปดาห์

การเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยพบว่าต่างประเทศพยายามไม่ให้ครูสอนนานเกินไปเพราะเข้าใจพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีสมาธิในการเรียนรู้มากเพียงใด ครูในประเทศสิงคโปร์กล่าวว่า “โรงเรียนที่นี่จะไม่ให้ครูสอนบรรยายนานกว่า 10 นาที หากผู้บริหารพบว่าแผนจัดการเรียนรู้ของครูมีกิจกรรมบรรยายมากกว่า 10 นาที จะถูกตีกลับเพื่อให้แก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ใหม่” (สิงคโปร์) เช่นเดียวกับประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซียที่ครูผู้สอนได้สะท้อนแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในทิศทางเดียวกันที่เน้นกิจกรรมการเรียนรู้มากกว่าการสอนแบบบรรยายเนื้อหา ข้อสังเกตที่สำคัญของรายวิชาในต่างประเทศคือการให้ความสำคัญต่อเครื่องมือในการหาความรู้ ศาสนามากกว่าสาระวิชาศาสนา ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวก็คือภาษาอาหรับและอัลกุรอ่าน จากการศึกษาพบว่าทั้งสามประเทศได้เพิ่มรายวิชาภาษาอาหรับจำนวนหลายคาบ โดยเฉพาะสิงคโปร์ที่มีวิชาเสริมภาษาอาหรับเพิ่มอีกจำนวน 6 คาบสำหรับนักเรียนที่ไม่มีพื้นฐานทางภาษา เพราะโรงเรียนเห็นว่าภาษาอาหรับจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้วิชาศาสนาในอนาคตของผู้เรียน เพราะตำราและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ด้านศาสนาจำนวนมากเป็น

¹⁴ ยกเว้นระดับชั้น ม. 3 กับ ม. 5 จะเรียนวันละประมาณ 9 ชั่วโมงเพิ่มเติมความพร้อมในการสอบระดับชาติ

ภาษาอาหรับและนักเรียนสามารถสืบค้นและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การศึกษาต่อเช่นเดียวกันถ้านักเรียนมีพื้นฐานทางภาษาอาหรับที่ดีก็จะไปเรียนต่อในประเทศอาหรับได้ง่ายกว่าการจำเนื้อหาศาสนาได้มาก ๆ

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ได้ปรับเปลี่ยนหลักสูตรจากเดิมที่แยกแหว่งวิชาศาสนาและสามัญออกเป็นสองส่วนเป็นการจัดรูปแบบโครงสร้างหลักสูตรตามหลักสูตรสามัญทั่วไปของประเทศ ซึ่งถือเป็นความท้าทายของโรงเรียนในการปรับตัวให้สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาที่เปลี่ยนไปจากอดีต โดยโรงเรียนเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้สามารถผสมผสานระหว่างรูปแบบดั้งเดิมกับรูปแบบใหม่ตามแนวทางการจัดการศึกษาของตะวันตก (Abdul Rashid, 2010; Hamid, 2010; Shah et al., 2015) เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพของการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มุฮัมมัดรียานี บากา และอับราฮัม ณรงครักชาเขต (2552) ที่ได้ศึกษาพบว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีวิชาเรียนมากเกินไป ซึ่งจำเป็นต้องทำหลักสูตรแบบบูรณาการเพื่อให้วิชาเรียนลดน้อยลง และได้รวมวิชาย่อยอิสลามศึกษา เช่น หลักศรัทธา ฮาดีซ ประวัติศาสตร์อิสลาม ศาสนบัญญัติ เป็นต้น ให้เป็นวิชาเดียวคือวิชาอิสลามศึกษา โดยเนื้อหาบางส่วนสามารถบูรณาการเข้าไปในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมอัลกุรอานหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น (Maisarah Koonruk, 2016) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยพบว่าประเทศไทยยังคงใช้หลักสูตรแบบคู่ขนานที่แบ่งการเรียนออกเป็นสองส่วนคือภาควิชาสามัญและวิชาศาสนา จึงทำให้รายวิชาเรียนของนักเรียนมีมากกว่าโรงเรียนอื่น ๆ ในประเทศอาเซียน ในขณะที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศไทยมีเวลาเรียนมากทั้งรายวิชาและวันเรียนในแต่ละสัปดาห์ และเวลาที่อยู่ในโรงเรียนส่วนใหญ่ก็เป็นการเรียนเนื้อหาซึ่งต่างจากประเทศอื่น ๆ ที่เน้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมากกว่าการเรียนรู้สาระหรือเนื้อหารายวิชา ประเด็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผู้เรียนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการทบทวนและปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน และทบทวนการเรียนรายวิชาที่มากเกินไปโดยเน้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น สำหรับรายวิชาควรจัดกลุ่มรายวิชาใหม่และบูรณาการเนื้อหา ดังตัวอย่างประเทศอินโดนีเซีย และสิงคโปร์ที่มีการจัดรายวิชาโครงการและสะสมเต็มศึกษา โดยเป็นการรวบรวมรายวิชาที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้การทำโครงการที่บูรณาการหลายศาสตร์เข้าด้วยกันซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับสังคมในศตวรรษที่ 21

2.1.2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนการสอนถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ แนวทางการสอนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนจากเน้นสาระเนื้อหาไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน การบูรณาการอิสลามจึงเป็นหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้เพราะจะช่วยให้ลดรายวิชาลง และผู้เรียนมีเวลาเพิ่มมากขึ้นในการเรียนรู้ หัวข้อนี้นำเสนอรายละเอียดข้อค้นพบจากการศึกษาโรงเรียนในประเทศอาเซียน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ คือ 1) การบูรณาการอิสลามในการเรียนการสอน 2) วิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 รายละเอียดดังนี้

2.1.2.1 การบูรณาการอิสลาม

แนวคิดการบูรณาการอิสลามได้มีการถกเถียงในกลุ่มนักวิชาการมุสลิมมานานในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา เนื่องด้วยปัญหาของการจัดการศึกษาในโลกมุสลิมที่ไม่สามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามเป้าหมาย และการต้านทานกระแสของวัฒนธรรมตะวันตก เริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ที่แนวคิดตะวันตกเริ่มมีอิทธิพลต่อระบบการจัดการศึกษามุสลิม (al-Otaibi & Rashid, 1997; Hasim, 1998) และถือเป็นช่วงเดียวกันที่มีการจัดการศึกษาแบบคู่ขนาน หรือการศึกษาสองระบบ (Bifurcation or Dualism Educational System) (Yaacob, 2008) ความท้าทายต่อสังคมมุสลิมส่วนหนึ่งข้างต้นในครั้งการประชุมการศึกษามุสลิมโลกครั้งแรกซึ่งจัดขึ้นในปี ค.ศ. 1977 ที่เมืองเจดดาห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย จึงได้มีการกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษามุสลิมร่วมกันเพื่อให้ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมทั้งด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา และอารมณ์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความทันสมัยของสังคม รวมถึงการต้านทานแนวคิดฆราวาสนิยม (Secularism) ที่แบ่งแยกระหว่างความรู้ทางโลกและศาสนาออกจากกัน (Iqbal, 1978) การประชุมดังกล่าวส่งผลต่อการปฏิรูปแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษาของโลกมุสลิม และส่งผลต่อการดำเนินแนวคิดอิสลามานุวัติ (Islamization of Knowledge) และการบูรณาการอิสลาม (Islamic Integration of Knowledge) โดยได้มีการนำแนวคิดดังกล่าวเข้าไปในระบบการศึกษา การจัดทำหลักสูตร การเรียนการสอน (Al-Faruqi, 1987) รวมถึงการพัฒนาครูผู้สอน มาจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีการนำแนวคิดการบูรณาการอิสลามเข้ามาในประเทศโดยเฉพาะนักวิชาการการศึกษามุสลิมไทย ซึ่งได้มีการสำรวจความต้องการและความจำเป็นในการบูรณาการอิสลาม โดยจุดมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษาอิสลามที่แท้จริงที่ไม่ใช่แค่การสอนความรู้จากอัลกุรอาน วจนาศาสดา หรือศาสนบัญญัติเท่านั้นเหมือนการเรียนการสอนในอดีตที่ผ่านมาในสถาบันการศึกษามุสลิม แต่ต้องครอบคลุมทุกด้านของการพัฒนามนุษย์ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดทำหลักสูตรบูรณาการอิสลามสำหรับสถาบันการศึกษามุสลิมที่จัดการศึกษาแบบดั้งเดิมในประเทศไทย (Narongraksakhet, 1995)

แนวคิดของการบูรณาการอิสลามของโรงเรียนทั้งสามแห่งในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์มีการนิยามการบูรณาการในทิศทางเดียวกัน แต่มีความแตกต่างบ้างในบางประเด็นในการปฏิบัติ โดยสรุปผู้บริหารโรงเรียนได้อธิบายถึงนิยามของการบูรณาการในลักษณะการสอดแทรกสาระอิสลามเข้าไปในรายวิชาสามัญ หรือเชื่อมโยงสาระสามัญกับความรู้อิสลาม หรือการอธิบายเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับคำสอนอิสลาม รวมถึงการเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงระหว่างความรู้อิสลามและความรู้สามัญ (Madrasah Islam Hidayah School Principle, 2019b; Ummul Qura School Principal, 2019) อย่างไรก็ตามจากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยในโรงเรียนทั้งสามแห่ง พบว่าการบูรณาการอิสลามนั้นไม่จำกัดเฉพาะสาระวิชาหรือเนื้อหาที่สอนเท่านั้น แต่เมื่อสังเคราะห์การบูรณาการจากการลงพื้นที่ทั้งหมดสามารถบูรณาการครอบคลุมไปถึงเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ (Learning Goals) การบูรณาการหลักสูตร และสาระการเรียนรู้ (Curriculum and Contents) การบูรณาการอิสลามในส่วนวิธีวิทยาการสอนหรือการใช้วิธีวิทยาการสอนในอิสลาม (Islamic Pedagogy) (Rasyid, 2016) การบูรณาการอิสลามในบรรยากาศในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน (School Environment) เช่น โรงเรียนติดคำสอนอิสลามตามผนังห้องเรียน และบริเวณต้นไม้ และอาคารเรียน การเปิดเสียงและอรรถาธิบายอัลกุรอานในช่วงเช้า การเปิดบทสวดสรรเสริญอัลลอฮ์ในโรงเรียน เป็นต้น การสร้างวัฒนธรรมอิสลามในชั้นเรียน (Classroom Culture) เช่น การกล่าวทักทายด้วยสลาม การกล่าวคำชมเชย “มาฮาอัลลอฮ์” ความยินดี “บารออัลลอฮ์” หรือ

ขอบคุณ “ญากัลลอฮ” ด้วยคำกล่าวที่เป็นแบบอย่างของศาสนทูต (Zine, 2008; ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ มุฮัมมัดสักรี มัณญู มะยุดี ตีอรัมะ และรูฮานา สาแมง, 2552) แทนคำกล่าวทั่วไป รวมไปถึงการสร้างทัศนคติและแนวคิดแก่ผู้เรียนในหลักการสูงสุดของการแสวงหาความรู้ในทุกสาขาวิชาที่จะต้องตอบเป้าหมายของการจัดการศึกษาอิสลามคือมุสลิมทุกคนเกิดมาเพื่อเมตตาหรือสร้างประโยชน์ให้กับทุกสรรพสิ่งบนโลกใบนี้ (Rasyid, 2016) และถือเป็นการบูรณาการอิสลามในเชิงแนวคิดหรือการปลูกฝังให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่การทำประโยชน์เพื่อสังคมมนุษย์ตามคำสอนของอิสลาม



ภาพที่ 2.6 สังเคราะห์ประเด็นการบูรณาการอิสลามของโรงเรียนหลักสูตรบูรณาการในอาเซียน

ข้อค้นพบจากการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจด้านการบูรณาการอิสลามที่ครอบคลุมกระบวนการจัดการเรียนรู้ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนบนแนวคิดการสอนบูรณาการอิสลาม โรงเรียนเป้าหมายที่ได้ศึกษาเก็บข้อมูลไม่ได้มองการบูรณาการเฉพาะไปที่หลักสูตรหรือเนื้อหาเท่านั้น ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องขยายความเข้าใจให้กว้างมากยิ่งขึ้นในบริบทการจัดการศึกษาแบบบูรณาการอิสลามในประเทศไทยเพื่อไม่ให้ครูมองการบูรณาการเพียงแค่สาระหรือเนื้อหาเท่านั้น เพราะการมุ่งไปที่สาระการเรียนรู้เพียงอย่างเดียวจะไม่สามารถสร้างตัวตนความเป็นมุสลิมได้อย่างแท้จริง เพราะสาระการเรียนรู้เพียงทำให้เด็กได้รู้ว่าเนื้อหานั้นสอดคล้องกับคำสอนของอิสลามอย่างไร ในขณะที่การปฏิบัติตน การแสดงออก หรือพฤติกรรมผู้เรียนจำเป็นต้องใช้บรรยากาศบริบทแวดล้อม การเป็นแบบอย่างของครูผู้สอน ค่านิยมและวัฒนธรรมอิสลามที่จำเป็นต้องสอดแทรกเข้าไปในทุกกระบวนการจัดการเรียนรู้และครูหลายคนที่ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่าหัวใจสำคัญของการบูรณาการคือ การทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกซึ่งตัวตนการเป็นมุสลิมที่ดี ไม่ใช่การให้นักเรียนรู้ว่าเนื้อหาไหนสอดคล้องกับคำสอนของอิสลาม หรือการบูรณาการที่วางเป้าหมายผิดประเด็นไปที่การพัฒนาครูให้สามารถบูรณาการเนื้อหาได้มากกว่าการทำให้นักเรียนเป็นมุสลิมที่ดีและมีศักยภาพในการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพ

“แต่ก่อนครุมองว่าการบูรณาการคือเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นการมองลำดับความสำคัญที่ไม่ถูกต้อง ตอนนีครูทุกคนในโรงเรียนเข้าใจแล้วว่าเป้าหมายการบูรณาการคือผู้เรียน ดีที่สุดคือให้นักเรียนสามารถบูรณาการอิสลามได้ด้วยตนเอง และผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นมุสลิมที่ดี เมื่อใดที่ครุมองการบูรณาการเป็นเป้าหมายหลัก การพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่ผู้เรียนก็จะไม่เกิดขึ้น” (Ummul Qura School Principal, 2019)

นอกจากการบูรณาการในภาพรวมที่กล่าวข้างต้นแต่ละประเทศมีจุดเด่นในการบูรณาการอิสลามซึ่งจะได้นำเสนอแนวทางการบูรณาการของโรงเรียนใน 6 ประเด็นหลักดังนี้

1. ตั้งเป้าหมายการบูรณาการอิสลามเป็นผลลัพธ์ของผู้เรียน

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงการบูรณาการอิสลามในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะกำหนดเป้าหมายการบูรณาการไปที่ครูผู้สอน เช่น ครูต้องมีความรู้ศาสนาเพื่อสามารถนำบูรณาการได้ ครูมีทรัพยากรในการอ้างอิง ครูมีทักษะในการบูรณาการ เป็นต้น หรือการกำหนดสาระอิสลามที่จะบูรณาการในหัวข้อเนื้อหาสาระโดยตรง แต่จุดเด่นที่เป็นข้อค้นพบที่สำคัญกรณีศึกษา UMMUL QURA การบูรณาการอิสลามจะกำหนดที่ผลลัพธ์ของผู้เรียน โดยการสอนบูรณาการของโรงเรียนจะกำหนดสาระหรือคำสอนอิสลามในหัวข้อผลลัพธ์ผู้เรียนด้านค่านิยม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของชาติ หรือสมรรถนะที่ประเทศชาติคาดหวัง สมรรถนะสากล และผลลัพธ์ค่านิยมอิสลาม (Nilai Karakter Bangsa Internalisasi nilai - nilai keislaman) ด้วยเหตุนี้ครูทุกคนจะมองเป้าหมายการบูรณาการไปที่ผลลัพธ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ น่าสนใจที่เหตุใดถึงได้นำมารวมไว้ในส่วนนี้เข้าด้วยกัน โรงเรียนตอบว่าการบูรณาการมีเป้าหมายสูงสุดในการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียน ความสำเร็จของการบูรณาการไม่ใช่แค่นักเรียนได้เรียนรู้ศาสนาแต่ต้องแสดงออกให้เห็นถึงสมรรถนะในการนำหลักการไปประยุกต์ใช้ การตั้งองค์ประกอบนี้เข้าด้วยกันกับสมรรถนะหรือค่านิยมของชาติจึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนคาดหวังและอยากให้เห็นในตัวผู้เรียน

2. สร้างทัศนคติและความเข้าใจแก่ผู้เรียนต่อเป้าหมายของการเรียนรู้

ปรัชญาการจัดการศึกษาอิสลามมีเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างบุคคลให้มีหลักศรัทธาในอัลลอฮ์ นอกจากนี้การศึกษาอิสลามยังเน้นหนักในเรื่องการเชิญชวนผู้คนสู่ความดี และห้ามปรามการกระทำสิ่งที่เลวร้าย การศึกษาอิสลามมุ่งหวังในการสร้างบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกด้านทั้งสติปัญญา จิตวิญญาณ และการปฏิบัติ รวมไปถึงการทำหน้าที่ในฐานะบ่าวของพระเจ้าบนโลกใบนี้ในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดสันติภาพ การเป็นผู้นำบนหน้าแผ่นดิน และการแผ่ความเมตตาแก่สากลโลก (Hassan, Suhid, Abiddin, Ismail, & Hussin, 2010; Rayan, 2012; อิบรอฮีม ฌรณครักษาเขต, 2558) ดังนั้นหน้าที่ของครูผู้สอนในทุกสาระวิชาทั้งวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงควรบูรณาการจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้แก่ผู้เรียนถือเป็นการบูรณาการอิสลามในเชิงแนวคิดหรือการปลูกฝังให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่การประพฤติปฏิบัติเพื่อสังคมมนุษย์ตามคำสอนของอิสลาม รวมถึงความเข้าใจว่าความรู้ทั้งหมดนั้นล้วนเป็นความรู้ที่มาจากอัลลอฮ์ ซึ่งทุกคนต้องนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในทางที่สร้างประโยชน์เท่านั้น

3. สร้างผู้เรียนให้สามารถเชื่อมโยงกับความรู้อิสลามด้วยตนเอง

การบูรณาการอิสลามทางโรงเรียนได้มอบภารกิจต่อผู้เรียนในการที่จะเป็นผู้บูรณาการเองมากกว่าให้ครูมาบูรณาการให้อีกทางหนึ่ง หากไม่แล้วก็จะกลายเป็นการเรียนการสอนแบบเก่าที่ครูเป็นผู้ป้อนความรู้มากกว่า การสร้างทักษะการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ประเด็นการสร้างให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง การหาแหล่งอ้างอิงอิสลาม การหาข้อมูล วิเคราะห์เปรียบเทียบกับความรู้อิสลามด้วยตนเองถือว่าการพูดคุยกันน้อยในบริบทประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่จะพูดคุยว่าครูจะบูรณาการอย่างไรมากกว่าจะให้นักเรียนเป็นนักบูรณาการอย่างไร ซึ่งในต่างประเทศได้ดำเนินการควบคู่กันระหว่างการพัฒนาครูผู้สอนและการพัฒนาผู้เรียนในการบูรณาการอิสลาม

4. การสรุปบทเรียนที่เชื่อมโยงระหว่างการใช้ประโยชน์บนโลกนี้และการนำพาตนเองสู่โลกหน้า

กระบวนการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญคือการที่นักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสรุปและเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตจริง หรือครูจะสามารถนำประสบการณ์จริงจากโลกภายนอกมาสู่ห้องเรียนได้อย่างไร (Chambers, 2002) ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนนั้นมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น สำหรับการจัดการศึกษาอิสลาม การสร้างบทสรุปของบทเรียนกับโลกภายนอกนั้นไม่เพียงพอ แต่ผู้เรียนจะต้องสรุปได้ด้วยว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้จะสามารถนำไปสู่โลกหน้าซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของมุสลิมได้อย่างไร (Rahem, 2017) แผนการเรียนรู้บูรณาการอิสลามของโรงเรียน UMMUL QURA ได้กำหนดให้ครูต้องสามารถนำเสนอข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับสาระบนโลกนี้ การใช้ชีวิตในสังคม การประยุกต์ใช้สำหรับการดำเนินชีวิต ซึ่งเรียกว่า “Duniawi” และจะต้องสรุปเชื่อมโยงในประเด็นทางธรรมหรือเพื่อมุ่งไปสู่โลกแห่งนิรันดร์ตามคำสอนของอิสลาม นั่นคือสิ่งที่จะนำพาผู้เรียนผ่านการเรียนรู้สาระนี้ไปสู่โลกหน้าอย่างสมบูรณ์ หรือเรียกว่า “Ukhrowi”

5. การบูรณาการสาระเนื้อหาที่สอน

การบูรณาการสาระอิสลามในสาระการเรียนรู้วิชาสามัญ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น เป็นการบูรณาการที่มีการพูดคุยอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยการนำสาระอิสลามจากอัลกุรอาน วจนศาสนทูต เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อิสลาม รวมถึงความคิดเห็นของผู้รู้อิสลามมาเชื่อมโยง หรืออธิบายเพิ่มเติม หรือเปรียบเทียบ กับสาระการเรียนรู้วิชาสามัญ ซึ่งในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์มีข้อได้เปรียบในเรื่องแหล่งอ้างอิงที่มีจำนวนมากและหลากหลาย ข้อจำกัดของครูในประเทศไทย โดยเฉพาะครูสามัญมีข้อจำกัดในเรื่องการหาแหล่งอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการผลิตและพัฒนาองค์ความรู้ให้มากยิ่งขึ้น การบูรณาการเนื้อหาโรงเรียนในประเทศอินโดนีเซียหรือมาเลเซียถือได้ว่าการจัดทำหลักสูตรและข้อมูลอ้างอิงที่ชัดเจนมากกว่าประเทศสิงคโปร์ แต่ประเทศสิงคโปร์ก็มีการบูรณาการที่มีจุดเด่นในด้านการสอนอิสลามแบบสอดแทรกวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นอีกมุมหนึ่งที่น่าสนใจซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป อย่างไรก็ตามโรงเรียนมีอุปสรรคของการบูรณาการในช่วงเริ่มต้น โดยเฉพาะครูใหม่หรือครูที่จบการศึกษาด้านสามัญ ข้อค้นพบจากการศึกษาเกี่ยวกับอุปสรรคของการบูรณาการเนื้อหา คือ พบอุปสรรคหลักที่สำคัญคือ 1) ครูขาดความเข้าใจในหลักการบูรณาการอิสลาม 2) ครูขาดทรัพยากรและแหล่งอ้างอิงในการบูรณาการ 3) ครูที่จบสายสามัญขาดความมั่นใจในการบูรณาการเพราะมีความรู้ด้านศาสนาที่จำกัด 4) ครูไม่มีเวลาที่จะหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อบูรณาการอิสลาม 5) ขาดการตรวจสอบในการสอนศาสนา ซึ่งมีความเสี่ยงที่ครูอาจถ่ายทอดความรู้อิสลาม หรือตีความความหมายไปในทางที่คลาดเคลื่อนจากเจตนารมณ์อิสลามที่แท้จริง ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจะได้กล่าวในหัวข้อการพัฒนาด้านวิชาชีพของครูในหัวข้อสุดท้ายของกลยุทธ์การสอน

6. สอนอิสลามศึกษาบูรณาการเนื้อหาสังคมและวิทยาศาสตร์

เมื่อกล่าวถึงการบูรณาการอิสลามแล้วโดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่การบูรณาการความรู้ศาสนาอิสลามเข้าไปในการเรียนการสอนวิชาสามัญ แต่โรงเรียน MAI ของประเทศสิงคโปร์มีแนวความคิดการบูรณาการในทางกลับกันคือการสอนอิสลามศึกษาแต่บูรณาการสาระสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ข้อดีที่สำคัญคือทำให้การเรียนวิชามีความน่าสนใจและเห็นหลักการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากการเรียนอิสลามศึกษาที่เน้นตัวบทโดยนักเรียนไม่สามารถนำหลักการไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้บูรณาการรายวิชาสามัญเข้าไปในการเรียนการสอนอิสลามศึกษายังช่วยลดจำนวนรายวิชาที่ซ้ำซ้อนระหว่างวิชาสามัญและวิชาศาสนา โดยทั่วไปหลักการอิสลามจากอัลกุรอานและแบบอย่างศาสนทูตนั้นครอบคลุมเนื้อหาสาระทุกด้าน อัลกุรอานไม่ได้กล่าวถึงเฉพาะหลักศรัทธาหรือสถานภาพของของพระเจ้าเท่านั้น แต่ยังกล่าวถึงวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ครอบครัว การค้าขาย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมไปถึงการเมืองและสงคราม

แนวทางการบูรณาการของ MAI จึงดำเนินการโดยการวิเคราะห์กรอบด้านผลลัพธ์ (Outcome) ของผู้เรียนที่จำเป็นสำหรับนักเรียนในประเทศสิงคโปร์ การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์จริงที่นักเรียนต้องเผชิญ โดยแบ่งผลลัพธ์ที่คาดหวังของนักเรียนออกเป็น 4 ด้าน (ตารางที่ 4.6) คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับอัลลอฮ์และศาสนทูตของพระองค์ 2) มุสลิมกับการจัดการตนเองและครอบครัว 3) ความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับเพื่อนและเพื่อนบ้าน 4) ความสัมพันธ์มุสลิมกับสังคมและสิ่งแวดล้อม และเมื่อวิเคราะห์กรอบข้างต้นแล้วจึงได้จัดรายวิชา สาระการเรียนรู้ รวมถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยแบ่งระดับความรู้ไปตามช่วงชั้นของนักเรียน ผู้วิจัยเมื่อได้เห็นการกำหนดสาระกับกรอบเป้าหมาย (Mapping) ที่ทางโรงเรียน MAI ได้จัดทำและกำหนดให้เป็นรายวิชาอิสลามศึกษาแล้วรับรู้ได้ว่าแต่ละหัวข้อมีความน่าสนใจและสอดคล้องกับสภาพปัญหาของสังคมในปัจจุบันที่มุสลิมต้องเผชิญ และเมื่อมองย้อนกลับมาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยก็มองเห็นปัญหาตามที่โรงเรียนในสิงคโปร์ได้จัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ในขณะที่การเรียนการสอนอิสลามศึกษาในประเทศไทยยังคงเน้นไปที่ตัวบท สาระเนื้อหาที่ใช้มานานหลายปีที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันไม่ครอบคลุมทั้งหมด ที่สำคัญคือการสอนอิสลามศึกษาที่เน้นประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งน้อยมากที่มีการเรียนการสอนในสาระอิสลามศึกษาในประเทศไทย

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการของการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาคือการนำรายวิชาวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อมมาสอนในรายวิชาอิสลามศึกษา เช่น การอนุรักษ์ (อากาศ น้ำ และพื้นดิน) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ - พลังงาน (ไฟฟ้า น้ำ น้ำมัน/ก๊าซธรรมชาติ) - ชยะ (โลหะ กระดาษ พลาสติก) การพัฒนาที่ยั่งยืน (ทรัพยากรดิน/การใช้ทรัพยากร) การพัฒนาที่ยั่งยืน (คนและความยากจน) เป็นต้น ตัวอย่างรายวิชาข้างต้นถือเป็นประเด็นทางสังคมและนานาชาติที่ให้ความสำคัญและพูดคุยอย่างกว้างขวางและด้วยกับเป็นหลักคำสอนในศาสนาจึงเป็นหน้าที่ของครูอิสลามศึกษาที่จะต้องให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่นักเรียน ในรายวิชาอิสลามศึกษา “อิสลามครอบคลุมทุกด้านของการดำเนินชีวิต การดูแลสังคม รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เป็นหนึ่งในหลักการอิสลามที่ชัดเจนในการส่งเสริมมุสลิมให้ปฏิบัติ ดังนั้นยังเป็นหน้าที่ของครูอิสลามศึกษาที่ต้องเน้นย้ำแก่นักเรียนในการปฏิบัติตามคำสั่งใช้ของศาสนาในประเด็นต่าง ๆ นี้” (Teacher of Madrasah al-Arabiyah al-Islamiyah Singapore, 2018)

ตารางที่ 4.6 การจัดกลุ่มรายวิชาอิสลามศึกษาแบบบูรณาการของโรงเรียน MAI

ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน		ม.1	ม.2	ม.3	ม.4
มุสลิมกับอัลลอฮ์และศาสนทูตของพระองค์	แนวคิดอิสลามและหลักศรัทธา	คัมภีร์ต่าง ๆ		- แนวคิดเกี่ยวกับมาลาอิกัต (Angels) - สวรรค์และนรก/ชีรอต/ตาซังความดี - สิ่งเร้นลับ ฯลฯ	แนวคิดและประวัติการตั้งภาคี
	แบบอย่างศาสนทูต	อารยธรรมที่กล่าวในอัลกุรอาน		ความตาย	การสืบสภาพการเป็นมุสลิม
	รักเพื่ออัลลอฮ์และศาสนทูต	แนวคิดหัวใจที่บริสุทธิ์		ไสยศาสตร์ คุณไสย สิ่งมหัศจรรย์	กฎหมายดศภาวะ (กอฎอ กอตร)
	หลักการของผู้สร้าง	การศรัทธาในศาสนทูต		การฟื้นคืนชีพ	การอุทิศตน (Jihad)
มุสลิมกับการจัดการตนเองและครอบครัว	ความสะอาด (Purification)	เวลาคุณภาพกับอัลลอฮ์ (Dua and Zikr)		การได้รับสิ่งที่ดีงาม (Ni'mah)	การแต่งงาน
	หลักการฮาลาลและคุณประโยชน์ (Halalan Toyyiban)	การถือศีลอด		ประวัติท่านบิดาหวุด	ครอบครัว
	การควบคุมตนเอง	ความกตัญญู		ประวัติท่านอาบูบักร ฮัศศิดดีก	ความขัดแย้ง
	บุคลิกภาพและความมั่นใจในตนเอง	แนวคิดเรื่องบันเทิงและสันหนการ		นิยามของอุลามอาหรือปราชญ์มุสลิม	ภาวะผู้นำ
มุสลิมกับเพื่อนและเพื่อนบ้าน	การอยู่ร่วมกัน (Jama'ah)	ความรักต่อเพื่อนและเพื่อนบ้าน		ประวัติศาสตร์มัสยิด	แนวคิดการเผยแพร่ (Dawah)
	ความเป็นพี่น้องและเพื่อนบ้าน	สิ่งเสพติด		ประวัติศาสตร์ศิลปะและเทคโนโลยี	แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม
	ความรักในการแข่งขัน	แรงกดดันจากคนรอบข้าง		ความดีจากการช่วยเหลือเพื่อนและเพื่อนบ้าน	การเคารพผู้อื่น
	ความเป็นสายกลาง	การปฏิสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง		นิยามของเยาวชน	แนวคิดเรื่องการสื่อสาร
มุสลิมกับสังคมและสิ่งแวดล้อม	การบริจาคทาน การกุศล	การยอมรับความหลากหลาย		ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเงินอิสลาม	แนวคิดและประวัติการปกครองและพลเมือง
	การให้และแบ่งปัน	(ใส่ใจผู้อื่น เคารพต่างศาสนิก นิยามของความเป็นพี่น้อง)			
	จิตสาธารณะ	ฮัจญ์และอุมเราะฮ์		การวางแผนและการบริหารจัดการการเงิน (Zakah Waqaf Wasatiyah Mirath Societal)	แนวคิดเรื่องสิทธิ
มุสลิมกับสังคมและสิ่งแวดล้อม	การอนุรักษ์ (อากาศ น้ำ และพื้นดิน)	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ - พลังงาน (ไฟฟ้า น้ำ น้ำมัน/ก๊าซธรรมชาติ) - ชยะ (โลหะ กระจก พลาสติก)		การพัฒนาที่ยั่งยืน (ทรัพยากรดิน/การใช้ทรัพยากร)	การพัฒนาที่ยั่งยืน (คนและความยากจน)

2.1.2.2 วิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและทักษะการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาเหมือนในอดีต (Bellanca & Brandt, 2010; Trilling & Fadel, 2009) จากการศึกษาพบว่า รูปแบบและเทคนิคการสอนที่โรงเรียนมีหลากหลายและนิยมใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Based Learning) และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) หรือการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การจัดการเรียนรู้ข้างต้นล้วนสามารถพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน อย่างไรก็ตามหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนนั้นเกี่ยวข้องกับการออกแบบหลักสูตรและการเรียนรู้ ซึ่งพบว่าโรงเรียนได้ออกแบบหลักสูตรบนฐานของผลลัพธ์ของผู้เรียน (Outcome Based Education) ซึ่งโรงเรียนที่มีความโดดเด่นในการออกแบบการเรียนรู้คือประเทศสิงคโปร์ โรงเรียนได้ใช้แนวคิด Understanding by Design (UbD) หมายถึง แผนในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครู โดยเป็นวิธีการในการช่วยเหลือให้ครูผู้สอนได้คิดและเตรียมการเรียนการสอนระยะยาว โดยมุ่งเป้าไปที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ มีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบ Backward Design โดยเริ่มต้นจากปลายทางของการจัดการเรียนการสอนมาสู่ต้นทางเพื่อวางแผนการเรียนรู้ ซึ่งการออกแบบจะให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมากกว่าการเริ่มต้นด้วยเนื้อหาที่จะสอน โดยขั้นตอนหลักแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานที่ผู้เรียนจะได้รับ 2) การจัดทำหลักฐาน ตัวบ่งชี้ผลลัพธ์ของผู้เรียน หรือการวัดและประเมินผลผู้เรียน และ 3) ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และการเรียนการสอน ดังตัวอย่างการออกแบบรายวิชาอิสลามศึกษาของโรงเรียน MAI ประเทศสิงคโปร์ในตารางที่ 4.6 ที่ได้จัดสาระการเรียนรู้และกิจกรรมของผู้เรียนบนผลลัพธ์ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับอัลลอฮ์และศาสนทูตของพระองค์ มุสลิมกับการจัดการตนเองและครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมกับเพื่อนและเพื่อนบ้าน และความสัมพันธ์มุสลิมกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ที่เป็นจุดเด่นและประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนจากการประเมินคุณภาพของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเครือข่ายโรงเรียนมีดังนี้

1. การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการเรียนการสอนทุกรายวิชา

กระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน UMMUL QURA ได้กำหนดให้ครูผู้สอนต้องใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ทุกรายวิชา รวมถึงในรายวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งโรงเรียนได้ใช้แนวคิด Inquiry Based Learning (IBL) ซึ่งการนำแนวคิดดังกล่าวทำให้ครูต้องเปลี่ยนรูปแบบการสอนจากแบบเก่าเป็นแบบใหม่ โดยกระบวนการ IBL ประกอบด้วย 1) การสำรวจ (Observing) 2) การตั้งคำถาม (Questioning) 3) สืบค้นและรวบรวมข้อมูล (Exploring information) 4) การอธิบายเหตุและผล (Reasoning) 5) การแลกเปลี่ยน สื่อสาร และนำเสนอ (Communicating) และ 6) การประยุกต์ใช้ (Application) โดยครูจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดการการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดจะดำเนินการด้วยนักเรียน โดยการทำงานเป็นทีมร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน การใช้กระบวนการ IBL ในการจัดการเรียนรู้ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางการสอนของครูอย่างชัดเจนโดยเฉพาะครูอิสลามศึกษา ซึ่งจากอดีตที่เน้นการบรรยายและครูเป็นศูนย์กลางไปสู่การเรียนรู้ที่ครูบรรยายน้อยลงและนักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับตัวอย่างการสอนโดยใช้ IBL ดังแสดงในตารางที่ 4.7 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 ตัวอย่างการสอนวิชาภาษาอินโดนีเซียโดยใช้กระบวนการ IBL โรงเรียน UMMUL QURA

กระบวนการ	กิจกรรมการเรียนรู้
การสำรวจ	- นักเรียนชมภาพยนตร์เรื่อง “Lorong Waktu” ที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ในวันนี้ - ครูให้แนวทางและให้เวลานักเรียนในการวิเคราะห์เนื้อหาของภาพยนตร์
การตั้งคำถาม	- นักเรียนได้รับมอบหมายให้ตั้งคำถามเกี่ยวกับภาพยนตร์กับเพื่อนร่วมห้องในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทุกคนร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นจากภาพยนตร์ - นักเรียนร่วมกันรวบรวมประเด็นคำถามและจัดกลุ่มเหตุและผลของประเด็นที่สนใจจากภาพยนตร์
สืบค้นและรวบรวมข้อมูล	- นักเรียนสืบค้นข้อมูลและเรียนรู้สาระเพิ่มเติมจากบทเรียน หนังสือ แหล่งเรียนรู้ที่ครูได้จัดเตรียมไว้ - ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนสอบถามประเด็นที่นักเรียนไม่เข้าใจหรือสงสัยเพิ่มเติมโดยครูคอยให้คำแนะนำและชี้แนะ - ผู้เรียนวิเคราะห์และสรุปประเด็นและเขียนสรุปลงในสมุดหรือบันทึกการเรียนรู้
การอธิบายเหตุและผล	- แบ่งกลุ่มนักเรียนและส่งตัวแทนกลุ่มให้ออกมาหน้าชั้นเรียนเพื่อรับกองบัตรคำตอบที่จะต้องทำกิจกรรม โดยแต่ละกลุ่มจะได้บัตรแต่ละใบที่มีหมายเลข 1-5 - ครูตั้งคำถามและให้นักเรียนร่วมคิดและตอบคำถามลงในบัตรคำตอบแต่ละใบที่ครูได้จัดเตรียมไว้ คำถามประกอบด้วย • อธิบายความหมายของของตำราหนังสือแฟนตาซี • เขียนตัวละครและตัวละครที่มีอยู่ในภาพยนตร์เรื่อง “Lorong Waktu” ตามกลุ่ม • วิเคราะห์และอธิบายประเภทและและพื้นหลังที่มีอยู่ในภาพยนตร์ • วิเคราะห์และพิจารณาข้อความที่มีอยู่ในภาพยนตร์ • เขียนสรุปผลการวิเคราะห์ตามกลุ่ม
การแลกเปลี่ยน สื่อสาร และนำเสนอ	- ครูและนักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนผลจากการเรียนรู้ร่วมกัน - นักเรียนแข่งขันกันตอบคำถามและให้กลุ่มที่ตอบได้ก่อนส่งเสียง “Horey”
การประยุกต์ใช้	- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนการประยุกต์ใช้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในโลกนี้ (Dunyawati) และการใช้ชีวิตในโลกหน้า (Ukrawi)

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ Learning by Design (UBD)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นถึงกระบวนการในการออกแบบการเรียนรู้ของโรงเรียน MAI ในประเทศสิงคโปร์ที่ใช้แนวคิด Understanding by Design (UBD) ในทุกสาระการเรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวโรงเรียนได้ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยเป้าหมายของการเรียนรู้ที่ต้องเกิดขึ้นกับผู้เรียน 4 ด้าน (C-A-M-T) คือ 1) การเชื่อมโยง (Connect) 2) การเรียนรู้ (Acquire) 3) การเข้าใจความหมาย (Make Meaning) และ 4) การถ่ายโอน (Transfer) โดยแต่ละเป้าหมายมีกระบวนการเฉพาะและมีความเชื่อมโยงกันระหว่างเป้าหมายของการเรียนรู้ รายละเอียดการสอนแบบ C-A-M-T (McTighe & Wiggins, 2012) อธิบายดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด A-M-T

เป้าหมายการเรียนรู้	CONNECT	↔	ACQUIRE	↔	MAKE MEANING	↔	TRANSFER
เป้าหมายการเรียนรู้แต่ละด้าน นั้นมีความสัมพันธ์กันแต่มี จุดเน้นและกระบวนการในการ วัดและประเมินที่เป็นจุดเน้น และมีคุณค่าเฉพาะแต่ละด้าน	เป้าหมายเพื่อให้นักเรียนสามารถ เชื่อมโยงชีวิตและการปฏิบัติก่อน ก่อนเข้าสู่บทเรียน		เป้าหมายนี้เน้นการช่วยผู้เรียนได้รับรู้ ข้อเท็จจริงของข้อมูลและพื้นฐานด้าน ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน		เป้าหมายนี้ช่วยเหลือนักเรียนในการสร้างความหมาย (ความเข้าใจ) ของแนวคิดที่สำคัญและกระบวนการ		เป้าหมายนี้เน้นการสนับสนุนความสามารถของผู้เรียนใน การโอนการเรียนรู้ของพวกเขาอย่างอิสระและมี ประสิทธิภาพในสถานการณ์ใหม่
บทบาทของครูผู้สอน	การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning)		การเรียนการสอนโดยตรง (Direct Instruction)		การอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitative Teaching)		การโค้ชชิ่ง (Coaching)
	ครูมีบทบาทหลักในการนำเสนอ ปัญหาให้ผู้เรียนได้คิดและ เชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิต จริงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถ เชื่อมโยงสถานการณ์กับสาระ การเรียนรู้ได้		ครูมีบทบาทหลักในการชี้แจงผู้เรียนใน ประเด็นความรู้และทักษะที่กำหนด โดย คำนึงถึงความต้องการและความแตกต่าง ของผู้เรียนเป็นสำคัญ		ครูมีบทบาทอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน กระบวนการหาความรู้และให้คำแนะนำในการตั้ง คำถามที่นำไปสู่การแก้ปัญหา หรือเนื้อหา หรือ โครงการ หรือกรณี หรือการจำลอง โดยคำนึงถึงความ ต้องการและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ		ครูมีหน้าที่ในการกำหนดบทบาทของผู้เรียนที่ชัดเจน และมีเป้าหมายในการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง การเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทหรือการปฏิบัติอิสระ ใน สถานการณ์ที่ซับซ้อนมากขึ้น การสร้างต้นแบบ แนวทาง และการให้ผลสะท้อนกลับจากผู้เรียน ครูสามารถที่จะ สอนแบบโดยตรงเมื่อผู้เรียนมีความต้องการเท่านั้น
กลยุทธ์ในการสอน	กลยุทธ์ประกอบด้วย		กลยุทธ์ประกอบด้วย		กลยุทธ์ประกอบด้วย		กลยุทธ์ประกอบด้วย
	- การใช้ปัญหาเป็นฐาน/การ สนทนาแบบโสคราตีส - การตั้งคำถามสู่การตัดสินใจ (Convergent) - การตั้งคำถามเชิงสร้างสรรค์ (Divergent) - การเรียนแบบสืบเสาะหา ความรู้ - อื่นๆ ฯลฯ		- การประเมินเพื่อวินิจฉัย - การบรรยาย - การสอนแบบจัดมโนทัศน์ล่วงหน้า - การใช้ผังกราฟฟิก - การสาธิต/การสร้างโมเดล - การตั้งคำถามสู่การตัดสินใจ (Convergent) - คู่มือกระบวนการ/คู่มือปฏิบัติการ - การให้ผลสะท้อนกลับ - กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง		- การประเมินเพื่อวินิจฉัย/การใช้ผังกราฟฟิก - การตั้งคำถามเชิงสร้างสรรค์ (Divergent) - การอุปมาหรือเปรียบเทียบ/สร้างมโนทัศน์ - การเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ - การใช้ปัญหาเป็นฐาน/การสนทนาแบบโสคราตีส - การสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท - การประเมินความก้าวหน้า/สมุดบันทึกความเข้าใจ - เสนอแนะ/แก้ไข - การคิดทบทวนและการสะท้อนกลับ - กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง		- การประเมินพัฒนาการและต่อเนื่อง - การให้ข้อเสนอแนะที่เจาะจงเฉพาะบริบทและ สถานการณ์ที่ประยุกต์ใช้อย่างแท้จริง - การสนทนา/ประชุม - การประเมินและให้ผลสะท้อนกลับด้วยตนเอง

การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ C-A-M-T สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชา และส่งผลต่อผลการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้แนวทางดังกล่าวของ โรงเรียน MAI ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีมาตรฐานซึ่งเห็นได้จากความสามารถของนักเรียน และการศึกษาต่อในระดับสูงทั้งมหาวิทยาลัยในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะในรายวิชาอิสลามศึกษา ครุอิสลามศึกษามีความเข้าใจในกระบวนการออกแบบการเรียนรู้แบบ UBD และสามารถนำแนวทาง C-A-M-T ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจผ่านกระบวนการดังกล่าวผู้เรียนสามารถเรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นผู้เรียนรู้เชิงรุก และสามารถแสดงบทบาทและความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

3. การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) คือ การจัดการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และเรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด แก้ปัญหา และได้เรียนรู้กระบวนการทำงานกลุ่ม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า Madrasah Islam Hidayah ส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการนี้ในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activities Based Learning) เพื่อลดการบรรยายและให้ผู้เรียนมีบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยครูผู้สอนพยายามสอนให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดแก้ปัญหา โดยมอบหมายงานให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มและช่วยกันหาวิธีการแก้ไขปัญหา เช่น มอบหมายให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับโรคไข้หวัด โดยให้ผู้เรียนช่วยกันหาข้อมูลและตั้งประเด็นคำถาม และทำการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้รู้โดยตรงและนำข้อมูลที่รับมาแบ่งปันโดยการนำเสนอเป็นงานกลุ่ม และร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาพร้อมแนวทางการป้องกันโรค กระบวนการที่สำคัญคือครูต้องทำให้ผู้เรียนรู้จักกับปัญหาว่าคืออะไร มีวิธีการในการแก้ไขปัญหายังไงบ้าง และหลังจากนั้นจึงมอบหมายงานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง ซึ่งหากผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้ ผู้เรียนก็จะเกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงและนำไปสู่ความสามารถในการตัดสินใจ

4. การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) คือ การจัดการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟังและการสังเกต โดยผู้เรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ จากการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนจะมอบหมายงานให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม และคิดโครงงานตามความสนใจของผู้เรียน โดยอาจกำหนดหัวข้อตามเนื้อหาวิชา และให้อิสระผู้เรียนได้คิดตั้งคำถาม ร่วมกันคิดวิเคราะห์วางแผน แก้ปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกคนในกลุ่ม โดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน การทำโครงงานนักเรียนโดยโรงเรียนให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงกับสังคมภายนอกและเน้นการลงพื้นที่เพื่อให้ได้ประสบการณ์จากสถานการณ์จริง ตัวอย่างการสอนในรายวิชาอิสลามศึกษาในประเทศสิงคโปร์ในหัวข้อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ครูตั้งใจหยิบนักเรียนจัดทำโครงงานที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับหลักคำสอนของอิสลาม นักเรียนได้ทำโครงงาน เช่น โครงการเรื่องการจัดการขยะ การประหยัดน้ำ เป็นต้น โดยนักเรียนเป็นผู้เริ่มต้น ตั้งแต่เริ่มกระบวนการไปจนถึงการสรุปและสะท้อนกลับ การประเมินของครูผู้สอนก็จะเน้นที่กระบวนการในการทำผลงานของนักเรียน

จากแนวทางที่กล่าวมาข้างต้นในภาพรวมโรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคหรือต้นแบบ การสอนที่สอดคล้องกันทั้งโรงเรียนและใช้กระบวนการอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและให้ครูมีความเข้าใจและเชี่ยวชาญเทคนิคนั้นอย่างสูง การสอนโดยทั่วไปเน้นการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์ และเน้นการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้และทำงานที่ได้รับมอบหมายเป็นกลุ่ม ซึ่งการทำงานกลุ่มจะต้องอาศัยความร่วมมือ การทำงานประสานกันภายในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ ประเด็นที่สำคัญคือบูรณาการกับทักษะชีวิต คือ การที่ครูผู้สอนสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตจริงผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนเห็นว่าการสอนเพียงแนวคิดทฤษฎีและองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนนั้นไม่เพียงพอ แต่ยังต้องเสริมองค์ความรู้ที่เป็นรูปธรรมที่สามารถให้ผู้เรียนไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยสอนให้ผู้เรียนได้ทราบว่าจะต้องพบกับอะไร และต้องรับมืออย่างไร เช่น การฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน การสอดแทรกเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงในเนื้อหาวิชา เป็นต้น ซึ่งการบูรณาการเนื้อหาวิชาเข้ากับทักษะชีวิตนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ได้รวดเร็ว เพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวและเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน และทำให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดความรู้ทักษะที่ได้รับจากการฝึกฝนในโรงเรียนไปใช้ในชีวิตได้

2.1.3 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ปฏิเสธไม่ได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารรวมถึงเทคโนโลยีดิจิทัลมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (Van Laar, Van Deursen, Van Dijk, & De Haan, 2017) ประเด็นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เครื่องมือซึ่งเป็นไอซีทีจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้เมื่อกล่าวถึงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามกับการใช้เทคโนโลยียังมีข้อจำกัดหลายด้าน (Huda & Hussin, 2010) ในขณะที่การบูรณาการไอซีทีในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษานั้นมีความจำเป็นและสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบัน (Engkizar, Muliati, Rahman, & Alfurqan, 2018; Van Laar et al., 2017) ในหัวข้อนี้เป็นการนำเสนอข้อค้นพบจากการศึกษาในโรงเรียนทั้งสามแห่งในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าความคิดของครูและผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ไอซีทีส่วนใหญ่เห็นในทิศทางเดียวกันถึงความสำคัญของการใช้ไอซีทีในการจัดการเรียนการสอน ดังคำกล่าวที่ว่า

“โรงเรียนให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและพยายามพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการใช้ไอซีทีในการสอนมากขึ้น รวมถึงการพัฒนา Smart Classroom เพื่อตอบสนองการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21” (Madrasah Islam Hidayah School Principle, 2019a)

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัยได้ถามถึงการอนุญาตให้ผู้เรียนนำสมาร์ทโฟนมาใช้ในโรงเรียนกลับพบว่าผู้บริหารและครูยังมีข้อกังวลหลายด้านและยังไม่อนุญาตให้นักเรียนใช้ได้ทั้งหมด ยกเว้นในบางรายวิชาและชั้นเรียนที่มีการอนุญาตให้นักเรียนใช้สมาร์ทโฟนในการค้นคว้าหาความรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากการศึกษาในภาพรวมของการใช้ไอซีทีพบว่าครูผู้สอนและสถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการ

เรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพิ่มมากขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด จากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนมีการนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การนำเอารูปภาพหรือวิดีโอจากอินเทอร์เน็ตที่เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับรายวิชาที่ผู้เรียนมาให้ผู้เรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจและเกิดการคิดวิเคราะห์ ตั้งประเด็นปัญหาร่วมกันในชั้นเรียน

การใช้สื่อวิดีโอให้ผู้เรียนได้ศึกษาพบว่าผู้เรียนให้ความสนใจในการเรียนค่อนข้างดี และมักจะมีคำถามมาร่วมแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน จะเห็นได้ว่าการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ต วิดีโอสามารถช่วยส่งเสริมความอยากรู้และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ และครูผู้สอนบางท่านมีการใช้กิจกรรมในรูปแบบของเกมออนไลน์มาใช้เพื่อทดสอบความพร้อมและความเข้าใจของผู้เรียน เช่น การใช้โปรแกรม Kahoot Padlet เป็นต้น มาใช้ในชั้นเรียน ซึ่งพบว่าผู้เรียนให้ความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น เนื่องจากการใช้เกมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องให้ผู้เรียนได้คิดได้วางแผนและได้ทดสอบตนเองนั้น จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อีกวิธีหนึ่ง และอีกหนึ่งวิธีการที่ครูผู้สอนมักนำมาเป็นตัวช่วยในการติดตามงานการเรียนหรือการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ระหว่างผู้เรียน คือ การใช้โปรแกรม WhatsApp เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีความสำคัญและสามารถช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี

นอกจากนี้ครูได้มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ หรือ Social Media ในการจัดการเรียนรู้อย่างยิ่งขึ้น เช่น การใช้สื่อจาก YOUTUBE ในการเรียนการสอน โดยการใช้วิดีโอจากยูทูปเป็นสื่อในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นแหล่งรวมวิดีโอความรู้ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ครูจึงทำการออกแบบการเรียนการสอนโดยมีการนำตัวอย่าง คำอธิบาย และบทเรียนจากยูทูปมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญนักเรียนสามารถกลับไปดูซ้ำที่บ้านได้หากดูไม่ทันหรือไม่เข้าใจในเวลาเรียน การใช้เฟสบุ๊กสำหรับรายวิชาเรียน โดยการใช้เฟสบุ๊กซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่นักเรียนมีทุกคนมาใช้ประโยชน์ในการเป็นช่องทางในการประสานงาน การส่งงานและติดต่อสื่อสารกันผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ การแชร์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาเรียน และสามารถสื่อสารได้ตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งครูสามารถสื่อสารกับนักเรียนได้ตลอดเวลาไม่เฉพาะในเวลาเรียนเท่านั้น การสอนผู้เรียนผ่านออนไลน์ โดยการใช้เฟสบุ๊กไลฟ์นอกเวลาเรียนเพื่อสื่อสารกับนักเรียนหรือเมื่อครูต้องการให้ความรู้สั้น ๆ แก่นักเรียนซึ่งนักเรียนสามารถติดตามและรับรู้ได้ทันทีหรือย้อนหลัง และบางโอกาสนักเรียนก็สามารถสื่อสารกับครู เช่น การลงพื้นที่ การนำเสนอผลงาน เป็นต้น ผ่านการไลฟ์ในลงในกลุ่มที่ตั้งขึ้นสำหรับรายวิชา

4.2.2 การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน

กลยุทธ์ที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพประการหนึ่งคือการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนก่อนการจัดการเรียนรู้ การศึกษานี้พิจารณาประเด็นที่สำคัญ 3 ด้าน (Greenberg & Davila, 2002) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นทั้งสามกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน โดยการเตรียมความพร้อม ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์ผู้เรียน และ 3) การวิเคราะห์และประเมินศักยภาพการสอนของครูผู้สอน โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้

การศึกษาในหัวข้อการกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้เป็นการวิเคราะห์การปฏิบัติและความเข้าใจของครูต่อความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน การกำหนดเป้าหมายถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะทำให้ครูมีทิศทางในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างชัดเจน จากการศึกษาพบว่าการกำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนนั้นเป็นไปตามที่โรงเรียนและหลักสูตรกำหนด โดยภาพรวมความเข้าใจของครูและผู้บริหารโรงเรียนต่อแนวทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจนคือ “การสร้างผู้เรียนที่จะเป็นนักวิทยาศาสตร์มุสลิมผู้ศรัทธา” ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์การพัฒนาผู้เรียนใหม่ที่แตกต่างกันจากเดิมที่เน้นการสร้างผู้เรียนที่เป็นผู้ศรัทธา มีความรู้ศาสนา และเป็นคนดีที่มีคุณภาพ ซึ่งมีมโนทัศน์ข้างต้นเป็นความคิดที่กว้างเกินไปในมุมมองของครูที่จะสร้างผู้เรียนที่มีศักยภาพในการใช้ชีวิตในสังคม อย่างไรก็ตามจุดมุ่งหมายการเป็นมุสลิมที่มีความยำเกรงต่อพระเจ้ายังคงเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาแต่มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนที่สามารถจับต้องได้ในเชิงศักยภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น นั่นคือ การสร้างมุสลิมที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ผู้ศรัทธาที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมโลก

การกำหนดหลักการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนสามารถสังเคราะห์หลักการสำคัญจากคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งเป็นคำดำรัสของอัลลอฮ์และถือเป็นพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน ประกอบ 3 คำรัสความว่า 1) “ข้ามิได้สร้างญิน และมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า” (51:56) 2) “จงรำลึกถึงขณะที่พระเจ้าของเจ้าได้ตรัสแก่มะลาอิกะฮ์ว่า แท้จริงข้าจะให้มีผู้แทนคนหนึ่งในพิภพ” (2:30) 3) “เราได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใดนอกจากเพื่อเป็นความเมตตาแก่ประชาชาติทั้งหลาย (21:107)” อัลกุรอานทั้งสามบทข้างต้นถือเป็นแหล่งอ้างอิงหลักที่โรงเรียนทุกแห่งได้กล่าวถึงในหลักการเดียวกัน ซึ่งเมื่อนำมาทำแบบแผน (Mapping) กับเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียนสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบการกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

หลักการ	เป้าหมายหลักจากตัวบท	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	สิงคโปร์
ข้ามิได้สร้างญิน และมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า (อัลซารียาต: 56)	สร้างมุสลิมที่มีความยำเกรงและศรัทธามั่นต่ออัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว	สร้างมุสลิมที่ผูกพันกับอัลลอฮ์	ผู้ที่มีหลักศรัทธาที่บริสุทธิ์	บุคคลที่มีความยำเกรง
		ผู้ยำเกรง	ปฏิบัติศาสนากิจอย่างที่ถูกต้อง (Sunnah)	การเชื่อมั่น ศรัทธา และยอม
		ปฏิบัติตามแบบอย่างศาสนทูต (Sunnah)	คุณธรรมและจริยธรรม	จำนนต่อพระเจ้า
“จงรำลึกถึงขณะที่พระเจ้าของเจ้าได้ตรัสแก่มะลาอิกะฮ์ว่า แท้จริงข้าจะให้มีผู้แทนคนหนึ่งในพิภพ” (อัล-บะเกาะ: 30)	สร้างมุสลิมที่สามารถเป็นตัวแทนของอัลลอฮ์บนหน้าแผ่นดิน ทำหน้าที่ในการนำหลักการต่าง ๆ สู่อการสร้างสรรค์สังคม	สร้างผู้รอบรู้ทั้งด้านปัญญา จิตวิญญาณ อารมณ์ และร่างกาย	ผู้มีวินัยและสามารถช่วยเหลือตัวเองได้	เป็นนักคิด นักเรียนรู้
		มีความพร้อมและศักยภาพในการดำเนินชีวิต นำสังคม และสร้างสรรค์สังคม	มีความรู้เฉกฉพาะด้าน มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี	ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และมีสังคม
		ประเทศชาติ และสังคมโลก	การมีสุขภาพดีแข็งแรง และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	เป็นมุสลิมที่เป็นแบบอย่างที่ดี โดยให้ความสำคัญในการปฏิบัติมุ่งเน้นสู่ความสำเร็จ

หลักการ	เป้าหมายหลัก จากตัวบท	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	สิงคโปร์
“เราได้ส่งเจ้ามาเพื่อ อื่นใดนอกจากเพื่อเป็น ความเมตตาแก่ ประชาชาติทั้งหลาย (อัลอัมบียาฮ์ :107)”	สร้างมุสลิมที่มี ความเมตตา ช่วยเหลือ เกื้อหนุน ทุกสรรพสิ่งบนโลก ใบนี้	การเป็นผู้ที่มีมารยาท ที่ดีที่สุด	การเป็นผู้ที่มีมารยาท ที่ดีที่สุด	เป็นผู้นำที่มีเมตตาธรรม
		เป็นคนดีที่มีความ เมตตาต่อตนเองและ ผู้อื่น	การอุทิศตนเพื่อสังคม	ผู้มีแรงบันดาลใจในการ ทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุด ของมนุษยชาติ
			มีทักษะทางสังคม	ตระหนักถึงความ หลากหลาย และความต่าง ในความคิดเห็น

จากตารางที่ 4.9 การกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาในโรงเรียนบูรณาการให้ความสำคัญต่อหลักปรัชญาการจัดการศึกษาอิสลามที่มองการพัฒนาคนที่ครอบคลุมทุกด้าน (Holistic Education) (Hassan et al., 2010) โดยการจัดการเรียนรู้ต้องมีความสมดุลทั้งในด้านจิตวิญญาณกับความศรัทธา สติปัญญา อารมณ์ และสภาวะ ร่างกายและการทำหน้าที่ในสังคม ด้วยเหตุนี้ในความเป็นจริงในการทำหน้าที่เพื่อสังคมจำเป็นที่บุคคลต้องมีความรู้และศักยภาพในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคมอย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยเห็นว่าการให้ความสำคัญต่อหลักการอิสลามข้างต้นและถอดบทเรียนมาสู่เป้าหมายการจัดการศึกษาถือเป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกับปรัชญาการจัดการศึกษาอิสลามที่แท้จริง อย่างไรก็ตามในประเทศไทยมีการกำหนดหลักการจัดการศึกษาที่คล้ายกันแต่อาจดำเนินการโดยเน้นไปที่บางหลักการและหย่อนยานในบางหลักการและขาดการปฏิบัติที่สมดุลหรือคำนึงถึงสิ่งที่ต้องพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งความเข้าใจของผู้บริหารและครูในโรงเรียนบูรณาการในต่างประเทศมองเห็นถึงเป้าหมายที่ชัดเจนและให้คุณค่าต่อการพัฒนาผู้เรียนได้ตรงเป้าหมายของการจัดการศึกษาอิสลาม และเมื่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการเรียนการสอนที่มีนวัตกรรมการศึกษาเปลี่ยนไปจากการศึกษาที่ผ่านมามีเป็นเรื่องง่ายสำหรับครูและโรงเรียนที่จะปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการศึกษายุคใหม่ เพราะการดำเนินการตามหลักการศาสนาในส่วนการทำหน้าที่บนหน้าแผ่นดินกับการเมตตาต่อสังคมนั้นย่อมเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงเข้าไปเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนที่เข้าใจปรัชญาการศึกษาที่กล่าวไว้ข้างต้นได้ง่ายและปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว

2.2.2 การวิเคราะห์ผู้เรียน

ผู้เรียนถือเป็นปัจจัยป้อน (Input) ที่สำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้หากมองโดยใช้แนวคิดทฤษฎีระบบ ด้วยเหตุนี้นักเรียนจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ครูต้องรู้จักเพื่อทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ การศึกษาในประเด็นการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนที่มีผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (Hughes, 2011) ซึ่งการที่ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคลจะยิ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีมากยิ่งขึ้นที่จะส่งผลต่อการเรียนการสอนที่ดีตามไปด้วย การวิเคราะห์ผู้เรียนของโรงเรียนผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากการกำหนดนโยบายหรือวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนในความเข้าใจของโรงเรียนในประเด็นที่กล่าวถึงนี้ ดังตัวอย่างประเทศสิงคโปร์ โรงเรียน MAI ที่มีปรัชญาการจัดการศึกษาที่น่าสนใจคือ (Madrasah Al-Arabiah, 2018)

“เราเชื่อว่านักเรียนทุกคนนั้นมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง และทุกคนสามารถไปสู่ความสำเร็จได้ โรงเรียนจึงควรจัดให้มีหลักสูตรและโปรแกรมสำหรับนักเรียนซึ่งต่างมีความสามารถที่หลากหลายเพื่อท้าทายและขยายศักยภาพของพวกเขา (We believe that every child is unique and every student can achieve success. School should thus provide curricula and programmes for students with a range of abilities to challenge and stretch their potential)”

เฉกเช่นเดียวกันกับปรัชญาการศึกษาของโรงเรียน Islam Hidayah และ Ummul Qura ที่มีระบุถึงการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนแต่ละบุคคลและให้ความสำคัญต่อความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการสะท้อนถึงมุมมองของโรงเรียนต่อผู้เรียน จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนไม่ได้แบ่งแยกนักเรียนในด้านพื้นหลังหรือพื้นฐานศักยภาพของนักเรียนแต่พร้อมรับนักเรียนทุกคนเข้ามาศึกษาและมองว่านักเรียนทุกคนมีศักยภาพและสามารถพัฒนาทุกคนสู่ความสำเร็จได้ ประเด็นที่น่าสนใจคือโรงเรียนทุกโรงเรียนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมากกว่าตัวนักเรียน โดยผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานมาเรียนในโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม กระบวนการหรือกิจกรรมในการวิเคราะห์ผู้เรียนของครูเพื่อให้รู้จักนักเรียนเป็นรายคนมีดังนี้

การพูดคุยเป็นรายบุคคล คือ การที่ครูผู้สอนทำความรู้จักผู้เรียนด้วยการพูดคุยเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม โดยจะมีการพูดคุยกันดำเนินการอย่างต่อเนื่องสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง หรือขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้เรียน ทำหน้าที่เสมือนผู้ปกครองคนใกล้ชิด ผู้เรียนสามารถบอกเล่าหรือพูดคุยได้อย่างอิสระ ซึ่งการให้คำปรึกษาจะทำให้ครูผู้สอนได้ทราบถึงภูมิหลังของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนแต่ละคนได้มากขึ้น กิจกรรมการพูดคุยนั้นสอบถามและร่วมกันวางแผนความต้องการหรือความถนัดของผู้เรียน เช่น ความใฝ่ฝัน ความชอบ หรือสิ่งที่นักเรียนอยากเป็นในอนาคต เป็นต้น โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เขียน วาดภาพ หรือเล่าเกี่ยวกับความใฝ่ฝันของตนเอง เช่น กิจกรรมเล่าเรื่องและวาดความฝัน กิจกรรมภาพฝันในอนาคต เป็นต้น เพื่อทำความรู้จักผู้เรียนผ่านสิ่งที่ผู้เรียนชอบหรือใฝ่ฝัน และนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล

การสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล คือ ครูผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคนในระหว่างที่มีการเรียนการสอนหรือการทำกิจกรรม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนจะมีวิธีการในการรู้จักผู้เรียนมากยิ่งขึ้นด้วยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ครูผู้สอนเล่าว่าสังเกตจากตำแหน่งที่นั่งของผู้เรียน ระหว่างการเรียนการสอนผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างไร และการมอบหมายในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น การทำงานกลุ่ม จะทำให้ครูผู้สอนได้สังเกตเห็นว่าผู้เรียนคนใดมีภาวะของความเป็นผู้นำ ผู้เรียนคนใดชอบที่จะเป็นผู้ตาม หรือผู้เรียนคนใดเป็นคนที่ไม่กล้าแสดงออก เป็นต้น ซึ่งการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างที่มีการจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้ครูผู้สอนรู้จักและเข้าใจผู้เรียนแต่ละคนมากขึ้น

แลกเปลี่ยนข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนระหว่างครูผู้สอน คือ การที่ครูผู้สอนใช้วิธีการสอบถามจากครูประจำชั้นหรือครูประจำรายวิชาต่าง ๆ เพื่อสอบถามถึงภูมิหลังของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนมักจะมีการสอบถามและพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างครูผู้สอนถึงผลการเรียนและพฤติกรรมของผู้เรียน

แต่ละคนว่าเป็นอย่างไร ส่วนใหญ่จะพูดคุยกันในกลุ่มสาขาวิชาของตนเอง เช่น ครูสอนภาษา จะพูดคุยแลกเปลี่ยนในกลุ่มครูที่สอนภาษาด้วยกัน หรือครูสอนคณิตศาสตร์จะพูดคุยปรึกษาร่วมกันในกลุ่มครูคณิตศาสตร์ เป็นต้น และในช่วงของการเลื่อนชั้นจะมีการประชุมเพื่อพูดคุยเรื่องคะแนนผลการเรียน และมีการวิเคราะห์ผลการเรียนและพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งครูผู้สอนจะได้ทราบภูมิหลังของผู้เรียนได้จากการสอบถามจากครู วิธีการนี้จะทำให้ครูผู้สอนเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น

ประเมินจากแบบทดสอบวัดความพร้อม คือ ครูผู้สอนใช้วิธีการวิเคราะห์ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อจะได้วิเคราะห์ว่าผู้เรียนมีความพร้อมและความรู้ความเข้าใจในรายวิชานั้น ๆ มากน้อยเพียงใด ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนมักจะใช้วิธีการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน และจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนจะทำให้ครูผู้สอนสามารถแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มได้ เช่น กลุ่มผู้เรียนที่เรียนดี และเรียนไม่ดีหรือยังไม่มี ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา เป็นต้น ซึ่งเมื่อครูผู้สอนเห็นความแตกต่างของผู้เรียนและวิเคราะห์ผู้เรียนแล้ว ครูผู้สอนก็สามารถออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนได้ดีขึ้น

การสอบถามผู้ปกครอง คือ ครูผู้สอนใช้วิธีการสอบถามจากผู้ปกครองของผู้เรียนเกี่ยวกับผลการเรียน ความถนัด ความสนใจ และลักษณะนิสัยของผู้เรียนแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร ซึ่งจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนจะมีชั่วโมงของการพบปะพูดคุยระหว่างครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครอง ครูผู้สอนมักจะเข้าไปพูดคุยสอบถามผู้ปกครองของผู้เรียน ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนอยู่เสมอ ทั้งสนับสนุนในการเรียน การช่วยเหลือกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งจากการสอบถามพูดคุยกับผู้ปกครองจะทำให้ครูผู้สอนเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น และนำไปสู่การออกแบบในการจัดการเรียนการสอนต่อไปได้

2.2.3 การประเมินศักยภาพการสอนของครูผู้สอน

ศักยภาพของครูในการจัดการชั้นเรียนหรือจัดการเรียนรู้ และคุณภาพของครูผู้สอนถือว่ามี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน (Brophy, 1986; Harris & Sass, 2011) หัวใจสำคัญคือ จะทำอย่างไรให้ครูได้ตระหนักและประเมินศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง และยอมรับในผลการประเมินจากทั้งผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยง รวมถึงการประเมินจากผู้เรียน จากการศึกษาในภาพรวมของทั้งสามโรงเรียนพบว่าแนวทางการประเมินของครูนั้นยังไม่ได้ชัดเจนมากนัก ซึ่งต่างจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีระบบการประเมินตนเองตามข้อกำหนดข้อตกลง (Term of Reference: TOR) การประเมินจากผู้บริหารและนักศึกษาส่งผลให้ทราบถึง ศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน ประเด็นการพัฒนาระบบการประเมินครูผู้สอนจึงเป็นอีกโจทย์วิจัยที่น่าสนใจที่สามารถต่อยอดได้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยค้นพบบางประเด็นจากการศึกษาโรงเรียนทั้งสามแห่งที่น่าสนใจสำหรับการประเมินศักยภาพการสอนซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การประเมินจากครูพี่เลี้ยง การประเมินจากครูพี่เลี้ยงจะดำเนินการเฉพาะครูใหม่ ตัวอย่างการปฏิบัติของโรงเรียน Ummul Qura ที่มีการกำหนดครูพี่เลี้ยงให้กับครูใหม่ทุกคน โดยนิยามครูใหม่หมายถึงครูที่มีอายุการทำงานในโรงเรียนไม่เกิน 2 ปี และให้ครูพี่เลี้ยงร่วมกับครูผู้สอนทำการประเมินศักยภาพการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้เป็นฐาน โดยโรงเรียนประเมินครูจากองค์ประกอบหลักของแผนการสอน 3 ส่วน คือ ส่วนแรกจะเป็น OGi (Objective and General Information) รายละเอียดด้านเป้าหมาย ตัวชี้วัดและ

สมรรถนะที่คาดหวัง ส่วนที่สองจะเป็น TL (Teaching and Learning) ด้านการจัดการเรียนการสอน และส่วนสุดท้ายจะเป็นส่วนของ CE (Conclusion and Evaluation) และเน้นการประเมินทักษะในการบูรณาการของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้เนื่องจากโรงเรียนเน้นการบูรณาการอิสลาม

การวิเคราะห์ตนเอง คือ การที่ครูผู้สอนทำการตรวจสอบวิเคราะห์ตนเองว่ามีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนเพียงใด ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนจะทำการตรวจสอบตนเองด้วยการตรวจสอบว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามแผนที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ ซึ่งในบางครั้งการสอนอาจไม่เป็นไปตามแผนที่ให้เห็นว่าแผนการสอนอาจมีจุดบกพร่อง และอีกวิธีหนึ่งที่มีมักใช้ในการวิเคราะห์ตนเอง คือการทำ SWOT Analysis โดยโรงเรียนจะมีการจัดอบรมทุกภาคเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนก่อนเปิดภาคเรียน ครูทุกคนจะได้วิเคราะห์การสอนของตนเองว่าเป็นอย่างไร ต้องพัฒนาด้านใดบ้าง อาจจะทำการวิเคราะห์เป็นรายกลุ่มวิชาหรือเป็นการวิเคราะห์รายบุคคล ซึ่งการตรวจสอบหรือประเมินศักยภาพการสอนของตนเองอยู่เสมอ นั้นจะทำให้ครูผู้สอนเห็นจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง และนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การประเมินจากเพื่อนร่วมงาน คือ การที่ครูผู้สอนสอบถามความคิดเห็นในการทำงานของตนเองจากเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าแต่ละโรงเรียนมักจะมีการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกันเป็นประจำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยแต่ละคนจะแบ่งปันสิ่งดี ๆ ให้เพื่อนร่วมงาน เช่น การช่วยสอนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีการสอบถามเพื่อนร่วมงานให้ช่วยประเมินการทำงานของตน ซึ่งเพื่อนร่วมงานจะสะท้อนจุดที่ดีและจุดที่ยังต้องมีการพัฒนา ด้วยวิธีการเหล่านี้จะทำให้ครูผู้สอนเข้าใจตนเองและมองเห็นศักยภาพของตนเองว่ามีด้านดีและจุดที่จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงอะไรบ้าง

การสอบถามความคิดเห็นจากผู้เรียน คือ การที่ครูผู้สอนสอบถามความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอนของตนเองจากผู้เรียนว่าเป็นอย่างไร เพื่อเป็นการประเมินศักยภาพในการสอนของตน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนจะใช้วิธีการสอบถามผู้เรียนในชั้นเรียนระหว่างที่ทำการสอน หรือการสอบถามในช่วงท้ายคาบของการสอน ว่าเข้าใจในสิ่งที่ครูผู้สอนได้อธิบายหรือไม่ หากผู้เรียนตอบกลับว่าไม่เข้าใจ ครูผู้สอนต้องยอมรับและพยายามหาวิธีการในการแก้ไขวิธีการสอนของตนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจมากขึ้น เช่น การหาเทคนิคการสอนแบบใหม่ การหากิจกรรมมาช่วยระหว่างการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น และหากผู้เรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นให้ครูผู้สอนรับทราบ ครูผู้สอนก็ต้องสังเกตจากสีหน้า แววตาหรือพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น

4.2.3 การวิเคราะห์การจัดการอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้านซึ่งไม่ใช่เฉพาะการสอนเท่านั้น โรงเรียนและครูต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการและทรัพยากรอื่น ๆ ในการสนับสนุนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน จากการศึกษาแนวคิดกลยุทธ์การสอนผู้วิจัยพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสอนซึ่งถือเป็นปัจจัยที่จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งในการศึกษานี้ได้ตั้งประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดในด้านการบริหารจัดการรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ของ

ครูผู้สอน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการเวลา 2) การออกแบบห้องเรียน 3) บุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 4) ทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 5) วัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 การบริหารจัดการเวลา

จากการศึกษาพบว่า ในประเด็นการบริหารจัดการเวลาครูมีการดำเนินการ ได้แก่ การกำหนดระยะเวลาในคาบเรียนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหานอกชั้นเรียน และลดเวลาครูเพิ่มเวลานักเรียน รายละเอียดดังนี้

การจัดตารางสอนแบบสัปดาห์คู่หรือสัปดาห์คี่ เป็นรูปแบบการจัดตารางสอนของครูโรงเรียน MAI ที่จะกำหนดให้ครูสอนรายวิชาต่าง ๆ โดยโรงเรียนจะกำหนดตารางให้ครูสอนวิชามากในสัปดาห์ที่หนึ่ง ส่วนสัปดาห์ที่สองจะมีวิชาสอนน้อยลง เพื่อให้ครูมีเวลาในการเตรียมการสอน การพัฒนาครู รวมถึงการร่วมการอบรมที่จัดโดยโรงเรียนหรือหน่วยงานภายนอก การจัดตารางสอนของโรงเรียน MAI ถือว่ามีความโดดเด่นอย่างยิ่งและเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาครูที่ให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมของครูก่อนการเรียนการสอน และผลสะท้อนจากครูถือว่าครูมีความพอใจอย่างยิ่งและมีเวลาในการสร้างสรรค์งานและนวัตกรรมการเรียนการสอนได้มากกว่าการจัดตารางสอนแบบปกติทั่วไป

การกำหนดระยะเวลาในคาบเรียน คือ เวลาที่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา จากการศึกษาพบว่าทุกโรงเรียนใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนต่อคาบ 30-35 นาที ซึ่งบางวิชาเพียงพอและเหมาะสมกับผู้เรียน อย่างไรก็ตามเวลาสามสิบนาทีไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ในบางวิชาเนื่องจากมีเนื้อหาวิชาและกิจกรรมที่ต้องใช้เวลา เช่น วิชาคณิตศาสตร์ ในการทำแบบฝึกหัด วิชาวิทยาศาสตร์ในการทดลอง เป็นต้น จึงทำให้บางวิชาจะต้องใช้เวลาในการสอนสองคาบติดกัน เพื่อจะทำให้มีเวลาเพียงพอในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

เรียนรู้เนื้อหานอกชั้นเรียน คือ การให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาและความรู้ด้วยตนเองนอกชั้นเรียน เพื่อลดเวลาในห้องเรียน และในห้องเรียนเน้นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะมากกว่าการให้เนื้อหา เนื่องจากปัจจุบันนักเรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่และด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ตหรือสื่อออนไลน์ ดังนั้นครูจึงออกแบบการเรียนการสอนที่ไม่เน้นเนื้อหาในห้องเรียนและมีโจทย์ให้ผู้เรียนสืบค้นด้วยตนเองเพื่อนำความรู้มาแลกเปลี่ยนและถกเถียงกันในชั้นเรียน

ลดเวลาครูเพิ่มเวลานักเรียน คือ การลดเวลาในการบรรยายหรือการพูดของครูในชั้นเรียน และให้การพูดและการสื่อสารในชั้นเรียนนั้นเป็นของผู้เรียน การบริหารจัดการเวลาในชั้นเรียนจึงเน้นการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนเพราะครูต้องมีความตระหนักในหน้าที่ของครูยุคใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นถ้าครูใช้เวลาในการพูดมากก็จะยิ่งลดเวลาการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของผู้เรียน

2.3.2 การออกแบบห้องเรียน

จากการศึกษาพบว่า การจัดการห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามมุมมองและวิธีการที่ครูผู้สอนได้มีการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มี 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) ห้องเรียนแบบเปิดพื้นที่ 2) การนั่งเรียนเป็นรูปตัวยู 3) ห้องเรียนที่สามารถเคลื่อนย้ายที่นั่งเรียนได้ 4) ผู้เรียนนั่งเรียนเป็นกลุ่ม และ 5) เพิ่มพื้นที่การเขียนหรือใช้กระดานขนาดใหญ่ ซึ่งแต่ละลักษณะมีรายละเอียดดังนี้

ห้องเรียนแบบเปิด (Open space) คือ สถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนควรจะมีขนาดใหญ่มีพื้นที่เพียงพอในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ทุกโรงเรียนส่วนใหญ่ครูผู้สอนต้องการห้องเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่าปัจจุบันที่เป็นอยู่ เพราะผู้เรียนจะได้มีพื้นที่ในการเรียน ผู้เรียนสามารถใช้ห้องเรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การเคลื่อนไหวในห้องเรียนก็สามารถทำได้สะดวก และมีความรู้สึกสบายไม่อึดอัดเท่ากับห้องเรียนขนาดเล็ก ซึ่งหากมีห้องเรียนขนาดเล็ก การนั่งเรียนของผู้เรียนก็จะนั่งเรียนใกล้กันหรือนั่งเรียนติดกันเป็นแถว และบางครั้งครูผู้สอนต้องมีการย้ายจากการเรียนในห้องเรียนไปจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนแทน ครูผู้สอนเองจึงเห็นว่าหากมีโอกาสควรปรับปรุงให้มีห้องเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งจะทำให้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนได้ และส่งผลต่อการเรียนความสนใจของผู้เรียน

การนั่งเรียนเป็นรูปตัวยู คือ สถานที่สำหรับนั่งเรียนของผู้เรียนควรจะให้ผู้เรียนสามารถนั่งเรียนเป็นรูปตัวยูได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถเข้าถึงระหว่างกันได้มากขึ้น และจากการศึกษาพบว่า ห้องเรียนควรเป็นห้องเรียนที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ สามารถนั่งเรียนเป็นรูปตัวยูได้ และจากการสังเกตพบว่า ห้องเรียนบางห้องเรียนสามารถปรับการนั่งเรียนเป็นรูปตัวยู แต่บางห้องเรียนมีขนาดเล็กไม่เอื้อต่อการนั่งเป็นรูปตัวยู ซึ่งครูผู้สอนเห็นว่า การนั่งเรียนตามปกติจะนั่งเรียนกันเป็นแถว บ้างก็นั่งเรียนเป็นกลุ่ม แต่หากสามารถนั่งเรียนเป็นรูปตัวยู จะทำให้ครูผู้สอนสามารถเข้าถึงผู้เรียนได้ง่ายกว่า

ห้องเรียนที่สามารถเคลื่อนย้ายที่นั่งเรียนได้ คือ สถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอนควรที่จะสามารถเคลื่อนย้ายที่นั่งเรียนได้ตามความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า โดยปกติครูผู้สอนพยายามที่จะปรับเปลี่ยนและเคลื่อนย้ายที่นั่งในการเรียนของผู้เรียน แต่อาจไม่สามารถทำได้ทุกครั้ง เนื่องจากข้อจำกัดด้านขนาดห้องเรียน และอุปกรณ์การเรียน เช่น เก้าอี้ โต๊ะ ซึ่งหากมีอุปกรณ์สำหรับห้องเรียนที่สามารถพร้อมในการเคลื่อนที่และสามารถพร้อมในการจัดห้องเรียนในรูปแบบใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา จะทำให้การจัดการเรียนการสอนได้ง่ายขึ้น ซึ่งจากการสอบถามส่วนใหญ่ครูผู้สอนจะมีการจัดที่นั่งให้ผู้เรียนโดยพยายามให้ผู้เรียนสามารถเคลื่อนย้ายที่นั่งของตนเองได้ เช่น หากผู้เรียนคนใดนั่งเรียนหน้าห้อง ก็จะต้องปรับเปลี่ยนที่นั่งไปเรียนหลังห้อง ซึ่งจะมีการสลับที่นั่งในการเรียนระหว่างผู้เรียนในชั้นเรียนในแต่ละช่วงเวลา โดยบางวิชาในหนึ่งเดือนจะสลับและเคลื่อนย้ายที่นั่งเรียน หรือบางวิชาจะปรับเปลี่ยนเป็นทอม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนภายในกลุ่มให้มากขึ้น

ผู้เรียนนั่งเรียนเป็นกลุ่ม คือ การที่ผู้เรียนมีการนั่งเรียนในห้องเรียนเป็นกลุ่ม โดยมีการจัดโต๊ะเก้าอี้ที่สามารถนำมาชนกันและจัดเป็นกลุ่มเรียนได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนประเทศมาเลเซียและ

อินโดนีเซียจะเน้นให้ผู้เรียนนั่งเรียนเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจะมีการนั่งทั้งชายและหญิงร่วมกัน และในแต่ละภาค การเรียนหรือแต่ละเดือนจะมีการสลับที่นั่งเรียน โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนต้องย้ายที่นั่งเรียนใหม่ โดยไม่ให้ซ้ำกับเพื่อนกลุ่มเดิมที่เคยนั่งเรียนด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักเพื่อนและได้ช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ระหว่างเพื่อน ร่วมกันมากขึ้น และปัจจุบันพบว่า การเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมกันคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา ดังนั้นการนั่งเรียนจึงต้องออกแบบให้ผู้เรียนได้นั่งเรียนเป็นกลุ่ม แต่บางวิชาก็ยังใช้วิธีการนั่งเรียนเป็นแถว และบางวิชาอย่างเช่นวิชาวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนประเทศสิงคโปร์ จะมีการจัดโต๊ะให้ผู้เรียนนั่งเรียนเป็นกลุ่มเพื่อสะดวกต่อการทำโปรเจกต์และอภิปรายร่วมกัน

เพิ่มพื้นที่การเขียนหรือใช้กระดานขนาดใหญ่ คือ ห้องเรียนที่มีพื้นที่ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นหรือครูได้เขียนอธิบายที่มากพอสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งหลายโรงเรียนพยายามเพิ่มพื้นที่กระดานดำหรือไวท์บอร์ดให้มากขึ้น หรือมีกระดานหรือกระดานติดตามผนังห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถเขียนหรือแสดงความคิดเห็นได้มากยิ่งขึ้น

2.3.3 บุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

บุคลากรสนับสนุนการเรียนรู้คือบุคคลที่ช่วยสนับสนุนครูผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบว่า นอกจากครูผู้สอนแล้วบุคลากรที่สำคัญเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ 1) เจ้าหน้าที่ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีการศึกษา 2) นักจิตวิทยาหรือนักพฤติกรรมศาสตร์ 3) การสนับสนุนจากผู้บริหาร และ 4) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและชุมชน ซึ่งแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

เจ้าหน้าที่ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีการศึกษาที่สามารถสนับสนุนครูผู้สอนด้านเทคโนโลยีการศึกษาและสื่อดิจิทัล รวมถึงการช่วยครูพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนสมัยใหม่โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหรือสารสนเทศ ด้วยกับยุคสมัยที่สื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันและการศึกษาทำให้ครูผู้สอนต้องการผู้สนับสนุนเฉพาะทางที่สามารถให้คำปรึกษาและแนะนำในการใช้สื่อสมัยใหม่

นักจิตวิทยาหรือนักพฤติกรรมศาสตร์ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์หรือจิตวิทยาที่สามารถวิจัยและให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอน รวมถึงการเป็นศูนย์ในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เนื่องจากนักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง และมีลักษณะของปัญหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนมากขึ้น เด็กนักเรียนมีความเครียดมากกว่าสมัยอดีตเพราะต้องรับรู้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ ความรุนแรง รวมถึงค่านิยมที่ไม่เหมาะสม ลำพังเพียงครูบางครั้งมีภาระงานที่ต้องเตรียมการสอนที่หนักอยู่แล้ว จึงต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะที่เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ และช่วยสนับสนุนการแก้ปัญหานักเรียน รวมถึงการวิจัยร่วมกับครูผู้สอนในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญร่วมกับครูผู้สอน

การสนับสนุนจากผู้บริหาร คือ การที่ครูผู้สอนและโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมของโรงเรียนในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนอาจทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถพัฒนา

ผู้เรียนได้เต็มที่ ซึ่งจากการศึกษา ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะช่วยเหลือและคอยสนับสนุนในการพัฒนาผู้เรียนและโรงเรียน เช่น การสนับสนุนในด้านการการเงิน วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน และสนับสนุนในการช่วยเหลือการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองนั้นจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี การได้รับความไว้วางใจระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและชุมชน คือ การที่ครูผู้สอนและโรงเรียนได้รับการสนับสนุนในด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเป็นสิ่งที่ดีที่ทำให้ครูผู้สอนมีแหล่งสนับสนุน และช่วยในการพัฒนาผู้เรียนได้อีกทางหนึ่ง เช่น การได้รับความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยใกล้เคียง เนื่องจากผู้ปกครองของผู้เรียนเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย เมื่อมีโปรแกรมแข่งขัน ทางโรงเรียนก็มักจะได้รับโอกาสให้เข้าร่วมแข่งขัน และการได้รับความช่วยเหลือโดยได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์การเรียน อย่างเช่นได้รับการสนับสนุนทุนยืมที่สามารบบังคับได้ด้วยการใช้โทรศัพท์มือถือซึ่งได้รับความสนใจจากผู้เรียนและครูผู้สอน รวมทั้งยังมีการทำ MOU ร่วมกับองค์กรภายนอก เช่นการร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์ โรงเรียนเคยส่งผู้เรียนไปเรียนรู้การทำงานและการทำวิจัยเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและเป็นการเปิดพื้นที่ทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนในการจัดฝึกอบรมและสัมมนาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการสอนของครูในโรงเรียน ซึ่งการได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่ทำให้ครูผู้สอนและโรงเรียนมีโอกาสได้รับสิ่งดี ๆ ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3.4 ทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ หนังสือ ฐานข้อมูล เครือข่ายออนไลน์ รวมถึงสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการศึกษพบว่า ทรัพยากรการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญมี 3 ประเภท ได้แก่ 1) อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพ 2) แท็บเล็ตหรือสมาร์ทโฟน 3) เครื่องรับและส่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพ คือ ทรัพยากรในด้านเทคโนโลยีที่มาช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ คอมพิวเตอร์พีซีหรือโน้ตบุ๊ก เครื่องโปรเจคเตอร์ หรือทีวีขนาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้ และติดตั้งให้ครบทุกห้องให้พร้อม

แท็บเล็ตหรือสมาร์ทโฟน คือ ถือเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญสำหรับใช้ในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นโรงเรียนควรเปลี่ยนความคิดจากไม่อนุญาตเป็นอนุญาตให้ผู้เรียนนำโทรศัพท์มือถือมาใช้ในโรงเรียนตามความเหมาะสมหรืออาจมีการควบคุมได้บางโอกาสแต่ไม่ควรห้ามโดยเด็ดขาด ซึ่งจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่อนุญาตเฉพาะในบางวิชาและเฉพาะนักเรียนที่เรียนในระดับชั้นมัธยมปลาย และอนุญาตให้ผู้เรียนสามารถใช้โทรศัพท์มือถือในกรณีที่ครูผู้สอนมีกิจกรรมในการเรียนการสอนที่ต้องให้ผู้เรียนใช้ในการศึกษาหาข้อมูลออนไลน์ แต่ครูผู้สอนต้องแจ้งให้โรงเรียนทราบและได้รับอนุญาต ถึงแม้ว่าการใช้โทรศัพท์มือถือยังไม่ได้รับอนุญาต แต่ในมุมมองของครูผู้สอนเห็นว่า ในอนาคตอาจให้ผู้เรียนสามารถนำโทรศัพท์มือถือมาใช้ในโรงเรียนได้

เพื่อส่งเสริมและเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงของการวางแผนการนำไปใช้ว่ามีผลดีผลเสียอย่างไรต่อผู้เรียน และสามารถจัดการในการนำมาใช้อย่างไรให้มีประสิทธิภาพ

เครื่องรับและส่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง คือ โรงเรียนต้องจัดเตรียมและติดตั้งเครื่องรับและส่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและสามารถเข้าถึงสัญญาณได้ทุกพื้นที่ของโรงเรียน จากการศึกษาพบว่าทุกโรงเรียนให้ความสำคัญต่อการติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และครูส่วนใหญ่เห็นว่าผู้เรียนควรจะได้รับอนุญาตในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและการใช้โทรศัพท์มือถือ แต่อาจต้องมีข้อตกลงหรือกฎในการใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งการอนุญาตในการใช้นั้นหลายโรงเรียนกำลังอยู่ในกระบวนการทำวิจัยว่าการใช้อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือสามารถใช้ได้และเกิดผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด อะไรคือผลดีและอะไรคือผลเสียและจะนำมาวางแผนในการมาปรับใช้ในการเรียนการสอนอย่างไร ซึ่งปัจจุบันถึงแม้ว่าบางวิชาครูผู้สอนได้อนุญาตให้ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้า แต่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้คอยควบคุมดูแลการใช้งานอย่างใกล้ชิดและต้องได้รับอนุญาตจากโรงเรียนก่อนการใช้งาน

2.3.5 วัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

วัฒนธรรมการเรียนรู้ คือ สิ่งที่เราอาจไม่ได้เขียนไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจนแต่เป็นการปฏิบัติหรือลักษณะของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจนเป็นวัฒนธรรมปกติของชั้นเรียน จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามมุมมองของครูผู้สอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งมี 4 ด้าน คือ 1) การตั้งคำถาม 2) แบ่งปันความรู้ 3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) การมีระเบียบวินัยขั้นสูง 5) การทำงานเป็นทีม ซึ่งหากนักเรียนขาดวัฒนธรรมข้างต้นก็จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามมาด้วย

การตั้งคำถาม (Eager to Ask) คือ วัฒนธรรมในการตั้งคำถามหรือมีความอยากรู้อยากเห็นและกล้าที่จะถามคำถาม ในขณะที่ครูและผู้ถูกถามก็ยินดีที่จะรับฟังและตอบคำถามของนักเรียน การถามถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ดังนั้นจึงต้องสร้างวัฒนธรรมในการตั้งคำถามแก่นักเรียน และควรฝึกฝนให้นักเรียนมีวิธีการในการตั้งคำถามที่ดี รู้จักความเหมาะสมและบริบทสถานการณ์ในการตั้งคำถาม

แบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) คือ การแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในชั้นเรียน เมื่อผู้เรียนเรียนรู้หรือค้นพบประเด็นใหม่ทั้งในเรื่องการเรียนหรือการใช้ชีวิตประจำวัน ผู้เรียนชอบที่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น การแบ่งปันความรู้เพื่อนให้สามารถรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้อื่น ๆ และรักที่จะให้ผู้อื่นได้รับทราบประเด็นที่น่าสนใจเพื่อให้ได้รับประโยชน์ร่วมกัน

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learner) คือ การเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จากการเข้าถึงแหล่งความรู้ การจัดระเบียบวินัยในตนเองเพื่อการเรียนรู้ รวมถึงมีความอดทนและมุ่งมั่นในการเรียนรู้ เนื่องจากความรู้สามารถหาได้ตลอดเวลาและได้ทุกสถานที่ในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองจะเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จได้ในศตวรรษที่ 21

การมีระเบียบวินัยขั้นสูง (High Self-Disciplines) คือ การมีระเบียบวินัยในตนเอง โดยเฉพาะระเบียบวินัยในการเรียนรู้ สามารถจัดการตนเอง จัดการเวลาในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ และรู้จัก

การทำหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้แสวงหาความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักเรียนต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองเพื่อเป็นบุคคลที่เรียนรู้ตลอดเวลา

การทำงานเป็นทีม (Teamwork) คือ วัฒนธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เนื่องจากปัจจุบันผู้เรียนขาดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เนื่องจากผู้เรียนมักใช้เวลาไปกับการใช้คอมพิวเตอร์ สื่อต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต หรือโทรศัพท์มือถือ จึงทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อื่นน้อยลง ส่งผลต่อทักษะการสื่อสาร การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นก็ลดน้อยลง ซึ่งในทางปฏิบัติช่วงวัยของการศึกษาเป็นวัยที่ผู้เรียนได้มีเวลาปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและเพื่อนร่วมในวัยเดียวกัน และวิธีการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาได้ คือ การที่โรงเรียนเน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการทำงานกลุ่ม การพบปะกับผู้อื่น การทำงานกิจกรรมชมรม เป็นต้น และให้อิสระผู้เรียนได้ออกแบบวางแผนกิจกรรมด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นครูผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นอยู่เสมอ

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบปัจจัยด้านอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย	มาเลเซีย	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
การบริหารจัดการเวลา	การกำหนดระยะเวลาในคาบเรียนอย่างเหมาะสม	-	✓	✓
	ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหานอกชั้นเรียน	-	✓	-
	ลดเวลาครูเพิ่มเวลานักเรียน	-	✓	-
การออกแบบห้องเรียน	ห้องเรียนแบบเปิดพื้นที่	✓	✓	-
	การนั่งเรียนเป็นรูปตัวยู	✓	✓	-
	ห้องเรียนที่สามารถเคลื่อนย้ายที่นั่งเรียนได้	✓	-	✓
	ผู้เรียนนั่งเรียนเป็นกลุ่ม	-	✓	✓
	เพิ่มพื้นที่การเขียนหรือใช้กระดานขนาดใหญ่	-	-	✓
บุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอน	เจ้าหน้าที่ด้านเทคโนโลยีการศึกษาและดิจิทัล	-	✓	-
	นักจิตวิทยาหรือนักพฤติกรรมศาสตร์	-	-	✓
	การสนับสนุนจากผู้ปกครอง	✓	-	✓
	การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและชุมชน	✓	-	✓
ทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน	อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพ	✓	-	✓
	แท็บเล็ตหรือสมาร์ทโฟน	✓	✓	✓
	เครื่องรับและส่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง	✓	✓	✓
วัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน	การตั้งคำถาม	✓	✓	✓
	การเรียนรู้ด้วยตนเอง	✓	✓	✓
	การแบ่งปันความรู้	✓	✓	-
	การมีระเบียบวินัยขั้นสูง	✓	✓	✓
	การทำงานเป็นทีม	✓	✓	-

4.2.4 การออกแบบการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผล คือ กระบวนการสำคัญประการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน แนวทางการวัดและประเมินผลผู้เรียนในปัจจุบันได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก โดยการวัดและการประเมินผลเน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์และวัดทักษะการเรียนรู้มากกว่าผลคะแนนของผู้เรียน การวัดผล โดยครูให้ความสำคัญกับพัฒนาการของผู้เรียนรายบุคคล การติดตามและดูความก้าวหน้าในการเรียนรู้ โดยไม่นำไปเปรียบเทียบกับนักเรียนคนอื่น และลดการประเมินโดยใช้แบบทดสอบ จากการศึกษาในภาพรวมการวัดและประเมินผลผู้เรียนของโรงเรียนทั้งสามประเทศพบว่า โรงเรียนยังคงใช้ระบบการประเมินทั้งแบบเดิมที่เน้นการวัดความรู้โดยใช้แบบทดสอบ และการประเมินแบบใหม่ที่สำคัญต่อทักษะและกระบวนการ โดยในบางรายวิชามีการประเมินทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเรียน หรือการที่ครูผู้สอนประเมินผู้เรียนก่อนเรียนเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นว่าผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้และทักษะการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะได้วางแผนในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน และการประเมินระหว่างเรียน โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการเรียนรู้ เช่น การสังเกตพัฒนาการ การสังเกตความมั่นใจในตนเอง การทำงานเป็นทีมของผู้เรียน เป็นต้น นอกจากนี้มีการประเมินผู้เรียนหลังจากที่มีการสอน ซึ่งจะมีการทำแบบทดสอบและแบบประเมินทักษะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์

จากการศึกษาการวัดและการประเมินผลผู้เรียนของโรงเรียนทั้งสามประเทศ คือ การลดการวัดโดยการสอบให้น้อยลงและใช้การวัดแบบโครงการเพิ่มขึ้น ดังตัวอย่างโรงเรียน Ummul Qura ประเทศอินโดนีเซีย โรงเรียนใช้แนวทางการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Based Learning) การวัดและประเมินจึงพิจารณาจากผลงานของผู้เรียนเป็นหลัก อย่างไรก็ตามโรงเรียนยังคงมีการสอบวัดความรู้แต่เมื่อเทียบกับอดีตพบว่าปริมาณการสอบน้อยลง ตัวอย่างการวัดและประเมินผลแนวใหม่ของโรงเรียนในประเทศอินโดนีเซียดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.11 การวัดและประเมินผลแบบ Inquiry Based Learning ของ Ummul Qura

กระบวนการ	กิจกรรมการเรียนรู้	วิธีการวัดและประเมิน	เครื่องมือ
การสำรวจ	- นักเรียนชมภาพยนตร์เรื่อง “Lorong Waktu” ที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้	- นั ก เ ร ย น วิเคราะห์เนื้อหาในภาพยนตร์	- ข้อคำถามประเด็นเนื้อหาในภาพยนตร์
	- ครูให้แนวทางและให้เวลานักเรียนในการวิเคราะห์เนื้อหาของภาพยนตร์		
การตั้งคำถาม	- นักเรียนได้รับมอบหมายให้ตั้งคำถามเกี่ยวกับภาพยนตร์กับเพื่อนร่วมห้องในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทุกคนร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นจากภาพยนตร์	- นักเรียนแสดงความคิดเห็น เหตุและผลจากเนื้อหาภาพยนตร์	- แบบ ประเมิน พฤติกรรม การ แสดง ออก การ นำเสนอ และการมีส่วนร่วม
	- นักเรียนร่วมกันรวบรวมประเด็นคำถามและจัดกลุ่มเหตุและผลของประเด็นที่สนใจจากภาพยนตร์		

กระบวนการ	กิจกรรมการเรียนรู้	วิธีการวัดและประเมิน	เครื่องมือ
สืบค้นและรวบรวมข้อมูล	- นักเรียนสืบค้นข้อมูลและเรียนรู้สาระเพิ่มเติมจากบทเรียน หนังสือ แหล่งเรียนรู้ที่ครูได้จัดเตรียมไว้ - ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนสอบถามประเด็นที่นักเรียนไม่เข้าใจหรือสงสัยเพิ่มเติมโดยครูคอยให้คำแนะนำและชี้แนะ - ผู้เรียนวิเคราะห์และสรุปประเด็นและเขียนสรุปลงในสมุดหรือบันทึกการเรียนรู้	- บันทึกผลการวิเคราะห์และสรุปประเด็นการเรียนรู้	- สมุดบันทึกการเรียนรู้ - รายงานสรุปการเรียนรู้
การอธิบายเหตุและผล	- แบ่งกลุ่มนักเรียนและส่งตัวแทนกลุ่มให้ออกมาหน้าชั้นเรียนเพื่อรับกองบัตรคำตอบที่จะต้องทำกิจกรรม โดยแต่ละกลุ่มจะได้บัตรแต่ละใบที่มีหมายเลข 1-5 - ครูตั้งคำถามและให้นักเรียนร่วมคิดและตอบคำถามลงในบัตรคำตอบแต่ละใบที่ครูได้จัดเตรียมไว้ - คำถามประกอบด้วย 1) อธิบายความหมายของของตำราหนังสือแฟนตาซี 2) เขียนตัวละครและตัวละครที่มีอยู่ในภาพยนตร์เรื่อง “Lorong Waktu” ตามกลุ่ม 3) วิเคราะห์และอธิบายประเภทและและพื้นหลังที่มีอยู่ในภาพยนตร์ 4) วิเคราะห์และพิจารณาข้อความที่มีอยู่ในภาพยนตร์ 5) เขียนสรุปผลการวิเคราะห์ตามกลุ่ม	- ตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น - สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	- บัตรคำ สมุดบันทึกการเรียนรู้
การแลกเปลี่ยนสื่อสาร และนำเสนอ	- ครูและนักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนผลจากการเรียนรู้ร่วมกัน - นักเรียนแข่งขันกันตอบคำถามและให้กลุ่มที่ตอบได้ก่อนส่งเสียง “Horey”	- การมีส่วนร่วมของนักเรียน - การทำงานเป็นทีม	- แบบสังเกตพฤติกรรม - การมีส่วนร่วม
การประยุกต์ใช้	- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนการประยุกต์ใช้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในโลกนี้ (Dunyawi) และการใช้ชีวิตในโลกหน้า (Ukrawi)	- ความคิดเห็นและความเข้าใจ - การเชื่อมโยงของนักเรียน	- แบบทดสอบ (ปลายเปิด) บันทึกการเรียนรู้

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการวัดและประเมินผลที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและพิจารณากระบวนการในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Formative Assessment) ซึ่งโรงเรียนจะใช้กรอบประเด็นในการสอนนี้ทุกรายวิชา นอกจากแนวทางการประเมินดังกล่าวแล้วโรงเรียนใช้การประเมินผลงานของผู้เรียน เช่น หลักสูตรท่องถิ่นในรายวิชาการเรียนรู้แบบโครงงาน (PBL) (บูรณาการรายวิชา) โรงเรียนพยายามจัดกลุ่มวิชาให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ใน

ศตวรรษที่ 21 ที่ควรบูรณาการรายวิชาหรือสหศาสตร์ และวัดประเมินผลการเรียนจากผลงานนักเรียนเป็นหลัก อย่างไรก็ตามโรงเรียนมีกรอบในการประเมินโดยใช้เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor Domain) และด้านเจตคติ (Affective Domain) ซึ่งแต่ละด้านโรงเรียนกำหนดเกณฑ์และรูบรีค (Rubric) การให้คะแนนตามกรอบตัวชี้วัดที่กำหนด

การศึกษาแนวทางการวัดและประเมินผลผู้เรียนกรณีของโรงเรียน MAI ประเทศสิงคโปร์ในรายวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลแนวใหม่และสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือวัดผู้เรียนจากการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตประจำวัน ตัวอย่างในรายวิชาหลักศรัทธาซึ่งมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะชีวิต เป็นต้น ครูอิสลามศึกษาของโรงเรียนเปลี่ยนจากการประเมินผู้เรียนโดยการสอบเป็นการประเมินจากการพัฒนาตนเองและการปฏิบัติของนักเรียน โดยให้นักเรียนบันทึกของมูลการทำความคิดในระยะเวลา 1 เดือน และให้นักเรียนเขียนกราฟพัฒนาการของตนเอง ซึ่งการใช้กราฟก็เป็นการบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์ลงในรายวิชาอิสลามศึกษา และวัดจากการขยายผลความดีที่นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์กับเพื่อน ๆ ที่ปัญหาและสาเหตุของการเพิ่มหรือลดอีมาน และนำเสนอโดยการเขียนลงในกระดาษชาร์ตและตกแต่งให้สวยงามเพื่อเผยแพร่แก่นักเรียนในโรงเรียน

ตารางที่ 4.12 แนวทางการประเมินผลผู้เรียนในรายวิชาอิสลามศึกษาแนวใหม่ของโรงเรียน MAI

ด้านความรู้	ด้านทักษะ	กิจกรรมเพื่อประเมินผล	เครื่องมือ
นักเรียนมีความรู้และ ความเข้าใจ	นักเรียนมีทักษะ	นักเรียนทำกิจกรรม	
- นิยามของอิสลามและอิฮฺซาน	- ระบุนิยามของอิสลามและอิฮฺซานและสามารถอธิบายความ	- นักเรียนและเพื่อในกลุ่มร่วมวิเคราะห์คุณค่าของอีมานต่อ	- แบบประเมินผล
- ความแตกต่างระหว่าง อากีดะฮ์ อี้	- แตกต่างระหว่างอีมาน อากีดะฮ์ และชาฮาดะฮ์	- การดำเนินชีวิตและสรุปลงในกระดาษชาร์ตและนำไปติดที่	- การวิเคราะห์
- ชาฮาดะฮ์กับความศรัทธา	- สืบค้นและระบุอายัตอัลกุรอานและฮาดิษเกี่ยวกับอีมานได้	- กระดาษชาร์ตและนำไปติดที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน	- ของผู้เรียนที่นำเสนอในบอร์ด
- ความหมายของอีมานโดยไม่มีอิสลาม	- เข้าใจอีมานที่ไม่มีอิสลามนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ยอมรับในอิสลาม	- นักเรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับอีมานต่อชีวิตประจำวันผ่านบันทึกการเรียนรู้	- แบบประเมินบันทึกการเรียนรู้
- ระดับของอีมาน	- สรุปการเพิ่มขึ้นและลดลงของอีมานด้วยการกระทำสิ่งที่ดีงาม	- นักเรียนบันทึกระดับของอีมานในระยะเวลา 1 เดือนและสรุปลงในสมุดกราฟเพื่อดูแนวโน้มของอีมาน และวิเคราะห์หาสาเหตุที่ส่งผลต่อระดับของอีมาน และนำเสนอกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน	- แบบประเมินให้คะแนนจากการพัฒนาตนเองด้านอีมานและรู้สาเหตุและปัญหา
	- เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างอีมานและการดำเนินชีวิต		
	- ประเมินและตรวจสอบระดับของอีมานจากการกระทำความดีในแต่ละวัน		

การวัดและการประเมินผลถือเป็นหัวใจประการหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โน้ตว่าการวัดการประเมินผลได้ปรับเปลี่ยนไปตามแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นการวัด ผู้เรียนที่กระบวนการมากกว่าการวัดเพียงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการศึกษาพบว่า เครื่องมือที่ครูผู้สอนใช้ในการวัดและการประเมินผลผู้เรียน มี 3 เครื่องมือหลัก ได้แก่ 1) การใช้แบบทดสอบ 2) การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน และ 3) ผลงานของผู้เรียน ซึ่งแต่ละเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและการประเมินผลมีรายละเอียดดังนี้

การใช้แบบทดสอบ คือ การที่ครูผู้สอนใช้แบบทดสอบในการวัดและการประเมินผลผู้เรียนเกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การใช้การทดสอบวัดความรู้เป็นวิธีการวัดที่นิยมนำมาใช้ ในการทดสอบผู้เรียนเป็นปกติ โดยครูผู้สอนจะมีการสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนทั้งการทดสอบเพื่อ เก็บคะแนน และเพื่อดูความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน และการทดสอบปลายภาค เพื่อวัดความเข้าใจ ทั้งหมดที่ได้มีการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน สำหรับรูปแบบการใช้แบบทดสอบขึ้นอยู่กับครูผู้สอนแต่ละ ท่านว่าจะใช้รูปแบบการทดสอบหรือข้อสอบรูปแบบใด ครูผู้สอนสามารถออกแบบข้อสอบได้ตามความเหมาะสม

การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน คือ การที่ครูผู้สอนใช้การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในการวัด และการประเมินผลผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา จากการศึกษาพบว่า การใช้การทดสอบเพื่อวัด ความรู้ของผู้เรียนไม่เพียงพอ ครูผู้สอนจึงต้องใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างที่มีการจัดการเรียน การสอน ซึ่งจะทำให้ครูผู้สอนได้ทราบว่าผู้เรียนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด สังเกตได้จากอากัปกิริยาของ ผู้เรียน เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจะต้องทำแลบในการทดลอง ครูผู้สอนจะใช้การสังเกตพฤติกรรมระหว่าง การทดลองว่าผู้เรียนสามารถทำการทดลองได้หรือไม่ พบปัญหาระหว่างการทดลองหรือไม่ ผู้เรียนมีการ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมห้องหรือไม่ เป็นต้น หรือเป็นการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ครูผู้สอนจะสังเกตพฤติกรรม ของผู้เรียนจากการกระทำ เช่น ความมั่นใจ การทำงานเป็นทีม การทำงานกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ร่วมชั้น การกล้าแสดงออก และการมีน้ำใจในการช่วยเหลือระหว่างผู้เรียน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการใช้การสังเกต พฤติกรรมจะทำให้ครูผู้สอนเห็นถึงความเข้าใจและพฤติกรรมของผู้เรียนได้ ซึ่งการใช้การทดสอบเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถวัดและการประเมินผลได้ ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องมีการใช้ทั้งการทดสอบและการสังเกตพฤติกรรมของ ผู้เรียนควบคู่กันไป

ผลงานของผู้เรียน คือ การที่ครูผู้สอนใช้ผลงานหรือชิ้นงานของผู้เรียนมาเป็นเครื่องมือในการวัด และการประเมินผลผู้เรียน จากการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนนอกจากจะให้ผู้เรียนทำการทดสอบเก็บคะแนน สอบปลาย ภาค และการใช้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแล้ว ครูผู้สอนยังมีการประเมินผู้เรียนจากผลงาน ชิ้นงาน หรือ แบบฝึกหัดการบ้าน ที่นำมาส่งให้ครูผู้สอน เนื่องจากการใช้ผลงานในการประเมินจะทำให้ครูผู้สอนเห็นถึง ความก้าวหน้าความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในช่วงของการเรียน ได้เห็นถึงความรับผิดชอบ ความมีวินัยของ ผู้เรียนแต่ละบุคคล รวมทั้งได้เห็นถึงความสามัคคีการมีความคิดสร้างสรรค์ และรู้จักการแก้ไขปัญหา ผ่านการ ทำงานกลุ่ม การทำโปรเจค

4.2.5 การประกันคุณภาพการสอน

สำหรับการประกันคุณภาพการสอน คือ การทำกิจกรรมหรือการปฏิบัติการหลักอย่างเป็นระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้โดยมีการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Auditing) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) จนทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและมาตรฐานของการสอนของครูผู้สอน ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยแบ่งการประกันคุณภาพออกเป็น 2 ส่วน คือ การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก โดยมีรายละเอียดดังนี้

การประกันคุณภาพภายใน

โรงเรียนมีแนวทางในการประกันคุณภาพการเรียนการสอน ได้แก่ การให้ครูทุกคนมีแผนการจัดการเรียนรู้ การส่งแผนการเรียนรู้ให้หัวหน้ากลุ่มสาระและผู้อำนวยการลงนาม การนำรูปแบบการสอนที่กำหนดไปใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศชั้นเรียนโดยหัวหน้ากลุ่มสาระ ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในการนิเทศและประเมิน การที่ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งในแต่ละภาคการศึกษาแผนการสอนที่ได้กำหนดจะมีเนื้อหาเหมือนเดิม หรือมีการปรับปรุงเนื้อหาเพียงบางส่วน ที่ผู้เรียนจะต้องบรรลุตัวชี้วัดอะไรบ้าง ซึ่งครูผู้สอนพยายามจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผน แต่ในบางครั้งโรงเรียนมีวันหยุด ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องปรับรูปแบบการสอน โดยครูผู้สอนจะใช้วิธีการคัดเลือกเนื้อหาในรายวิชาที่จะทำการสอนเฉพาะเนื้อหาที่มีส่วนสำคัญสำหรับผู้เรียน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครูผู้สอนไม่จำเป็นที่จะต้องสอนเนื้อหาทั้งหมดที่อยู่ในหนังสือ แต่จะคัดเลือกเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เช่น เนื้อหาในบทเรียนใดที่มีความซ้ำซ้อนก็นำมาผนวกเป็นเรื่องเดียวกัน นอกจากนี้ในบางภาคการศึกษา โรงเรียนจะมีวันหยุด ส่งผลให้ครูผู้สอนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ทันเวลา บางครั้งครูผู้สอนต้องนัดผู้เรียนมาเรียนเพิ่มเติม จะเห็นได้ว่าครูผู้สอนจะต้องพยายามจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนา เกิดการเรียนรู้ และบรรลุตัวชี้วัดที่หลักสูตรได้กำหนด

การประเมินคุณภาพการสอนจากหน่วยงานภายในและภายนอกโรงเรียน

การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง หน่วยงานจากภายนอกโรงเรียนทำการประเมินคุณภาพการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียน จากการศึกษพบว่าครูผู้สอนจะได้รับการประเมินคุณภาพการสอนจากหน่วยงานภายนอกโรงเรียน เช่น เครือข่ายโรงเรียน หน่วยงานภาครัฐที่กระทรวงกำหนด และองค์กรเอกชนสอนทำหน้าทีในการประเมินการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรนานาชาติ เช่น ประเทศมาเลเซียได้รับการประเมินจากตัวแทนประเทศบรูไนและสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์ที่ใช้หลักสูตรของ Cambridge ก็จะมีหน่วยงานที่ดูแลหลักสูตรมาประเมิน เป็นต้น นอกจากนี้ การประเมินคุณภาพการสอนและการประเมินคุณภาพของโรงเรียน ทางโรงเรียนจะได้รับการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าว่าจะมีการประเมินช่วงวันเวลาใด เพื่อให้ทางโรงเรียนและครูผู้สอนได้เตรียมความพร้อมสำหรับการรายงาน

ในประเทศสิงคโปร์การประกันคุณภาพการศึกษาค่อนข้างมีมาตรฐานที่สูง รัฐบาลสิงคโปร์เข้มงวดต่อประเด็นคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษาอย่างยิ่ง โรงเรียนที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามมาตรฐานจะต้องอยู่รับนักเรียนในปีการศึกษาถัดไป และหากยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กระทรวงกำหนดได้ก็อาจให้หยุดจัดการศึกษา ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประเทศสิงคโปร์

(MUIS) จึงมีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ข้อมูลจาก MUIS (Majlis Ugama Islam Singapura, 2019) รายงานว่าปัจจุบันมีโรงเรียนที่เข้าร่วมในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพหลักสูตร (Join Curriculum System) จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ 1) Madrasah Al-Arabiah Al-Islamiah Madrasah 2) Irsyad Zuhri Al-Islamiah 3) Madrasah Aljunied Al-Islamiah 4) Madrasah Maarif Al-Islamiah 5) Madrasah Alsagoff Al-Arabiah และ 6) Madrasah Wak Tanjong Al-Islamiah ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีจุดเน้นที่ต่างกัน และโรงเรียนพยายามสร้างผู้เรียนที่มีแนวทางเฉพาะ เช่น โรงเรียน Madrasah Al-Arabiah Al-Islamiah Madrasah ที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกรณีศึกษาเป็นโรงเรียนสามัญบูรณาการที่เน้นสร้างผู้เรียนเพื่อเข้าสู่การศึกษาสายสามัญนักเรียนที่จบจะประกอบอาชีพทั่วไปและศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของประเทศหรือต่างประเทศในสายวิชาชีพ ในขณะที่ Madrasah Aljunied Al-Islamiah เป็นโรงเรียนเน้นด้านศาสนาและภาษาอาหรับเพื่อสร้างผู้เรียนที่เป็นผู้รู้ศาสนา แต่ก็มีการเรียนการสอนที่เน้นสามัญเช่นกันแต่น้อยกว่าโรงเรียนแรก นักเรียนที่จบจากที่นี่จะเน้นศึกษาต่อในสายศาสนาในตะวันออกกลาง เช่น ประเทศอียิปต์ ซาอุดีอาระเบีย จอร์แดน เป็นต้น ส่วนโรงเรียน Irsyad Zuhri Al-Islamiah จะเป็นโรงเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งนักเรียนเมื่อจบการศึกษาจากที่นี่จะสามารถเลือกเรียนได้ว่าจะมุ่งสู่โรงเรียนที่เน้นด้านใด ช่วงหนึ่งโรงเรียน Irsyad Zuhri Al-Islamiah เคยเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาแต่เนื่องจากปัญหาไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐานจึงจำเป็นต้องหยุดการเรียนการสอนในระดับมัธยมและมุ่งเน้นเฉพาะระดับประถมศึกษาจนสามารถสร้างคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับและมีมาตรฐานในระดับสูงได้ และในระดับมัธยมก็ได้มีการตกลงระหว่างโรงเรียนโดย MUIS เป็นผู้สนับสนุนว่าโรงเรียนจะมุ่งเน้นการพัฒนาด้านใดเป็นหลัก เพื่อให้เกิดเอกภาพและแต่ละโรงเรียนมีอัตลักษณ์เฉพาะแต่ละโรงเรียน สำหรับโรงเรียนทั้ง 6 จะได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก MUIS ในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประมาณปีละ 1.5 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ และเข้าร่วมการพัฒนาวิชาชีพครูโดย MUIS ร่วมกับสถาบันการศึกษาแห่งชาติประเทศสิงคโปร์ (National Institute of Education Singapore: NIE) รวมถึงการมอบรางวัลให้แก่ครูและนักเรียนที่มีผลการเรียนและการสอนที่เป็นเลิศมากกว่า 400 คน ต่อปี

4.2.6 การพัฒนาด้านวิชาชีพของครูผู้สอน

การพัฒนาวิชาชีพครูประจำการในหัวข้อนี้เป็นประเด็นเพิ่มเติมจากกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยแยกประเด็นข้อค้นพบจากการศึกษาในโรงเรียนทั้งสามแห่ง ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นส่งผลต่อแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องทำความเข้าใจ การดำเนินการพัฒนาครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการจึงเป็นประเด็นที่ท้าทายผู้บริหารโรงเรียนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างยิ่ง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการพัฒนาครูของทั้งสามโรงเรียนดำเนินโดยภาคส่วนต่าง ๆ 3 ส่วนด้วยกัน คือ โรงเรียน เครือข่ายโรงเรียน และหน่วยงานการศึกษาภาครัฐ โดยบทบาทส่วนใหญ่ในการพัฒนาครูผู้สอนเน้นหนักไปที่เครือข่ายโรงเรียนและโรงเรียนเอกชนเป็นหลัก และลักษณะการพัฒนาครูจะพัฒนาตามจุดเน้นที่สำคัญของโรงเรียนมากกว่าการพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐที่มีการปรับเปลี่ยนและจับเอาประเด็นที่เป็นกระแสมาพัฒนาครู การพัฒนาโดยหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาแบบเร่งด่วนและไม่ต่อเนื่อง แต่การพัฒนาโดยเครือข่ายโรงเรียนและโรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและมีจุดเน้นเฉพาะตามลักษณะของโรงเรียนนั่นคือการบูรณาการอิสลามและการสร้างสมรรถนะของ

ผู้เรียนให้มีศักยภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ซึ่งถ้าครูมีวิชาชีพที่สมบูรณ์แล้วจะทำให้ครูเป็นต้นแบบที่ดีได้ โดยแนวทางการพัฒนาครูที่สำคัญมีรายละเอียดดังนี้

1. ครูพี่เลี้ยง ครูพี่เลี้ยงเป็นวิธีการในการพัฒนาครูรุ่นใหม่ โรงเรียนนิยามว่าครูที่มีอายุงานไม่เกิน 1-2 ปี โดยมาเลเซียกับสิงคโปร์ให้ครูพี่เลี้ยงดูแล 1 ปี ส่วนอินโดนีเซียดูแลครูใหม่ 2 ปี หน้าที่ของครูพี่เลี้ยงคือการคอยเป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดการชั้นเรียน การแก้ปัญหา นักเรียน การทำแผนการสอน การสอน และการวัดการประเมินผลผู้เรียน เป็นต้น นอกจากครูพี่เลี้ยงในกรณีประเทศอินโดนีเซียกับสิงคโปร์จะมีหัวหน้ากลุ่มสาระทำหน้าที่คอยนิเทศและติดตามครูใหม่ด้วย โดยเฉพาะในประเด็นบูรณาการที่คอยให้คำแนะนำแก่ครูใหม่ที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการสอนแบบบูรณาการ ครูพี่เลี้ยงยังทำหน้าที่คู่ขนานไปกับการพัฒนาครูด้วยการฝึกอบรมของเครือข่ายโรงเรียน ซึ่งครูพี่เลี้ยงจะคอยติดตามและประเมินผลจากการอบรมของครูใหม่ ระบบครูพี่เลี้ยงเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูที่ได้ผลอย่างยิ่งโดยโรงเรียนจะจัดเตรียมครูที่มีความสามารถในการสอนคอยดูแลครูใหม่และถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ครูใหม่ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. วงกลมเรียนรู้พัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู หรือกลุ่มศึกษาครูประจำสัปดาห์ ซึ่งเป็นจุดเด่นของโรงเรียน Islam Hidayah กับ Ummul Qura เป็นกลุ่มเรียนรู้ที่จัดขึ้นทุกสัปดาห์ โดยครูทุกคนต้องเข้าร่วมกลุ่มศึกษานี้ซึ่งแต่ละกลุ่มมีสมาชิกประมาณ 6-10 คน ผสมผสานระหว่างครูรุ่นใหม่และครูอาวุโส กิจกรรมของกลุ่มศึกษานี้เน้นพัฒนาด้านจิตวิญญาณความเป็นครู การเรียนรู้หลักการอิสลามสำหรับครูทั้งศาสนาและสามัญ และสาระอิสลามเพื่อการบูรณาการอิสลาม โดยโรงเรียนมีระบบและหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาครูโดยเฉพาะ กลุ่มศึกษาจะใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้ากลุ่ม (Murabbi) ซึ่งจะเป็นครูอาวุโสที่มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าครูอื่น ๆ และเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณที่คอยกระตุ้นให้ครูมีความตระหนักในคำสอนของศาสนาและความสำคัญในการทำหน้าที่ครู การกระตุ้นให้เห็นคุณค่าและความสำคัญในบทบาทหน้าที่ในฐานะที่ทำหน้าที่ครู ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนากำลังคนสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

3. Daurah, Qiyam, Muqaiyam (DQM) คือกิจกรรมเสริมในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูและการสร้างความรักความผูกพันระหว่างครูในโรงเรียน DQM เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยรวบรวมจากการทำกิจกรรมของโรงเรียน Hidayah กับ Ummul Qura ที่มีการดำเนินการใกล้เคียงกัน กิจกรรมทั้ง 3 ประเภทมีรายละเอียดโดยสรุปคือ 1) Daurah หมายถึงการอบรมเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณครูประจำเดือน เน้นการให้ความรู้ด้านศาสนา โดยเฉพาะการทำหน้าที่ครูและความสำคัญของความเป็นครูในอิสลาม 2) Qiyam หมายถึงกิจกรรมละหมาดยามค่ำคืนซึ่งเป็นแบบอย่างหนึ่งของท่านศาสนทูต โดยครูทุกคนส่งเสริมให้ทำ Qiyam อย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง และบางครั้งมีการทำกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรม Qiyam เป็นกิจกรรมพัฒนาครูด้านจิตวิญญาณด้วยการทบทวนและใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ในเวลาค่ำคืน การละหมาดค่ำคืนจะทำให้ครูได้ทบทวนตนเองในการดำเนินชีวิตและการทำหน้าที่ที่ผ่านมาสู่การพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น 3) Muqaiyam หมายถึง กิจกรรมค่ายพัฒนาความเป็นผู้นำของครูและผู้บริหารโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเทอมละหนึ่งครั้งในลักษณะกิจกรรมนอกสถานที่ เป้าหมายหลักคือเพื่อฝึกระเบียบวินัย การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ และความเป็นพี่น้อง โดยครูทุกคนรวมทั้งผู้บริหารและบุคลากรสนับสนุนต้องเข้าร่วมกิจกรรมนี้เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู

4. การเข้าร่วมอบรม การอบรมของครูในโรงเรียนทั้งสามแห่งส่วนมากจัดโดยเครือข่ายโรงเรียนเพราะสามารถพัฒนาครูได้ตรงตามความต้องการและจุดเน้นของการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากกว่าการจัดอบรมโดยหน่วยงานภาครัฐ และจัดอบรมโดยโรงเรียนเองในบางหัวข้อ โดยโรงเรียน Islam Hidayah จะได้รับการอบรมโดยเครือข่าย MUSLIH โรงเรียน Ummul Qura จะได้รับการอบรมโดยเครือข่าย JSIT สำหรับโรงเรียน MAI จะอยู่ในความดูแลของคณะกรรมการอิสลามประเทศสิงคโปร์ (Majlis Agama Islam Singapura: MUIS) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศสิงคโปร์ การอบรมโดยองค์กรเครือข่ายเน้นการพัฒนาด้านศักยภาพด้านวิชาชีพครู เช่น การออกแบบหลักสูตร การอบรมเทคนิคการสอน การพัฒนาสื่อสารการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลผู้เรียน เป็นต้น นอกจากการอบรมโดยเครือข่ายแล้ว โรงเรียนสนับสนุนให้ครูผู้สอนเข้าร่วมอบรมจากหน่วยงานภายนอกทั้งในและต่างประเทศ โดยครูผู้สอนสามารถเสนอเข้าร่วมฝึกอบรมได้ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง ซึ่งการเข้าร่วมอบรมจะทำให้ครูผู้สอนมีความรู้ทักษะ และได้รับเทคนิคใหม่ ๆ มาปรับปรุงและพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

5. อบรมในสถาบันวิชาชีพครู การอบรมในสถาบันวิชาชีพครูในกรณีของประเทศสิงคโปร์มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรเป็นการพัฒนาร่วมกันระหว่างโรงเรียน คณะกรรมการอิสลามและสถาบันการศึกษาแห่งชาติ (National Institute of Education) ประเทศสิงคโปร์ โดยเฉพาะครูที่ขาดใบประกอบวิชาชีพครู ซึ่งโรงเรียนจะส่งเข้าอบรมในหลักสูตรที่ร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยหลักสูตรเป็นโมดูลระยะยาว และมีกระบวนการในการติดตาม และประเมินผลจากสถาบันพัฒนาครู และ MUIS จนจบหลักสูตรการพัฒนาครูของโรงเรียนแตกต่างจากแนวทางการพัฒนาในประเทศไทยที่ภาครัฐหรือหน่วยงานพัฒนาครูจะเป็นฝ่ายที่ออกแบบหลักสูตรเป็นหลัก แต่กรณีของประเทศสิงคโปร์ MUSI จะร่วมพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและจุดเน้นการพัฒนาของเครือข่ายโรงเรียนที่ดูแลกำกับโดย MUIS อย่างไรก็ตามหลักสูตรก็มีมาตรฐานตามที่กระทรวงกำหนดเพราะเป็นการพัฒนาร่วมโดยสถาบันพัฒนาครูของประเทศ

6. การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย การพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนเป้าหมายมีความเข้มแข็งอย่างมาก การพัฒนาครูที่รูปแบบการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ร่วมกันจึงเป็นแนวทางที่โรงเรียนและเครือข่ายร่วมกันพัฒนา นอกจากการช่วยกันพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แล้ว การแลกเปลี่ยนรู้ในประเด็นการสอนก็เกิดขึ้นไปพร้อมกัน การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เช่น หน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์บูรณาการอิสลามของเครือข่าย MUSLIH และ JSIT ซึ่งกรณีของประเทศมาเลเซียเครือข่ายได้ระดมสมองร่วมกับครูและนักวิชาการภายนอกในการพัฒนาเอกสารและคู่มือสำหรับครูเพื่อแนะนำและอำนวยความสะดวกในการบูรณาการอิสลาม ซึ่งเครือข่ายโรงเรียน Musleh ได้ร่วมกันจัดทำคู่มือและแหล่งเรียนรู้ที่มีชื่อว่า “หลักสูตรบูรณาการหลักสูตร (Akidah Merantasi kurikulum)” เช่นเดียวกับการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้รายวิชาอิสลามศึกษา (Dirasat Islamiah) บูรณาการ ของ MAI ร่วมกับ MUIS ของประเทศสิงคโปร์

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลข้อค้นพบจากการศึกษากลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความเข้าใจของครูต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และมุมมองของครูต่อคุณลักษณะของครูผู้สอนสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่วนที่สองเป็น

กลยุทธ์การสอนชี้แจงออกเป็น ด้าน ประกอบด้วย 1) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน 3) การวิเคราะห์ประเด็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน 4) การออกแบบการวัดผลและประเมินผล 5) การประกันคุณภาพการสอน 6) การพัฒนาด้านวิชาชีพของครูผู้สอน ข้อมูลในบทนี้เป็นหัวใจสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต่อไป

บทที่ 5

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การศึกษาวิจัยระยะนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และไทย ที่ทำการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 251 คน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จ ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง 2) ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสอน ปัจจัยด้านกลยุทธ์การสอน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย กับประเทศไทย และ 3) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จ รายละเอียดดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาพบว่าข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ที่ทำการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 251 คน พบว่า ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ ส่วนใหญ่เป็นครูจากประเทศไทย จำนวน 95 คน (ร้อยละ 37.8) รองลงมาคือ ประเทศอินโดนีเซีย จำนวน 67 คน (ร้อยละ 26.7) ประเทศมาเลเซีย จำนวน 59 คน (ร้อยละ 23.5) และประเทศสิงคโปร์ จำนวน 30 คน (ร้อยละ 12.0) ตามลำดับ ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 187 คน (ร้อยละ 74.5) และเพศชายจำนวน 64 คน (ร้อยละ 25.5) โดยครูส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 99 คน (ร้อยละ 39.4) รองลงมา มีอายุต่ำกว่า 31 ปี จำนวน 89 คน (ร้อยละ 35.5) และ มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 46 คน (ร้อยละ 18.3) และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 17 คน (ร้อยละ 6.8) ระดับการศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 210 คน (ร้อยละ 83.7) รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท จำนวน 33 คน (ร้อยละ 13.1) อื่น ๆ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 2.0) และ ปริญญาเอก จำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.2) สำหรับระยะเวลาประสบการณ์ในการสอนของครูส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการสอน 1-5 ปี จำนวน 88 คน (ร้อยละ 35.1) รองลงมาคือ 6-10 ปี จำนวน 71 คน (ร้อยละ 28.3) 11-15 ปี จำนวน 48 คน (ร้อยละ 19.1) และ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 44 คน (ร้อยละ 17.5) รายวิชาที่สอน ครูส่วนใหญ่สอนวิชาอิสลามศึกษา จำนวน 71 คน (ร้อยละ 28.3) รองลงมาคือ วิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 57 คน (ร้อยละ 22.7) วิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 51 คน (ร้อยละ 20.3) วิชาสังคมศึกษา จำนวน 47 คน (ร้อยละ 18.7) และวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 25 คน (ร้อยละ 10.0) และจำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ ส่วนใหญ่ครูใช้เวลาในการสอนมากที่สุด คือ มากกว่า 16 คาบต่อสัปดาห์ จำนวน 167 คน (ร้อยละ 66.5) รองลงมา คือ 11-15 คาบต่อสัปดาห์ จำนวน 51 คน (ร้อยละ 20.3) 6-10 คาบต่อสัปดาห์ จำนวน 23 คน (ร้อยละ 9.2) และ 1-5 คาบต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 4.0) สำหรับการเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ครูส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมอบรม

จำนวน 192 คน (ร้อยละ 76.5) และไม่เคยเข้าร่วมอบรม จำนวน 59 คน (ร้อยละ 23.5) ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างแสดงได้ดังตารางที่ 5.1 ดังนี้

ตารางที่ 5.1 ความถี่ และ ร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา (n = 251)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประเทศ		
- อินโดนีเซีย	67	26.7
- มาเลเซีย	59	23.5
- สิงคโปร์	30	12.0
- ไทย	95	37.8
เพศ		
- ชาย	64	25.5
- หญิง	187	74.5
อายุ		
- ต่ำกว่า 31 ปี	89	35.5
- 31-40 ปี	99	39.4
- 41-50 ปี	46	18.3
- 51 ปีขึ้นไป	17	6.8
การศึกษาสูงสุด		
- ปริญญาตรี	210	83.7
- ปริญญาโท	33	13.1
- ปริญญาเอก	3	1.2
- อื่น ๆ	5	2.0
ระยะเวลาประสบการณ์ในการสอน		
- 1-5 ปี	88	35.1
- 6-10 ปี	71	28.3
- 11-15 ปี	48	19.1
- 16 ปีขึ้นไป	44	17.5
รายวิชาที่สอน		
- วิทยาศาสตร์	57	22.7
- คณิตศาสตร์	51	20.3
- ภาษาอังกฤษ	25	10.0
- สังคมศึกษา	47	18.7
- อิสลามศึกษา	71	28.3

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์		
- 1-5 คาบ	10	4.0
- 6-10 คาบ	23	9.2
- 11-15 คาบ	51	20.3
- มากกว่า 16 คาบ	167	66.5
การอบรมเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21		
- เคยอบรม	192	76.5
- ไม่เคยอบรม	59	23.5

5.2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสอน ปัจจัยด้านกลยุทธ์การสอน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย กับประเทศไทย

การศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์การสอนพบว่าครู 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านโรงเรียน ($\bar{X} = 4.28$) ตามด้วยปัจจัยด้านผู้ปกครองและสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.27$) แนวทางของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ($\bar{X} = 4.26$) ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X} = 4.09$) ปัจจัยด้านชุมชน ($\bar{X} = 3.99$) และด้านการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน ($\bar{X} = 3.24$) ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศไทย พบว่าครูผู้สอนให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด เช่นเดียวกับ 3 ประเทศ ($\bar{X} = 3.97$) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านโรงเรียน ($\bar{X} = 3.82$) และตามด้วยปัจจัยด้านชุมชน ($\bar{X} = 3.80$) แนวทางของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ($\bar{X} = 3.79$) ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ($\bar{X} = 3.72$) การพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน ($\bar{X} = 3.66$) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.61$) และปัจจัยด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X} = 3.55$) ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสอน ระหว่างกลุ่มประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย กับประเทศไทย พบว่า 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเทศไทยในทุกด้าน ยกเว้นด้านการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศไทย ข้อมูลค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสอนสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5.2 ดังนี้

ตารางที่ 5.2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสอน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ กลยุทธ์การสอน	3 ประเทศ		ประเทศไทย		ระดับความ คิดเห็น	การแปลผล
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. แนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21	4.26	0.50	3.79	0.50	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
2. คุณลักษณะของครูผู้สอน	4.40	0.50	3.97	0.57	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
3. การพัฒนาวิชาชีพครู	3.24	0.64	3.66	0.57	ปานกลาง	3 ประเทศ < ประเทศไทย
4. ด้านโรงเรียน	4.28	0.70	3.82	0.74	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ กลยุทธ์การสอน	3 ประเทศ		ประเทศไทย		ระดับความ คิดเห็น	การแปลผล
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
5. ด้านผู้ปกครอง	4.27	0.70	3.72	0.64	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
6. ด้านชุมชน	3.99	0.78	3.80	0.69	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
7. ด้านสังคมและวัฒนธรรม	4.27	0.64	3.61	0.58	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
8. ปัจจัยด้านนโยบายแห่งรัฐ	4.09	0.80	3.55	0.70	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย

การศึกษากลยุทธ์การสอนของครูผู้สอนพบว่า ครู 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการสอนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$) รองลงมาคือ เนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตร ($\bar{X} = 4.15$) ตามด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.06$) วัฒนธรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน การวัดและประเมินผล การปรับปรุงการเรียนการสอน ทรัพยากรการเรียนรู้ การบริหารจัดการเวลา การบูรณาการอิสลาม การใช้ไอซีทีในการเรียนการสอน บุคลากรสนับสนุน เทคนิคที่ใช้ในการสอน และการออกแบบห้องเรียน ($\bar{X} = 4.04, 3.98, 3.86, 3.85, 3.84, 3.81, 3.71, 3.60, 3.48, 3.46$) ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศไทย พบว่า ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการสอนมากที่สุด เช่นเดียวกับ 3 ประเทศ ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมาคือ การใช้ไอซีทีในการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.91$) ตามด้วยบุคลากรสนับสนุน ($\bar{X} = 3.89$) การออกแบบห้องเรียน การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เทคนิคที่ใช้ในการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน วัฒนธรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตร ทรัพยากรการเรียนรู้ การบริหารจัดการเวลา และการบูรณาการอิสลาม ($\bar{X} = 3.77, 3.76, 3.73, 3.71, 3.65, 3.61, 3.61, 3.48, 3.39, 3.33$) ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ด้านกลยุทธ์การสอน ระหว่างกลุ่มประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย กับประเทศไทย พบว่า 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเทศไทยเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการออกแบบห้องเรียน บุคลากรสนับสนุน เทคนิคที่ใช้ในการสอน และการใช้ไอซีทีในการสอน ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศไทย ข้อมูลค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านกลยุทธ์การสอนระหว่างกลุ่มต่างประเทศกับประเทศไทย สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5.3 ดังนี้

ตารางที่ 5.3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านกลยุทธ์การสอนระหว่างกลุ่มต่างประเทศกับประเทศไทย

ปัจจัยด้านกลยุทธ์การสอน	3 ประเทศ		ประเทศไทย		ระดับความ คิดเห็น	การแปลผล
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน	4.06	0.49	3.76	0.57	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
2. การบริหารจัดการเวลา	3.84	0.57	3.39	0.70	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
3. การออกแบบห้องเรียน	3.46	0.59	3.77	0.70	ปานกลาง	3 ประเทศ < ประเทศไทย
4. บุคลากรสนับสนุน	3.60	0.95	3.89	0.72	มาก	3 ประเทศ < ประเทศไทย
5. ทรัพยากรการเรียนรู้	3.85	0.81	3.48	0.71	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
6. วัฒนธรรมการเรียนรู้	4.04	0.59	3.61	0.65	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย

ปัจจัยด้านกลยุทธ์การสอน	3 ประเทศ		ประเทศไทย		ระดับความคิดเห็น	การแปลผล
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
7. เนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตร	4.15	0.60	3.61	0.57	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
8. การบูรณาการอิสลาม	3.81	0.56	3.33	0.84	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
9. เทคนิคที่ใช้ในการสอน	3.48	0.83	3.71	0.51	ปานกลาง	3 ประเทศ < ประเทศไทย
10. การใช้ไอซีที	3.71	0.58	3.91	0.60	มาก	3 ประเทศ < ประเทศไทย
11. การวัดและประเมินผล	3.98	0.55	3.73	0.54	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
12. การประกันคุณภาพ	4.48	0.56	4.10	0.61	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
13. การปรับปรุงการสอน	3.86	0.53	3.65	0.59	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย

จากการศึกษาระดับทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนพบว่า ครู 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) ให้คะแนนประเมินทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมของนักเรียนในห้องเรียนมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.93) รองลงมาคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมโดยรวมและความตระหนักในด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 3.87) ตามด้วยทักษะการสื่อสารของนักเรียน ($\bar{X}$ = 3.83) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและประชาคมโลก ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ ทักษะการใช้ไอซีที การรู้เรื่องสารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 3.81, 3.81, 3.77, 3.74, 3.73, 3.69, 3.59) ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศไทย พบว่า ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมโดยรวม และความตระหนักในด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 3.79) รองลงมาคือ ทักษะความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและประชาคมโลก ($\bar{X}$ = 3.74) ตามด้วยทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 3.69) ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการใช้ไอซีที ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การรู้เรื่องสารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.66, 3.62, 3.60, 3.60, 3.57, 3.56, 3.46) ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย กับประเทศไทย พบว่า 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเทศไทยทุกด้าน ยกเว้นทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศไทยเพียง 0.01 ข้อมูลค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน แสดงได้ดังตารางที่ 5.4 ดังนี้

ตารางที่ 5.4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน

ทักษะในศตวรรษที่ 21	3 ประเทศ		ประเทศไทย		ระดับความคิดเห็น	การแปลผล
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. คิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	3.81	0.65	3.62	0.66	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
2. คิดอย่างมีวิจารณญาณ แก้ปัญหา และตัดสินใจ	3.59	0.68	3.60	0.65	มาก	3 ประเทศ < ประเทศไทย

ทักษะในศตวรรษที่ 21	3 ประเทศ		ประเทศไทย		ระดับความ คิดเห็น	การแปลผล
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
3. การเรียนรู้	3.69	0.68	3.56	0.66	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
4. การสื่อสาร	3.83	0.64	3.46	0.67	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
5. ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม	3.93	0.58	3.69	0.61	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
6. การรู้เรื่องสารสนเทศ	3.73	0.64	3.57	0.68	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
7. ทักษะการใช้ไอซีที	3.74	0.74	3.60	0.71	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
8. ความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและประชาคมโลก	3.81	0.78	3.74	0.73	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
9. ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ	3.77	0.64	3.66	0.58	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย
10. ความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมโดยรวม และความตระหนักในด้านสังคมและวัฒนธรรม	3.87	0.63	3.79	0.55	มาก	3 ประเทศ > ประเทศไทย

5.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สู่ความสำเร็จ

ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สู่ความสำเร็จ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ จำนวน 156 คน โดยการศึกษาใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบสนองสมมติฐานการวิจัยในสองประเด็นหลัก คือ เพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน และเพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอนที่ส่งผลต่อทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และตอนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อตอบสนองสมมติฐานการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เป็นการตรวจสอบว่าลักษณะของตัวแปรสามารถนำเข้าสู่การวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้หรือไม่ โดยแสดงผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น 2 ประเด็น ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อตกลงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นหลัก หมายความว่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตามต้องมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งในการตรวจสอบพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามแต่ละตัว โดยไม่ได้ควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ

(Zero order) เกณฑ์การพิจารณาจะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามแต่ละตัว ต้อง $\geq (-)/(+) 0.21$ ขึ้นไป ผลการทดสอบพบว่า ค่า Zero order ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรกลยุทธ์การสอน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.38–0.63 และ ค่า Zero order ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรทักษะในศตวรรษที่ 21 มีค่าอยู่ระหว่าง 0.22–0.52 ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบ

2. การตรวจสอบข้อตกลงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity)

โดยตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระจากกัน การตรวจสอบข้อตกลงดังกล่าวพิจารณาจากค่า Tolerance โดยค่า Tolerance จะมีค่าตั้งแต่ 0-1 หากค่า Tolerance เข้าใกล้ 1 แสดงว่า ตัวแปรเป็นอิสระจากกัน แต่หากเข้าใกล้ 0 แสดงว่าเกิดภาวะ Multicollinearity เกณฑ์การพิจารณา ค่า Tolerance ไม่ควรต่ำกว่า 0.20 ผลการตรวจสอบพบว่า ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน มีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.34-0.91 และตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อทักษะในศตวรรษที่ 21 มีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.40-0.67 ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบ

3. การตรวจสอบข้อตกลงเกี่ยวกับลักษณะการแจกแจงข้อมูลของตัวแปร ผู้วิจัยทำการตรวจสอบ

ลักษณะการแจกแจงข้อมูลของตัวแปร ว่าเป็นการแจกแจงแบบปกติหรือไม่ โดยพิจารณาจาก Normal probability plots พบว่า ส่วนใหญ่ลักษณะของกราฟมีแนวโน้มแจกแจงแบบปกติ ทั้งตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบ รายละเอียดตามภาคผนวก 6

4. การตรวจสอบข้อตกลงเกี่ยวกับ Independence Observation (ความคาดเคลื่อนของค่า

สังเกตได้แต่ละค่าเป็นอิสระต่อกัน) โดยพิจารณาจากค่า Dubin watson statistic ควรมีค่าอยู่ระหว่าง 1.5-2.5 ผลการตรวจสอบพบว่า ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน มีค่า Dubin watson statistic เท่ากับ 2.22 และตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อทักษะในศตวรรษที่ 21 มีค่า Dubin watson statistic เท่ากับ 1.73 ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์เพื่อตอบสมมติฐานการวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานในสองประเด็น คือ การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน และการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอนที่ส่งผลต่อทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน เป็นการรายงานผล

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ที่มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่มีต่อกลยุทธ์การสอน โดยมีสมมติฐานว่า “ตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ ตัวแปรแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตัวแปรคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ตัวแปรการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน ตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียน ตัวแปรปัจจัยด้านผู้ปกครอง ตัวแปรปัจจัยด้านชุมชน

ตัวแปรด้านสังคมและวัฒนธรรม และตัวแปรด้านนโยบายแห่งรัฐ ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน” ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแยกการนำเสนอเป็น 2 ส่วน แสดงรายละเอียดของการทดสอบตามตารางที่ 5.5 และตารางที่ 5.6

จากตาราง 5.5 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวแปรกับตัวแปรตาม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าสูงสุดคือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแนวทางของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับ ตัวแปรคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มีค่าเท่ากับ 0.78 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ทางบวก ขนาดความสัมพันธ์สูง และมีอยู่จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความแปรปรวนร่วมกัน 60.84% ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมาคือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียน กับ ตัวแปรด้านนโยบายแห่งรัฐ มีค่าเท่ากับ 0.76 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ทางบวก ขนาดความสัมพันธ์สูง และมีอยู่จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความแปรปรวนร่วมกัน 57.76% ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าต่ำสุดคือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอนกับตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียน และตัวแปรการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอนกับตัวแปรปัจจัยด้านชุมชน มีค่าเท่ากับ 0.21 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ทางบวก ขนาดความสัมพันธ์ต่ำ และมีอยู่จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความแปรปรวนร่วมกัน 4.41% สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม รวม 8 ตัวแปร รวม 36 คู่ พบว่าไม่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คู่ใดสูงเกินกว่า 0.85 หรือต่ำกว่า -0.85 แสดงว่าไม่มีภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่า Tolerance

ตารางที่ 5.5 เมทริกซ์สหสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน

ตัวแปร	MA	CT	DT	SF	PF	CF	SC	PL	ST	Mean	S.D.
MA	1.00	-	-	-	-	-	-	-	-	4.26	0.50
CT	0.78*	1.00	-	-	-	-	-	-	-	4.40	0.50
DT	0.23*	0.24*	1.00	-	-	-	-	-	-	3.24	0.64
SF	0.33*	0.40*	0.21*	1.00	-	-	-	-	-	4.28	0.70
PF	0.53*	0.49*	0.22*	0.53*	1.00	-	-	-	-	4.27	0.70
CF	0.37*	0.33*	0.21*	0.57*	0.63*	1.00	-	-	-	3.99	0.78
SC	0.38*	0.47*	0.23*	0.52*	0.44*	0.36*	1.00		-	4.27	0.64
PL	0.28*	0.32*	0.18*	0.76*	0.48*	0.49*	0.58*	1.00	-	4.09	0.80
ST	0.63*	0.57*	0.47*	0.42*	0.57*	0.39*	0.45*	0.44*	1.00	3.91	0.39

หมายเหตุ: * $p < 0.05$

MA: แนวทางของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

DT: การพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน

CF: ปัจจัยด้านชุมชน

ST: กลยุทธ์การสอน

CT: คุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21

SF: ปัจจัยด้านโรงเรียน

SC: ด้านสังคมและวัฒนธรรม

PF: ปัจจัยด้านผู้ปกครอง

PL: ด้านนโยบายแห่งรัฐ

ตารางที่ 5.6 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์จาก คะแนนดิบ		ค่าสัมประสิทธิ์ จากคะแนน มาตรฐาน (Beta)	t	Sig
	B	Std. Error			
(ค่าคงที่)	1.06	0.21	-	5.07	0.00
- แนวทางของการจัดการศึกษาฯ (MA)	0.28	0.07	0.35	4.02	0.00*
- คุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญฯ (CT)	0.05	0.07	0.06	0.65	0.52
- การพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน (DT)	0.19	0.03	0.30	5.44	0.00*
- ปัจจัยด้านโรงเรียน (SF)	-0.02	0.05	-0.03	-0.33	0.74
- ปัจจัยด้านผู้ปกครอง (PF)	0.14	0.04	0.25	3.23	0.00*
- ปัจจัยด้านชุมชน (CF)	-0.04	0.04	-0.07	-0.96	0.34
- ด้านสังคมและวัฒนธรรม (SC)	0.03	0.04	0.04	0.60	0.55
- ด้านนโยบายแห่งรัฐ (PL)	0.09	0.04	0.18	2.00	0.05*

r= 0.77, r-square= 0.59, Adjusted r-square=0.57, F= 26.93, p-value= 0.00

หมายเหตุ: * p < 0.05

จากตารางที่ 5.6 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Enter) เพื่อทำนายกลยุทธ์การสอน พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรแนวทางของการจัดการศึกษาฯ ในศตวรรษที่ 21 ตัวแปรการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน ตัวแปรปัจจัยด้านผู้ปกครอง และตัวแปรด้านนโยบายแห่งรัฐ มีค่าสัมประสิทธิ์จากคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.35, 0.30, 0.25 และ 0.18 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือจำนวน 4 ตัวแปร สามารถทำนายกลยุทธ์การสอนได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายกลยุทธ์การสอนได้ร้อยละ 59.00 (r-square= 0.59) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F= 26.93, p-value= 0.00) สามารถสร้างสมการทำนายได้ดังนี้

กลยุทธ์การสอน = 1.06 + (0.28)แนวทางของการจัดการศึกษาฯ + (0.05)คุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญ + (0.19)การพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน - (0.02)ปัจจัยด้านโรงเรียน + (0.14)ปัจจัยด้านผู้ปกครอง - (0.04)ปัจจัยด้านชุมชน + (0.03)ด้านสังคมและวัฒนธรรม+ (0.09)ด้านนโยบายแห่งรัฐ

2. การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอนที่ส่งผลต่อทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นการรายงานผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ที่มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์การสอนที่มีต่อทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยมีสมมติฐานว่า “ตัวแปรกลยุทธ์การสอน ได้แก่ ตัวแปรการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน ตัวแปรอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ (การจัดการเวลา การออกแบบห้องเรียน บุคลากรสนับสนุน ทรัพยากรการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21) ตัวแปรโครงสร้างหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 (เนื้อหาและโครงสร้าง การบูรณาการอิสลาม รูปแบบหรือเทคนิคที่ใช้ในการสอน การใช้ไอซีทีในการเรียนการสอน) ตัวแปรการวัดและการประเมินผู้เรียน ตัว

แปรการประกันคุณภาพการสอน และตัวแปรการปรับปรุงการเรียนการสอน ส่งผลต่อทักษะในศตวรรษที่ 21” ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแยกการนำเสนอเป็น 2 ส่วน แสดงรายละเอียดของการทดสอบตามตารางที่ 5.7 และ ตารางที่ 5.8

จากตาราง 5.7 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปรกับตัวแปรตาม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าสูงสุดคือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้กับตัวแปรโครงสร้าง หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 มีค่าเท่ากับ 0.69 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ทางบวก ขนาดความสัมพันธ์ปานกลาง และมีอยู่จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความแปรปรวนร่วมกัน 47.61% ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รองลงมาคือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน กับ ตัวแปรอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 0.67 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ทางบวก ขนาดความสัมพันธ์สูง และมีอยู่จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความแปรปรวนร่วมกัน 44.89% ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าต่ำสุดคือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการประกันคุณภาพการสอนกับตัวแปรทักษะในศตวรรษที่ 21 มีค่าเท่ากับ 0.22 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ทางบวก ขนาดความสัมพันธ์ต่ำ และมีอยู่จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความแปรปรวนร่วมกัน 4.84% สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม รวม 6 ตัวแปร รวม 21 คู่ พบว่าไม่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คู่ใดสูงเกินกว่า 0.85 หรือต่ำกว่า -0.85 แสดงว่าไม่มีภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่า Tolerance

ตารางที่ 5.7 เมทริกซ์สหสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรกลยุทธ์การสอนส่งผลต่อทักษะในศตวรรษที่ 21

ตัวแปร	PB	BL	SL	ME	QA	TI	SK	Mean	S.D.
PB	1.00	-	-	-	-	-	-	4.06	0.49
BL	0.67*	1.00	-	-	-	-	-	3.89	0.46
SL	0.62*	0.69*	1.00	-	-	-	-	3.95	0.47
ME	0.54*	0.50*	0.60*	1.00	-	-	-	3.86	0.53
QA	0.41*	0.43*	0.49*	0.43*	1.00	-	-	3.71	0.58
TI	0.43*	0.44*	0.44*	0.52*	0.46*	1.00	-	3.98	0.55
SK	0.52*	0.50*	0.50*	0.45*	0.22*	0.48*	1.00	3.78	0.53

หมายเหตุ: * $p < 0.05$

PB: การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน

SL: โครงสร้าง หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 (เนื้อหาและโครงสร้าง การบูรณาการอิสลาม รูปแบบหรือเทคนิคที่ใช้ในการสอน การใช้ไอซีทีในการเรียนการสอน)

QA: การประกันคุณภาพการสอน

SK: ทักษะในศตวรรษที่ 21

BL: อุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ เรียนรู้ (การจัดการเวลา การออกแบบห้องเรียน บุคลากรสนับสนุน ทรัพยากรการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21)

ME: การวัดและการประเมินผู้เรียน

TI: การปรับปรุงการเรียนการสอน

ตารางที่ 5.8 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ กลยุทธ์การสอนที่ส่งผลต่อทักษะในศตวรรษที่ 21

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ จากคะแนนดิบ		ค่าสัมประสิทธิ์ จากคะแนน มาตรฐาน (Beta)	t	Sig
	B	Std. Error			
(ค่าคงที่)	0.60	0.34	-	1.78	0.08
- เตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน (PB)	0.23	0.10	0.22	2.37	0.02*
- อุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ (BL)	0.17	0.11	0.15	1.53	0.13
- โครงสร้าง หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ (SL)	0.19	0.11	0.17	1.69	0.09
- การวัดและการประเมินผู้เรียน (ME)	0.09	0.09	0.09	1.07	0.29
- การประกันคุณภาพการสอน (QA)	-0.17	0.07	-0.19	-2.42	0.02*
- การปรับปรุงการเรียนการสอน (TI)	0.27	0.08	0.28	3.60	0.00*

$r = 0.64$, $r\text{-square} = 0.41$, Adjusted $r\text{-square} = 0.38$, $F = 17.08$, $p\text{-value} = 0.00$

หมายเหตุ: * $p < 0.05$

จากตารางที่ 5.8 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Enter) เพื่อทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่าตัวแปรที่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน ตัวแปรการประกันคุณภาพการสอน และตัวแปรการปรับปรุงการเรียนการสอน มีค่าสัมประสิทธิ์จากคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.22, -0.19 และ 0.28 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือจำนวน 3 ตัวแปร สามารถทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 41.00 ($r\text{-square} = 0.41$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 17.08$, $p\text{-value} = 0.00$) สามารถสร้างสมการทำนายได้ดังนี้

ทักษะในศตวรรษที่ 21 = $0.60 + (0.23)\text{เตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน} + (0.17)\text{อุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้} + (0.19)\text{โครงสร้าง หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้} + (0.09)\text{การวัดและการประเมินผู้เรียน} - (0.17)\text{การประกันคุณภาพการสอน} + (0.27)\text{การปรับปรุงการเรียนการสอน}$

บทนี้เป็นการนำเสนอข้อค้นพบจากการศึกษาข้อมูลเชิงประมาณ โดยนำเสนอ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างทั้งสี่ประเทศจำนวน 251 คน 2) ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสอน ปัจจัยด้านกลยุทธ์การสอน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย กับประเทศไทย ซึ่งฉายภาพรวมการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนของแต่ละประเทศ และ 3) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอาเซียน ผลจากการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

บทที่ 6

กลยุทธ์และแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้

บทนี้นำเสนอผลการสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสุตรคู่ขนานในประเทศไทย และข้อเสนอแนวทางการนำกลยุทธ์ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ของไทย ซึ่งแนวทางนี้จะเป็นกลไกสำคัญสำหรับการนำกลยุทธ์ไปใช้โดยคำนึงถึงบริบทโรงเรียนและลำดับความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนของโรงเรียน ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) กลยุทธ์การสอนสำหรับการนำไปใช้ในบริบทภาคใต้ของประเทศไทย 2) แนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน รายละเอียดแต่ละกระบวนการมีดังนี้

6.1 กลยุทธ์การสอนสำหรับการนำไปใช้ในบริบทภาคใต้ของประเทศไทย

จากการสังเคราะห์ข้อค้นพบจากการศึกษามีประเด็นในการไปปรับใช้ในโรงเรียนโดยพิจารณาจากสภาพปัญหาปัจจุบัน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ปัญหาหลักสูตร คือ หลักสูตรและรายวิชาเรียนที่มากเกินไป รายวิชาซ้ำซ้อน ขาดการบูรณาการรายวิชา 2) ปัญหาการสอน คือ การสอนแบบเก่า โดยเฉพาะในรายวิชาศาสนา ขาดต้นแบบเทคนิคหรือวิธีการสอน และขาดทักษะการบูรณาการอิสลามทั้งการบูรณาการศาสนาในวิชาสามัญ และบูรณาการวิชาสามัญในวิชาศาสนา 3) ปัญหาการวัดและประเมิน คือ การวัดและประเมินผลผู้เรียนไม่สอดคล้องกับการศึกษาปัจจุบัน ขาดแนวทางและวิธีการในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่ 4) ปัญหาการจัดการทรัพยากร คือ มุมมองต่อการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ปัญหาการบริหารเวลา การออกแบบห้องเรียน และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) ปัญหาการพัฒนาครูประจำการ คือ การพัฒนาด้านวิชาชีพครูผู้สอนในด้านการจัดการเรียนการสอน การบูรณาการอิสลาม และการวัดและประเมินผลผู้เรียน และคุณลักษณะสำคัญของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 และ 6) ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนการศึกษา รายละเอียดกลยุทธ์การสอนแสดงได้ดังตารางที่ 6.1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.1 การสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนเพื่อนำไปใช้ในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนใต้

ผลกระทบ	ชายแดนใต้มีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาสังคม และผู้สร้างสันติภาพในสังคม					
ผลลัพธ์	นักเรียนที่มีความศรัทธามั่น ทำหน้าที่เป็นผู้นำในสังคม มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 และมีความเมตตา ช่วยเหลือ เกื้อหนุนทุกสรรพสิ่งบนโลกใบนี้					
ผลผลิต	หลักสูตรบูรณาการอิสลาม	รูปแบบเทคนิคหรือวิธีการสอน	ระบบการวัดและประเมินผล	ระบบการบริหารจัดการทรัพยากร	ระบบพัฒนาครูและบุคลากร	ระบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนการสอนของหุ้นส่วน
	หลักสูตรสถานศึกษาที่มีมาตรฐานสอดคล้องกับบริบทสังคมและท้องถิ่น โดยอิงหลักสูตรแกนกลาง และ บูรณาการสาระอิสลาม	รูปแบบเทคนิคการสอน แนวใหม่สำหรับครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ การ	ระบบการวัดและประเมินผล ประเมินทั้งศาสนาและสามัญ และการประเมินที่เน้นสมรรถนะผู้เรียน	โรงเรียนมีระบบการบริหารและสนับสนุนการเรียนรู้ในโรงเรียน หลักสูตรสามัญ บูรณาการอิสลาม	โรงเรียนมีระบบพัฒนาครู และบุคลากรสำหรับการจัดการเรียนรู้แนวใหม่โดยร่วมกับหุ้นส่วนทางการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ	รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนการสอน โดยหุ้นส่วนทางการศึกษา
ผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ	กระทรวงศึกษาธิการ/ กอ.รมน. ภาค 4/สมาคมโรงเรียน/โรงเรียนผู้ปกครอง และชุมชน/ คณะกรรมการอิสลาม	โรงเรียน/ สมาคมโรงเรียน/ สถาบันพัฒนาครู (มหาวิทยาลัยในพื้นที่)/ องค์การเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน	โรงเรียน/สมาคมโรงเรียน/ สถาบันพัฒนาครู (มหาวิทยาลัยในพื้นที่)/ องค์การเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน	โรงเรียน/สมาคมโรงเรียน/ สถาบันพัฒนาครู (มหาวิทยาลัยในพื้นที่)/ องค์การเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน	โรงเรียน/สมาคมโรงเรียน/ สถาบันพัฒนาครู (มหาวิทยาลัยในพื้นที่)/ องค์การเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน	โรงเรียน/สมาคมโรงเรียน/ สถาบันพัฒนาครู (มหาวิทยาลัยในพื้นที่)/ ผู้ปกครองและชุมชน/ องค์การเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอนคณะกรรมการอิสลาม
แนวทางการปฏิบัติ	ออกแบบหลักสูตรโดยใช้แนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นฐาน (Outcome Based Learning) หรือ การใช้ Understanding by Design (UBD) เพื่อออกแบบหลักสูตร)	วิเคราะห์เลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่เป็น การสอนแบบใหม่แล้ว พัฒนาครูให้เชี่ยวชาญนำไปใช้ในทุกระดับวิชา และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	ปรับเปลี่ยนและพัฒนา รูปแบบการวัดสำหรับ โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรสามัญ บูรณาการอิสลามที่สามารถ ประเมินผู้เรียนทั้งความรู้ เจตคติ และทักษะในศตวรรษที่ 21	วิเคราะห์ความต้องการและ พัฒนาระบบการใช้ ที่มี ประสิทธิภาพ รวมถึงระบบการจัดการทรัพยากรเพื่อแก้ปัญหา บริหารเวลา การออกแบบ ห้องเรียน และสร้างวัฒนธรรม การเรียนรู้ของผู้เรียน	วิเคราะห์ความต้องการ และพัฒนาระบบพัฒนาครู โดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน	วิเคราะห์หุ้นส่วนและกำหนด บทบาทการมีส่วนร่วม รวมถึง กลไกในการสื่อสารระหว่าง โรงเรียนและหุ้นส่วนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน

	หลักสูตรบูรณาการ	เทคนิคการสอนแบบ	ระบบการวัดและประเมิน	ระบบบริหารจัดการทรัพยากร	ระบบพัฒนาครู	รูปแบบการมีส่วนร่วมของ
	หลักสูตรสามัญบูรณาการ	ใหม่	แนวใหม่	การนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้	ประจำการและ	หุ้นส่วนทางการศึกษา
นวัตกรรม	อิสลาม (บูรณาการสาระการเรียนรู้/บูรณาการโครงสร้างรายวิชา) หรือ อิสลามบูรณาการสามัญ	การสอนแบบแนวใหม่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 เช่น IBL หรือ CAMT-UBD	รูปแบบการวัดบูรณาการ อิสลามที่สามารถวัดได้สอง ทางคือความรู้สามัญและ ความรู้ศาสนาพร้อมกัน และ การวัดที่เน้นการปฏิบัติของผู้เรียนมากกว่าความรู้หรือ การท่องจำเนื้อหา	ในการจัดการเรียนการสอนและ บริหารจัดการโรงเรียนอย่างมี ประสิทธิภาพ แนวทางการ จัดการเวลา การออกแบบ ห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 การ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21	ระบบพัฒนาครูโรงเรียน นักศึกษาครู บรณาการโดยใช้ห้องเรียน เป็นฐาน ที่สามารถลด ภาระการทำงานของครู โดยคืนครูสู่ห้องเรียนและ พัฒนาระบบประเมินครูที่ เน้นผลสัมฤทธิ์และผลลัพธ์ ของผู้เรียนมากกว่าผลงาน ของครู	หุ้นส่วนทางการศึกษาเพื่อ ยกระดับคุณภาพโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม หลักสูตรบูรณาการ
อุปสรรค	ปัญหาหลักสูตร	ปัญหาการสอน	ปัญหาการวัดและประเมิน	ปัญหาการจัดการทรัพยากร	ปัญหาการพัฒนาครู	ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วม
	หลักสูตรและรายวิชา เรียนที่ มากเกินไป รายวิชาซ้ำซ้อน ขาด การบูรณาการรายวิชา	การสอนแบบเก่า ขาด ต้นแบบเทคนิคหรือ วิธีการสอน และทักษะ การบูรณาการอิสลาม	การวัดและ ประเมินผล ผู้เรียนไม่สอดคล้องกับ การศึกษาปัจจุบัน ขาด แนวทางและวิธีการในการ วัดและ ประเมินผลการ เรียนรู้แนวใหม่	มุมมองต่อการใช้เทคโนโลยีใน การจัดการเรียนการสอน ปัญหา การบริหารเวลา การออกแบบ ห้องเรียน และวัฒนธรรมการ เรียนรู้ของผู้เรียน	ประจำการ การพัฒนาด้านวิชาชีพ ครู ผู้สอนในด้านการ จัดการเรียนการสอน การบูรณาการอิสลาม และ การวัดและประเมินผล ผู้เรียน และคุณลักษณะ สำคัญของครูผู้สอนใน ศตวรรษที่ 21	ของการหุ้นส่วนการศึกษา โรงเรียนขาดความร่วมมือจาก ผู้ปกครอง ชุมชน และหุ้นส่วน อื่น ๆ อย่างเป็นระบบ
กลยุทธ์	กลยุทธ์หลัก			กลยุทธ์รอง		กลยุทธ์สนับสนุน

6.2 แนวทางการนำไปใช้

6.2.1 การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Understanding)

การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง หมายถึง กระบวนการในการเข้าใจปรากฏการณ์และสถานการณ์ความเป็นจริงปัจจุบันในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีอุปสรรคหรือปัญหาที่ต้องทำการแก้ไขอย่างเร่งด่วน รวมถึงความเข้าใจเรื่องของการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการที่ต้องให้ทุกภาคส่วนเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นครู บุคลากร ผู้บริหาร และผู้ปกครองนักเรียนในการทำความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง เปิดใจ และยอมรับในความเป็นจริง เพื่อให้เห็นปัญหาและความจำเป็นในการแก้ไข พัฒนา และเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน โดยผลผลิตของกระบวนการในการสร้างความเข้าใจคือบันทึกความร่วมมือและข้อตกลง รวมถึงข้อกำหนดภาระหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน

6.2.2 การจัดลำดับความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Prioritizing)

การจัดลำดับความสำคัญ คือ กระบวนการหลังจากการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นควรวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความพร้อมและบริบทในแต่ละโรงเรียน เนื่องจากแต่ละโรงเรียนมีปัจจัยและความพร้อมที่แตกต่างกัน และการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนไม่ได้มีรูปแบบหรือลำดับขั้นที่ตายตัว แต่ให้เริ่มจากประเด็นที่โรงเรียนเห็นว่ามีสำคัญมากที่สุดหรือโรงเรียนพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความสำคัญที่สุดที่อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผู้เรียนในอนาคต โดยผลลัพธ์ของกระบวนการจัดลำดับความสำคัญคือ ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Priority Need Index) แผนปฏิบัติงาน (Action plan) ในการพัฒนาโรงเรียนตามประเด็นความสำคัญระยะสั้นและระยะยาว

6.2.3 การเรียนรู้ (Learning)

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กร และควรมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สำหรับการนำกลยุทธ์ในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้กระบวนการเรียนรู้จะดำเนินการหลังจากการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและการจัดลำดับความสำคัญเพื่อให้การเรียนรู้มีเป้าหมายที่ชัดเจน ก่อนการนำกลยุทธ์การสอนไปปฏิบัติเพื่อให้ทั้งครูและผู้บริหารเข้าใจขั้นตอนและกระบวนการที่ถูกต้องในการนำกลยุทธ์การสอนไปใช้ การเรียนรู้จะทำให้ผู้ปฏิบัติทราบถึงทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้าที่ต้องจัดเตรียมก่อนการดำเนินงาน และทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถส่งผลกระทบต่อปฏิบัติของครูและผู้บริหาร การเรียนรู้ดำเนินการทั้งในรูปแบบที่หลากหลายตามความพร้อมและความต้องการของโรงเรียน โดยตัวชี้วัดของผลลัพธ์ในการเรียนรู้คือ ต้นแบบการสอน แผนการเรียนรู้ รายงานวิจัย ผลงานผู้เรียน วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การเปิดใจ รับฟัง คิดเชิงบวก เป็นต้น และการจัดการความรู้

6.2.4 การนำกลยุทธ์ไปใช้และประเมิน (Employing and Evaluation)

การนำกลยุทธ์ไปใช้และประเมินการใช้กลยุทธ์เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการนำการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่โรงเรียน การดำเนินการในขั้นตอนนี้ใช้วงจรการพัฒนาที่เริ่มจากการวางแผนร่วมกัน (Plan) การปฏิบัติ (Do) และการประเมินผลการดำเนินงาน (Evaluation) โดยบทบาทสำคัญคือผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียน และอาจมีหน่วยงานที่เป็นหุ้นส่วนและเครือข่ายคอยให้การสนับสนุนการปฏิบัติ การปฏิบัติจะดำเนินไปตามแต่ละประเด็นที่โรงเรียนเห็นว่าสำคัญที่สุด และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยตัวชี้วัดของกระบวนการนำกลยุทธ์ไปใช้คือ การรับรู้เชิงสาธารณะเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับทราบและขยายผลการปฏิบัติ โดยการขยายผลเชิงสาธารณะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินการเป็นวงจรการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์

6.2.5 การให้ผลสะท้อนกลับและปรับปรุง (Reflecting and Revising)

การให้ผลสะท้อนกลับและการปรับปรุงเพื่อพัฒนาเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของแนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้ โดยการสะท้อนกลับจะดำเนินการทั้งในระดับโรงเรียนและระดับเครือข่ายโรงเรียนเพื่อให้สมาชิกโรงเรียนอื่น ๆ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการในการพัฒนาร่วมกัน การสะท้อนกลับยังเป็นกระบวนการในการรับฟังข้อเสนอแนะจากทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติและการแก้ปัญหาาร่วมกัน ผลจากการสะท้อนกลับจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาที่ต่อเนื่องของโรงเรียนต่อไป ตัวชี้วัดของกระบวนการนี้คือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่หน่วยงานสนับสนุน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ศึกษาธิการส่วนหน้า ศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจะได้นำไปจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาต่อไป

6.2.6 การสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วน (Networking and Partnership)

การสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วนเพื่อการปฏิรูปการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยเครือข่ายต้องประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาโรงเรียน และโรงเรียนสมาชิกทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะเครือข่ายในต่างประเทศที่มีการดำเนินการด้านกลยุทธ์ไปแล้วในโรงเรียนเอกชนหลักสูตรบูรณาการ การสร้างเครือข่ายโรงเรียนบูรณาการเพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำงานร่วมกันในอนาคตสำหรับเครือข่ายในต่างประเทศโดยเฉพาะโรงเรียนทั้งสามแห่งในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์จะเป็นพี่เลี้ยงที่คอยให้การสนับสนุนโรงเรียนที่ประสงค์ปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรบูรณาการ ในส่วนของหุ้นส่วนสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่และองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน รวมถึงการสนับสนุนในการวิจัยและพัฒนาที่ต่อเนื่อง เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาของโรงเรียนสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ของกระบวนการคือการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือลดต้นทุนของโรงเรียน การดำเนินงานของโรงเรียน

แนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้โดยกระบวนการ UPLERN แสดงได้ดังตารางที่ 6.2 ดังนี้

ตารางที่ 6.2 แนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้โดยกระบวนการ UPLERN

กระบวนการ	สาระหลัก	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัดกระบวนการ
U การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง	- สถานการณ์และสภาพปัญหาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่แท้จริง - ผลลัพธ์และผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเอกชนสอนศาสนา - มโนทัศน์และปรัชญาการศึกษาอิสลามที่เป็นองค์รวม - ระเบียบและข้อกฎหมายทางการศึกษา - ความเป็นเอกภาพในด้านความคิดต่อการเปลี่ยนแปลงของทุกภาคส่วน - วิเคราะห์ปัญหาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม - การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในศตวรรษที่ 21	- กระทรวงศึกษาธิการ/ก.อ.ร.ม.น. ภาค4/สมาคมโรงเรียน/โรงเรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชน/คณะกรรมการอิสลาม/องค์กรเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน	- บันทึกความร่วมมือและข้อตกลง - ข้อกำหนดภาระหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน
P การจัดลำดับความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง	- หลักสูตรและการสอนสามัญบูรณาการ - เทคนิคการสอนแบบใหม่ - ระบบการวัดและประเมินแนวใหม่ - ระบบบริหารจัดการทรัพยากร - ระบบพัฒนาครูประจำการและนักศึกษาครู - รูปแบบการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางการศึกษา	- กระทรวงศึกษาธิการ/ก.อ.ร.ม.น. ภาค4/สมาคมโรงเรียน/โรงเรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชน/คณะกรรมการอิสลาม/องค์กรเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน	- ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Priority Need Index) - แผนปฏิบัติงาน (Action plan) ในการพัฒนาโรงเรียนตามประเด็นความสำคัญระยะสั้นและระยะยาว
L การเรียนรู้	- กลยุทธ์การสอน - การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) - หลักสูตรการจัดการเรียนรู้บูรณาการอิสลาม - การสอนบูรณาการอิสลาม - ทรัพยากรการเรียนรู้ (หนังสือ แผนการสอน สื่อ)	- กระทรวงศึกษาธิการ/ก.อ.ร.ม.น. ภาค4/สมาคมโรงเรียน/โรงเรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชน/คณะกรรมการอิสลาม/องค์กรเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน/เครือข่ายต่างประเทศ	- ต้นแบบการสอน - แผนการเรียนรู้ - รายงานวิจัย - ผลงานผู้เรียน

กระบวนการ		สาระหลัก	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ตัวชี้วัดกระบวนการ
		- การพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการบูรณาการอิสลาม - ฯลฯ		- วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การเปิดใจ รับฟัง คิดเชิงบวก เป็นต้น การจัดการความรู้
E	การนำกลยุทธ์ไปใช้และประเมิน	- การวางแผน - การปฏิบัติ - การตรวจสอบ - การประเมินและปรับปรุง	- กระทรวงศึกษาธิการ/กอ.รมน. ภาค4/สมาคมโรงเรียน/โรงเรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชน/คณะกรรมการอิสลาม/องค์กรเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน	- การรับรู้เชิงสาธารณะ
R	การให้ผลสะท้อนกลับและปรับปรุง	- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การสะท้อนผลการปฏิบัติ - กิจกรรมเปิดชั้นเรียน - การทำรายงานและสรุปผลการปฏิบัติ - การนำผลไปปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง	- กระทรวงศึกษาธิการ/กอ.รมน. ภาค4/สมาคมโรงเรียน/โรงเรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชน/คณะกรรมการอิสลาม/องค์กรเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน	- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
N	การสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วน	- เครือข่ายโรงเรียนบูรณาการ - เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาที่เลี้ยง - เครือข่ายองค์กรสนับสนุน (รัฐ/เอกชน) - เครือข่ายต่างประเทศ - สมาคมครูและผู้ปกครอง - สมาคมศิษย์เก่า	- กระทรวงศึกษาธิการ/กอ.รมน. ภาค4/สมาคมโรงเรียน/โรงเรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชน/คณะกรรมการอิสลาม/องค์กรเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน	- สร้างมูลค่าเพิ่มหรือลดต้นทุนของโรงเรียน

แนวทางการนำกลยุทธ์การสอนไปใช้โดยใช้กระบวนการ "UPLEARN" มีผู้เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กอ.รมน. ภาค 4 สมาคมโรงเรียนโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการอิสลาม องค์การเอกชนด้านผลิตตำราและสื่อการสอน ซึ่งมี 6 กระบวนการ (ตารางที่ 6.2) ดังนี้

1. การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่ สถานการณ์และสภาพปัญหาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่แท้จริง ผลลัพธ์และผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเอกชนสอนศาสนา มโนทัศน์และปรัชญาการศึกษาอิสลามที่เป็นองค์รวม ระเบียบและข้อกฎหมายทางการศึกษา ความเป็นเอกภาพในด้านความคิดต่อการเปลี่ยนแปลงของทุกภาคส่วน วิเคราะห์ปัญหาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในศตวรรษที่ 21 และมีตัวชี้วัดเชิงกระบวนการ ได้แก่ บันทึกความร่วมมือและข้อตกลง ข้อกำหนดภาระหน้าที่ของแต่ละภาคส่วน

2. การจัดลำดับความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง คือบทบาทของโรงเรียนในการวิเคราะห์ความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนาตามบริบทของโรงเรียน โดยประเด็นที่ควรพิจารณา หลักสูตรและการสอนสามัญบูรณาการ เทคนิคการสอนแบบใหม่ ระบบการวัดและประเมินแนวใหม่ ระบบบริหารจัดการทรัพยากร ระบบพัฒนาครูประจำการและนักศึกษาครู รูปแบบการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางการศึกษา โดยมีตัวชี้วัดของกระบวนการ ได้แก่ ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Priority Need Index) แผนปฏิบัติงาน (Action plan) ในการพัฒนาโรงเรียนตามประเด็นความสำคัญระยะสั้นและระยะยาว

3. การเรียนรู้เพื่อเพิ่มเติมประสบการณ์และความรู้ต่าง ๆ ก่อนสู่การปฏิบัติ เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การสอน การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) หลักสูตรการจัดการเรียนรู้บูรณาการอิสลาม การสอนบูรณาการอิสลาม ทรัพยากรเรียนรู้ (หนังสือ แผนการสอน สื่อ) การพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการบูรณาการอิสลาม ฯลฯ โดยมีตัวชี้วัดเชิงกระบวนการ ได้แก่ ต้นแบบการสอน แผนการเรียนรู้ รายงานวิจัย ผลงานผู้เรียน

4. การนำกลยุทธ์ไปใช้และประเมิน ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ การประเมินและปรับปรุง โดยมีตัวชี้วัดเชิงกระบวนการ คือ การรับรู้เชิงสาธารณะ

5. การให้ผลสะท้อนกลับและปรับปรุง ประกอบด้วย เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลการปฏิบัติ กิจกรรมเปิดชั้นเรียน การทำรายงานและสรุปผลการปฏิบัติ การนำผลไปปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง โดยมีตัวชี้วัดเชิงกระบวนการ คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

6. การสร้างเครือข่ายและหุ้นส่วน ประกอบด้วย เครือข่ายโรงเรียนบูรณาการ เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาพี่เลี้ยง เครือข่ายองค์กรสนับสนุน (รัฐ/เอกชน) เครือข่ายต่างประเทศ สมาคมครูและผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า โดยมีตัวชี้วัดเชิงกระบวนการ คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มหรือลดต้นทุนของโรงเรียน

บทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) กลยุทธ์การสอนสำหรับการนำไปใช้ในบริบทภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และกลยุทธ์สนับสนุน 2) แนวทางการนำกลยุทธ์ไปใช้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน โดยแนวทางมีชื่อว่ากระบวนการ “อัพลีรน์” ซึ่งประกอบด้วย 6 กระบวนการ คือ 1) การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง 2) การจัดลำดับความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง 3) การเรียนรู้ 4) การนำกลยุทธ์ไปใช้และประเมิน 5) การให้ผลสะท้อนกลับและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 6) การสร้างเครือข่าย

บทที่ 7

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการนำไปใช้สำหรับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การสอนของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 3) เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์และพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงผสมวิธี ในรูปแบบการวิจัยหลายตอน เริ่มต้นด้วยการวิจัยตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการวิจัยภาคสนาม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนา และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักกับผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (เทียบเท่า ม.1 - ม.3) รายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และอิสลามศึกษา รายวิชาละ 1 ท่าน โดยครูผู้สอนต้องมีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาของตนเองอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 3 ปี และทำการสอนในแต่ละสัปดาห์ไม่ต่ำกว่า 12 ชั่วโมง 2) ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนของครูผู้สอน และเพื่อเป็นการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

การวิจัยตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 3) เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์และพัฒนาแนวทางการนำไปใช้สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ เป้าหมายจำนวน 251 คน จากโรงเรียนในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ประเทศละ 1 แห่ง และโรงเรียนในประเทศไทย 3 แห่ง ที่ได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง และครูจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งแต่ละแห่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามจำนวนครูในโรงเรียน ได้แก่ ครูจากประเทศมาเลเซีย จำนวน 59 คน ประเทศอินโดนีเซีย 67 คน ประเทศสิงคโปร์ 30 คน และประเทศไทย 95 คน

การวิจัยตอนที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสนทนากลุ่ม มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวทางการใช้กลยุทธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นแนวทางการนำไปใช้กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ฉบับร่าง) และนำแนวทางที่สร้างขึ้นมาเป็นประเด็นในการสนทนากลุ่ม โดยผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 15 ท่าน ได้แก่ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้บริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยทำการคัดเลือกแบบเจาะจงจากนักวิชาการ ครูและผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีผลงานที่เป็นที่ประจักษ์ในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดน

7.1 สรุปข้อค้นพบจากการวิจัย

7.1.1 กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความเข้าใจของครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษา และคุณลักษณะของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสรุปได้ว่า มุมมองของครูผู้สอนต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การศึกษาที่สร้างให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารที่ดี และครูสามารถบูรณาการศาสนาในรายวิชาได้ ผู้เรียนรู้เท่าทันสารสนเทศและสื่otechnoโลยีการสื่อสาร และสามารถเป็นพลเมืองโลก ในขณะที่คุณลักษณะของครูผู้สอนประกอบด้วย 9 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ ครูทำหน้าที่เสมือนโค้ช ครูผู้สอนประสบการณ์และทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน มีความเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน สามารถบูรณาการศาสตร์ในการเรียนการสอน เป็นผู้ที่ศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ รู้ทันเทคโนโลยี มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสอนกันเป็นทีมได้ ในส่วนกลยุทธ์การสอนผู้วิจัยวิเคราะห์จากกรอบกลยุทธ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน 3) การวิเคราะห์ประเด็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน 4) การออกแบบการวัดผลและประเมินผลแนวใหม่ 5) ระบบการนำผลการประเมินสู่การปรับปรุงและพัฒนา 6) ระบบประกันคุณภาพการสอน ซึ่งแต่ละหัวข้อมีข้อค้นพบที่สามารถสรุปได้ดังนี้

7.1.1.1 หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

โครงสร้างรายวิชาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ได้มีการปรับปรุงรายวิชาให้น้อยลงและเน้นการพัฒนาทักษะของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากโครงสร้างรายวิชาในอดีตที่เห็นจำนวนรายวิชาจำนวนมาก และนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาก็ต้องเรียนมากกว่านักเรียนในโรงเรียนทั่วไป การปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรโรงเรียนทำการวิเคราะห์และทบทวนเนื้อหาการเรียนรู้ใหม่ โดยให้ครู บุคลากร รวมถึงตัวแทนผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพิจารณาว่าเนื้อหาใดที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูงและการใช้ชีวิตของผู้เรียน โดยการทำงานร่วมกับเครือข่ายโรงเรียนที่คอยสนับสนุนและแลกเปลี่ยนร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ เนื่องจากรายวิชาของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามมีจำนวนมากที่ต้องเรียนทั้งวิชาสามัญและศาสนา และเวลามีจำกัด การเรียนการสอนจึงต้องเน้นการปฏิบัติและให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาด้วยตนเองและเน้นการฝึกทักษะแก่ผู้เรียน

นอกจากนี้หลักสูตรมุ่งเน้นการบูรณาการอิสลามในลักษณะการสอดแทรกสาระอิสลามเข้าไปในรายวิชาสามัญ หรือเชื่อมโยงสาระสามัญกับความรู้อิสลาม หรือการอธิบายเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับคำสอนอิสลาม รวมถึงการเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงระหว่างความรู้อิสลามและความรู้สามัญ นอกจากนี้การบูรณาการไม่ได้ดำเนินการเฉพาะสาระเท่านั้น แต่รวมการบูรณาการเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการหลักสูตร และสาระการเรียนรู้ การบูรณาการวิธีวิทยาการสอน การบูรณาการบรรยากาศในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน การสร้างวัฒนธรรมอิสลามในชั้นเรียน และการสร้างทัศนคติและแนวคิดแก่ผู้เรียนในหลักการสูงสุดของการแสวงหาความรู้ในทุกสาขาวิชาที่จะต้องตอบเป้าหมายของการจัดการศึกษาอิสลาม

ข้อค้นพบด้านวิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนใช้รูปแบบและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย โดยส่วนใหญ่นิยมใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Based Learning) และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-

Based Learning) หรือการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การจัดการเรียนรู้ข้างต้นล้วนสามารถพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน อย่างไรก็ตามหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนนั้นเกี่ยวข้องกับการออกแบบหลักสูตรและการเรียนรู้ ซึ่งพบว่าโรงเรียนได้ออกแบบหลักสูตรบนฐานของผลลัพธ์ของผู้เรียน (Outcome Based Education) ซึ่งโรงเรียนที่มีความโดดเด่นในการออกแบบการเรียนรู้คือประเทศสิงคโปร์ ซึ่งโรงเรียนได้ใช้แนวคิด Understanding by Design (UbD) หมายถึง แผนในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครู โดยเป็นวิธีการในการช่วยเหลือให้ครูผู้สอนได้คิดและเตรียมการเรียนการสอนระยะยาว โดยมุ่งเป้าไปที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ มีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบ Backward Design โดยเริ่มต้นจากปลายทางของการจัดการเรียนการสอนมาสู่ต้นทางเพื่อวางแผนการเรียนรู้

ในด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนการศึกษาพบว่าความคิดของครูและผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ไอซีทีส่วนใหญ่เห็นในทิศทางเดียวกันถึงความสำคัญของการใช้ไอซีทีในการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามยังมีการควบคุมการใช้สมาร์ตโฟนในโรงเรียน เนื่องจากผู้บริหารและครูยังมีข้อกังวลหลายด้านและยังไม่อนุญาตให้นักเรียนใช้ได้ทั้งหมด ยกเว้นในบางรายวิชาและชั้นเรียนที่มีการอนุญาตให้นักเรียนใช้สมาร์ตโฟนในการค้นคว้าหาความรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในภาพรวมของการใช้ไอซีทีพบว่าครูผู้สอนและสถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

7.1.1.2 การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนการสอน

การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้พิจารณาในประเด็น การกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียน และการประเมินศักยภาพการสอนของครูผู้สอน โดยการกำหนดเป้าหมายเป็นการศึกษาความเข้าใจของครูต่อความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยภาพรวมความเข้าใจของครูและผู้บริหารโรงเรียนต่อแนวทางการจัดการศึกษามีความชัดเจนในการสร้างมุสลิมที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ผู้ศรัทธาที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมโลก โดยใช้หลักการจากอัลกุรอาน 3 หลักการคือ เป้าหมายการสร้างมนุษย์เพื่อเคารพภักดีต่อพระเจ้า การทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพระองค์บนแผ่นดิน และการสร้างความเมตตาแก่ทุกสรรพสิ่ง ซึ่งเป้าหมายข้างต้นทำให้ครูมีความชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียนที่ไม่ใช่เฉพาะการสร้างนักเรียนผู้ศรัทธาเท่านั้น แต่รวมถึงหน้าที่อื่น ๆ ที่ครอบคลุมทุกด้าน (Holistic Education)

ประเด็นการวิเคราะห์ผู้เรียน ผู้เรียนถือเป็นปัจจัยป้อนที่สำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียนของโรงเรียนเริ่มจากความเข้าใจในความแตกต่างและศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล ทุกโรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายในวิสัยทัศน์หรือปรัชญาการจัดการศึกษา ตัวอย่างโรงเรียน MAI ที่มีปรัชญาการศึกษาว่าเราเชื่อว่านักเรียนทุกคนนั้นมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง และทุกคนสามารถไปสู่ความสำเร็จได้ จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนไม่ได้แบ่งแยกนักเรียนในด้านพื้นหลังหรือพื้นฐานศักยภาพของนักเรียนแต่พร้อมรับนักเรียนทุกคนเข้ามาศึกษาและมองว่านักเรียนทุกคนมีศักยภาพและสามารถพัฒนาทุกคนสู่ความสำเร็จได้ ประเด็นที่น่าสนใจคือโรงเรียนทุกโรงเรียนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมากกว่าตัวนักเรียน

ด้านการประเมินศักยภาพการสอนของครูผู้สอน การศึกษาพบว่าโรงเรียนดำเนินกิจกรรมประเมินศักยภาพของครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินไปพัฒนาศักยภาพของครู โดยการประเมินดำเนินการหลากหลายรูปแบบ เช่น การประเมินจากครูพี่เลี้ยง ครูผู้สอนทำการตรวจสอบวิเคราะห์ตนเองว่ามีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนเพียงใด การประเมินจากเพื่อนร่วมงาน การสอบถามความคิดเห็นจากผู้เรียน เป็นต้น การประเมินครูผู้สอนเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการสอนและทราบถึงความต้องการของครูในการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนถือเป็นประเด็นที่โรงเรียนให้ความสำคัญและดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

7.1.1.3 การวิเคราะห์ประเด็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน

อุปสรรคหรือข้อจำกัดในด้านการบริหารจัดการรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการเวลา โดยข้อค้นพบจากการศึกษาจากสามประเทศโรงเรียนปฏิบัติกิจกรรมเพื่อจัดการเวลาสำหรับครูและการเรียนการสอน คือ การจัดตารางสอนแบบสัปดาห์คู่หรือสัปดาห์คี่ การกำหนดระยะเวลาในคาบเรียน เรียนรู้เนื้อหานอกชั้นเรียนด้วยตนเองมากขึ้น ลดเวลาครูเพิ่มเวลานักเรียน 2) การออกแบบห้องเรียน โรงเรียนมีการดำเนินการและมีข้อเสนอแนะทางการออกแบบห้องเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน คือ ห้องเรียนแบบเปิดพื้นที่ การนั่งเรียนเป็นรูปตัวยู ห้องเรียนที่สามารถเคลื่อนย้ายที่นั่งเรียนได้ ผู้เรียนนั่งเรียนเป็นกลุ่ม และเพิ่มพื้นที่การเขียนหรือใช้กระดานขนาดใหญ่ 3) ด้านบุคลากรสนับสนุนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนมีข้อเสนอและความต้องการด้าน เจ้าหน้าที่ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีการศึกษา นักจิตวิทยาหรือนักพฤติกรรมศาสตร์ การสนับสนุนจากผู้ปกครอง และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและชุมชน 4) ด้านทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนให้ความสำคัญต่อการเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพ การสนับสนุนแท็บเล็ตหรือสมาร์ทโฟน เครื่องรับและส่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและ 5) ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การตั้งคำถาม การแบ่งปันความรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีระเบียบวินัยขั้นสูง และการทำงานเป็นทีม

7.1.1.4 การออกแบบการวัดผลและประเมินผลแนวใหม่

การศึกษาในภาพรวมการวัดและประเมินผลผู้เรียนของโรงเรียนทั้งสามประเทศพบว่า โรงเรียนยังคงใช้ระบบการประเมินทั้งแบบเดิมที่เน้นการวัดความรู้โดยใช้แบบทดสอบ และการประเมินแบบใหม่ที่ทำให้ความสำคัญต่อทักษะและกระบวนการ โดยในบางรายวิชามีการประเมินทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเรียน หรือการที่ครูผู้สอนประเมินผู้เรียนก่อนเรียนเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นว่าผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้และทักษะการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะได้วางแผนในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน และการประเมินระหว่างเรียน โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการเรียนการสอน เช่น การสังเกตพัฒนาการ การสังเกตความมั่นใจในตนเอง การทำงานเป็นทีมของผู้เรียน เป็นต้น นอกจากนี้มีการประเมินผู้เรียนหลังจากที่มีการสอน ซึ่งจะมีการทำแบบทดสอบและแบบประเมินทักษะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตามโรงเรียนทั้งสามประเทศได้ลดการวัดโดยการสอบให้น้อยลงและใช้การวัดแบบโครงการเพิ่มขึ้น ดังตัวอย่างโรงเรียน Ummul Qura ประเทศอินโดนีเซีย โรงเรียนใช้แนวทางการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry

Based Learning) การวัดและประเมินจึงพิจารณาจากผลงานของผู้เรียนเป็นหลัก และกรณีของโรงเรียน MAI ประเทศสิงคโปร์ในรายวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลแนวใหม่และสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือวัดผู้เรียนจากการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตประจำวัน ตัวอย่างในรายวิชาหลักศรัทธาซึ่งมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะชีวิต เป็นต้น ครูอิสลามศึกษาของโรงเรียนเปลี่ยนจากการประเมินผู้เรียนโดยการสอบเป็นการประเมินจากการพัฒนาตนเองและการปฏิบัติของนักเรียน โดยให้นักเรียนบันทึกของมูลการทำหน้าที่ในระยะเวลา 1 เดือน และให้นักเรียนเขียนกราฟพัฒนาการของตนเอง ซึ่งการใช้กราฟก็เป็นการบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์ลงในรายวิชาอิสลามศึกษา และวัดจากการขยายผลความดีที่นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์กับเพื่อน ๆ ที่ปัญหาและสาเหตุของการเพิ่มหรือลดอีมาน และนำเสนอโดยการเขียนลงในกระดานชาร์ตและตกแต่งให้สวยงามเพื่อเผยแพร่แก่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียน

7.1.1.5 ระบบประกันคุณภาพการสอน

การศึกษาพบประเด็นที่เกี่ยวข้อง 2 ประเด็นได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอนที่ได้กำหนด และ 2) การประเมินคุณภาพการสอนจากหน่วยงานภายในและภายนอกโรงเรียน คือการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอนที่ได้กำหนด ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งในแต่ละภาคการศึกษาแผนการสอนที่ได้กำหนดจะมีเนื้อหาเหมือนเดิม หรือมีการปรับปรุงเนื้อหาเพียงบางส่วน ที่ผู้เรียนจะต้องบรรลุตัวชี้วัดอะไรบ้าง ซึ่งครูผู้สอนพยายามจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผน และการประเมินคุณภาพการสอนจากหน่วยงานภายในและภายนอกโรงเรียน โดยหน่วยงานภายในและหน่วยงานจากภายนอกโรงเรียนทำการประเมินคุณภาพการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียน ซึ่งครูผู้สอนจะได้รับการประเมินคุณภาพการสอนจากหน่วยงานภายในโรงเรียน เช่น การได้รับการประเมินจากครูที่ทำงานในโรงเรียนด้วยกัน ครูใหญ่ หรือตัวแทนจากมูลนิธิที่สนับสนุนโรงเรียน เป็นต้น และการได้รับการประเมินคุณภาพการสอนจากหน่วยงานภายนอกโรงเรียน เช่น ครูหรือกรรมการกลางจากโรงเรียนอื่นหรือจากหน่วยงานที่ทำการประเมินโรงเรียนมาประเมิน รวมทั้งการได้รับการประเมินคุณภาพการสอนจากหน่วยงานต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซียได้รับการประเมินจากตัวแทนประเทศบรูไนและสิงคโปร์ เป็นต้น นอกจากนี้ การประเมินคุณภาพการสอนและการประเมินคุณภาพของโรงเรียน ทางโรงเรียนจะได้รับการแจ้งให้ทราบล่วงหน้าว่าจะมีการประเมินช่วงวันเวลาใด เพื่อให้ทางโรงเรียนและครูผู้สอนได้เตรียมความพร้อมสำหรับการรายงาน

7.1.1.6 การพัฒนาด้านวิชาชีพของครูผู้สอน

การพัฒนาครูของทั้งสามโรงเรียนดำเนินโดยภาคส่วนต่าง ๆ 3 ส่วนด้วยกัน คือ โรงเรียน เครือข่ายโรงเรียน และหน่วยงานการศึกษาภาครัฐ โดยบทบาทส่วนใหญ่ในการพัฒนาครูผู้สอนเน้นหนักไปที่เครือข่ายโรงเรียนและโรงเรียนเป็นหลัก และลักษณะการพัฒนาครูจะพัฒนาตามจุดเน้นที่สำคัญของโรงเรียนมากกว่าการพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐที่มีการเปลี่ยนแปลงและจับเอาประเด็นที่เป็นกระแสพัฒนาครู การพัฒนาโดยหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาแบบเร่งด่วนและไม่ต่อเนื่อง แต่การพัฒนาโดยเครือข่ายโรงเรียนและโรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและมีจุดเน้นเฉพาะตามลักษณะของโรงเรียนนั้นคือการบูรณาการอิสลามและการสร้างสมรรถนะของผู้เรียนให้มีศักยภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ซึ่งแนวทางการพัฒนาครูที่โรงเรียน

ดำเนินการที่สำคัญมี 6 กิจกรรมหลักคือ 1) การกำหนดครูที่เลี้ยงสำหรับครูใหม่ 2) วงกลมเรียนรู้พัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู (Halakah Quran) 3) Daurah, Qiyam, Muqaiyam (DQM) 4) การเข้าร่วมอบรม 5) อบรมในสถาบันวิชาชีพครู และ 6) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย

7.1.2 ความสัมพันธ์และวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลักสูตรบูรณาการ ในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ที่ทำการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 251 คน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) สามารถสรุปออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

7.1.2.1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสอน ปัจจัยด้านกลยุทธ์การสอน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย กับประเทศไทย พบว่า

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อกลยุทธ์การสอน โดยครู 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$) และด้านการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.24$) ในขณะที่ประเทศไทย พบว่า ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด เช่นเดียวกับ 3 ประเทศ ($\bar{X} = 3.97$) และปัจจัยด้านนโยบายแห่งรัฐ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.55$) และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ พบว่า 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเทศไทยในทุกด้าน ยกเว้นด้านการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศไทย

ปัจจัยด้านกลยุทธ์การสอน โดยครู 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการสอนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$) และการออกแบบห้องเรียน น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.46$) ในขณะที่ประเทศไทย พบว่า ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการสอนมากที่สุด เช่นเดียวกับ 3 ประเทศ ($\bar{X} = 4.10$) และการบูรณาการอิสลาม น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.33$) และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ด้านกลยุทธ์การสอน พบว่า 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเทศไทยเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการออกแบบห้องเรียน บุคลากรสนับสนุน เทคนิคที่ใช้ในการสอน และการใช้ไอซีทีในการสอน ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศไทย

ทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยครู 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) ให้ความสำคัญกับทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมของนักเรียนในห้องเรียนมากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.59$) ในขณะที่ประเทศไทย พบว่า ครูผู้สอนให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบตนเอง สังคมโดยรวม และความตระหนักในด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.79$) และทักษะการสื่อสาร น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.46$) และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะใน

ศตวรรษที่ 21 พบว่า 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเทศไทยทุกด้าน ยกเว้นทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศไทยเพียง 0.01

7.1.2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จ

7.1.2.2.1 การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสอน

ตัวแปรที่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรแนวทางของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตัวแปรการพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน ตัวแปรปัจจัยด้านผู้ปกครอง และตัวแปรด้านนโยบายแห่งรัฐ มีค่าสัมประสิทธิ์จากคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.35, 0.30, 0.25 และ 0.18 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือจำนวน 4 ตัวแปร สามารถทำนายกลยุทธ์การสอนได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายกลยุทธ์การสอนได้ร้อยละ 59.00 ($r\text{-square} = 0.59$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 26.93$, $p\text{-value} = 0.00$) สามารถสร้างสมการทำนายได้ดังนี้

$$\text{กลยุทธ์การสอน(ST)} = 1.06 + (0.28)\text{แนวทางของการจัดการศึกษา} + (0.05)\text{คุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญ} + (0.19)\text{การพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน} - (0.02)\text{ปัจจัยด้านโรงเรียน} + (0.14)\text{ปัจจัยด้านผู้ปกครอง} - (0.04)\text{ปัจจัยด้านชุมชน} + (0.03)\text{ด้านสังคมและวัฒนธรรม} + (0.09)\text{ด้านนโยบายแห่งรัฐ}$$

7.1.2.2.2 การทดสอบสมมติฐานด้านกลยุทธ์การสอนที่ส่งผลต่อทักษะในศตวรรษที่ 21

ตัวแปรที่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน ตัวแปรการประกันคุณภาพการสอน และตัวแปรการปรับปรุงการเรียนการสอน มีค่าสัมประสิทธิ์จากคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.22, -0.19 และ 0.28 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลือจำนวน 3 ตัวแปร สามารถทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 41.00 ($r\text{-square} = 0.41$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 17.08$, $p\text{-value} = 0.00$) สามารถสร้างสมการทำนายได้ดังนี้

$$\text{ทักษะในศตวรรษที่ 21} = 0.60 + (0.23)\text{เตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน} + (0.17)\text{อุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้} + (0.19)\text{โครงสร้าง หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้} + (0.09)\text{การวัดและการประเมินผู้เรียน} - (0.17)\text{การประกันคุณภาพการสอน} + (0.27)\text{การปรับปรุงการเรียนการสอน}$$

7.1.3 กลยุทธ์และพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการพิจารณาร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน ซึ่งได้สะท้อนสภาพปัญหาปัจจุบันและนำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์หลักสูตรสามัญบูรณาการอิสลาม (บูรณาการสาระการเรียนรู้/บูรณาการโครงสร้างรายวิชา) 2) กลยุทธ์การสอนแบบ Inquiry Based Learning หรือ CAMT-UBD หรือ Project-Based Learning สำหรับรายวิชาบูรณาการอิสลาม หรืออิสลามบูรณาการสามัญ 3) กลยุทธ์การวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้บูรณาการอิสลาม 4) กลยุทธ์นำเทคโนโลยี

การศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 5) กลยุทธ์ระบบพัฒนาครูโรงเรียนบูรณาการโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน และ 6) กลยุทธ์หุ้นส่วนทางการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ ในส่วนแนวทางการนำไปใช้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีชื่อว่ากระบวนการ “อัฟเลิร์น (UPLERN)” ซึ่งประกอบด้วย 6 กระบวนการ คือ 1) การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Understanding) 2) การจัดลำดับความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Prioritizing) 3) การเรียนรู้ (Learning) 4) การนำกลยุทธ์ไปใช้และประเมิน (Employing and Evaluation) 5) การให้ผลสะท้อนกลับและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Reflecting and Revising) 6) การสร้างเครือข่าย (Networking)

7.2 การอภิปรายผล

การศึกษาการสังเคราะห์กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศไทยมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการนำไปใช้สำหรับบริบทโรงเรียนชายแดนภาคใต้ มีข้อค้นพบที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

7.2.1 กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากอดีตอย่างมหาศาล (OECD, 2008; Trilling & Fadel, 2009; ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557) ซึ่งสถาบันการศึกษาทุกระดับมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการจัดการเรียนการสอนอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สถาบันการศึกษาหลายแห่งที่ตระหนักในประเด็นที่กล่าวข้างต้นต่างพยายามปรับความเข้าใจ ทักษะ และแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด เช่นเดียวกับสถาบันการศึกษาอิสลาม แนวคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้มีการถกเถียงและพูดคุยกันมากขึ้นในกลุ่มนักวิชาการและนักการศึกษามุสลิม (Buang & Chew, 2014; M. A. Lubis et al., 2009) เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ การปรับตัว และการปฏิบัติในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับศตวรรษใหม่ของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

เมื่อกล่าวถึงประเด็นการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการศึกษาอิสลาม ในความเป็นจริงแล้วไม่ได้มีจุดเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงศตวรรษใหม่ แต่การศึกษาของโลกมุสลิมมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในทุกยุคสมัยด้วยปัจจัยหลายด้าน ตัวอย่างการปรับเปลี่ยนแนวคิดการจัดการศึกษาที่เกิดจากการต่อสู้อย่างเหนียวแน่นระหว่างแนวคิดการศึกษาอิสลามกับแนวคิดการศึกษาตะวันตก เริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ด้วยแนวคิดตะวันตกที่เน้นฆราวาสนิยม (Secular) เริ่มมีอิทธิพลต่อระบบการจัดการศึกษามุสลิม (al-Otaibi & Rashid, 1997; Hasim, 1998) ส่งผลให้เกิดการศึกษาสองระบบ (Bifurcation or Dualism Educational System) (Yaacob, 2008) และส่งผลต่อการกำเนิดแนวคิดอิสลามานุวัติ (Islamization of knowledge) และการบูรณาการอิสลาม (Islamic Integration of knowledge) โดยได้มีการนำแนวคิดดังกล่าวเข้าไปในระบบการศึกษา จัดทำหลักสูตร การเรียนการสอน (Al-Faruqi, 1987) ตัวอย่างที่กล่าวมานี้เป็นเพียงบางส่วนของวิวัฒนาการการจัดการศึกษาในโลกมุสลิม นอกจากการต่อสู้อย่างเหนียวแน่นระหว่างแนวคิดฆราวาสนิยมกับแนวคิดอิสลาม ปัจจัยด้านการเมืองก็มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการศึกษาของโลกมุสลิม เช่น ในประเทศไทยมาเลเซียและ

อินโดนีเซียสมัยที่ปกครองโดยอังกฤษ ฮอลันดา จักรวรรดิญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในแต่ละช่วงของการปกครอง (S. A. Lubis, 2013) รวมถึงประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ยุคสมัยการปกครองเมื่อหลายสิบปีที่ผ่านมา

เมื่อเข้าสู่สังคมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสังคมความรู้และสารสนเทศ ความท้าทายต่อการจัดการศึกษาได้มาเยือนสถาบันการศึกษาทุกแห่ง เพราะมโนทัศน์การศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเน้นความรู้ไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ จากครูเป็นศูนย์กลางไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยตนเองอย่างมีความหมาย โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นตัวแปรสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Foray & Lundvall, 1998; OECD, 1996; Voogt & Roblin, 2010) ทำให้ระบบการศึกษากลายเป็นเสมือนระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecology system) ที่มองระบบการเรียนรู้เป็นแบบวัฏจักรที่มีความสัมพันธ์และเป็นพลวัต โดยที่ไม่ได้แยกส่วนจากองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเหมือนในอดีตที่ผ่านมา (Hannon et al., 2011) ดังนั้นสถาบันการศึกษาอิสลาม โดยเฉพาะครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนอย่างเร่งด่วน จากการสอนแบบเดิมไปสู่การสอนเพื่อเตรียมผู้เรียนให้ก้าวสู่สังคมในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการจัดการศึกษาอิสลามมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของสังคมมุสลิมในอนาคต การยึดติดกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ๆ อาจส่งผลต่อการสร้างความพร้อมในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในอนาคตได้ (จารุวัจน์ สองเมือง, 2558)

การศึกษานี้จึงให้ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งเน้นไปที่ครูผู้สอนเป็นหลักเพราะครูถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบการศึกษา และเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด การเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนของครูผู้สอนจึงส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ก็ไม่ละทิ้งตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนตามกรอบคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยย่อยในการจัดการศึกษาปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำกรอบความคิดที่สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีการสอน ของกรีนเบิร์ก และดาวิล่า (Greenberg & Davila, 2002) จาก Harvard-MIT Division of Health Sciences and Technology และแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ของ ศาสตราจารย์เปกกา เนทานมักกี นักวิชาการจากประเทศฟินแลนด์ และคณะ (Neittaanmäki et al., 2016) มาเป็นกรอบหลักในการศึกษาค้นคว้านี้เพื่อให้เห็นประเด็นการปฏิบัติของโรงเรียนเป้าหมายในด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่แนวทางการนำไปใช้ในบริบทสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพยายามให้มีกรอบการเรียนรู้ในการศึกษาวิจัยที่ครอบคลุมรอบด้านมากที่สุด

การศึกษานี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจและสามารถเป็นบทเรียนให้แก่การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลายด้าน เริ่มจากความเข้าใจของครูผู้สอนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษา และคุณลักษณะของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจากการศึกษามีข้อค้นพบเกี่ยวกับมุมมองของครูผู้สอนต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ การศึกษาที่สร้างให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งถือเป็นความเป็นจริงของสังคมปัจจุบันที่เป็นสังคมฐานความรู้ บุคคลจึงสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและไม่มีสิ้นสุด ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตดังกล่าวเป็นไปตามแนวความคิดของ Longworth, N. (Longworth, 2003) ที่ได้กล่าวว่า “เราได้ผ่านยุคการศึกษาและการฝึกอบรมไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตแล้ว” ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องเปลี่ยนบทบาทและสร้างการเปลี่ยนแปลงให้โรงเรียนเป็นมากกว่าสถานที่ศึกษาและฝึกอบรม แต่ต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ซึ่งจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงทั้งตัวครู และโครงสร้างหน้าที่ต่าง ๆ ในโรงเรียนที่แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมา

ครูในอาเซียนยังเห็นว่าการศึกษาคือต้องสามารถสร้างผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารที่ดี ผู้เรียนรู้เท่าทันสารสนเทศและสื่อเทคโนโลยีการสื่อสาร และสามารถเป็นพลเมืองโลก ซึ่งผู้วิจัยไม่อาจปฏิเสธความคิดเห็นดังกล่าวได้ เพราะสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Gütl & Chang, 2008; Trilling & Fadel, 2009) ในแต่ละวันก็มีสิ่งต่างๆ เข้ามาในชีวิตของบุคคลมากมาย การเผชิญต่อสังคมทั้งในโลกความเป็นจริงและโลกเสมือนหรือโลกออนไลน์ บุคคลจึงต้องมีความสามารถในการปรับตัว รู้จักเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วให้ได้ และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต ทั้งหมดล้วนเป็นทักษะในศตวรรษที่ 21 (Binkley et al., 2012a; Partnership for 21st Century Skills, 2008) ที่บุคคลจำเป็นต้องมี และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันและอนาคต

บิลเกต ได้กล่าวว่า “เทคโนโลยีนั้นเป็นแค่เครื่องมือ การที่จะให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน และจงใจพวกเขาให้เกิดการเรียนรู้ได้นั้น ครูคือสิ่งที่สำคัญที่สุด” คำพูดข้างต้นแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ว่าเทคโนโลยีก้าวหน้าเพียงใดครูก็ยังคงมีความสำคัญสำหรับผู้เรียน ข้อค้นพบจากการศึกษาคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ครูทำหน้าที่เหมือนโค้ช ครูผู้สอนประสบการณ์และทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน มีความเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน สามารถบูรณาการศาสตร์ในการเรียนการสอน เป็นผู้ที่ศึกษาเรียนรู้ตลอดเวลา มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ รู้ทันเทคโนโลยี มีเทคนิคการสอนที่ทันสมัย และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสอนกันเป็นทีมได้ ถือได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยด้านคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 หลายด้านเช่นการศึกษาของ ันยพร พรหมการ (2560) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนที่มีนักเรียนข้ามวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วยการเป็นนักประเมินที่ดี มีความรู้ ความสามารถ และการปรับตัว การเป็นครูที่มีทักษะการสื่อสารที่ดี ที่สำคัญต้องมีความเชี่ยวชาญและทักษะในการการสอน มีทักษะทางวัฒนธรรม สามารถใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารได้อย่างดี รวมถึงการเป็นแบบอย่างและมีจิตวิญญาณความเป็นครู สุดท้ายคือการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง Hafsah, J. (2017) ได้สรุปคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหลายข้อสอดคล้องกับความคิดเห็นของครูในอาเซียนจากข้อค้นพบของการศึกษานี้ ได้แก่ ครูเป็นบุคคลที่มีความคิดสากล ยอมรับในความแตกต่างของผู้เรียนและวัฒนธรรม ครูมีทักษะการใช้เทคโนโลยี ครูสามารถสร้างหุ้นส่วนและพันธมิตรนอกห้องเรียน และเป็นผู้ที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับผู้เรียน ผู้วิจัยเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อความคิดเห็นของครูข้างต้น โดยเฉพาะการทำหน้าที่จากครูผู้สอนไปสู่การเป็นโค้ช สิ่งนี้ถือเป็นการเปลี่ยนบทบาทที่สำคัญจากครูผู้คอยให้คำสั่งสู่ผู้คอยอำนวยความสะดวกการเรียนรู้แก่ผู้เรียน (Carey, 1993) ซึ่งเป็นบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ที่แตกต่างจากครูที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามจิตวิญญาณความเป็นครูตามที่ ันยพร พรหมการ (2560) ได้นำเสนอจากการศึกษาวิจัยก็เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งเช่นเดียวกัน แม้ผลจากการศึกษานี้ครูไม่ได้นำเสนอประเด็นดังกล่าว แต่จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยสัมผัสได้ถึงความทุ่มเท ความมุ่งมั่นของครูผู้สอนได้อย่างชัดเจน เห็นถึงการมีจิตวิญญาณความเป็นครูในทุกโรงเรียน ครั้งหนึ่งที่ผู้วิจัยได้เยี่ยมโรงเรียน Pondok Modern Gontor ประเทศอินโดนีเซียแล้วมีข้อความขนาดใหญ่เขียนไว้ที่ผนังห้องพักครูเพื่อย้ำเตือนครูทุกคนคือ “หลักสูตรนั้นสำคัญแต่ที่สำคัญกว่าคือวิธีการสอน วิธีการสอนสำคัญแต่ที่สำคัญกว่าคือตัวครู ตัวครูก็สำคัญแต่ที่สำคัญมากที่สุดคือจิตวิญญาณความเป็นครู” ดังนั้นการพัฒนาคุณลักษณะของครูนอกจาก

ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วเราไม่สามารถที่จะละทิ้งการสร้างครูให้มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและสิ่งนี้คือหัวใจของการเป็นครูที่มีคุณภาพ

โครงสร้างรายวิชาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ได้มีการปรับปรุงรายวิชาให้น้อยลงและเน้นการพัฒนาทักษะของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับกับแนวคิด Teach Less, Learn More “สอนให้น้อยลงและเรียนรู้ให้มากขึ้น” ของประเทศสิงคโปร์ (K. H. Tan, Tan, & Chua, 2008) ในความเป็นจริงนโยบายดังกล่าวก็เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลักสูตรและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศสิงคโปร์ (Charlene & Diwi, 2009) ผู้วิจัยเห็นว่าเช่นเดียวกับประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดข้างต้น ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามมา อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างของหลักสูตรของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เนื่องจากอิทธิพลแนวคิดสอนให้น้อยลงและเรียนรู้ให้มากขึ้น อาจไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ทำให้โรงเรียนสอนศาสนาเปลี่ยนแปลง แต่เพราะปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาของนิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ (2552) และการศึกษาของมูหัมมัดรยานี บากา และอิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต (2552) ที่ได้ศึกษาปัญหากรณีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย ซึ่งมีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ได้แก่ โรงเรียนมีเนื้อหาการเรียนมากกว่าโรงเรียนทั่วไปเพราะต้องเรียนทั้งรายวิชาศาสนาและสามัญ ปัญหาคุณภาพของครูผู้สอน ปัญหาการพัฒนาหลักสูตร ปัญหาการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการปัญหาบริหารจัดการ สอดคล้องกับข้อสรุปของ Solehah Yaacob (2008) เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนหลักสูตรของโรงเรียนสอนศาสนา ซึ่งเหตุผลคือการไม่พอใจต่อการจัดการศึกษาแบบคู่ขนานหรือสองระบบ เพราะตระหนักได้แล้วว่า การเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพและไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ การเรียนการสอนไม่สามารถเชื่อมโยงถึงการใช้ชีวิตจริงในสังคมปัจจุบันได้ และการเรียนวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถสะท้อนเป้าหมายในการจัดการศึกษาอิสลามได้ ในขณะที่เดียวกันปัญหาข้อจำกัดด้านหลักสูตร และวิธีการสอนที่ไม่สามารถสร้างการคิดวิจารณ์ญาณและการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยสรุปคือระบบการศึกษาที่เป็นอยู่นี้ไม่สามารถสร้างบุคคลที่สามารถบูรณาการหลักการอิสลามให้เข้ากับหลักการทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และประเทศไทย พบว่าในรายวิชาแกนที่สำคัญ ได้แก่ วิชาภาษาแม่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ประเทศไทยเรียนน้อยกว่าทั้งสามประเทศจำนวนหลายคาบ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่บ่งบอกถึงศักยภาพในการแข่งขันของนักเรียนไทยในด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ จากการประเมินผลโครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยเทียบกับนานาชาติ (Trends in International Mathematics and Science Study; TIMSS) ซึ่งรายงานโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ สสวท. (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2560) สามารถยืนยันถึงศักยภาพของนักเรียนไทยในด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่ต่ำกว่าประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับการใช้ภาษาอังกฤษที่ยืนยันโดยผลการจัดอันดับของ Education First (EF) หรือสำนักงานจัดอันดับทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ (Education First (EF), 2018) ประเทศสวีเดนแลนด์ ซึ่งรายงานว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 64 จาก 88 ประเทศที่ไม่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักทั่วโลก และเป็นอันดับ 16 จาก 21 ประเทศในเอเชีย ซึ่งต่ำกว่าประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และ

สิงคโปร์ ผู้วิจัยเชื่อว่าจำนวนคาบเรียนที่ไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนไทยมีผลลำดับคะแนนต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยยังมีความกังวลในชั่วโมงเรียนวิชาแกนมากกว่าโรงเรียนทั่วไปอีกหลายเท่า เนื่องจากนักเรียนมีเวลาเรียนน้อยกว่าโรงเรียนทั่วไปของประเทศเพราะมีวิชาศาสนาเพิ่มเข้ามาอีกจำนวนมาก ดังนั้นการบูรณาการอิสลามจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่โรงเรียนควรนำไปพิจารณาสำหรับการแก้ปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามปัจจุบัน

สำหรับการเรียนการสอนวิชาภาษาอาหรับซึ่งพบว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในประเทศไทยเรียนน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ เช่นเดียวกัน เพราะโรงเรียนเน้นเนื้อหารายวิชาศาสนาอื่น ๆ มากเกินไป ผู้วิจัยต้องการให้ประเด็นนี้เป็นวาระที่สำคัญสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ควรให้ความสำคัญต่อเครื่องมือในการเรียนรู้ศาสนามากกว่าเนื้อหาศาสนาที่เป็นอยู่ปัจจุบัน จากข้อค้นพบที่ครูในประเทศสิงคโปร์กล่าวว่าภาษาอาหรับจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้วิชาศาสนาในอนาคตของผู้เรียน เพราะตำราและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ด้านศาสนาจำนวนมากเป็นภาษาอาหรับและนักเรียนสามารถสืบค้นและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การศึกษาต่อเช่นเดียวกันถ้านักเรียนมีพื้นฐานทางภาษาอาหรับที่ดีก็จะไปเรียนต่อในประเทศอาหรับได้ง่ายกว่าการจำเนื้อหาศาสนาได้มาก ๆ ดังนั้นการสร้างความรู้ความพร้อมด้านภาษาอาหรับให้แก่ผู้เรียนนั้นสำคัญกว่าการเน้นเนื้อหาแก่ผู้เรียนสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยด้านศักยภาพการใช้ภาษาของผู้เรียนต่อผลสัมฤทธิ์และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนจำนวนมากที่ยืนยันถึงความสำคัญของการมีเครื่องมือในการเรียนรู้คือพื้นฐานทางด้านภาษาของผู้เรียน (Dev & Qiqieh, 2016; García-Vázquez, Vázquez, López, & Ward, 1997; Lindholm & Aclan, 1991) อย่างไรก็ตามบรรดาครูสอนศาสนาหรืออุซตาซต่างมีความกังวลถึงการลดจำนวนวิชาเรียนศาสนาที่อาจทำให้นักเรียนออกห่างจากความรู้และความเข้าใจศาสนา บางส่วนได้แย้งว่าผู้ที่กำลังเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นเครื่องมือของผู้ไม่หวังดีในการทำลายระบบการศึกษาอิสลาม ผู้วิจัยเห็นว่าทุกภาคส่วนจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับบรรดาครูสอนศาสนาและผู้นำศาสนาให้เข้าใจในประเด็นนี้อย่างลึกซึ้ง งานวิจัยของ Maimun Aqsha Lubis (2015) อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยแห่งชาตินูซาเติงกาเราะฮ์เกี่ยวกับความท้าทายและความหวังของการทำหลักสูตรบูรณาการได้กล่าวถึงความกังวลนี้เช่นเดียวกันที่อาจมีครูบางส่วนปฏิเสธเรื่องนี้ ดังนั้นสำคัญอย่างยิ่งที่ครูจะต้องเตรียมความพร้อมตนเองต่อความท้าทายนี้ และจะต้องเข้าใจแนวคิดนี้ให้ลึกซึ้งเพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาบุคคลอย่างแท้จริง

จากประเด็นความกังวลของครูสอนศาสนาในประเทศไทยเกี่ยวกับการลดจำนวนวิชาศาสนาให้น้อยลงนั้น เหตุใดประเทศอื่น ๆ ถึงได้ลดวิชาเรียนศาสนาให้น้อยลงได้ ข้อค้นพบจากการศึกษาในเรื่องเวลาเรียนวิชาศาสนาของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยที่มีรายวิชาเรียนมากกว่าทั้งสามประเทศเกือบเท่าตัว โดยมาเลเซียเรียนรายวิชาศาสนา 12-13 คาบต่อสัปดาห์ อินโดนีเซียเรียน 7-8 คาบต่อสัปดาห์ สิงคโปร์เรียน 11 คาบต่อสัปดาห์ และประเทศไทยเรียน 18-23 คาบต่อสัปดาห์ ในความเป็นจริงแล้วผู้วิจัยพบว่าเด็กนักเรียนในต่างประเทศไม่ได้เรียนวิชาศาสนาอย่างน้อยลงแต่อย่างใด แต่โรงเรียนปรับวิธีการเรียนรู้ใหม่ที่เน้นการปฏิบัติมากกว่าการเรียนในห้องเรียน การเรียนศาสนาที่เป็นวิถีชีวิตและการสอดแทรกเข้าไปในรายวิชาอื่น ๆ ซึ่งเป็นวิธีการบูรณาการนั่นเอง ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะการสื่อสารระหว่างผู้ที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรกับครูสอนศาสนาที่อาจยังไม่สามารถปรับให้เข้าถึงกันอย่างเข้าใจได้ จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างการรับรู้และความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับ

ครูทุกคนหาต้องการขับเคลื่อนการบูรณาการอิสลามให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ในส่วนข้อค้นพบอื่น ๆ ที่สำคัญคือระยะเวลาของคาบเรียน ซึ่งพบว่าประเทศไทยเรียนนานที่สุดที่ 40-50 นาทีต่อคาบ ในขณะที่ทั้งสามประเทศเรียน 30-35 นาทีต่อคาบเท่านั้น และจำนวนวิชาเรียนในแต่ละวันไม่นับรวมคาบกิจกรรมพบว่าประเทศไทยเรียนมากที่สุดที่ 9 คาบต่อวัน ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ เรียนไม่เกิน 7 คาบต่อวัน แม้จำนวนชั่วโมงในแต่ละวันไม่แตกต่างกันแต่ประเทศอื่น ๆ มีคาบกิจกรรมมากกว่าประเทศไทย ในขณะที่ประเทศไทยเน้นเรียนรายวิชาทั้งวัน และที่สำคัญต่างประเทศเรียนเพียง 5 วันต่อสัปดาห์ ในขณะที่ประเทศไทยเรียน 6 วันต่อสัปดาห์ ทั้งหมดนี้เป็นสภาพปัญหาการเรียนวิชาที่มากเกินไป (นิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ, 2550; มูฮัมหมัดรยูยานี บากา และอิบราฮีม ณรงครักษาเขต, 2010) ที่ครูและผู้บริหารทราบกันแต่ไม่สามารถหาจุดคานงัดให้ไปสู่การแก้ปัญหาได้

แนวทางการลดรายวิชาของโรงเรียนในประเทศอาเซียนคือ “หลักสูตรบูรณาการอิสลาม (Islamic Integrated Curriculum)” ซึ่งหลักสูตรบูรณาการในความหมายที่แท้จริงคือการบูรณาการในสาระรายวิชาไม่ใช่แค่การบูรณาการวิชาในโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งในประเทศไทยโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอีกหลายแห่งยังคงเข้าใจว่าหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันนั้นเป็นหลักสูตรบูรณาการแล้ว แต่ในความเป็นจริงเป็นเพียงหลักสูตรคู่ขนานหรือหลักสูตรสองระบบเท่านั้น (Bifurcation or Dualism Educational System) (Yaacob, 2008) ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถอ้างว่าเป็นหลักสูตรบูรณาการได้แต่เป็นการบูรณาการสาระวิชาในโครงสร้างหลักสูตร หมายถึงหนึ่งหลักสูตรมีทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญ ซึ่งสามารถแบ่งระดับการบูรณาการได้หลายระดับ การบูรณาการเพียงรายวิชาถือว่ายังไม่สามารถตอบสนองารมณ์หลักของแนวคิดบูรณาการได้แต่อาจได้เพียงส่วนหนึ่งที่อย่างน้อยนักเรียนสามารถเรียนรู้ทั้งรายวิชาศาสนาและสามัญ การบูรณาการสามารถเกิดขึ้นได้จากภายในตัวนักเรียนเองซึ่งจำเป็นที่จะต้องศึกษาเชิงลึกภายในระบบคิดของผู้เรียนเมื่อนักเรียนเรียนวิชาศาสนา ซึ่งรับความรู้ชุดหนึ่งและไปเรียนวิชาสามัญต่อซึ่งเป็นความรู้อีกชุดหนึ่งชุด นักเรียนจะสามารถผสมผสานและเชื่อมต่อความคิดด้วยตัวเองในระดับใดและลึกซึ้งเพียงใดยังคงเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการเรียนแบบสองระบบดังกล่าว อย่างไรก็ตามผลลัพธ์จากการดำเนินการที่ผ่านมาของโรงเรียนก็ชี้ชัดถึงปัญหาที่ว่าโรงเรียนไม่สามารถตอบสนองารมณ์การบูรณาการอิสลามได้อย่างน่าพอใจ ด้วยเหตุนี้นักวิชาการมุสลิมหลายท่านจึงเห็นควรจัดหลักสูตรแบบบูรณาการสาระวิชาซึ่งจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับการจัดการศึกษาของโลกมุสลิม (Al-Faruqi, 1987; Al-Hadabi & Dawood, 2016; Iqbal, 1978; Narongraksakhet, 1995; Yaacob, 2008)

ข้อค้นพบที่สำคัญในเรื่องการบูรณาการคือนอกจากหลักสูตรมุ่งเน้นการบูรณาการในลักษณะการสอดแทรกสาระอิสลามเข้าไปในรายวิชาสามัญ หรือเชื่อมโยงสาระสามัญกับความรู้อิสลาม หรือการอธิบายเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับคำสอนอิสลาม รวมถึงการเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงระหว่างความรู้อิสลามและความรู้สามัญแล้ว การบูรณาการของโรงเรียนครอบคลุมเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการวิถีวิทยาการสอน การบูรณาการบรรยากาศในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน การสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมอิสลามในชั้นเรียน และการสร้างทัศนคติและแนวคิดแก่ผู้เรียนในหลักการสูงสุดของการแสวงหาความรู้ในทุกสาขาวิชาที่จะต้องตอบเป้าหมายของการจัดการศึกษาอิสลาม (อิบรอฮีม ณรงครักษาเขต, 2558) ทั้งหมดนั้นล้วนเป็นหน้าที่ของนักการศึกษาและนักวิชาการมุสลิมที่ต้องปฏิรูประบบการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร และสาระวิชาที่สามารถสะท้อนญาณวิทยาของหลักศรัทธาเพื่อแก้ปัญหาของประชาชาติมุสลิม (Osman, 2013)

ประเด็นวิธีการสอนของโรงเรียนหลักสูตรบูรณาการข้อค้นพบที่สำคัญคือทุกโรงเรียนมีแนวคิดรูปแบบหรือวิธีการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ชัดเจนและใช้ปฏิบัติทั้งโรงเรียนและดำเนินการอย่างต่อเนื่องซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนเป้าหมายใช้การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นหลัก ในมาเลเซียและอินโดนีเซียจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) (Bell, 2010; Blumenfeld et al., 1991) การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry based learning) (Edelson, Gordin, & Pea, 1999) และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) (Macdonald & Twining, 2002) การจัดการเรียนรู้ข้างต้นล้วนสามารถพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน สำหรับโรงเรียน MAI ในประเทศสิงคโปร์ที่ใช้แนวคิด Understanding by Design (UBD) ในทุกสาระการเรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเชิงลึกในประเด็นที่ครูผู้สอนนำเสนอ ผ่านการออกแบบการเรียนรู้อย่างเข้าใจและมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวประกอบด้วยเป้าหมายของการเรียนรู้ที่ต้องเกิดขึ้นกับผู้เรียน 4 ด้าน (C-A-M-T) คือ 1) การเชื่อมโยง (Connect) 2) การเรียนรู้ (Acquire) 3) การเข้าใจความหมาย (Make Meaning) และ 4) การถ่ายโอน (Transfer) โดยแต่ละเป้าหมายมีกระบวนการเฉพาะและมีความเชื่อมโยงกันระหว่างเป้าหมายของการเรียนรู้ รายละเอียดการสอนแบบ C-A-M-T (McTighe & Wiggins, 2012) ผู้วิจัยมองประเด็นรูปแบบการใช้แนวคิดใดแนวคิดหนึ่งเป็นรองแต่ประเด็นหลักคือการเลือกใช้อย่างต่อเนื่องและดำเนินการทั้งระบบโรงเรียน ตัวอย่างแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ของประเทศญี่ปุ่น (Doig & Groves, 2011; Maitree, Masami, & Ban-har, 2015; Watanabe, 2002) ที่มีการปฏิบัติที่ต่อเนื่องจนสามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน คณิตศาสตร์ของประเทศได้เป็นลำดับต้นของโลก ในประเทศไทย รองศาสตราจารย์ ดร. ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ได้นำมาใช้และปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนและทำอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน ดังนั้นแนวทางการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาต้องไม่ไหลไปตามกระแสชั่วคราวที่บางครั้งเกิดจากนโยบายที่ไม่ต่อเนื่องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนควรเลือกใช้แนวทางใดแนวทางหนึ่งที่ชัดเจน และนำไปใช้ทั้งระบบโรงเรียน มีการประเมินและติดตามที่ต่อเนื่อง และร่วมกับภาคีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังตัวอย่างการใช้ Lesson Study ในประเทศไทย บางครั้งผลอาจมองไม่เห็นในระยะสั้นแต่การพัฒนาต้องพิจารณาผลในระยะยาวเพื่อพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

ในด้านการเตรียมความพร้อมผู้วิจัยใช้กรอบการวิเคราะห์พิจารณาในประเด็น การกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียน และการประเมินศักยภาพการสอนของครูผู้สอน โดยการกำหนดเป้าหมายเป็นการศึกษาความเข้าใจของครูต่อความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยภาพรวมความเข้าใจของครูและผู้บริหารโรงเรียนต่อแนวทางการจัดการศึกษามีความชัดเจนในการสร้างมุสลิมสมบูรณ์และเป็นนักวิทยาศาสตร์ผู้ศรัทธาที่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและสังคมโลก โดยใช้หลักการจากอัลกุรอาน 3 หลักการคือ เป้าหมายการสร้างมนุษย์เพื่อเคารพภักดีต่อพระเจ้า การทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพระองค์บนแผ่นดิน และการสร้างความเมตตาแก่ทุกสรรพสิ่ง ซึ่งเป้าหมายข้างต้นทำให้ครูมีความชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียนที่ไม่ใช่เฉพาะการสร้างนักเรียนผู้ศรัทธาเท่านั้น แต่รวมถึงหน้าที่อื่น ๆ ที่ครอบคลุมทุกด้าน (Holistic Education) การกำหนดเป้าหมายสอดคล้องกับที่ประชุมการศึกษามุสลิมโลกครั้งที่ 1 ในปี 1977 ประเทศซาอุดีอาระเบีย (Iqbal, 1978; ซอลิสะห์ หะยีสะมะแอ, 2012)

คือ “การศึกษาจะต้องมีเป้าหมายเพื่อการเจริญเติบโตที่มีคุณภาพทางบุคลิกภาพทั้งมวลของมนุษย์ โดยการฝึกฝนทางด้านจิตวิญญาณ สติปัญญาเหตุผล ความรู้สึก และประสาทสัมผัส ดังนั้นการศึกษาจะต้องมุ่งเน้นความเจริญเติบโตของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านจิตวิญญาณ ด้านจิตนาการ ด้านร่างกาย ด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ทั้งในส่วนปัจเจกบุคคลและส่วนรวม และโน้มแนวด้านต่าง ๆ เหล่านี้สู่ความดีและการบรรลุถึงความสมบูรณ์” และถือได้ว่าสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาที่แท้จริงซึ่งครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องเข้าใจเป้าหมายที่ชัดเจน หากไม่แล้วก็จะจัดการศึกษาที่เน้นไปเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งที่ขาดความสมดุลในการพัฒนาบุคคล

ประเด็นการวิเคราะห์ผู้เรียน ผู้เรียนถือเป็นปัจจัยป้อนที่สำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียนของโรงเรียนเพื่อทำความเข้าใจนักเรียนจะทำให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามความต้องการและศักยภาพของผู้เรียนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนต่างมีระดับของแรงจูงใจ ทักษะคิด ด้านการเรียนรู้ การปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนแตกต่างกัน (Felder & Brent, 2005) ดังนั้นการที่โรงเรียนเริ่มจากความเข้าใจในความแตกต่างและศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล ซึ่งทุกโรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายในวิสัยทัศน์หรือปรัชญาการจัดการศึกษา ตัวอย่างโรงเรียน MAI ที่มีปรัชญาการศึกษาว่าเราเชื่อว่านักเรียนทุกคนนั้นมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง และทุกคนสามารถไปสู่ความสำเร็จได้ ซึ่งถือว่าเป็นการมองนักเรียนอย่างเข้าใจ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมองกลับมายังโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยที่จะต้องทบทวนความเข้าใจของครูและวิสัยทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ใหม่ และเชื่อมโยงไปยังหลักสูตรที่หลากหลายไม่ใช่มองว่านักเรียนทุกคนต้องจบมาเป็นโต๊ะครูหรือผู้รู้ศาสนาทั้งหมด ในขณะที่เด็กนักเรียนมีความต้องการที่แตกต่างกัน การสร้างปัจเจกบุคคลให้เป็นผู้ศรัทธากับการทำหลักสูตรให้เรียนเหมือนกันทั้งหมดผู้วิจัยเห็นว่าเป็นคนละเรื่องกัน เราสามารถสร้างหลักสูตรที่หลากหลายให้ตรงตามความถนัดและความต้องการของผู้เรียนได้ ในขณะเดียวกันก็สร้างผู้เรียนให้เป็นผู้ศรัทธาเป็นมุสลิมที่ดีได้ไปพร้อมกัน

การประเมินศักยภาพและสมรรถนะของครูจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น (Darling-Hammond, 2010) การประเมินศักยภาพการสอนของครูผู้สอนโดยทั่วไปโรงเรียนจะดำเนินการประเมินครูหลักจากการเรียนการสอนและดำเนินการโดยสถานศึกษา เมื่อผู้วิจัยใช้กรอบการวิเคราะห์การประเมินครูก่อนการเรียนการสอนจึงพบว่าโรงเรียนยังไม่มีระบบการวิเคราะห์ศักยภาพครูก่อนการเรียนการสอนที่สามารถเป็นต้นแบบได้ ซึ่งเป็นประเด็นกลยุทธ์การสอนที่ กรีนเบิร์ก และดาวิลลา (Greenberg & Davila, 2002) นำเสนอให้ครูผู้สอนต้องประเมินศักยภาพตนเองก่อนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการศึกษาพบว่าโรงเรียนดำเนินกิจกรรมประเมินศักยภาพของครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินไปพัฒนาศักยภาพของครู โดยการประเมินดำเนินการหลากหลายรูปแบบ เช่น การประเมินจากครูพี่เลี้ยง ครูผู้สอนทำการตรวจสอบวิเคราะห์ตนเองว่ามีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนเพียงใด การประเมินจากเพื่อนร่วมงาน การสอบถามความคิดเห็นจากผู้เรียน เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการประเมินโดยโรงเรียนในภาพรวมถือว่าเพียงพอต่อการพัฒนาครูผู้สอนแล้ว ครูอาจไม่จำเป็นต้องประเมินก่อนการเรียนอีกครั้ง แต่การประเมินต้องนำไปแก้ไขและปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างจริงจังซึ่งถือเป็นประเด็นที่สำคัญกว่า และการยอมรับในวัฒนธรรมการประเมินซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน

ประเด็นอุปสรรคเป็นการศึกษาข้อจำกัดในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อการสอนให้มีประสิทธิภาพได้ กรีนเบิร์ก และดาวิลลา (Greenberg & Davila, 2002) นำเสนอว่ากลยุทธ์การสอนไม่จำกัดเฉพาะไปที่การเรียนการสอนเท่านั้นแต่ครูต้องพัฒนากลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ที่อาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้วย ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาข้อค้นพบ 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการเวลา การออกแบบห้องเรียน บุคลากรสนับสนุน ทรัพยากรการเรียนรู้ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน กรอบในการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับการแบ่งพฤติกรรมการสอนของนักวิชาการที่ไม่ใช่เพียงแค่การสอนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ควรพิจารณาพฤติกรรม 3 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านการสอน (Instructional Behavior) พฤติกรรมด้านการบริหารจัดการ (Organizational Behavior) และพฤติกรรมด้านอารมณ์และสังคม (Socio-emotional Behavior) (Pössel et al., 2013)

การบริหารจัดการเวลาถือเป็นอุปสรรคประการหนึ่งของครู (Hepburn & Brown, 2001; Tok, 2010) ข้อค้นพบจากการศึกษาจากสามประเทศโรงเรียนปฏิบัติการเพื่อจัดการเวลาสำหรับครูและการเรียนการสอน คือ การจัดตารางสอนแบบสัปดาห์คู่หรือสัปดาห์คี่ การกำหนดระยะเวลาในคาบเรียน เรียนรู้เนื้อหานอกชั้นเรียนด้วยตนเองมากขึ้น ลดเวลาครูเพิ่มเวลานักเรียน ผู้วิจัยสนใจอย่างยิ่งต่อการจัดตารางเรียนของประเทศสิงคโปร์แบบสัปดาห์คู่และคี่ เพราะเป็นการช่วยเหลือครูให้มีเวลามากขึ้นในการเตรียมความพร้อมในการวางแผนและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การมีเวลาที่เพียงพอเป็นสิ่งที่ครูมีความกลัวและกังวลโดยเฉพาะครูใหม่ (Wilson, Ireton, & Wood, 1997) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบอื่น ๆ ตามมา หากครูมีการบริหารจัดการเวลาไม่ดีพอ (Hepburn & Brown, 2001) ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควรลดเวลาสอนของครูให้น้อยลงซึ่งสามารถทำได้หากมีการปรับเป็นหลักสูตรบูรณาการอิสลามที่ไม่ได้ส่งผลต่อนักเรียนเท่านั้น แต่ส่งผลต่อครูด้วยที่จะมีเวลาเตรียมการสอน พัฒนาการเรียนการสอน และบริหารจัดการเวลาอื่น ๆ ได้ดีและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

การออกแบบห้องเรียน เป็นประเด็นที่การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง รูปแบบการจัดห้องเรียนแบบเดิมที่จัดโต๊ะเรียงกันเป็นแถวเป็นรูปแบบเก่าที่ไม่สามารถตอบสนองการเรียนรู้แบบใหม่ได้ที่ต้องให้ผู้เรียนมีพื้นที่ในการพูดคุย การทำงานร่วมกัน การนำเสนอไอเดีย การเชื่อมต่อเทคโนโลยีการศึกษา และพื้นที่อิสระในการเรียนรู้ในห้องเรียน (Adelman & Walker, 1974; Harvey & Kenyon, 2013) จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนมีการดำเนินการและมีข้อเสนอแนวทางการออกแบบห้องเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 หลายด้าน เช่น ห้องเรียนแบบเปิดพื้นที่ การนั่งเรียนเป็นรูปตัวยู ห้องเรียนที่สามารถเคลื่อนย้ายที่นั่งเรียนได้ ผู้เรียนนั่งเรียนเป็นกลุ่ม และเพิ่มพื้นที่การเขียนหรือใช้กระดานขนาดใหญ่ ซึ่งโรงเรียนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ทุกห้องเรียน แต่โรงเรียนจะมีห้องเรียนต้นแบบเพื่อให้ครูสามารถใช้งานได้ อย่างไรก็ตามโรงเรียนมีความตระหนักและตั้งใจที่จะพัฒนาและออกแบบห้องเรียนในอนาคต ซึ่งก็มีข้อจำกัดหลายด้านทั้งงบประมาณ พื้นที่ห้องเรียน และความพร้อมของครูผู้สอน สิ่งที่ครูทำได้ปัจจุบันคือการเปลี่ยนรูปแบบที่นั่งแบบเดิมเป็นที่นั่งแบบนักเรียนหันหน้าเข้าหากันมากขึ้น ที่สำคัญคือการลดการจัดกิจกรรมในห้องเรียนแต่เน้นการทำกิจกรรมภายนอกเพื่อให้มีพื้นที่ในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

ประเด็นอุปสรรคด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ครูต้องเข้าใจเพื่อนำไปพัฒนาให้เกิดต่อผู้เรียน วัฒนธรรมการเรียนรู้ คือ สิ่งที่เราอาจไม่ได้เขียนไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจนแต่เป็นการปฏิบัติหรือลักษณะของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจนเป็นวัฒนธรรม

ปรกติของชั้นเรียน งานวิจัยด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้จำนวนมากเสนอว่าวัฒนธรรมมีผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของมนุษย์ (Lee, 2009) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการเรียนรู้และพัฒนาการของมนุษย์หล่อหลอมวัฒนธรรมและวัฒนธรรมก็หล่อหลอมการเรียนรู้และพัฒนาการของมนุษย์ไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นนักวิชาการจึงให้ความสำคัญกับการนำปัจจัยทางวัฒนธรรมมาใช้ในการออกแบบการเรียน การศึกษานี้พบว่าครูในประเทศอาเซียนมีความเห็นว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญมี 5 ด้าน คือ 1) การตั้งคำถาม 2) แบ่งปันความรู้ 3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) การมีระเบียบวินัยขั้นสูง 5) การทำงานเป็นทีม ข้อค้นพบดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพราะทุกประเด็นเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน โรงเรียนและผู้ปกครองที่ต้องช่วยกันพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดวัฒนธรรมทั้งห้าด้านที่ได้ค้นพบจากการศึกษานี้ ทั้งการตั้งคำถามที่ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดทบทวนความรู้เดิม (Schmidt, 1983) การใช้ในกระบวนการการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (Pizzini & Shepardson, 1991) และช่วยพัฒนาประสิทธิภาพทางความคิด (productive thinking) ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความคิดขั้นสูง และเสริมสร้างวิถีคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ (scientific habit of mind) ให้แก่ผู้เรียนได้อีกด้วย สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learner) ในยุคปัจจุบันนี้ ไม่ใช่ยุคที่ผู้สอนจะต้องบรรยายทางเดียวอีกต่อไป แม้ในศตวรรษที่ 21 นี้จะเน้นการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้สอนจะถูกห้ามไม่ให้บรรยายสอนควบคู่ไปด้วย เพียงแต่สาระสำคัญของกลยุทธ์ทางการศึกษานี้ หมายถึง ผู้สอนไม่ควรจะเป็นบุคคลเดียวที่ให้ความรู้ได้ และการศึกษาไม่ควรจะเกิดจากการฟังผู้สอนพูดและการซึมซับเอาข้อมูลไปใช้งาน ผู้เรียนจะทำประโยชน์ให้สังคมได้ดีกว่า เมื่อตนมีทักษะในการหาข้อมูลได้เองเมื่อเผชิญปัญหา และเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับข้อมูลเดิมที่ตนมี จากนั้นจึงนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์เพื่อแก้ไขปัญหาตรงหน้า เพราะเมื่อจบการศึกษาไป ผู้เรียนก็อาจจะไม่มีโอกาสกลับมาขอคำชี้แนะจากผู้สอนได้อีกต่อไป ดังนั้นผู้เรียนจึงควรเรียนรู้ที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและพึ่งพาตนเองให้ได้ ภายใต้กรอบความคิดนี้ ผู้สอนควรเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือด้านกระบวนการ ตัวกลาง ผู้ให้คำปรึกษา และผู้ช่วยออกแบบการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

นอกจากนี้การศึกษาพบว่าการแบ่งปันความรู้ (Knowledge sharing) เป็นอีกหนึ่งวัฒนธรรมที่มีความสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยเชื่อว่าการแบ่งปันความรู้ในหมู่ผู้เรียนมีผลสำคัญยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ เพราะการแบ่งปันความรู้คือกระบวนการการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน (Yu, Lu, & Liu, 2010) การแบ่งปันความรู้ปรากฏเด่นชัดในนักเรียนประเทศสิงคโปร์ ซึ่งสอดคล้องกับ Yuen และคณะ (2005) ที่ศึกษาพบว่านักศึกษาในระดับปริญญาตรีในประเทศสิงคโปร์มีทัศนคติเชิงบวกต่อการแบ่งปันความรู้ และมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ ในส่วนการมีระเบียบวินัยขั้นสูง (High self-disciplines) ผู้เรียนจะมีประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่ดีขึ้น วินัยในตนเองถือเป็นคุณลักษณะทางสังคมที่พึงประสงค์เพราะเป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของสังคมที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดย Zhao และ Kuo (2015) รายงานว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีวินัยในตนเองสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงประจักษ์ของ Simba และคณะ (2016) ที่สรุปว่าวินัยในตนเองของผู้เรียนมีแปรผันตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน วัฒนธรรมสุดท้ายจากการศึกษานี้คือ การทำงานเป็นทีม (Teamwork) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันเนื่องจากการสร้างไอเดียใหม่หรือสร้างสรรค์นวัตกรรมให้เกิดขึ้นในสังคมจำเป็นต้องที่บุคคลต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าข้อค้นพบด้านวัฒนธรรม

การเรียนรู้ทั้งห้าด้านจำเป็นที่ครูและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้องทบทวนและเร่งพัฒนาผู้เรียนให้มีวัฒนธรรมข้างต้นเพื่อให้การเรียนการสอนสามารถบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

แนวทางการวัดและการประเมินผลผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแนวทางการจัดการศึกษายุคใหม่ที่เน้นการประเมินทักษะผู้เรียนมากกว่าการประเมินความรู้ภายในอดีตที่ผ่านมา (Binkley et al., 2012a; Griffin & Care, 2014; Partnership for 21st Century Skills, 2008) การศึกษาในภาพรวมการวัดและประเมินผลผู้เรียนของโรงเรียนทั้งสามประเทศพบว่า โรงเรียนยังคงใช้ระบบการประเมินทั้งแบบเดิมที่เน้นการวัดความรู้โดยใช้แบบทดสอบ และการประเมินแบบใหม่ที่สำคัญต่อทักษะและกระบวนการ อย่างไรก็ตามโรงเรียนทั้งสามประเทศได้ลดการวัดโดยการสอบให้น้อยลงและใช้การวัดที่เน้นไปที่ผลงานของผู้เรียนมากขึ้น ดังตัวอย่างโรงเรียน Ummul Qura ประเทศอินโดนีเซีย โรงเรียนใช้แนวทางการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Based Learning) การวัดและประเมินจึงพิจารณาจากผลงานของผู้เรียนเป็นหลัก และกรณีของโรงเรียน MAI ประเทศสิงคโปร์ในรายวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลแนวใหม่และสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือวัดผู้เรียนจากการปฏิบัติและการดำเนินชีวิตประจำวัน ตัวอย่างในรายวิชาหลักศรัทธาซึ่งมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในศตวรรษที่ 21 ครูอิสลามศึกษาของโรงเรียนเปลี่ยนจากการประเมินผู้เรียนโดยการสอบเป็นการประเมินจากการพัฒนาตนเองและการปฏิบัติของนักเรียน โดยให้นักเรียนบันทึกของมูลการทำหน้าที่ในระยะเวลา 1 เดือน และให้นักเรียนเขียนกราฟพัฒนาการของตนเอง ซึ่งการใช้กราฟก็เป็นการบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์ลงในรายวิชาอิสลามศึกษา และวัดจากการขยายผลความดีที่นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์กับเพื่อน ๆ ที่ปัญหาและสาเหตุของการเพิ่มหรือลดดีมาน และนำเสนอโดยการเขียนลงในกระดาษชาร์ตและตกแต่งให้สวยงามเพื่อเผยแพร่แก่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียน

เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยก็พบว่าการออกแบบการวัดและประเมินผลยังมีปัญหาและอุปสรรคอีกหลายด้าน การศึกษาของ ยุทธนา เกื้อกุล และนิเลาะ แวอุเซ็ง (2560) เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามพบปัญหาของการวัดผลและประเมินผลในภาพรวมคือ โรงเรียนขาดการประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียน และไม่สอดคล้องกับการออกข้อสอบกลางของประเทศ (O-net) โรงเรียนขาดการประเมินแบบเน้นพัฒนาการที่ต่อเนื่อง และขาดเครื่องมือวัดด้วยวิธีการที่หลากหลายและไม่มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน รวมถึงการวัดผลประเมินผลไม่ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ประเด็นสำคัญของการพัฒนารูปแบบการวัดของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในตอนนี้คือการประเมินที่ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และทัศนคติ (Kartowagiran & Maddini, 2015) ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในภาคใต้ควรปรับเปลี่ยนโดยเฉพาะในรายวิชาอิสลามศึกษาที่ควรวัดและประเมินผู้เรียนที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 (Binkley et al., 2012b) เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการจัดการอิสลามที่ต้องสอดคล้องกับพัฒนาการทุกด้าน คือ การศึกษาที่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตของมนุษย์ทั้งในด้านจิตวิญญาณ ด้านจิตนาการ ด้านร่างกาย และความรู้เพื่อให้บรรลุถึงความสมบูรณ์ของบุคคล (Iqbal, 1978; ขอลีอะห์ หะยีสะมะแอ, 2012) ซึ่งหากครูยังคงใช้การวัดแบบเดิมที่วัดเฉพาะความรู้เท่านั้นก็จะทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคนุญ์ตามแนวคิดปรัชญาการจัดการศึกษาอิสลามที่ได้กล่าวข้างต้น

ระบบประกันคุณภาพของโรงเรียนในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ โดยทั่วไปไม่แตกต่างจากประเทศไทย โดยมีการประกันคุณภาพภายในและประกันคุณภาพภายนอก เนื่องด้วยข้อจำกัดของการวิจัยผู้วิจัย

ไม่สามารถเก็บข้อมูลในรายละเอียดเท่าที่ควร แต่ที่น่าสนใจคือการประกันคุณภาพครูโดยเครือข่ายโรงเรียนของทั้งสามประเทศ ซึ่งเครือข่ายโรงเรียนมีบทบาทอย่างมากในการดูแลคุณภาพการสอนของโรงเรียน เช่น การรับรองครูใหม่ด้วยการอบรมระยะยาวอย่างน้อย 1 ปี เพื่อประกันว่าครูสามารถสอนได้อย่างมีคุณภาพ และระบบติดตามและนิเทศโดยตัวแทนเครือข่าย ในประเทศสิงคโปร์การประกันคุณภาพการศึกษาค่อนข้างมีมาตรฐานที่สูง รัฐบาลสิงคโปร์เข้มงวดต่อประเด็นคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษาอย่างยิ่ง โรงเรียนที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามมาตรฐานจะต้องหยุดรับนักเรียนในปีการศึกษาถัดไป และหากยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กระทรวงกำหนดได้ก็อาจให้หยุดจัดการศึกษา สำหรับประเทศทั้งสามโดยรวมแล้ว การประกันคุณภาพโดยรัฐบาลนั้นภาครัฐจะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานที่ต้องบรรลุเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ แต่จะไม่เข้าไปกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้หรือหลักสูตรของโรงเรียนมากนัก ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลแล้วพบว่า โรงเรียนไม่ได้กังวลต่อการจัดการหลักสูตรซึ่งมีอิสระในการดำเนินการ เพียงแต่ต้องมีมาตรฐานเท่านั้น ดังนั้นนโยบายแห่งรัฐจึงไม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรของโรงเรียน หรือการเปลี่ยนแปลงก็เป็นไปตามความสมัครใจหรือความพร้อมของโรงเรียน ในขณะที่โรงเรียนในประเทศไทยยังคงกล่าวอ้างถึงภาครัฐอยู่ตลอดเวลาถึงนโยบายหรือระบบการศึกษา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในความเป็นจริงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทยมีอิสระในการจัดทำหลักสูตรได้พอสมควร แต่อุปสรรคคือการไม่ยอมเปลี่ยนแปลงด้วยสาเหตุและปัจจัยหลายด้าน ประเทศไทยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาไว้ซึ่งโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาหรือท้องถิ่นแต่ให้ได้มาตรฐานตามที่กระทรวงกำหนด

การพัฒนาครูของทั้งสามโรงเรียนดำเนินโดยภาคส่วนต่าง ๆ 3 ส่วนด้วยกัน คือ โรงเรียน เครือข่ายโรงเรียน และหน่วยงานการศึกษาภาครัฐ โดยบทบาทส่วนใหญ่ในการพัฒนาครูผู้สอนเน้นหนักไปที่เครือข่ายโรงเรียนและโรงเรียนเป็นหลัก และลักษณะการพัฒนาครูจะพัฒนาตามจุดเน้นที่สำคัญของโรงเรียนมากกว่าการพัฒนาตามนโยบายของภาครัฐที่มีการปรับเปลี่ยนและจับเอาประเด็นที่เป็นกระแสมาพัฒนาครู การพัฒนาโดยหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาแบบเร่งด่วนและไม่ต่อเนื่อง แต่การพัฒนาโดยเครือข่ายโรงเรียนและโรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและมีจุดเน้นเฉพาะตามลักษณะของโรงเรียนนั้นคือการบูรณาการอิสลามและการสร้างสมรรถนะของผู้เรียนให้มีศักยภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ซึ่งแนวทางการพัฒนาครูที่โรงเรียนดำเนินการที่สำคัญมี 6 กิจกรรมหลักคือ 1) การกำหนดครูพี่เลี้ยงสำหรับครูใหม่ 2) วงกลมเรียนรู้พัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู (Halakah Quran) 3) Daurah, Qiyam, Muqaiyam (DQM) 4) การเข้าร่วมอบรม 5) อบรมในสถาบันวิชาชีพครู และ 6) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย

7.2.2 ความสัมพันธ์และวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อกลยุทธ์การสอน ครู 4 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย) ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มากที่สุดถือว่าสอดคล้องกับการศึกษาของนักวิชาการหลายท่านเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูผู้สอนที่ส่งผลต่อผู้เรียน เช่นการศึกษาของ Jepsen (2005) ที่พบว่าคุณลักษณะของครูผู้สอนสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ โดยเฉพาะนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาของ Dobbie (2011) ที่ศึกษาว่าคุณลักษณะของครู เช่น ความสำเร็จของครูที่ผ่านมา ความขยันหมั่นเพียร ภาวะผู้นำ และความมุ่งมั่น สามารถส่งผลต่อ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เช่นเดียวกับการศึกษาของ มูฮัมหมัดอาฟีฟี อัซซอลิฮียี สราวุธ สายทอง เกตุ อัสมิมานะ และและ นัชชีมา บาเกาะ (2019) ที่ศึกษาคุณลักษณะของครูผู้สอนที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมทาง สังคมและอารมณ์ ได้แก่ การเข้าใจผู้เรียน และครูควบคุมอารมณ์ของตนเองเป็นปัจจัยที่ครูผู้สอนเห็นว่าสำคัญต่อ การพัฒนาผู้เรียน อย่างไรก็ตามการศึกษาพบว่าครูในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์มีค่าเฉลี่ยด้าน ความเห็นต่อปัจจัยด้านวิชาชีพของครูผู้สอน น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.24$) ในขณะที่ประเทศไทย พบว่า ครูผู้สอนให้ ความสำคัญกับปัจจัยด้านนโยบายแห่งรัฐ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.55$) และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่ เกี่ยวข้องกับ พบว่า 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) มีค่าเฉลี่ยด้านแนวทางการจัดการศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะของครูผู้สอน ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้าน สังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านนโยบายแห่งรัฐสูงกว่าประเทศไทยในทุกด้าน ยกเว้นด้านการพัฒนาวิชาชีพของ ครูผู้สอน ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศไทย

ข้อมูลด้านเดียวที่ครูไทยมีค่าเฉลี่ยมากกว่าประเทศอื่นคือการพัฒนาด้านวิชาชีพของครูผู้สอนถือว่าเป็นข้อ ค้นพบที่น่าสนใจยิ่ง ซึ่งสาเหตุอาจมาจากการที่ครูไทยต้องเข้าร่วมการอบรมมากกว่าโรงเรียนอื่น ๆ ในประเทศ อาเซียน โดยข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ที่ได้สำรวจกิจกรรมครู ไทยแต่ละวันในปี 2557 จำนวน 427 คน พบว่าครูต้องใช้เวลากับกิจกรรมภายนอกชั้นเรียนที่ไม่ใช่การจัดการ เรียนการสอนเฉพาะวันธรรมดามากถึง ร้อยละ 45 ของเวลาทั้งหมด ซึ่งถือเป็นตัวเลขที่สูงมาก โดยกิจกรรมนอก ชั้นเรียนที่ไม่ใช่การเรียนการสอนที่ครูใช้เวลามากที่สุด 3 อันดับ คือ การประเมินของหน่วยงานภายนอก การ แข่งขันทางวิชาการ และการอบรมจากหน่วยงานภายนอก ตามลำดับ ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการลงพื้นที่ ของผู้วิจัยที่พบว่าโรงเรียนในต่างประเทศจะไม่เน้นการพัฒนาวิชาชีพครูโดยการอบรมหรือถ้ามีการอบรมจะเน้น พัฒนาครูในโรงเรียนเป็นหลักยกเว้นครูใหม่เท่านั้นที่อาจมีการอบรมมากกว่าครูอื่นๆ ข้อค้นพบข้างต้นจึงเป็นตัว บ่งชี้ที่สำคัญประการหนึ่งที่ทุกฝ่ายต้องทบทวนเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูที่อาจใช้เวลามากจนครูกังวลกับการ ฝึกอบรมโดยหน่วยงานภายนอกบ่อยและอาจส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนตามมา

ข้อค้นพบที่สำคัญประการหนึ่งคือนโยบายแห่งรัฐซึ่งจากค่าเฉลี่ยของประเทศไทยต่ำที่สุดในขณะที่ ต่างประเทศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับที่ 6 จากตัวแปรทั้ง 8 ด้านซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำเช่นเดียวกัน แม้ค่าเฉลี่ย โดยรวมยังอยู่ในระดับมากและนโยบายทางการเมืองหรือรัฐก็มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน (S. A. Lubis, 2013; Mas'ud, 2013; Nasir, Pereira, & Turner, 2009) แต่ผู้บริหารโรงเรียนและครูหลายท่านได้ สะท้อนว่านโยบายแห่งรัฐอาจมีผลในภาพรวมของการจัดการศึกษา แต่กระบวนการต่าง ๆ และการขับเคลื่อน การพัฒนาโดยรวมแล้วโรงเรียนมีอำนาจและบทบาทในการดำเนินการและตัดสินใจได้อย่างอิสระหลายด้าน ในหลายประเทศโรงเรียนอาจไม่ถูกสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ (Mokhtar, 2010; C. Tan, 2009) ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องพยายามสร้างคุณภาพด้วยตนเองเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับประเทศมาเลเซียที่ กล่าววาทาครรัฐจะมุ่งให้ความสำคัญต่อโรงเรียนรัฐมากกว่าเอกชน ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วยตนเอง ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อค้นพบข้างต้นที่ในความเป็นจริงโรงเรียนมีอิสระหลาย ด้านในการพัฒนานักเรียนและครูในโรงเรียน ดังนั้นการกล่าวโทษหรืออ้างปัจจัยทางภาครัฐอยู่ฝ่ายเดียวอาจทำให้ โรงเรียนเสียเวลาจนไม่สามารถคิดถึงการเดินทางพัฒนาโรงเรียนได้อย่างจริงจังและมีคุณภาพ

การศึกษาพบว่าปัจจัยด้านกลยุทธ์การสอน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน การบริหารจัดการเวลา การออกแบบห้องเรียน บุคลากรสนับสนุน ทรัพยากรการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียน เนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตร การบูรณาการอิสลาม เทคนิคที่ใช้ในการสอน การใช้ไอซีทีในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การประกันคุณภาพการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งหมด ซึ่งบ่งบอกถึงความสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์ข้างต้นเพื่อนำไปสู่การสอนผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และองค์ประกอบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีกลยุทธ์การสอน (Greenberg & Davila, 2002; Neittaanmäki et al., 2016) ที่ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้ และเมื่อพิจารณาระดับของค่าเฉลี่ยพบว่าครูทั้ง 4 ประเทศ (ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการสอนมากที่สุด ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพของโรงเรียนที่ทุกโรงเรียนให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในประเทศสิงคโปร์ที่มีความท้าทายอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน (Mutalib, 1996) เพราะรัฐบาลประเทศสิงคโปร์มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่สูง และได้กำหนดให้โรงเรียนมีคุณภาพตามที่กระทรวงกำหนด ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีแผนในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ใหม่ โดยมีองค์กรอิสลาม (MUIS) เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกับโรงเรียน (C. Tan, 2009) ด้วยเหตุนี้ประเด็นคุณภาพข้างต้นอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ครูมองว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน เช่นเดียวกับประเทศอินโดนีเซียที่การประกันคุณภาพของโรงเรียนรัฐบาลเริ่มให้ความสำคัญในการให้การสนับสนุนงบประมาณและควบคุมมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนามากขึ้น (Azra & Afrianty, 2005; Muhammadi, Marzuki, & Hussin, 2015) และรัฐบาลได้จัดตั้งหน่วยงานเพื่อประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (Makbuloh, 2017) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตามรัฐบาลอาจมีมาตรการสำหรับโรงเรียนที่ไม่ผ่านคุณภาพไม่เข้มข้นเท่ากับประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งในกรณีสิงคโปร์ทางรัฐบาลสามารถสั่งการให้โรงเรียนหยุดรับนักเรียนหรือปิดกิจการโรงเรียนหากประเมินแล้วไม่มีมาตรฐานตามที่รัฐบาลกำหนด

ผู้วิจัยคิดว่าการที่รัฐบาลควบคุมมาตรฐานแต่ให้อิสระในการรูปแบบการทำหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญยิ่ง หากรัฐเข้าไปจัดการทุกอย่างตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นของโรงเรียนอาจทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนที่แท้จริงและสร้างอัตลักษณ์ของโรงเรียนได้ การศึกษาไม่ควรเป็นแบบตัดเสื้อไซส์เดียวแล้วให้นักเรียนทุกคนสวมใส่ทั้งหมด (Hornby, 1999) แต่ควรเป็นแบบนักเรียนมีเสื้อใส่ตามที่แต่ละคนชอบและพอใจ อย่างไรก็ตามเสื้อที่ใส่ก็ต้องปกป้องนักเรียนจากความหนาวหรือป้องกันสุขภาพได้โดยมีมาตรฐานที่กำหนดได้

จากการศึกษาพบว่าการประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยครูกลุ่ม 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) และประเทศไทย 3 ประเทศ (มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเทศไทยทุกด้าน ยกเว้นทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศไทยเพียง 0.01 ภาพรวมของทักษะข้างต้นสอดคล้องกับผลการประเมินมาตรฐานการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนทั้งในระดับชาติและระดับสากล ในรายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562) ได้ชี้ชัดถึงคุณภาพการศึกษาไทย ซึ่งมีคุณภาพการศึกษาต่ำไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ภายในประเทศ คุณภาพการศึกษาไทยต่ำเมื่อเทียบมาตรฐานสากล และความสามารถทางภาษาอังกฤษของคนไทยต่ำมากเช่นเดียวกันเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับผลการประเมินผล

โครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยเทียบกับนานาชาติ (Trends in International Mathematics and Science Study; TIMSS) ซึ่งรายงานโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ สสวท. (2560) ที่กล่าวถึงศักยภาพของนักเรียนไทยในด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่ต่ำกว่าประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับการใช้ภาษาอังกฤษที่ยืนยันโดยผลการจัดอันดับของ Education First (EF) หรือสำนักงานจัดอันดับทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ (Education First (EF), 2018) ประเทศสวีเดนแลนด์ ซึ่งรายงานว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 64 จาก 88 ประเทศที่ไม่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักทั่วโลก และเป็นอันดับ 16 จาก 21 ประเทศในเอเชีย ซึ่งต่ำกว่าประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ผู้วิจัยเห็นว่าศักยภาพของเด็กไทยทั้งด้านวิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษข้างต้นอาจส่งผลต่อทักษะอื่น ๆ ตามมา เช่น ทักษะด้านวัฒนธรรม การทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งถือว่าผลจากการศึกษานี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญและเร่งพัฒนานักเรียนไทย โดยเฉพาะในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้มีศักยภาพอย่างน้อยเทียบเท่ากับประเทศในภูมิภาคนี้เพื่อให้นักเรียนสามารถเป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ

7.2.3 กลยุทธ์และพัฒนาแนวทางการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในบริบทสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาการสังเคราะห์กลยุทธ์ในการวิจัยนี้มีกรอบการวิเคราะห์กลยุทธ์การสอน 6 ด้าน (Greenberg & Davila, 2002; Katherine Prince, 2014; Neittaanmäki et al., 2016) คือ 1) หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน 3) การวิเคราะห์ประเด็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน 4) การออกแบบการวัดผลและประเมินผลแนวใหม่ 5) ระบบการนำผลการประเมินสู่การปรับปรุงและพัฒนา 6) ระบบประกันคุณภาพการสอน ซึ่งจากข้อค้นพบโดยใช้กรอบการวิเคราะห์ข้างต้นผู้วิจัยได้เสนอกรอบกลยุทธ์ใหม่สำหรับบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย จากการพิจารณาร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 ท่าน ซึ่งได้สะท้อนสภาพปัญหาปัจจุบันและนำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาหลักซึ่งโรงเรียนควรใช้กลยุทธ์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) กลยุทธ์หลักสูตรสามัญบูรณาการอิสลาม (บูรณาการสาระการเรียนรู้/บูรณาการโครงสร้างรายวิชา) 2) กลยุทธ์การสอนแบบ Inquiry Based Learning หรือ CAMT-UBD หรือ Project-Based Learning สำหรับรายวิชาบูรณาการอิสลาม หรืออิสลามบูรณาการสามัญ 3) กลยุทธ์การวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้บูรณาการอิสลาม 4) กลยุทธ์นำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 5) กลยุทธ์ระบบพัฒนาครูโรงเรียนบูรณาการโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน และ 6) กลยุทธ์หุ้นส่วนทางการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการ ผู้วิจัยเห็นว่ากลยุทธ์ข้างต้นจะสามารถช่วยแก้ปัญหาที่สำคัญ เช่น เนื้อหาการเรียนมากกว่าโรงเรียนทั่วไปเพราะต้องเรียนทั้งรายวิชาศาสนาและสามัญ คุณภาพของครูผู้สอน การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารจัดการ เป็นต้น (Yaacob, 2008; จารูวัจน์ สองเมือง และธีรพงศ์ แก่นอินทร์, 2555; นิเลาะ แวอุเซ็ง ผ่องศรี วาณิชย์สุภวงศ์ อิบรอเฮ็ม ณรงค์รักษาเขตอะหมัด ยี่สุนทร และมุหามัดรียานี บากา, 2552) ได้ตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริงได้

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบและระบบของกลยุทธ์ที่นำเสนอสำหรับการนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามพบว่าสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีระบบ (IPO System Approach) และโมเดล CIPP ของ

Stufflebeam, Daniel L. ซึ่งประกอบด้วยอุปสรรค (Constraints) นวัตกรรม (Intervention) ผู้รับผิดชอบ (Responsible Person) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) (Cheong Cheng & Ming Tam, 1997; Stufflebeam, 1983) ซึ่งทำให้กรอบกลยุทธ์มองเห็นประเด็นความสัมพันธ์ของกระบวนการในการพัฒนาไปสู่ผลลัพธ์และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้กลยุทธ์ในภาพรวมที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังไม่ได้ทำการทดลองใช้กลยุทธ์ข้างต้น ซึ่งจากการศึกษานี้มีข้อค้นพบแนวทางการนำไปใช้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนโดยใช้กลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีชื่อว่ากระบวนการ “อัพลีรน์ (UPLERN)” ประกอบด้วย 6 กระบวนการ คือ 1) การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (Understanding) 2) การจัดลำดับความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Prioritizing) 3) การเรียนรู้ (Learning) 4) การนำกลยุทธ์ไปใช้และประเมิน (Employing and Evaluation) 5) การให้ผลสะท้อนกลับและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Reflecting and Revising) 6) การสร้างเครือข่าย (Networking) ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วแนวทางการนำไปใช้ข้างต้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างนวัตกรรมเพื่อสู่การเปลี่ยนแปลงองค์กรโดยใช้กระบวนการ Design Thinking ซึ่งหลายแนวคิดที่นำเสนอด้วยการเริ่มต้นจากความเข้าใจของบุคคล (Understanding) (Brown, 2008; DAM & SIANG, 2019) ก่อนนำไปสู่การดำเนินการหรือนำไปใช้ (Implemeting) การสร้างความเข้าใจในการปรับเปลี่ยนระบบและหลักสูตรถือเป็นหัวใจสำคัญตามความคิดเห็นของ Maimun Aqsha Lubis (2015) อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย เกี่ยวกับความท้าทายและความหวังของการทำหลักสูตรบูรณาการได้กล่าวถึงความกังวลอาจมีครูบางส่วนปฏิเสธเรื่องนี้ รวมถึงผู้ปกครอง และชุมชนที่อาจยังไม่เข้าใจถึงเป้าหมายหรือเจตนารมณ์ของการพัฒนาหลักสูตรที่แท้จริง ดังนั้นสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องให้ทุกภาคส่วนเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาบุคคลอย่างแท้จริง

นอกจากนี้กระบวนการ UPLERN ได้ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ภายในของผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นไปตามแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Garwin, 1993; J.Marquardt, 2014; Slater & Narver, 1995) ที่จะต้องมีการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง กระบวนการนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะสัมพันธ์กับการสร้างความเข้าใจในประเด็นการพัฒนาก่อนนำไปสู่การปฏิบัติ กระบวนการเรียนรู้จะเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้และเข้าใจในประเด็นการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น โดยแนวทางการนำไปใช้นี้ยังเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นการสร้างหุ้นส่วนและเครือข่ายในการพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้การขับเคลื่อนสามารถดำเนินไปได้ด้วยองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนซึ่งจะยิ่งทำให้การพัฒนาสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพลังเกื้อหนุน และมีความยั่งยืนต่อไป

7.3 ข้อเสนอแนะ

7.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานศึกษาธิการภาค 7 ยะลา สำนักงานศึกษาธิการ (ส่วนหน้า) สำนักงานประสานนโยบายการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ภาค 4 ส่วนหน้า ควรนำผลการศึกษานี้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรบูรณาการอิสลามและกลยุทธ์การสอนไปใช้ในการกำหนดนโยบายการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในประเทศไทย การพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย

ไทย การพัฒนาครูและบุคลากร รวมถึงการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การจัดการศึกษามีมาตรฐานสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน และสามารถสร้างผู้เรียนคุณภาพที่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้

2. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานศึกษาธิการภาค 7 ยะลา สำนักงานศึกษาธิการ (ส่วนหน้า) สำนักประสานนโยบายการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ภาค 4 ส่วนหน้า ควรนำผลการศึกษานี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต้นแบบบูรณาการอิสลาม โดยเฉพาะหลักสูตรบูรณาการอิสลามที่สามารถสร้างผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาประเทศ องค์การภาครัฐที่กล่าวข้างต้นถือว่ามีความสำคัญที่สามารถผลักดันให้โรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นควรคัดเลือกโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมนำร่องพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ สนับสนุนงบประมาณเฉพาะในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่องโดยโรงเรียนต้นแบบในต่างประเทศยินดีเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนา

3. สถาบันผลิตครูและผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ วิทยาลัยอิสลามศึกษา และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี และสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรพัฒนาวิชาชีพครูอื่น ๆ ควรนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตรบัณฑิต การปรับเนื้อหาในการเรียนการสอนครูที่จะเข้าสู่โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการจัดหลักสูตรระยะสั้นในการอบรมครูและผู้บริหารในพื้นที่ เช่น เทคนิคการสอนแบบใหม่ การพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่อไป

4. นักการศึกษา ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจในนิยามของคำว่า “บูรณาการ” ให้มีทิศทางเดียวกัน การศึกษานำเสนอข้อค้นพบนิยามการบูรณาการอิสลามที่ครอบคลุมหลายด้านที่ไม่จำกัดเฉพาะการบูรณาการเนื้อหาเท่านั้น การมีความเข้าใจเดียวกันของทุกฝ่ายจะช่วยให้การพัฒนาโรงเรียนบูรณาการสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

5. นักการศึกษา ครู ผู้บริการโรงเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจในเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 บนฐานคิดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์เป็นสำคัญ (Outcome Based Education) เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรใหม่ที่สามารถบูรณาการและลดภาระการเรียนรู้ที่มากเกินไปสำหรับผู้เรียน เพื่อให้ปัญหาด้านโครงสร้างหลักสูตรและการเรียนการสอนที่มีคุณภาพของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ถกเถียงอย่างยาวนานสามารถแก้ไขได้ จึงต้องจัดเวทีพูดคุยเพิ่มเติมเพื่อให้ทุกฝ่ายรับรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้และลดอคติบางส่วนที่มองว่าการลดวิชาศาสนานั้นเป็นการทำลายการเรียนรู้วิชาศาสนา ทุกฝ่ายควรสื่อสารและมีเจ้าภาพหลักโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่ควรเป็นตัวกลางในการเชื่อมต่อทุกฝ่ายให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

6. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควรนำผลการวิจัยนี้ในด้านโครงสร้างหลักสูตร และการบูรณาการไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โครงสร้างรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนใหม่ โดยทบทวนผลลัพธ์ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน หลักสูตรควรปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการศึกษาสมัยใหม่ และปรับสาระเนื้อหาให้เหมาะสมกับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนสามารถนำตัวอย่างการพัฒนา

หลักสูตรจากการศึกษานี้ไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนได้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

7. โรงเรียนควรนำผลจากการศึกษานี้ด้านการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เช่น การเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry Based Learning) การเรียนการสอนแบบ CAMT-UBD หรือการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นต้น ไปใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ ที่สำคัญการใช้ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและปฏิบัติทั้งโรงเรียนและมีการประเมินและติดตามครูอย่างเป็นระบบ

8. โรงเรียนสามารถนำผลการศึกษาี้ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอนบูรณาการอิสลามไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายและเจตนารมณ์ที่แท้จริงและครอบคลุมทุกด้าน โรงเรียนที่ต้องการจัดทำหลักสูตรบูรณาการสามารถนำข้อค้นพบเรื่องการบูรณาการไปออกแบบและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน

9. หุ่นส่วนทางการศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครอง เครือข่ายโรงเรียน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่สนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนควรนำกระบวนการ “UPLEARN” ซึ่งเป็นผลจากการศึกษานี้ไปพิจารณาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและสนับสนุนโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาได้

10. การสร้างการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง การผลักดันการเรียนการสอนและหลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีความเข้าใจ และมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลง และต้องมีการประยุกต์หลักสูตรเพื่อนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กลยุทธ์การสอนและแนวทางในการนำกลยุทธ์ที่ใช้ซึ่งยังไม่ได้มีการนำร่องและปฏิบัติ การศึกษาในครั้งต่อไปสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในโรงเรียนและทำการวิจัยประเมินผลการใช้กลยุทธ์การสอนเพื่อให้เห็นผลการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยในครั้งต่อไปสามารถดำเนินการในส่วนการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบการใช้กลยุทธ์การสอน

3. การวิจัยครั้งต่อไปที่สามารถต่อยอดจากการศึกษาครั้งนี้ให้ได้ประเด็นข้อค้นพบเชิงลึกและเชิงปฏิบัติมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การพัฒนาพัฒนาหลักสูตรสามัญบูรณาการอิสลามต้นแบบและการนำไปใช้ การพัฒนาเทคนิคการสอนแบบใหม่และประเมินผลการใช้เทคนิคการสอน การพัฒนาระบบการวัดและประเมินแนวใหม่ที่ประเมินความรู้สามัญและอิสลามบูรณาการ ระบบบริหารจัดการทรัพยากรของโรงเรียนบูรณาการอิสลาม ระบบพัฒนาครูประจำการในการสอนบูรณาการอิสลาม และการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของหุ่นส่วนทางการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียนบูรณาการอิสลาม

4. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษารูปแบบการบูรณาการเนื้อหาระหว่างสามัญและศาสนาเพื่อเป็นแนวทางที่ชัดเจนสำหรับครูที่สามารถลดเนื้อหาในการเรียนการสอนของรายวิชาให้น้อยลงเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนวิชาได้ครบตามที่หลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *หลักสูตรแกนกลางอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2564 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกษตรชัย และทีม. (2550). องค์ประกอบในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 13(3), 435-453.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- กิตติ รัตนฉายา. (2536). *ดับไฟใต้. นครศรีธรรมราช: กองกิจการพลเรือนกองทัพภาค 4*.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *ปฏิรูปการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.
- จารุวัจน์ สองเมือง. (2558). การสอนอิสลามศึกษาสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21. เอกสารนำเสนอใน *การสัมมนาครูอิสลามศึกษาพันธุ์ใหม่สู่การเปลี่ยนแปลงการศึกษาในศตวรรษที่ 21*, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี.
- จารุวัจน์ สองเมือง และธีรพงศ์ แก่นอินทร์. (2555). สภาพ ปัญหาและความต้องการของครูเพื่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม. *วารสารอัล-นूर บัณฑิตวิทยาลัย*, 7(13), 19-32.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ. (2012). บทบาทของมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาในการอิสลามานุวัตรการศึกษา. *วารสารวิชาการ อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา*, 2(4), 17-29.
- ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ. (2551). *มโนทัศน์การศึกษาในอิสลาม*. ปัตตานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.
- ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ มูฮัมหมัดสลักรี มัณญู มะยุดี ดือรามา และรุฮานา สาแมง. (2552). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้กระบวนการอิสลามานุวัตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาของประเทศไทย ชุดโครงการ "มาเลเซีย : นัยที่สำคัญต่อประเทศไทย"*. ปัตตานี: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จิตติกา อาลี. (2554). *วิวัฒนาการการเรียนการสอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณดา คำถา. (2559). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 10(20), 115-127.

- ทวิกา ตั้งประภา. (2556). การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน: กรณีศึกษา การยกระดับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา “สมรรถนะและผลลัพธ์ ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21” ของประเทศสิงคโปร์. *วารสารครุศาสตร์*, 41(3), 213-227.
- ธัญธรณ์ อมรกิจปัญญา และณมน จีรังสุวรรณ. (2558). รูปแบบการเรียนการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ผ่านกูเกิ้ล คลาวด์คอมพิวติ้ง เพื่อส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 26(2), 84-91.
- ธัญพร พรมการ. (2560). คุณลักษณะ ครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนที่มีนักเรียนข้ามวัฒนธรรมจังหวัด เชียงราย. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 11(2), 95-109.
- นิเลาะ แวอุเซ็ง, ผ่องศรี วาณิชศุภวงศ์, อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษา, อะห์มัด ยี่สุนทร และ แลมูหมัดรูนานี บากา. (2552). การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 15(5), 741-765.
- นุรีดา หะยียะโกะ. (2555). อัตลักษณ์ทางภาษาของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูปัตตานี. ใน สุเนตร ชุตินธรานนท์ และคณะ (บรรณาธิการ), *หลากหลายมิติมุมมองมุสลิมในแผ่นดินไทย* (หน้า 209-224). กรุงเทพฯ: ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญา ตีมี และเอื้อมพร หลินเจริญ. (2560). การพัฒนาแนวทางการประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้เรียน ตามแนวคิดการประเมินผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 10(2), 139-153.
- มูหมัดรูนานี บากา และ อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต. (2552). สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. เอกสารนำเสนอใน *การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 19* สงขลา.
- มูหมัดรูนานี บากา และอิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต. (2010). การพัฒนารอบหลักสูตรบูรณาการช่วงชั้นที่ 3 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารอัล-นूर บัณฑิตวิทยาลัย*, 5(9), 67-82.
- มูฮัมหมัดอาฟีฟ อัสซอลิฮียี สราวุธ สายทอง เกตุ อัสมีมานะ และและ นัชชีมา บาเกาะ. (2019). พฤติกรรมการสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณในผู้เรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษาในพื้นที่บริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 11(1), 15-34.
- ไมเคิล เจ มาควาด (2014). *การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ (Building the Learning Organization)* (กานต์ สุดา มาชะศิริานนท์, แปล). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ยุทธนา เกื้อกุล และนิเลาะ แวอุเซ็ง. (2560). สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารอัล-นूर บัณฑิตวิทยาลัย*, 12(23), 123-133.
- ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2551). *การปกครองท้องถิ่นของจังหวัดที่มีหลายชาติพันธุ์ ณ ได้ งานวิจัยจากชุมชนชายแดนใต้สู่สาธารณะ* (หน้า 37-40). กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *วิกฤตการศึกษาไทย ชีด้วย O-NET, I-NET, V-NET, U-NET, N-NET GAT และ PAT*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2560). *รายงานผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2015*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *ตารางประชากรจำแนกตามศาสนา หมวดยุ และเขตการปกครอง*. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2557 http://popcensus.nso.go.th/show_table.php?t=t5&yr=2543&a=1
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2551). *ภาษามลายูท้องถิ่นในประเทศไทย: การศึกษาสถานการณ์ทางภาษา การพัฒนาและการวางแผนการใช้ภาษาเพื่อการศึกษาและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ระยะที่ 1) ณ ใต้ งานวิจัยจากชุมชนชายแดนใต้สู่สาธารณะ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิมล เขียวแก้ว สุเทพ สันติวรานนท์ และ อุสมาน สารี. (2542). ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีของนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 5(1), 75-93.
- หะสัน หมดหมาน. (2552). ประวัติศาสตร์-พงศาวดารปัตตานี. ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และกาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), *โลกของอิสลามและมุสลิมในสยามประเทศ-อุษาคเนย์-เอเชียตะวันออกเฉียงใต้* (หน้า 156-197). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.
- อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต. (2558). *ปรัชญาการศึกษาอิสลาม พิมพ์ครั้งที่ 2*. สงขลา: บรรณการพิมพ์.
- อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต. (2552). ระบบการศึกษาในอิสลาม. ใน มัสลิน มาหะมะ (บรรณาธิการ), *อิสลามวิถีแห่งชีวิต* (หน้า 87-92). ปัตตานี: อิสลามเข้าสู่.

ภาษาอังกฤษ

- Abdul Rashid, A. (2010). *The Challenges of Islamic education in Southeast Asia: impacts and prospects*. Paper presented at the International Conference: Roles of Islamic Studies in Post Globalized Societies, Pattani.
- AbdulHamid AbuSulayman. (1989). *Islamization of Knowledge: General Principal and Work Plan* (3 ed.). Suite: International Institute of Islamic Thought
- Adelman, C., & Walker, R. (1974). Open space—open classroom. *Education* 3-13, 2(2), 103-107.
- Al-Faruqi, I. R. (1987). *Islamization of knowledge: General principles and work plan*. Herndon, VA: International Institute of Islamic Thought.

- Al-Hadabi, & Dawood, A. S. (2016). Integrating the Qur'ān Verses into Secondary School Science Curriculum of Yemen: An Islamic Perspective. *International Journal of Humanities and Social Science Research*, 2, 37-48.
- al-Otaibi, M. M., & Rashid, H. M. (1997). The Role of Schools in Islamic Society: Historical and Contemporary Perspectives. *The American Journal of Islamic Social Sciences*, 14(4), 1-18.
- Alberta Learning. (2002). *Health and Life Skills Guide to Implementation (K-9)*. Alberta: Alberta Learning.
- Almulla, M. A. (2015). An Investigation of Teachers' Perceptions of the Effects of Class Size on Teaching. *International Education Studies*, 8(12), 33-42.
- Assessment and Teaching of 21st Century Skills. (2009). About the Project. Retrieved 20 August 2019 <http://www.atc21s.org/>
- Azra, A., & Afrianty, D. (2005). *Pesantren and madrasa: Modernization of Indonesian Muslim society*. Paper presented at the Workshop on Madrasa, Modernity and Islamic Education, Boston University, CURA.
- Beetham, H., & Sharpe, R. (2013). *Rethinking pedagogy for a digital age: Designing for 21st century learning*. NY: Routledge.
- Bell, S. (2010). Project-based learning for the 21st century: Skills for the future. *The Clearing House*, 83(2), 39-43.
- Bellanca, J., & Brandt, R. (2010). *21st century skills: Rethinking how students learn*. IN: Solution Tree Press.
- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M., & Rumble, M. (2012a). Assessment and teaching of 21st century skills. In P. Griffin, B. McGaw, & E. Care (Eds.). New York: Springer.
- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M., & Rumble, M. (2012b). Defining twenty-first century skills. In B. M. P. Griffin, & E. Care (Ed.), *Assessment and teaching of 21st century skills* (pp. 17-66). New York: Springer.
- Blumenfeld, P. C., Soloway, E., Marx, R. W., Krajcik, J. S., Guzdial, M., & Palincsar, A. (1991). Motivating project-based learning: Sustaining the doing, supporting the learning. *Educational psychologist*, 26(3-4), 369-398.
- Brophy, J. (1986). Teacher influences on student achievement. *American Psychologist*, 41(10), 1069-1077. doi:<http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.41.10.1069>
- Brown, T. (2008). Design thinking. *Harvard business review*, 86(6), 1-10.
- Buang, S. e., & Chew, P. G.-L. (2014). *Muslim Education in the 21st Century: Asian perspectives*. NY: Routledge.

- Carey, D. M. (1993). Teacher roles and technology integration: moving from teacher as director to teacher as facilitator. *Computers in the Schools*, 9(2-3), 105-118.
- Chambers, D. (2002). The real world and the classroom: Second-career teachers. *The Clearing House*, 75(4), 212-217.
- Chantavanich, S. (2014). *kañ wikhrə khōmūn nai kañwichai choēng khunnaphāp [Qualitative Research Methods]* (10 ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. .
- Charlene, H. P. T., & Diwi, A. (2009). The 'Teach Less, Learn More' initiative in Singapore: New pedagogies for Islamic religious schools? *KJEP*, 6(1), 25-39.
- Charlene Tan. (2014). Educative Tradition and Islamic Schools in Indonesia. *Journal of Arabic and Islamic Studies*, 14(2014), 47-62.
- Cheong Cheng, Y., & Ming Tam, W. (1997). Multi-models of quality in education. *Quality assurance in Education*, 5(1), 22-31.
- DAM, R., & SIANG, T. (2019). Design Thinking: A Quick Overview. Retrieved 5 November 2019 <https://www.interaction-design.org/literature/article/design-thinking-a-quick-overview>
- Darling-Hammond, L. (2010). *Evaluating teacher effectiveness: How teacher performance assessments can measure and improve teaching*. Washington, DC Center for American Progress.
- Dass, R. (2014). Literature and the 21st Century Learner. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 123, 289-298. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.1426>
- Dev, S., & Qiqieh, S. (2016). The Relationship between English Language Proficiency, Academic Achievement and Self-Esteem of Non-Native-English-Speaking Students. *International Education Studies*, 9(5), 147-155.
- Dobbie, W. (2011). Teacher characteristics and student achievement: Evidence from Teach For America. Retrieved 07 November 2019 https://scholar.princeton.edu/sites/default/files/wdobbie/files/dobbie_tfa_2011.pdf
- Doig, B., & Groves, S. (2011). Japanese lesson study: Teacher professional development through communities of inquiry. *Mathematics teacher education and development*, 13(1), 77-93.
- Dweck, C. (2009). Who will the 21st-century learners be? *Knowledge Quest*, 38(2), 8-10.
- Dweck, C. (2015). Carol Dweck revisits the growth mindset. *Education Week*, 35(5), 20-24.
- Edelson, D. C., Gordin, D. N., & Pea, R. D. (1999). Addressing the challenges of inquiry-based learning through technology and curriculum design. *Journal of the learning sciences*, 8(3-4), 391-450.
- Education First (EF). (2018). *EF English Proficiency Index*. Lucerne: Education First (EF).

- Education Performance and Delivery Unit (PADU). (2019). 6 Student Aspirations. Retrieved 4 March 2019 <http://www.padu.edu.my/about-the-blueprint/#system>
- Educational Planning and Research Division. (2017). *Quice Facts Malaysia Educational Statistic 2017*. Putrajaya: Educational Data Sector, Educational Planning and Research Division, Ministry of Education Malaysia.
- Engkizar, E., Muliati, I., Rahman, R., & Alfurqan, A. (2018). The Importance of Integrating ICT into Islamic Study Teaching and Learning Process. *Khalifa Journal of Islamic Education*, 1(2), 148-168.
- Fadel, C. (2010). *21st Century Skills: How can you prepare students for the new Global Economy?*. Paris: OECD
- Farouq, H. U., & Ayodele, L. A. (2017). Effects of Traditional Curriculum on Modern Integrated Curriculum of Islamic Schools in Nigeria. *JOURNAL OF CREATIVE WRITING/ ISSN 2410-6259*, 2(01), 51-60.
- Felder, R. M., & Brent, R. (2005). Understanding student differences. *Journal of engineering education*, 94(1), 57-72.
- Foray, D., & Lundvall, B. (1998). The knowledge-based economy: from the economics of knowledge to the learning economy. *The economic impact of knowledge*, 115-121.
- Forbes Technology Council. (2019). Seven Ways Advancements in Technology Will Change The Near Future. Retrieved 17 February 2019 <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2018/07/09/seven-ways-advancements-in-technology-will-change-the-near-future/#64ac7fa1268d>
- García-Vázquez, E., Vázquez, L. A., López, I. C., & Ward, W. (1997). Language proficiency and academic success: Relationships between proficiency in two languages and achievement among Mexican American students. *Bilingual Research Journal*, 21(4), 395-408.
- Garwin, D. (1993). Building a learning organization. *Harvard business review*, 71(4), 73-91.
- Greenberg, J., & Davila, M. (2002). The Elements of a Strategic Teaching Analysis. Retrieved 15 February 2018 <http://tll.mit.edu/help/what-strategic-teaching>
- Griffin, P., & Care, E. (2014). *Assessment and teaching of 21st century skills: Methods and approach*. New York: Springer.
- Gütl, C., & Chang, V. (2008). Ecosystem-based Theoretical Models for Learning in Environments of the 21st Century *iJET*, 3(3), 50-60. doi:doi:10.3991/ijet.v3i1.742
- Hamid, A. F. A. (2010). *Islamic Education in Malaysia*. Singapore: S.Rajaratnam School of International Studies, Nanyang Technological University.
- Hannon, V., Patton, A., & Temperley, J. (2011). *Developing an Innovation Ecosystem for Education*. CA: Global Education, Cisco.

- Hanover Research. (2011). *School Structures that Support 21st Century Learning* Washington, DC: Hanover Research.
- Harris, D. N., & Sass, T. R. (2011). Teacher training, teacher quality and student achievement. *Journal of public economics*, 95(7-8), 798-812.
- Harvey, E. J., & Kenyon, M. C. (2013). Classroom seating considerations for 21st century students and faculty. *Journal of Learning Spaces*, 2(1), 1-13.
- Hashim, R. (2011). *Educational Dualism in Malaysia: Implications for Theory and Practice* (2 Ed.). Petaling Jaya: The Other Press.
- Hasim, R. (1998). Educational dualism in Malaysia: Implications for theory and practice. *The Journal of Asian Studies*, 57(3), 34-41. doi:10.2307/2658815
- Hassan, A., Suhid, A., Abiddin, N. Z., Ismail, H., & Hussin, H. (2010). The role of Islamic philosophy of education in aspiring holistic learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 2113-2118. doi:10.1016/j.sbspro.2010.07.423
- Hepburn, A., & Brown, S. D. (2001). Teacher stress and the management of accountability. *Human Relations*, 54(6), 691-715.
- Hornby, G. (1999). Inclusion or delusion: can one size fit all? *Support for Learning*, 14(4), 152-157.
- Huda, M. Q., & Hussin, H. (2010). *ICT implementation barriers and organizational issues in Islamic-based higher education institution: The case of Syarif Hidayatullah State Islamic University (UIN) Jakarta*. Paper presented at the Proceeding of the 3rd International Conference on Information and Communication Technology for the Moslem World (ICT4M) 2010.
- Hughes, J. N. (2011). Longitudinal effects of teacher and student perceptions of teacher-student relationship qualities on academic adjustment. *The Elementary school journal*, 112(1), 38-60.
- Information Society Commission. (2002). Building the knowledge society. *Report to Government*. Dublin, ISC <http://www.isc.ie/downloads/know.pdf>.
- Iqbal, M. (1978). First world conference on Muslim education and its possible implications for British Muslims. *Learning for Living*, 17(3), 123-125.
- Ishak Abdullah. (1995). *Pendidikan Islam dan Pengaruhnya di Malaysia*. Kuala Lumpur.
- Jan, H. (2017). Teacher of 21st Century: Characteristics and development. *Research on Humanities and Social Sciences*, 7(9), 50-54.
- Jepsen, C. (2005). Teacher characteristics and student achievement: Evidence from teacher surveys. *Journal of Urban Economics*, 57(2), 302-319.

- JISC. (2006). *Designing Spaces for Effective Learning: A guide to 21st century learning space design*. Bristol: Higher Education Funding Council for England (HEFCE)
- Karimizadeh, N., & Abolghasemib, M. (2016). The Islamic and Religious Education in Malaysian Schools: From Past Up to Now. *International Academic Journal of Innovative Research*, 3 (4), 19-29.
- Kartowagiran, B., & Maddini, H. (2015). Evaluation model for Islamic education learning in junior high school and its significance to students' behaviours. *American Journal of Educational Research*, 3(8), 990-995. doi:10.12691/education-3-8-7
- Katherine Prince. (2014). *Innovating Toward a Vibrant Learning Ecosystem: Ten Pathways for Transforming Learning*. Mountain View, CA Creative Commons.
- Keane, T. (2012). Leading with technology: 21st century skills= 3Rs+ 4Cs. *Australian Educational Leader*, 34(2), 44.
- Lindholm, K. J., & Aclan, Z. (1991). Bilingual Proficiency as a Bridge to Academic Achievement Results from Bilingual/Immersion Programs. *Journal of education*, 173(2), 99-113.
- Lombardi, M. M. (2007). Authentic learning for the 21st century: An overview. *Educause learning initiative*, 1(2007), 1-12.
- Longworth, N. (2003). *Lifelong learning in action: Transforming education in the 21st century*. London: Routledge.
- Lubis, M. A. (2015). Effective implementation of the integrated Islamic education. *Global Journal Al-Thaqafah*, 5(1), 59-68.
- Lubis, M. A., Mustapha, R., & Lampoh, A. A. (2009). Integrated Islamic education in Brunei Darussalam: Philosophical issues and challenges. *Journal of Islamic and Arabic Education*, 1(2), 51-60.
- Lubis, S. A. (2013). ISLAMIC EDUCATION IN INDONESIA AND MALAYSIA (The Existence and Implementation until 20th century). *Analytica Islamica*, 2(2), 217- 232.
- Lunenbug, F. C. (2011). Theorizing about Curriculum: Conceptions and definitions. *International journal of scholarly academic intellectual diversity*, 13(1), 1-6.
- Macdonald, J., & Twining, P. (2002). Assessing activity-based learning for a networked course. *British Journal of Educational Technology*, 33(5), 603-618.
- Madrasah Al-Arabiah. (2018). Our Philosophy. Retrieved 25 October 2019 <https://mai.sg/mission-vision-values/>
- Madrasah Islam Hidayah School Principle. (2019 a) *21st Century Education in Madrasah Islam Hidayah, Johor Bharu, Malaysia/Interviewer: W. Payayam*.
- Madrasah Islam Hidayah School Principle. (2019 b) *Definition of Islamic Integration in Education/Interviewer: M. Assalihee*.

- MAI Principal. (2019, 8 October 2019) *Islamic Integration in Education/Interviewer: W. Payayam*.
- Maisarah Koonruk, A. M., Abdullah Seng,. (2016). Achievement Development of Islamic National Educational Test (I-NET) through Tarbiyah Approach of Private Schools, Songkhla Province : A Case Study. *AL-NUR*, 11(20), 77-98.
- Maitree, I., Masami, I., & Ban-har, Y. (2015). *Lesson study: Challenges in mathematics education* (Vol. 3). Singapore: World Scientific Publishing.
- Majlis Ugama Islam Singapura. (2019). Madrasah. Retrieved 1 November 2019 <https://www.muis.gov.sg/madrasah>
- Makbuloh, D. (2017). Process, Results, and Consequences of Madrasa Accreditation: A Case Study in Lampung, Indonesia. *Advanced Science Letters*, 23(2), 948-952.
- Margono, U. (2012). Islamic Education in Indonesia and Malaysia (The Existence and Implementation until 20th Century). *Jurnal At-Ta'dib*, 7(2).
- Mas'ud, A. R. (2013). Politics of the Nation and Madrasah's Policy. *EDUKASI: Jurnal Penelitian Pendidikan Agama dan Keagamaan*, 11(3), 277-288.
- McTighe, J., & Wiggins, G. (2012). Understanding by design framework. *Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development*.
- Metzler, J., & Woessmann, L. (2012). The impact of teacher subject knowledge on student achievement: Evidence from within-teacher within-student variation. *Journal of Development Economics*, 99(2), 486-496.
- Ministry of Education and Culture. (2019). Movement for Empowering the Character Education (Gerakan Penguatan Pendidikan Karakter: PPK). Retrieved 21 February 2019 <https://cerdasberkarakter.kemdikbud.go.id/>
- Ministry of Education Malaysia. (2013). *Malaysia Education Blueprint 2013 - 2025 (Preschool to Post-secondary education)*. Putrajaya: Ministry of Education Malaysia.
- Ministry of Education Singapore. (2018). 21st Century Competencies. Retrieved 17 February 2019 <https://www.moe.gov.sg/education/education-system/21st-century-competencies>
- Mokhtar, I. A. (2010). Madrasahs in Singapore: Bridging between their roles, relevance and resources. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 30(1), 111-125.
- Muhammadi, N., Marzuki, S. C. b. H., & Hussin, M. (2015). The madrasah leadership, teacher performance and learning culture to improve quality at madrasah tsanawiyah negeri Jakarta of South. *J. Mgmt. & Sustainability*, 5, 129-145.
- Mukhlis Abu Bakar. (2009). Islamic religious education and Muslim religiosity in Singapore. In Jame A. Banks (Ed.), *The Routledge International Companion to Multicultural Education* (pp. 437-448). New York: Routledge.

- Mutalib, H. (1996). Islamic education in Singapore: Present trends and challenges for the future. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 16(2), 233-240.
- Narongraksakhet, I. (1995). *Towards Integrated Curriculum in Islamic Private Schools in Southern Thailand: A Study on the Relationship Between Traditional and Modern Subjects*. (Master of Education), International Islamic University Malaysia, Kuala Lumpur.
- Nasir, K. M., Pereira, A. A., & Turner, B. S. (2009). *Muslims in Singapore: Piety, politics and policies*. London: Routledge.
- Neittaanmäki, P., Galeieva, E., & Ogbechie, A. (2016). The Components of a Digital Age Learning Ecosystem. In P. Neittaanmäki (Ed.), *Learning Platforms*. Jyväskylä.
- Nishimura, S. (1995). The development of Pancasila moral education in Indonesia. *Japanese Journal of Southeast Asian Studies*, 33(3), 303-316.
- Nor, M. R. M., Senin, N., Hambali, K. M. K., & Halim, A. A. (2017). Survival of Islamic education in a secular state: the madrasah in Singapore. *Journal for Multicultural Education*, 11(4), 238-249.
- OECD. (1996). *The knowledge-based economy*. Retrieved from France:
- OECD. (2008). *21st Century Learning: Research, Innovation and Policy Directions from recent OECD analyses*. Paper presented at the OECD/CERI International Conference "Learning in the 21st Century: Research, Innovation and Policy"
- Ongardwanich, N., Kanjanawasee, S., & Tuipae, C. (2015). Development of 21st Century Skill Scales as Perceived by Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 191, 737-741. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.716>
- Osman, A. (2013). Integrating Islamic Value In Medical Teaching Curriculum: IIUM Experience. *Bangladesh Journal of Medical Science*, 12(2), 117-120.
- Partnership for 21st Century Skills. (2008). *21st Century Skills, Education & Competitiveness: A Resource and Policy Guide*. AZ: Partnership for 21st Century Skills.
- Pizzini, E. L., & Shepardson, D. P. (1991). Student questioning in the presence of the teacher during problem solving in science. *School Science and Mathematics*, 91(8), 348-352.
- Plodpluang, U. (2556). *kān wikhrõ khõmūn chõng prakottakān witthaya* [Data Analysis in Phenomenology Studies]. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*, 23(2), 1-10.
- Podhisita, C. (2013). *sãt læ sin hæ̃ng kānwichai chõng khunnaphāp* [The Science and Arts of Qualitative Research] (5 ed.). Bangkok: Amarin Book Center Company Limited,.
- Pont, B. (2001). Competencies for the knowledge economy.
- Pössel, P., Rudasill, K. M., Adelson, J. L., Bjerg, A. C., Wooldridge, D. T., & Black, S. W. (2013). Teaching behavior and well-being in students: Development and concurrent validity of

- an instrument to measure student-reported teaching behavior. *International Journal of Emotional Education*, 5(2), 5.
- Prensky, M. (2006). *Don't bother me, Mom, I'm learning! How computer and video games are preparing your kids for 21st century success and how*. Minnesota: Paragon House.
- Rabasa, A. (2005). Islamic Education in Southeast Asia. *Current Trends in Islamist Ideology*, 2, 97.
- Rafi, S. (2016). *Sejarah Pendidikan Islam di Indonesia* (Vol. 1). Yogyakarta Deepublish.
- Rahem, Z. (2017). Pendidikan Berorientasi fi Al-Dunya Hasanah wa fi Al-Akhirah Hasanah: Menggali Pemikiran al-Ghazali di dalam Kitab Ayyuha al-Walad. *AT-TURAS: Jurnal Studi Keislaman*, 4(2), 172-190.
- Ramdhani, M. A. (2017). Lingkungan Pendidikan dalam Implementasi Pendidikan Karakter. *Jurnal Pendidikan UNIGA*, 8(1), 28-37.
- Rasyid, M. M. (2016). Islam Rahmatan lil Alamin Perspektif KH. Hasyim Muzadi. *Episteme: Jurnal Pengembangan Ilmu Keislaman*, 11(1), 93-116.
- Rayan, S. (2012). Islamic philosophy of education. *International Journal of Humanities and Social Science*, 2(19), 150-156.
- Rokhman, F., Hum, M., & Syaifudin, A. (2014). Character Education For Golden Generation 2045 (National Character Building for Indonesian Golden Years). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 141, 1161-1165.
- Rosnani Hashim. (2014). *The reformation of Muslim education In Malaysia: ensuring relevance and overcoming challenges*. Paper presented at the International Symposium of Imam-Hatip (Vocational Religious) Schools in their Centennial Anniversary, Istanbul, Turkey
- Saavedra, A. R., & Opfer, V. D. (2012a). Learning 21st-century skills requires 21st-century teaching. *Phi Delta Kappan*, 94(2), 8-13.
- Saavedra, A. R., & Opfer, V. D. (2012b). *Teaching and Learning 21st century Skills: Lessons from the Learning Sciences* Paper presented at the APERA Conference, Sydney.
- Salpeter, J. (2003). 21st Century Skills: Will Our Students Be Prepared? *TECHNOLOGY AND LEARNING-DAYTON*, 24(3), 17-29.
- Schmidt, H. G. (1983). Problem-based learning: Rationale and description. *Medical education*, 17(1), 11-16.
- School Drug Education and Road Aware. (2013). *Teaching and Learning Strategies*. PADBURY WA: Statewide Services Centre.
- Scott, J. (2014). *A matter of record: Documentary sources in social research*: John Wiley & Sons.
- Shah, S. F., Ghazi, S. R., Shahzad, S., & Ullah, I. (2015). Quality and Features of Education in the Muslim World. *Universal Journal of Educational Research*, 3(4), 243-257.

- Simba, N. O., Agak, J. O., & Kabuka, E. K. (2016). Impact of Discipline on Academic Performance of Pupils in Public Primary Schools in Muhoroni Sub-County, Kenya. *Journal of Education and Practice*, 7(6), 164-173.
- Singapore Department of Statistics. (2019). Population and Population Structure. Retrieved 17 Febuary <https://www.singstat.gov.sg/find-data/search-by-theme/population/population-and-population-structure/latest-data>
- Slater, S. F., & Narver, J. C. (1995). Market orientation and the learning organization. *Journal of marketing*, 59(3), 63-74.
- Soesastro, H., & Basri, M. C. (2005). The political economy of trade policy in Indonesia. *ASEAN Economic Bulletin*, 22(1), 3-18.
- Sönmez, V. (2017). Association of Cognitive, Affective, Psychomotor and Intuitive Domains in Education, Sönmez Model. *Universal Journal of Educational Research*, 5(3), 347-356.
- Stufflebeam, D. L. (1983). The CIPP model for program evaluation *Evaluation models* (pp. 117-141): Springer.
- Su, S.-W. (2012). The Various Concepts of Curriculum and the Factors Involved in Curricula-making. *Journal of language teaching & research*, 3(1), 153-158. doi:10.4304/jltr.3.1.153-158
- Sudrajat, A. (2011). Mengapa Pendidikan Karakter? *Jurnal Pendidikan Karakter*, 1(1), 47-58.
- Syed Muhd Khairudin Aljunied and Dayang Istiaisyah Hussin. (2005). Estranged from the Ideal Past: Historical Evolution of Madrassahs in Singapore. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 25(2), 249-260.
- Tan, C. (2009). The reform agenda for madrasah education in Singapore. *Diaspora, Indigenous, and Minority Education*, 3(2), 67-80.
- Tan, K. H., Tan, C., & Chua, J. S. (2008). Innovation in education: The "Teach Less, Learn More" initiative in Singapore schools. In J. E. L. a. V. B. Maynard (Ed.), *Innovation in education* (pp. 153-171). New York: Nova Science Publisher, Inc. .
- Teacher of Madrasah al-Arabiyah al-Islamiyah Singapore. (2018) *Teaching Islamic Studies Approach/Interviewer: M. Assalihee*.
- Tok, Ş. (2010). The problems of teacher candidate's about teaching skills during teaching practice. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 4142-4146.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. California, CA: John Wiley & Sons.
- Umar, A., Jamsari, E. A., Kasan, H., Hassan, W. Z. W., Basir, A., & Aziz, A. A. (2012). The challenges of producing Islamic scholars via al-Azhar curriculum in religious schools in the Malaysian national education system. *Advances in Natural and Applied Sciences*, 6(7), 1036-1043.

- Ummul Qura School Principal. (2019) *Islamic Integration in Education/Interviewer: M. Assalihee*.
- Van Laar, E., Van Deursen, A. J., Van Dijk, J. A., & De Haan, J. (2017). The relation between 21st-century skills and digital skills: A systematic literature review. *Computers in human behavior*, 72, 577-588.
- Voogt, J., & Roblin, N. P. (2010). 21st century skills. *Discussienota. Zoetermeer: The Netherlands: Kennisnet*.
- Watanabe, T. (2002). Learning from Japanese lesson study. *Educational leadership*, 59(6), 36-39.
- Weatherbee, D. E. (1985). Indonesia in 1984: Pancasila, politics, and power. *Asian Survey*, 25(2), 187-197.
- Wilkins, J. L. (2008). The relationship among elementary teachers' content knowledge, attitudes, beliefs, and practices. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 11(2), 139-164.
- Wilson, B., Ireton, E., & Wood, J. A. (1997). Beginning teacher fears. *Education*, 117(3), 396-401.
- Yaacob, S. B. (2008, 19 October 2019). *The concept of an integrated Islamic curriculum and its implications for contemporary Islamic schools*. Paper presented at the in the International Conference in Islamic Republic of Iran, Tehran.
- Yu, T.-K., Lu, L.-C., & Liu, T.-F. (2010). Exploring factors that influence knowledge sharing behavior via weblogs. *Computers in human behavior*, 26(1), 32-41.
- Yuan, Y., Fulk, J., Shumate, M., Monge, P. R., Bryant, J. A., & Matsaganis, M. (2005). Individual participation in organizational information commons: The impact of team level social influence and technology-specific competence. *Human Communication Research*, 31(2), 212-240.
- Zhao, R., & Kuo, Y.-L. (2015). The role of self-discipline in predicting achievement for 10th graders. *International Journal of Intelligent technologies and applied statistics*, 8(1), 61-70.
- Zine, J. (2008). *Canadian Islamic schools: Unravelling the politics of faith, gender, knowledge, and identity*. Toronto: University of Toronto Press.
- Zuhairini, e. a. (1992). *Sejarah pendidikan Islam*. Jakarta: Direktorat Jenderal Pembinaan Kelembagaan Agama Islam, Departemen Agama.

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1 รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือเชิงคุณภาพ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวัจน์ สองเมือง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
2. ดร.อับดุลฮากีม เอ็งปียา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
3. อาจารย์ไฮซัม แวอูมา ครูโรงเรียนสาธิตอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มอ. ปัตตานี

ผู้ทรงคุณวุฒิเครื่องมือเชิงปริมาณ

1. ดร.มายีอนิง อีสอ อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ผศ.ดร.จารุวัจน์ สองเมือง อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
3. ผศ.ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
4. ดร.ยุทธนา เกื้อกุล อาจารย์ประจำวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
5. ดร.อาอีดะ ยีเจ๊ะนิ ศึกษานิเทศก์ สพม.15 จังหวัดนราธิวาส

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะทางการนำกลยุทธ์ไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

1. อาจารย์ ดร.ยุทธนา เกื้อกุล วิทยาลัยอิสลามศึกษา มอ. ปัตตานี
2. อาจารย์ ดร.สรารุธ สายทอง วิทยาลัยอิสลามศึกษา มอ. ปัตตานี
3. อาจารย์ ดร.เกตุ อัสมีมานะ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มอ. ปัตตานี
4. อาจารย์ ดร.อิสมาแอ สะนิง คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวัจน์ สองเมือง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ซอลิฮะห์ หะยีสะมะแอ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
7. ดร.มัสนะห์ สารี สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดปัตตานี
8. นายหะมะฮะดีดิง มามะ สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดยะลา
9. ดร.อาอีดะ ยีเจ๊ะนิ ศึกษานิเทศก์ สพม. 15 จังหวัดนราธิวาส
10. ดร.มูฮัมหมัดรูนี บากา ศึกษาธิการภาค 7 จังหวัดยะลา
11. อาจารย์วิทยา พายายม รองผู้อำนวยการ โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาการ
12. อาจารย์สุกรี อัซซอลิฮีย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนยะลาวิทยปัญญาคุณธรรม
13. อาจารย์อับดุลเลาะ เซ็ง รองนายกสมาคมเครือข่ายโรงเรียนคุณภาพอิสลาม
14. อาจารย์อิสลาม สือรี ครูผู้สอนโรงเรียนสาธิตอิสลาม มอ. ปัตตานี
15. อาจารย์ไฮซัม แวอูมา ครูผู้สอนโรงเรียนสาธิตอิสลาม มอ. ปัตตานี

ภาคผนวก 2 แบบสอบถามวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย
อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

คำชี้แจง:

1. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การสอนของครูผู้สอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะนำเสนอเป็นภาพรวมเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านตอบข้อมูลในแบบสอบถามครั้งนี้ให้ครบถ้วน เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกิดประโยชน์สูงสุดและตรงตามความต้องการจำเป็นแท้จริง
2. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และความรู้ที่สำคัญสำหรับครู
ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน
ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับสภาพทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในปัจจุบัน

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ หากมีข้อเสนอแนะหรือคำถามเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ Dr.Muhammadafeefee Assalihee หัวหน้าโครงการวิจัย และอาจารย์ประจำวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี โทร/WhatsApp +66892989834 E-mail: assalihee@gmail.com

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง กลยุทธ์การสอนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามหลักสูตรบูรณาการในประเทศมาเลเซีย
อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. ประเทศ ☐ อินโดนีเซีย ☐ มาเลเซีย ☐ สิงคโปร์ ☐ ไทย
2. เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง
3. อายุ ☐ 1) ต่ำกว่า 31 ปี ☐ 2) 31- 40 ปี ☐ 3) 41 -50 ปี ☐ 4) 51 ปีขึ้นไป
4. การศึกษาสูงสุด ☐ 1) ปริญญาตรี ☐ 2) ปริญญาโท ☐ 3) ปริญญาเอก ☐ 4) อื่นๆ ระบุ.....
5. ระยะเวลาประสบการณ์ในการสอน ☐ 1) 1-5 ปี ☐ 2) 6-10 ปี ☐ 3) 11 – 15 ปี ☐ 4) 16 ปีขึ้นไป
6. รายวิชาที่สอน ☐ 1) วิทยาศาสตร์ ☐ 2) คณิตศาสตร์ ☐ 3) ภาษาอังกฤษ ☐ 4) สังคมศึกษา ☐ 5) อิสลามศึกษา
7. จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ ☐ 1) 1-5 คาบ ☐ 2) 6-10 คาบ ☐ 3) 11-15 คาบ ☐ 4) มากกว่า 16 คาบ
8. ท่านเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 หรือไม่ ☐ 1) เคย ☐ 2) ไม่เคย

ตอนที่ 2 คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21

คำชี้แจง โปรดพิจารณาคำถามแต่ละข้อ แล้วเลือกในช่องที่ตรงกับระดับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว และกรุณาตอบทุกข้อ

ตัวเลือกมี 5 ตัวเลือก ดังนี้ 5 = จริงที่สุด 4 = จริง 3 = จริงบ้างไม่จริงบ้าง 2 = ไม่จริง 1 = ไม่จริงเลย

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	จริง ที่สุด (5)	จริง (4)	จริงบ้างไม่ จริงบ้าง (3)	ไม่ จริง (2)	ไม่จริง เลย (1)
แนวทางของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21					
1) ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง					
2) ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม					
3) ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ					
4) พัฒนาศักยภาพในการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม					
5) พัฒนาการรู้เท่าทันสารสนเทศและสื่อ					
6) พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร					
7) ส่งเสริมความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและประชาคมโลก					

ประเด็นคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	จริง ที่สุด (5)	จริง (4)	จริงบ้างไม่ จริงบ้าง (3)	ไม่ จริง (2)	ไม่จริง เลย (1)
8) เน้นการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงมากกว่าในห้องเรียน					
9) พัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม					
10) ประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและเน้นพัฒนาการของผู้เรียน					
11) เน้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และทักษะของผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาสาระ					
12) บูรณาการรายวิชากับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่หลากหลาย					
13) การเทียบโอนความรู้ระหว่างการศึกษานอกระบบและการศึกษาในระบบ					
14) การศึกษาที่สร้างความร่วมมือทั้งโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน					
คุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21					
1) เปลี่ยนจากผู้สอนเป็นโค้ช					
2) ผู้ถ่ายทอดและสร้างประสบการณ์ชีวิตแก่ผู้เรียน					
3) เปิดกว้างและยอมรับความแตกต่าง					
4) สามารถบูรณาการศาสตร์หลากหลายวิชา					
5) เรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา					
6) เชี่ยวชาญในสาขาวิชา รู้ลึก และรู้กว้างในศาสตร์วิชา					
7) รู้ทันข้อมูลข่าวสารและมีทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร					
8) ทำงานเป็นทีมกับเพื่อนร่วมงานหรือครูคนอื่น ๆ					
9) ผู้สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้					
10) ผู้เป็นแบบอย่างในด้านคุณธรรมและจริยธรรม					

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

คำชี้แจง โปรดพิจารณาคำถามแต่ละข้อ แล้วเลือกในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียวและกรณาคำตอบทุกข้อ

ฉันเป็นแบบไหน *

ตัวเลือกมี 5 ตัวเลือก ดังนี้ 5 = ใช่ตัวฉันที่สุด 4 = ใช่ตัวฉัน 3 = บางครั้งใช่บางครั้งไม่ใช่ตัวฉัน 2 = ไม่ใช่ตัวฉัน 1 = ไม่ใช่ตัวฉันที่สุด

ประเด็นคำถาม		ฉันทเป็นแบบไหน				
		ใช่ตัว ฉันท ที่สุด (5)	ใช่ ตัว ฉันท (4)	บางครั้ง ใช่ บางครั้ง ไม่ใช่ตัว ฉันท (3)	ไม่ใช่ ตัว ฉันท (2)	ไม่ใช่ ตัว ฉันท ที่สุด (1)
การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน						
1) ฉันทวิเคราะห์พื้นฐานผู้เรียนก่อนการเรียนการสอนรายบุคคล						
2) ฉันททบทวนและประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนด้านศักยภาพการสอนของตนเอง						
3) ฉันททำความเข้าใจและวิเคราะห์เป้าหมายการเรียนรู้หรือผลลัพธ์ที่คาดหวัง						
4) ฉันทพัฒนาหรือปรับปรุงแผนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21						
5) ฉันทเตรียมความพร้อมทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ						
อุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้						
การจัดการเวลา	1) ฉันทเข้าสอนและเลิกสอนตรงเวลา					
	2) ฉันทกำหนดระยะเวลาในคาบเรียนอย่างยืดหยุ่น					
	3) ฉันทให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาด้วยตัวเองก่อนเข้าชั้นเรียน					
	4) ฉันทบรรยายน้อยลงและให้นักเรียนได้แสดงบทบาทมากขึ้น					
	5) ฉันทใช้อุปกรณ์และสื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลา					
การออกแบบ ห้องเรียน	1) ฉันทจัดห้องเรียนแบบเปิดพื้นที่ (Open Space Classroom)					
	2) ฉันทออกแบบการนั่งของนักเรียนที่เอื้อต่อการเข้าถึงนักเรียนรายบุคคล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานเป็นกลุ่ม					
	3) ฉันทจัดให้มีพื้นที่เขียนกระดานเพิ่มเติมในห้องเรียน เช่น ใช้กระดานชาร์ต ไวท์บอร์ดเคลื่อนที่ กระดานฟอสอิท เป็นต้น					
	4) ฉันทจัดมุมพักผ่อนหรือมุมนิสระในห้องเรียน เช่น โซฟา พื้นที่อ่านหนังสือ เป็นต้น					
บุคลากร สนับสนุน	1) ฉันทต้องการเจ้าหน้าที่ด้านเทคโนโลยีการศึกษาและดิจิทัล					
	2) ฉันทต้องการนักจิตวิทยาหรือนักพฤติกรรมศาสตร์					
	3) ฉันทต้องการครูผู้ช่วย					
ทรัพยากรการเรียนรู้	1) ฉันทต้องการอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพสำหรับการนำเสนอของนักเรียน					
	2) ฉันทใช้แท็บเล็ตหรือสมาร์ทโฟนในการสอน					

ประเด็นคำถาม		ฉันทเป็นแบบไหน				
		ใช่ตัว ฉันท ที่สุด (5)	ใช่ ตัว ฉันท (4)	บางครั้ง ใช่ บางครั้ง ไม่ใช่ตัว ฉันท (3)	ไม่ใช่ ตัว ฉันท (2)	ไม่ใช่ ตัว ฉันท ที่สุด (1)
	3) ฉันทต้องการเครื่องคอมพิวเตอร์ประจำห้องเรียนเพื่อให้นักเรียน ได้สืบค้นข้อมูล					
วัฒนธรรมการ เรียนรู้สำหรับ ผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21	1) ฉันทส่งเสริมการตั้งคำถามของนักเรียน					
	2) ฉันทส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่เรียนรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง					
	3) ฉันทสนับสนุนให้นักเรียนแบ่งปันความรู้					
	4) ฉันทเน้นย้ำเรื่องระเบียบวินัยและความรับผิดชอบขั้นสูง					
	5) ฉันทสนับสนุนให้นักเรียนทำงานเป็นทีม					

ประเด็นคำถาม		ฉันทเป็นแบบไหน				
		ใช่ตัว ฉันท ที่สุด (5)	ใช่ ตัว ฉันท (4)	บางครั้ง ใช่ บางครั้ง ไม่ใช่ตัว ฉันท (3)	ไม่ใช่ ตัว ฉันท (2)	ไม่ใช่ ตัว ฉันท ที่สุด (1)
โครงสร้าง หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21						
เนื้อหา และ โครงสร้าง	1) ฉันทใช้หลักสูตรวิชาสามัญบูรณาการอิสลาม					
	2) หลักสูตรที่ฉันทสอนไม่แยกรายวิชาเป็นศาสนาและสามัญ					
	3) ฉันทลดเนื้อการเรียนรู้ให้น้อยลงและเน้นกระบวนการและพัฒนา ทักษะผู้เรียนเป็นสำคัญ					
	4) ฉันทใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับจากหลักสูตรแกนกลางของ กระทรวงศึกษาธิการ					
การ บูรณาการอิสลาม	1) ฉันทเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับอัลกุรอาน					
	2) ฉันทเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับหะดีษ					
	3) ฉันทเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อิสลาม					
	4) ฉันทเชื่อมโยงเจตนารมณ์อิสลามในการนำความรู้ไปใช้เพื่อสร้าง ประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ในทุกสาขาวิชาที่สอน					
	5) ฉันทสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมหรือค่านิยมอิสลาม					

ประเด็นคำถาม	ฉันทเป็นแบบไหน				
	ใช่ตัว ฉันท ที่สุด (5)	ใช่ ตัว ฉันท (4)	บางครั้ง ใช่ บางครั้ง ไม่ใช่ตัว ฉันท (3)	ไม่ใช่ ตัว ฉันท (2)	ไม่ใช่ ตัว ฉันท ที่สุด (1)
6) ฉันทสร้างบรรยากาศอิสลามในห้องเรียน เช่น ติดประโยคคำสอนอิสลามตามผนัง การแต่งกาย อ่านดุอา การสลาม เป็นต้น					
7) ฉันทชี้แจงเนื้อหาที่มีความขัดแย้งกับคำสอนและหลักการอิสลาม					
8) ความรู้ด้านศาสนาที่ฉันทมีสร้างความมั่นใจในการสอนแบบบูรณาการอิสลามในห้องเรียน					
9) ฉันทต้องการเวลาเรียนรู้อิสลามเพิ่มเติมเพื่อสามารถนำมาบูรณาการในวิชาที่สอน					
10) ฉันทต้องการเรียนรู้และเข้าใจในหลักการการบูรณาการอิสลามเพิ่มเติม					

ประเด็นคำถาม	ฉันทเป็นแบบไหน				
	ใช่ตัว ฉันท ที่สุด (5)	ใช่ ตัว ฉันท (4)	บางครั้ง ใช่ บางครั้ง ไม่ใช่ตัว ฉันท (3)	ไม่ใช่ ตัว ฉันท (2)	ไม่ใช่ ตัว ฉันท ที่สุด (1)
รูปแบบหรือเทคนิคที่ใช้ในการสอน	1) ฉันทสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ฝึกคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา				
	2) ฉันทใช้โครงงานเป็นฐาน และให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงาน				
	3) ฉันทส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและร่วมมือกันของนักเรียน				
	4) ฉันทพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชนและเรียนรู้ในสถานที่จริง				
	5) ฉันทให้นักเรียนระดมความคิดเห็นและนำเสนอไอเดีย				
	6) ฉันทใช้เกมส์เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน				
	7) ฉันทสอนเนื้อหาเชื่อมโยงกับการทำงานในอนาคต				
การใช้ไอซีทีในการเรียนการสอน	1) ฉันทใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน				
	2) ฉันทออกแบบให้นักเรียนใช้แท็บเล็ตหรือสมารตโฟนเพื่อการเรียนในห้องเรียน				
	3) ฉันทให้นักเรียนปฏิบัติการหรือสร้างชิ้นงานด้วยไอซีที				

ประเด็นคำถาม	ฉันเป็นแบบไหน				
	ใช่ตัว ฉัน ที่สุด (5)	ใช่ ตัว ฉัน (4)	บางครั้ง ใช่ บางครั้ง ไม่ใช่ตัว ฉัน (3)	ไม่ใช่ ตัว ฉัน (2)	ไม่ใช่ ตัว ฉัน ที่สุด (1)
การวัดและการประเมินผู้เรียน					
1) ฉันเน้นประเมินพัฒนาการมากกว่าผลลัพธ์ของนักเรียน (Formative Assessment)					
2) ฉันประเมินโดยเน้นความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคล					
3) การประเมินของฉันมีความยืดหยุ่นและใช้เครื่องมือที่หลากหลาย					
4) ฉันให้นักเรียนสะท้อนผลการประเมินด้วยตนเองด้วย					
5) ฉันประเมินโดยบูรณาการกับการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานจริงของนักเรียน					
การประกันคุณภาพการสอน					
1) ฉันนำระบบ PDCA มาออกแบบและประเมินการเรียนการสอน					
2) ฉันยินดีรับการนิเทศชั้นเรียนจากผู้บริหารสถานศึกษา					
3) ฉันใช้ระบบประเมินการสอนจากการประเมินโดยผู้เรียน					
4) ฉันทบทวนและประเมินการสอนให้ครบตามตัวชี้วัดและสาระที่หลักสูตรกำหนด					
การปรับปรุงการเรียนการสอน					
1) ฉันปรับปรุงการเรียนการสอนจากข้อเสนอแนะจากผู้นิเทศ					
2) ฉันปรับปรุงการเรียนการสอนจากการประเมินโดยผู้เรียน					
3) ฉันร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนกับเพื่อนครูอยู่เสมอ					
การพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน					
1) ฉันเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ในโรงเรียน (Teacher Learning Community)					
2) ฉันร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนครูผู้สอนระหว่างสถานศึกษา					
3) ฉันเรียนรู้และสังเกตการสอนของครูพี่เลี้ยงหรือครูอาวุโสที่มีประสบการณ์					
4) ฉันร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอนนอกโรงเรียน					
5) ฉันเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองผ่านหลักสูตรออนไลน์					
6) ฉันทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง					

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่งผลต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาคำถามแต่ละข้อ แล้วเลือกในช่องที่ตรงกับระดับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว และกรุณาตอบทุกข้อ

ตัวเลือกมี 5 ตัวเลือก ดังนี้ 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

ประเด็นคำถาม	ระดับอิทธิพล				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ปัจจัยด้านโรงเรียน					
1) ผู้นำมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ชัดเจน					
2) โรงเรียนกำหนดพันธกิจและกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21					
3) โรงเรียนเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่ทันสมัยและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน					
ปัจจัยด้านผู้ปกครอง					
1) โรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง					
2) ผู้ปกครองเอาใจใส่และติดตามผู้เรียนใกล้ชิด					
3) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับการกำหนดนโยบาย และการทำกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง					
ปัจจัยด้านชุมชน					
1) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน					
2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนและโรงเรียน					
3) ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้หรือทรัพยากรเรียนรู้ที่หลากหลาย					
ด้านสังคมและวัฒนธรรม					
1) ประเทศมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ					
2) สังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต					
3) ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร					
ด้านนโยบายแห่งรัฐ					
1) นโยบายด้านการศึกษาของรัฐมีความมั่นคงและต่อเนื่อง					
2) รัฐกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ชัดเจน					
3) รัฐนำเสนอนโยบายการศึกษาสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง					
4) รัฐกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่น					
5) รัฐสนับสนุนและอุดหนุนการศึกษาเอกชนและโรงเรียนสอนศาสนา					
6) หลักสูตรแกนกลางของประเทศสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21					
7) รัฐสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้และงบประมาณที่เพียงพอ					
8) รัฐพัฒนาครูและสนับสนุนสวัสดิการครูอย่างเหมาะสม					

ตอนที่ 5 คำถามประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในปัจจุบัน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาคำถามแต่ละข้อ แล้วเลือกในช่องที่ตรงกับระดับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในองค์กรของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว และกรุณาตอบทุกข้อ

ตัวเลือกมี 5 ตัวเลือก ดังนี้ 5 = มีมากที่สุด 4 = มีมาก 3 = มีปานกลาง 2 = มีน้อย 1 = มีน้อยที่สุด

ประเด็นคำถาม (ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนที่ฉันสอนในภาพรวม)	ทักษะของผู้เรียนที่ฉันสอน				
	มีมากที่สุด (5)	มีมาก (4)	มีปานกลาง (3)	มีน้อย (2)	มีน้อยที่สุด (1)
ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน					
1) นักเรียนมีความคิดริเริ่ม ชอบประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่					
2) นักเรียนสามารถอธิบายสิ่งที่ตนเองสร้างสรรค์ให้ผู้อื่นเข้าใจได้					
3) นักเรียนกล้าคิดและนำเสนอไอเดียใหม่ ๆ					
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน					
1) นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของเหตุและผลของสถานการณ์ และให้ข้อสรุปจากสถานการณ์ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร					
2) นักเรียนสามารถจัดการ ตรวจสอบ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง					
3) นักเรียนสามารถตัดสินใจ หรือกระทำอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ					
ทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน					
1) นักเรียนมีระเบียบวินัย ความเพียรพยายาม และอดทนในการเรียนรู้					
2) นักเรียนมีทักษะในการเข้าถึงแหล่งความรู้ การสืบค้น และรวบรวมข้อมูลตามความต้องการได้					
3) นักเรียนจัดการเนื้อหาและข้อมูลจากการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ					
ทักษะการสื่อสารของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน					
1) นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร					
2) นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นสื่อสาร และสามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจด้วยการเขียนหรือการพูด					
3) นักเรียนสามารถนำเสนอหรือสร้างความเข้าใจในการสื่อสารที่ซับซ้อน เช่น การสาธิต การสื่อสาร การสอน การสัมภาษณ์ เป็นต้น					
ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน					
1) นักเรียนรับฟังความคิดที่หลากหลายและสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี					
2) นักเรียนปฏิบัติตนให้เป็นทีเคารพนับถือและเป็นแบบอย่างที่ดี					
3) นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือกลุ่มที่หลากหลายได้เป็นอย่างดี					

ประเด็นคำถาม (ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนที่ฉันสอนในภาพรวม)	ทักษะของผู้เรียนที่ฉันสอน				
	มีมากที่สุด (5)	มีมาก (4)	มีปานกลาง (3)	มีน้อย (2)	มีน้อยที่สุด (1)
การรู้เรื่องสารสนเทศของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน					
1) นักเรียนมีวิจาร์ณญาณในการแชร์หรือเผยแพร่ข้อมูล					
2) นักเรียนสามารถวิเคราะห์และจำแนกข้อมูลสารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือ					
3) นักเรียนสามารถนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ได้อย่างรอบคอบ และเหมาะสม					
ทักษะการใช้ไอซีทีของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน					
1) นักเรียนสามารถใช้ไอซีทีในการสืบค้น จัดการข้อมูล และรับหรือส่งข้อมูลสารสนเทศ					
2) นักเรียนใช้ไอซีทีในทางที่ถูกต้องและสร้างสรรค์					
3) นักเรียนรู้กฎหมายหรือจริยธรรมในการใช้ไอซีทีและสื่อต่าง ๆ					
ทักษะความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและประชาคมโลกของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน					
1) นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน					
2) นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนหรือสังคมในภาพรวม					
3) นักเรียนมีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือท้องถิ่นหรือสังคม					
ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน					
1) นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ					
2) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่ออาชีพการงานของตน					
3) นักเรียนมีความสามารถในการบริหารและจัดการเวลา					
4) นักเรียนสามารถกำหนด ติดตาม ลำดับความสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่					
5) นักเรียนอดทนต่ออุปสรรคหรือแรงกดดัน					
6) นักเรียนมีภาวะความเป็นผู้นำ					
7) นักเรียนการออกกำลังกายและใส่ใจสุขภาพ					
ความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมโดยรวม และความตระหนักในด้านสังคมและวัฒนธรรมของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน					
1) นักเรียนระงับหรือควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรงได้					
2) นักเรียนเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหรือประเทศชาติ					
3) นักเรียนให้ความเคารพ เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม					

ขอบคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่าน

ภาคผนวก 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

1. การวิเคราะห์ค่าหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (item content validity index: I-CVI) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาของข้อคำถาม

แบบสอบถามประกอบด้วย 4 แบบวัด ได้แก่ 1) แนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 2) การดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน, การจัดการเรียนการสอน, โครงสร้างหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21, การวัดและการประเมินผู้เรียน, การประกันคุณภาพการสอน, การปรับปรุงการเรียนการสอน, การพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน) 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน (ปัจจัยด้านโรงเรียน, ปัจจัยด้านผู้ปกครอง, ปัจจัยด้านชุมชน, ด้านสังคม และวัฒนธรรม, ด้านนโยบายแห่งรัฐ) และ 4) ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในปัจจุบัน (ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียน, ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจของนักเรียน, ทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน, ทักษะการสื่อสารของนักเรียน, ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมของนักเรียน, การรู้เรื่องสารสนเทศของนักเรียน, ทักษะการใช้ไอซีทีของนักเรียน, ทักษะความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและประชาคมโลกของนักเรียน, ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพของนักเรียน, ความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมโดยรวม และความตระหนักในด้านสังคมและวัฒนธรรมของนักเรียน) โดยพิจารณาจากคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (item content validity index: I-CVI) ดังนี้

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษา ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของครู	คะแนนความคิดเห็น					จำนวนความเห็นที่ตรงกัน	ค่า I-CVI
	ของ						
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่						
	1	2	3	4	5		
แนวทางของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21							
1) ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	4	4	4	4	4	5	1.00
2) ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	4	4	4	4	4	5	1.00
3) ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ	4	4	4	4	3	5	1.00
4) พัฒนาศักยภาพในการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม	4	4	4	3	4	5	1.00
5) พัฒนาการรู้เท่าทันสารสนเทศและสื่อ	4	4	4	3	4	5	1.00
6) พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4	4	4	3	3	5	1.00
7) ส่งเสริมความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและประชาคมโลก	4	4	4	4	4	5	1.00

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษา ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของครู	คะแนนความคิดเห็น					จำนวนความ เห็นที่ตรงกัน	ค่า I-CVI
	ของ						
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่						
	1	2	3	4	5		
8) เน้นการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงมากกว่าในห้องเรียน	3	4	4	3	4	5	1.00
9) พัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	4	4	4	4	4	5	1.00
10) ประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและเน้นพัฒนาการของผู้เรียน	4	4	4	3	4	5	1.00
11) เน้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และทักษะของผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาสาระ	4	4	4	3	3	5	1.00
12) บูรณาการรายวิชากับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่หลากหลาย	4	4	4	3	4	5	1.00
13) การเทียบโอนความรู้ระหว่างศึกษานอกระบบและการศึกษาในระบบ	3	4	4	4	4	5	1.00
14) การศึกษาที่สร้างความร่วมมือทั้งโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน	4	4	4	4	4	5	1.00
คุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21							
1) เปลี่ยนจากผู้สอนเป็นโค้ช	4	4	4	4	4	5	1.00
2) ผู้ถ่ายทอดและสร้างประสบการณ์ชีวิตแก่ผู้เรียน	4	4	4	4	4	5	1.00
3) เปิดกว้างและยอมรับความแตกต่าง	4	4	4	4	4	5	1.00
4) สามารถบูรณาการศาสตร์หลากหลายวิชา	4	4	4	4	4	5	1.00
5) เรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา	4	4	4	4	4	5	1.00
6) เชี่ยวชาญในสาขาวิชา รู้ลึก และรู้กว้างในศาสตร์วิชา	4	4	4	3	3	5	1.00
7) รู้ทันข้อมูลข่าวสารและมีทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4	4	4	3	4	5	1.00
8) ทำงานเป็นทีมกับเพื่อนร่วมงานหรือครูคนอื่นๆ	4	4	4	3	4	5	1.00
9) ผู้สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้	4	4	4	4	3	5	1.00
10) ผู้เป็นแบบอย่างในด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4	4	4	4	4	5	1.00

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อคำถามของแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มีค่า I-CVI = 1.00 ทุกข้อ แสดงว่าข้อคำถามทุกข้อความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา รายข้อ และถือว่าข้อคำถามสำหรับการวิจัยมีความเหมาะสม

ประเด็นคำถามการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อ พัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5	ความ	
						เห็นที่ ตรงกัน	
การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนการสอน							
1) ฉันทวิเคราะห์พื้นฐานผู้เรียนก่อนการเรียนการสอนรายบุคคล	4	4	4	4	4	5	1.00
2) ฉันทบทวนและประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนด้านศักยภาพการสอนของตนเอง	4	4	4	4	4	5	1.00
3) ฉันททำความเข้าใจและวิเคราะห์เป้าหมายการเรียนรู้หรือผลลัพธ์ที่คาดหวัง	4	4	4	4	3	5	1.00
4) ฉันทพัฒนาหรือปรับปรุงแผนการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	4	4	4	3	4	5	1.00
5) ฉันทเตรียมความพร้อมทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ	4	4	4	3	4	5	1.00
การจัดการเรียนการสอน							
การจัดการเวลา							
1) ฉันทเข้าสอนและเลิกสอนตรงเวลา	4	4	4	4	4	5	1.00
2) ฉันทกำหนดระยะเวลาในคาบเรียนอย่างยืดหยุ่น	4	4	4	3	4	5	1.00
3) ฉันทให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาด้วยตัวเองก่อนเข้าชั้นเรียน	4	4	4	4	3	5	1.00
4) ฉันทบรรยายน้อยลงและให้นักเรียนได้แสดงบทบาทมากขึ้น	4	4	4	3	4	5	1.00
5) ฉันทใช้อุปกรณ์และสื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลา	4	4	4	3	3	5	1.00
การออกแบบห้องเรียน							
1) ฉันทจัดห้องเรียนแบบเปิดพื้นที่ (Open Space Classroom)	4	4	4	4	3	5	1.00
2) ฉันทออกแบบการนั่งของนักเรียนที่เอื้อต่อการเข้าถึงนักเรียนรายบุคคล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานเป็นกลุ่ม	3	4	4	4	3	5	1.00
3) ฉันทจัดให้มีพื้นที่เขียนกระดานเพิ่มเติมในห้องเรียน เช่น ใช้กระดานชาร์ต ไวท์บอร์ดเคลื่อนที่ กระดานฟอสอิท เป็นต้น	3	4	4	4	3	5	1.00

ประเด็นคำถามการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อ พัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวน ความ เห็นที่ ตรงกัน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5		
4) จัดจัดมุมพักผ่อนหรือมุมอิสระในห้องเรียน เช่น โซฟา พื้นที่อ่านหนังสือ เป็นต้น	4	4	4	4	4	5	1.00
บุคลากรสนับสนุน							
1) จัดต้องการเจ้าหน้าที่ด้านเทคโนโลยีการศึกษาและ ดิจิทัล	4	4	4	3	4	5	1.00
2) จัดต้องการนักจิตวิทยาหรือนักพฤติกรรมศาสตร์	4	4	4	4	4	5	1.00
3) จัดต้องการครูผู้ช่วย	4	4	4	3	4	5	1.00
ทรัพยากรการเรียนรู้							
1) จัดต้องการอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพ สำหรับการนำเสนอของนักเรียน	4	4	4	4	4	5	1.00
2) จัดใช้แท็บเล็ตหรือสมาร์ทโฟนในการสอน	4	4	4	4	4	5	1.00
3) จัดต้องการเครื่องคอมพิวเตอร์ประจำห้องเรียนเพื่อให้ นักเรียนได้สืบค้นข้อมูล	4	4	4	4	4	5	1.00
วัฒนธรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21							
1) จัดส่งเสริมการตั้งคำถามของนักเรียน	4	4	4	4	3	5	1.00
2) จัดส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่เรียนรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง	4	4	4	4	4	5	1.00
3) จัดสนับสนุนให้นักเรียนแบ่งปันความรู้	4	4	4	4	4	5	1.00
4) จัดเน้นย้ำเรื่องระเบียบวินัยและความรับผิดชอบขั้นสูง	4	4	4	4	3	5	1.00
5) จัดสนับสนุนให้นักเรียนทำงานเป็นทีม	4	4	4	4	4	5	1.00
โครงสร้าง หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21							
เนื้อหาและโครงสร้าง							
1) จัดใช้หลักสูตรวิชาสามัญบูรณาการอิสลาม	3	4	4	4	4	5	1.00
2) หลักสูตรที่สอนไม่แยกราชเป็นศาสนาและสามัญ	4	4	4	3	3	5	1.00
3) จัดลดเนื้อการเรียนรู้ให้น้อยลงและเน้นกระบวนการและ พัฒนาทักษะผู้เรียนเป็นสำคัญ	4	4	4	4	4	5	1.00
4) จัดใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับจากหลักสูตรแกนกลาง ของกระทรวงศึกษาธิการ	4	4	4	4	4	5	1.00
การบูรณาการอิสลาม							
1) จัดเชื่อมเนื้อหากับอายัตอัลกุรอาน	4	4	4	4	4	5	1.00
2) จัดเชื่อมโยงเนื้อหากับหะดิษ	4	4	4	4	4	5	1.00

ประเด็นคำถามการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อ พัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวน ความ เห็นที่ ตรงกัน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5		
3) ฉันทเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อิสลาม	4	4	4	4	4	5	1.00
4) ฉันทเชื่อมโยงเจตนารมณ์อิสลามในการนำความรู้ไปใช้เพื่อ สร้างประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ในทุกสาขาวิชาที่สอน	4	4	4	4	4	5	1.00
5) ฉันทสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมหรือค่านิยมอิสลาม	4	4	4	4	4	5	1.00
6) ฉันทสร้างบรรยากาศอิสลามในห้องเรียน เช่น ติดประโยค คำสอนอิสลามตามผนัง การแต่งกาย อ่านดุอา การสละ เป็นต้น	3	4	4	3	4	5	1.00
7) ฉันทชี้แจงเนื้อหาที่มีความขัดแย้งกับคำสอนและหลักการ อิสลาม	3	4	4	4	3	5	1.00
8) ความรู้ด้านศาสนาที่ฉันทมีสร้างความมั่นใจในการสอน แบบบูรณาการอิสลามในห้องเรียน	3	4	3	3	4	5	1.00
9) ฉันทต้องการเวลาเรียนรู้อิสลามเพิ่มเติมเพื่อสามารถนำมา บูรณาการในวิชาที่สอน	3	4	2	3	3	4	0.8
10) ฉันทต้องการเรียนรู้และเข้าใจในหลักการการบูรณาการ อิสลามเพิ่มเติม	2	4	3	3	4	4	0.8
รูปแบบหรือเทคนิคที่ใช้ในการสอน							
1) ฉันทสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ฝึกคิดวิเคราะห์ และ แก้ปัญหา	4	4	4	4	4	5	1.00
2) ฉันทใช้โครงงานเป็นฐาน และให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงาน	4	4	4	4	4	5	1.00
3) ฉันทส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและร่วมมือกันของนักเรียน	4	4	4	4	4	5	1.00
4) ฉันทพานักเรียนลงพื้นที่ชุมชนและเรียนรู้ในสถานที่จริง	4	4	4	4	4	5	1.00
5) ฉันทให้นักเรียนระดมความคิดเห็นและนำเสนอไอเดีย	4	4	4	3	4	5	1.00
6) ฉันทใช้เกมส์เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน	4	4	4	4	4	5	1.00
7) ฉันทสอนเนื้อหาเชื่อมโยงกับการทำงานในอนาคต	4	4	4	4	4	5	1.00
การใช้ไอซีทีในการเรียนการสอน							
1) ฉันทใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน	4	4	4	4	4	5	1.00
2) ฉันทออกแบบให้นักเรียนใช้แท็บเล็ตหรือสมาร์ทโฟนเพื่อ การเรียนรู้ในห้องเรียน	3	4	4	4	4	5	1.00
3) ฉันทให้นักเรียนปฏิบัติการหรือสร้างชิ้นงานด้วยไอซีที การวัดและการประเมินผู้เรียน	2	4	4	4	3	4	0.8

ประเด็นคำถามการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อ พัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวน ความ เห็นที่ ตรงกัน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5		
1) ฉันทนประเมินพัฒนาการมากกว่าผลลัพธ์ของนักเรียน (Formative Assessment)	4	4	4	4	3	5	1.00
2) ฉันทประเมินโดยเน้นความแตกต่างของผู้เรียนรายบุคคล	3	4	3	3	3	5	1.00
3) การประเมินของฉันทมีความยืดหยุ่นและใช้เครื่องมือที่ หลากหลาย	4	4	4	2	4	4	0.8
4) ฉันทให้นักเรียนสะท้อนผลการประเมินด้วยตนเองด้วย	4	4	4	4	4	5	1.00
5) ฉันทประเมินโดยบูรณาการกับการดำเนินชีวิตและการ ปฏิบัติจริงของนักเรียน	4	4	4	4	4	5	1.00
การประกันคุณภาพการสอน							
1) ฉันทนำระบบ PDCA มาออกแบบและประเมินการเรียน การสอน	4	3	4	4	4	5	1.00
2) ฉันทยินดีรับการนิเทศชั้นเรียนจากผู้บริหารสถานศึกษา	4	4	4	3	3	5	1.00
3) ฉันทใช้ระบบประเมินการสอนจากการประเมินโดยผู้เรียน	4	4	4	3	3	5	1.00
4) ฉันททบทวนและประเมินการสอนให้ครบตามตัวชี้วัดและ สาระที่หลักสูตรกำหนด	4	4	4	2	3	4	0.8
การปรับปรุงการเรียนการสอน							
1) ฉันทปรับปรุงการเรียนการสอนจากข้อเสนอแนะจากผู้ นิเทศ	4	4	4	4	4	5	1.00
2) ฉันทปรับปรุงการเรียนการสอนจากการประเมินโดย ผู้เรียน	4	4	4	4	4	5	1.00
3) ฉันทร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนกับ เพื่อนครูอยู่เสมอ	4	4	4	4	4	5	1.00
การพัฒนาวิชาชีพของครูผู้สอน							
1) ฉันทเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ในโรงเรียน (Teacher Learning Community)	3	4	4	4	3	5	1.00
2) ฉันทร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนครูผู้สอนระหว่างสถานศึกษา	3	4	4	4	3	5	1.00
3) ฉันทเรียนรู้และสังเกตการสอนของครูพี่เลี้ยงหรือครูอาวุโส ที่มีประสบการณ์	4	4	4	4	4	5	1.00
4) ฉันทร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอนนอก โรงเรียน	4	4	4	4	3	5	1.00

ประเด็นคำถามการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อ พัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวน ความ เห็นที่ ตรงกัน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5		
5) ฉันทึเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองผ่านหลักสูตรออนไลน์	4	4	4	4	3	5	1.00
6) ฉันทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง	4	4	4	4	4	5	1.00

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อคำถามของการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีค่า I-CVI ตั้งแต่ 0.8 - 1.00 แสดงว่าข้อคำถามทุกข้อความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา rays ข้อ และถือว่าข้อคำถามสำหรับการใช้ในการวิจัยมีความเหมาะสม

ประเด็นคำถามปัจจัยที่ส่งต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การ สอนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวน ความ เห็นที่ ตรงกัน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5		
ปัจจัยด้านโรงเรียน							
1) ผู้นำมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ชัดเจน	4	4	4	4	4	5	1.00
2) โรงเรียนกำหนดพันธกิจและกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	4	4	4	4	4	5	1.00
3) โรงเรียนเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่ทันสมัยและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน	4	4	4	4	4	5	1.00
ปัจจัยด้านผู้ปกครอง							
1) โรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง	4	4	4	4	4	5	1.00
2) ผู้ปกครองเอาใจใส่และติดตามผู้เรียนใกล้ชิด	4	4	4	4	4	5	1.00
3) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับการกำหนดนโยบาย และการทำกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง	4	4	4	4	4	5	1.00
ปัจจัยด้านชุมชน							
1) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	4	4	4	4	3	5	1.00
2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนและโรงเรียน	4	4	4	4	4	5	1.00
3) ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้หรือทรัพยากรเรียนรู้ที่หลากหลาย	4	4	4	4	4	5	1.00
ด้านสังคมและวัฒนธรรม							
1) ประเทศมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	3	4	4	4	3	5	1.00

ประเด็นคำถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวนความเห็นที่ตรงกัน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5		
2) สังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต	3	4	4	4	3	5	1.00
3) ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	3	4	4	4	3	5	1.00
ด้านนโยบายแห่งรัฐ							
1) นโยบายด้านการศึกษามีความมั่นคงและต่อเนื่อง	4	4	4	4	4	5	1.00
2) รัฐกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ชัดเจน	4	4	4	4	4	5	1.00
3) รัฐนำเสนอนโยบายการศึกษาสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง	4	4	4	4	4	5	1.00
4) รัฐกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่น	4	4	4	4	4	5	1.00
5) รัฐสนับสนุนและอุดหนุนการศึกษาเอกชนและโรงเรียนสอนศาสนา	4	4	4	4	4	5	1.00
6) หลักสูตรแกนกลางของประเทศสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	4	4	4	4	4	5	1.00
7) รัฐสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้และงบประมาณที่เพียงพอ	4	4	4	4	4	5	1.00
8) รัฐพัฒนาครูและสนับสนุนสวัสดิการครูอย่างเหมาะสม	4	4	4	4	4	5	1.00

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อคำถามของปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้สอน มีค่า I-CVI = 1.00 ทุกข้อ แสดงว่าข้อคำถามทุกข้อความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา รายข้อ และถือว่าข้อคำถามสำหรับใช้ในการวิจัยมีความเหมาะสม

ประเด็นคำถามประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ในปัจจุบัน	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวน ความ เห็นที่ ตรงกัน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5		
	ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน						
1) นักเรียนมีความคิดริเริ่ม ชอบประดิษฐ์คิดค้น หรือ สร้างสรรค์สิ่งใหม่	4	4	4	4	4	5	1.00

ประเด็นคำถามประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ในปัจจุบัน	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวน ความ เห็นที่ ตรงกัน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5		
2) นักเรียนสามารถอธิบายสิ่งที่ตนเองสร้างสรรค์ให้ผู้อื่นเข้าใจ ได้	4	4	4	3	3	5	1.00
3) นักเรียนกล้าคิดและนำเสนอไอเดียใหม่ ๆ	4	4	4	3	3	5	1.00
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน							
1) นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของเหตุและผลของ สถานการณ์ และให้ข้อสรุปจากสถานการณ์ว่ามีความสัมพันธ์ กันอย่างไร	4	4	4	4	4	5	1.00
2) นักเรียนสามารถจัดการ ตรวจสอบ และแก้ปัญหาได้ด้วย ตนเอง	4	4	4	4	4	5	1.00
3) นักเรียนสามารถตัดสินใจ หรือกระทำอย่างมีเหตุผล โดย คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ	4	4	4	4	4	5	1.00
ทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน							
1) นักเรียนมีระเบียบวินัย ความเพียรพยายาม และอดทนใน การเรียนรู้	4	4	4	4	4	5	1.00
2) นักเรียนมีทักษะในการเข้าถึงแหล่งความรู้ การสืบค้น และ รวบรวมข้อมูลตามความต้องการได้	4	4	4	4	4	5	1.00
3) นักเรียนจัดการเนื้อหาและข้อมูลจากการเรียนรู้ได้อย่าง เป็นระบบ	2	4	4	4	3	4	0.8
ทักษะการสื่อสารของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน							
1) นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการ สื่อสาร	3	4	4	4	3	5	1.00
2) นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นสื่อสาร และสามารถสื่อสารให้ ผู้อื่นเข้าใจด้วยการเขียนหรือการพูด	4	4	4	3	3	5	1.00
3) นักเรียนสามารถนำเสนอหรือสร้างความเข้าใจในการ สื่อสารที่ซับซ้อน เช่น การสาธิต การสื่อสาร การสอน การสัมภาษณ์ เป็นต้น	4	4	4	4	4	5	1.00
ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน							
1) นักเรียนรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายและสามารถเข้ากับ ผู้อื่นได้ดี	4	4	4	2	4	4	0.8

ประเด็นคำถามประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ในปัจจุบัน	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวน ความ เห็นที่ ตรงกัน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5		
2) นักเรียนปฏิบัติตนให้เป็นที่เคารพนับถือและเป็นแบบอย่าง ที่ดี	4	4	4	4	4	5	1.00
3) นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือกลุ่มที่หลากหลายได้เป็น อย่างดี	4	4	4	4	4	5	1.00
การรู้เรื่องสารสนเทศของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน							
1) นักเรียนมีวิจาร์ณญาณในการแชร์หรือเผยแพร่ข้อมูล	4	4	4	3	4	5	1.00
2) นักเรียนสามารถวิเคราะห์และจำแนกข้อมูลสารสนเทศที่มี ความน่าเชื่อถือ	4	4	4	3	4	5	1.00
3) นักเรียนสามารถนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ได้อย่างรอบคอบ และเหมาะสม	4	4	4	4	4	5	1.00
ทักษะการใช้ไอซีทีของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน							
1) นักเรียนสามารถใช้ไอซีทีในการสืบค้น จัดการข้อมูล และ รับหรือส่งข้อมูลสารสนเทศ	4	4	4	4	4	5	1.00
2) นักเรียนใช้ไอซีทีในทางที่ถูกต้องและสร้างสรรค์	4	4	4	4	4	5	1.00
3) นักเรียนรู้กฎหมายหรือจริยธรรมในการใช้ไอซีทีและสื่อต่าง ๆ	4	4	4	4	4	5	1.00
ทักษะความเป็นพลเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและประชาคมโลกของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน							
1) นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน	4	4	4	4	3	5	1.00
2) นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาที่อาจ ส่งผลกระทบต่อชุมชนหรือสังคมในภาพรวม	4	4	4	4	4	5	1.00
3) นักเรียนมีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือท้องถิ่นหรือสังคม	4	4	4	4	3	5	1.00
ทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน							
1) นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับตัว ต่อสถานการณ์ต่างๆ	4	4	4	4	3	5	1.00
2) นักเรียนมีความรับผิดชอบต่ออาชีพการงานของตน	4	4	4	4	4	5	1.00
3) นักเรียนมีความสามารถในการบริหารและจัดการเวลา	4	4	4	4	4	5	1.00
4) นักเรียนสามารถกำหนด ติดตาม ลำดับความสำคัญของ การปฏิบัติหน้าที่	4	4	4	4	4	5	1.00
5) นักเรียนอดทนต่ออุปสรรคหรือแรงกดดัน	4	4	4	4	4	5	1.00
6) นักเรียนมีภาวะความเป็นผู้นำ	3	4	4	4	4	5	1.00

ประเด็นคำถามประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ในปัจจุบัน	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					จำนวน ความ เห็นที่ ตรงกัน	ค่า I-CVI
	1	2	3	4	5		
7) นักเรียนการออกกำลังกายและใส่ใจสุขภาพ	4	4	4	4	4	5	1.00
ความรับผิดชอบตนเอง สังคมโดยรวม และความตระหนักในด้านสังคมและวัฒนธรรมของนักเรียนในห้องเรียนที่ฉันสอน							
1) นักเรียนระงับหรือควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรงได้	4	4	4	4	4	5	1.00
2) นักเรียนเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์ของท้องถิ่นหรือประเทศชาติ	4	4	4	4	4	5	1.00
3) นักเรียนให้ความเคารพ เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม	4	4	4	3	3	5	1.00

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อคำถามของทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในปัจจุบัน มีค่า I-CVI ตั้งแต่ 0.8 - 1.00 แสดงว่าข้อคำถามทุกข้อความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา รายข้อ และถือว่าข้อคำถามสำหรับการวิจัยมีความเหมาะสม

2. Reliability ของแบบสอบถาม

1) แบบสอบถามแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของครูผู้สอนที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในแบบอัลฟาทั้งฉบับ เท่ากับ .909

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.909	24

	Item-Total Statistics			
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
แนวทางการจัดการศึกษา1	89.8400	84.790	.634	.904
แนวทางการจัดการศึกษา2	89.9600	84.488	.630	.904
แนวทางการจัดการศึกษา3	90.0000	84.449	.609	.904
แนวทางการจัดการศึกษา4	89.9400	86.139	.502	.906
แนวทางการจัดการศึกษา5	89.9800	87.693	.374	.909
แนวทางการจัดการศึกษา6	90.0200	86.796	.485	.907
แนวทางการจัดการศึกษา7	90.0800	86.402	.403	.908
แนวทางการจัดการศึกษา8	90.0400	81.549	.661	.902
แนวทางการจัดการศึกษา9	89.9600	86.692	.422	.908
แนวทางการจัดการศึกษา10	89.9600	84.121	.630	.904
แนวทางการจัดการศึกษา11	90.1600	87.321	.388	.908
แนวทางการจัดการศึกษา12	90.1600	85.566	.464	.907
แนวทางการจัดการศึกษา13	90.5000	85.357	.483	.907
แนวทางการจัดการศึกษา14	90.1400	86.041	.453	.907
คุณลักษณะของครู1	89.8800	85.210	.438	.908
คุณลักษณะของครู2	89.7800	85.685	.546	.905
คุณลักษณะของครู3	89.8200	84.110	.588	.904
คุณลักษณะของครู4	89.9800	84.918	.581	.905
คุณลักษณะของครู5	89.8000	84.449	.576	.905
คุณลักษณะของครู6	89.9000	84.827	.582	.905

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
คุณลักษณะของครู7	89.8400	87.484	.398	.908
คุณลักษณะของครู8	89.7400	86.523	.509	.906
คุณลักษณะของครู9	89.9800	83.122	.618	.904
คุณลักษณะของครู10	89.7800	86.216	.474	.907

2) แบบสอบถามการดำเนินการด้านกลยุทธ์การสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในแบบอัลฟาทั้งฉบับ เท่ากับ .956

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.956	71

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
เตรียมพร้อม1	266.5200	698.173	.372	.956
เตรียมพร้อม2	266.6000	704.531	.217	.956
เตรียมพร้อม3	266.7200	701.798	.340	.956
เตรียมพร้อม4	266.5800	698.820	.434	.955
เตรียมพร้อม5	266.5000	705.847	.213	.956
การจัดการเวลา1	266.2000	692.041	.516	.955
การจัดการเวลา2	266.3400	694.923	.516	.955
การจัดการเวลา3	266.5800	690.942	.488	.955
การจัดการเวลา4	266.7200	693.838	.452	.955
การจัดการเวลา5	266.7800	691.400	.568	.955
การออกแบบห้องเรียน1	266.7600	694.349	.450	.955

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
การออกแบบห้องเรียน2	266.5600	699.925	.362	.956
การออกแบบห้องเรียน3	266.6600	697.943	.409	.955
การออกแบบห้องเรียน4	267.1800	690.028	.440	.955
บุคลาการสนับสนุน1	266.5800	698.779	.315	.956
บุคลาการสนับสนุน2	266.6400	697.215	.311	.956
บุคลาการสนับสนุน3	266.7800	687.359	.431	.956
ทรัพยากรการเรียนรู้1	266.3400	703.739	.168	.957
ทรัพยากรการเรียนรู้2	266.7000	695.561	.307	.956
ทรัพยากรการเรียนรู้3	266.4000	695.837	.305	.956
วัฒนธรรม1	266.2200	688.012	.546	.955
วัฒนธรรม2	266.2800	693.716	.498	.955
วัฒนธรรม3	266.2400	691.574	.520	.955
วัฒนธรรม4	266.2600	696.727	.378	.956
วัฒนธรรม5	266.2400	692.064	.578	.955
เนื้อหาโครงสร้าง1	266.7200	690.206	.477	.955
เนื้อหาโครงสร้าง2	266.8200	695.906	.352	.956
เนื้อหาโครงสร้าง3	266.7400	692.441	.502	.955
เนื้อหาโครงสร้าง4	266.4800	703.847	.218	.956
การบูรณาการอิสลาม1	266.8200	695.171	.348	.956
การบูรณาการอิสลาม2	266.9600	690.529	.433	.955
การบูรณาการอิสลาม3	266.7800	687.032	.499	.955
การบูรณาการอิสลาม4	266.6200	687.873	.567	.955
การบูรณาการอิสลาม5	266.5400	691.478	.545	.955
การบูรณาการอิสลาม6	266.5600	688.823	.633	.955
การบูรณาการอิสลาม7	266.5400	689.641	.531	.955
การบูรณาการอิสลาม8	266.7200	692.736	.447	.955
การบูรณาการอิสลาม9	266.3800	686.689	.561	.955
การบูรณาการอิสลาม10	266.4200	688.085	.545	.955
รูปแบบเทคนิคการสอน1	266.5600	693.517	.504	.955

	Item-Total Statistics			
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
รูปแบบเทคนิคการสอน2	266.9200	685.585	.687	.955
รูปแบบเทคนิคการสอน3	266.3200	695.977	.451	.955
รูปแบบเทคนิคการสอน4	266.7800	686.624	.583	.955
รูปแบบเทคนิคการสอน5	266.3800	693.302	.534	.955
รูปแบบเทคนิคการสอน6	266.7400	693.298	.462	.955
รูปแบบเทคนิคการสอน7	266.7200	693.961	.509	.955
การใช้ไอซีทีที่1	266.7000	692.622	.527	.955
การใช้ไอซีทีที่2	266.9400	687.649	.551	.955
การใช้ไอซีทีที่3	267.0600	684.017	.548	.955
การรับฟังและให้ผล1	266.8200	692.232	.463	.955
การรับฟังและให้ผล2	266.6800	694.100	.492	.955
การรับฟังและให้ผล3	266.7600	696.962	.417	.955
การรับฟังและให้ผล4	266.5000	695.847	.379	.956
วัดและประเมิน1	266.5800	692.249	.530	.955
วัดและประเมิน2	266.5200	690.091	.619	.955
วัดและประเมิน3	266.6000	688.286	.629	.955
วัดและประเมิน4	266.7000	688.378	.618	.955
วัดและประเมิน5	266.6800	696.263	.504	.955
การประกันคุณภาพ1	266.7400	688.645	.626	.955
การประกันคุณภาพ2	266.5600	699.639	.392	.956
การประกันคุณภาพ3	266.6000	689.306	.733	.955
การประกันคุณภาพ4	266.7600	696.227	.458	.955
การปรับปรุงการเรียน1	266.4400	690.578	.661	.955
การปรับปรุงการเรียน2	266.5800	693.187	.554	.955
การปรับปรุงการเรียน3	266.4000	689.551	.658	.955
การพัฒนาวิชาชีพครู1	266.6600	688.841	.552	.955
การพัฒนาวิชาชีพครู2	266.6800	687.610	.704	.955
การพัฒนาวิชาชีพครู3	266.5800	695.922	.431	.955
การพัฒนาวิชาชีพครู4	266.7000	690.827	.604	.955

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
การพัฒนาวิชาชีพครู5	266.6000	692.122	.487	.955
การพัฒนาวิชาชีพครู6	266.6600	689.698	.531	.955

3) แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์การสอนในศตวรรษที่ 21 มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในแบบอัลฟาทั้งฉบับ เท่ากับ .926

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.926	20

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ปัจจัยด้านโรงเรียน1	71.4200	96.698	.572	.924
ปัจจัยด้านโรงเรียน2	71.6600	97.821	.368	.927
ปัจจัยด้านโรงเรียน3	71.8000	93.224	.574	.923
ปัจจัยด้านผู้ปกครอง1	71.7200	98.328	.315	.928
ปัจจัยด้านผู้ปกครอง2	71.8400	96.260	.497	.925
ปัจจัยด้านผู้ปกครอง3	71.8600	92.368	.750	.920
ปัจจัยด้านชุมชน1	71.5200	94.989	.642	.922
ปัจจัยด้านชุมชน2	71.7800	93.114	.648	.922
ปัจจัยด้านชุมชน3	71.7200	93.675	.659	.922
ด้านสังคมและวัฒนธรรม1	72.1200	94.312	.536	.924
ด้านสังคมและวัฒนธรรม2	71.8600	98.531	.344	.927
ด้านสังคมและวัฒนธรรม3	71.6400	98.072	.418	.926
ด้านนโยบายแห่งรัฐ1	71.9400	90.343	.702	.920

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ด้านนโยบายแห่งรัฐ2	71.9200	90.891	.655	.922
ด้านนโยบายแห่งรัฐ3	71.8400	91.484	.763	.919
ด้านนโยบายแห่งรัฐ4	72.0000	90.204	.764	.919
ด้านนโยบายแห่งรัฐ5	71.9800	91.204	.724	.920
ด้านนโยบายแห่งรัฐ6	71.8400	94.178	.600	.923
ด้านนโยบายแห่งรัฐ7	71.9800	91.734	.737	.920
ด้านนโยบายแห่งรัฐ8	71.9600	92.611	.657	.921

4) แบบสอบถามทักษะในศตวรรษที่ 21 มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในแบบอัลฟา ทั้งฉบับ เท่ากับ .969

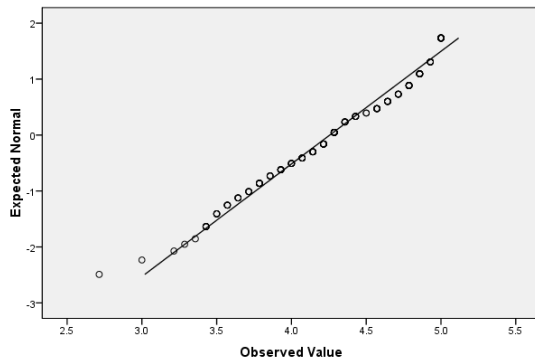
Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.969	34

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ทักษะความคิดสส1	124.0800	288.932	.735	.968
ทักษะความคิดสส2	124.0400	284.774	.861	.967
ทักษะความคิดสส3	123.9800	288.469	.705	.968
ทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ1	124.1400	288.613	.702	.968
ทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ2	124.0600	290.874	.690	.968
ทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ3	124.0000	288.612	.785	.968
ทักษะการเรียนรู้1	124.0200	288.306	.788	.967
ทักษะการเรียนรู้2	124.1400	286.368	.793	.967

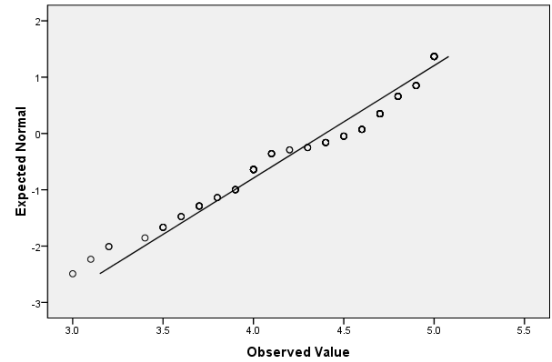
	Item-Total Statistics			
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ทักษะการเรียนรู้3	124.1200	290.720	.647	.968
ทักษะการสื่อสาร1	124.2800	286.124	.688	.968
ทักษะการสื่อสาร2	124.0600	295.731	.471	.969
ทักษะการสื่อสาร3	124.1200	291.332	.596	.968
ทักษะความร่วมมือ1	124.0000	294.082	.540	.969
ทักษะความร่วมมือ2	124.0600	288.996	.709	.968
ทักษะความร่วมมือ3	124.0600	291.037	.577	.969
การรู้เรื่องสารสนเทศ1	124.0200	285.326	.815	.967
การรู้เรื่องสารสนเทศ2	124.1000	286.500	.799	.967
การรู้เรื่องสารสนเทศ3	124.0400	288.039	.727	.968
ทักษะการใช้ไอซีที1	123.9800	288.428	.707	.968
ทักษะการใช้ไอซีที2	124.1000	287.235	.740	.968
ทักษะการใช้ไอซีที3	124.1800	284.844	.700	.968
ทักษะความเป็นพลเมือง1	123.8600	288.572	.658	.968
ทักษะความเป็นพลเมือง2	123.9800	286.142	.698	.968
ทักษะความเป็นพลเมือง3	123.9000	289.071	.722	.968
ทักษะชีวิตและอาชีพ1	123.9000	289.398	.708	.968
ทักษะชีวิตและอาชีพ2	123.9600	290.815	.674	.968
ทักษะชีวิตและอาชีพ3	124.0800	287.504	.684	.968
ทักษะชีวิตและอาชีพ4	124.0000	284.490	.827	.967
ทักษะชีวิตและอาชีพ5	124.0800	290.279	.709	.968
ทักษะชีวิตและอาชีพ6	123.9800	292.796	.639	.968
ทักษะชีวิตและอาชีพ7	124.0400	291.998	.647	.968
ความรับผิดชอบ1	124.0400	296.039	.463	.969
ความรับผิดชอบ2	124.1400	292.980	.505	.969
ความรับผิดชอบ3	123.8600	296.898	.452	.969

3. การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการแจกแจงของข้อมูล (Normal distribution)

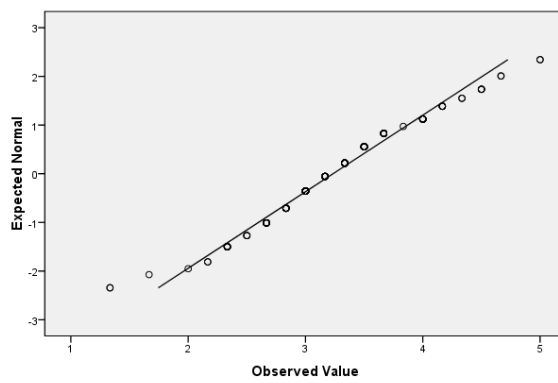
Normal Q-Q Plot of แนวทางของการจัดการศึกษา



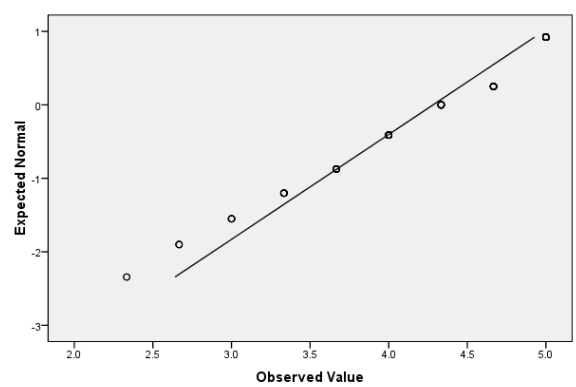
Normal Q-Q Plot of คุณลักษณะของครู



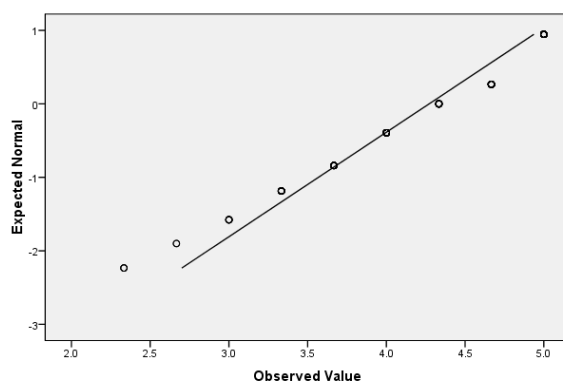
Normal Q-Q Plot of การพัฒนาวิชาชีพครู



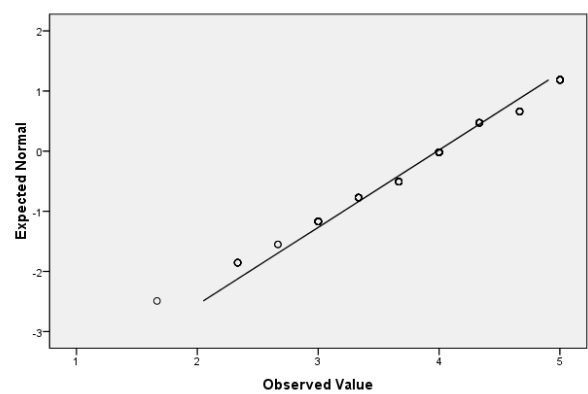
Normal Q-Q Plot of ปัจจัยด้านโรงเรียน



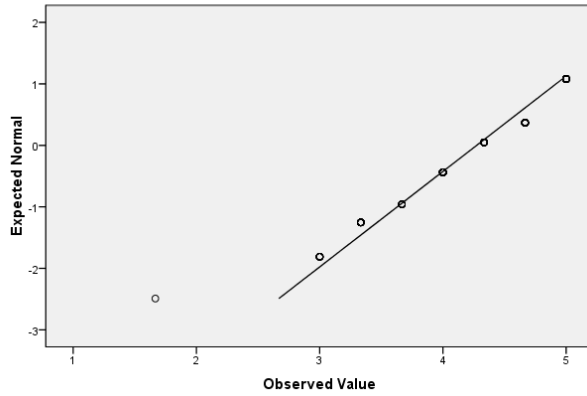
Normal Q-Q Plot of ปัจจัยด้านผู้บริหาร



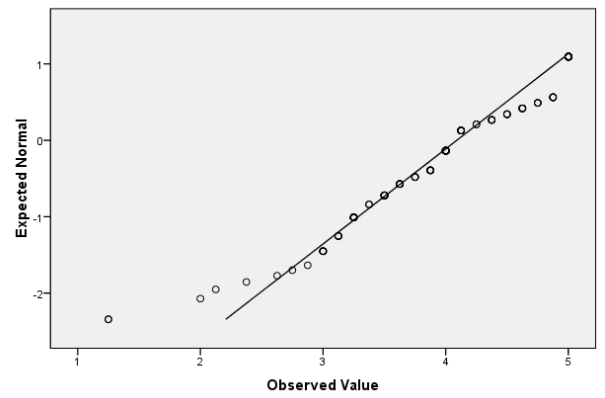
Normal Q-Q Plot of ปัจจัยด้านชุมชน



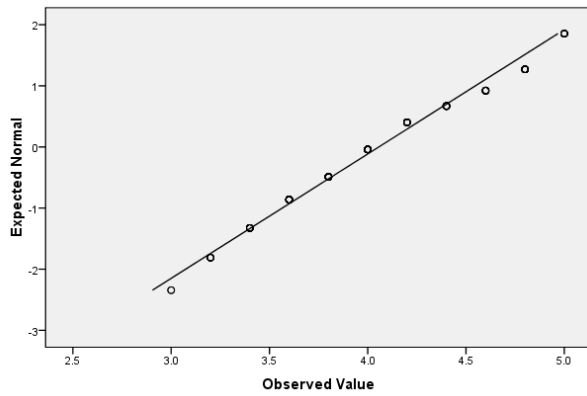
Normal Q-Q Plot of ด้านสังคมและวัฒนธรรม



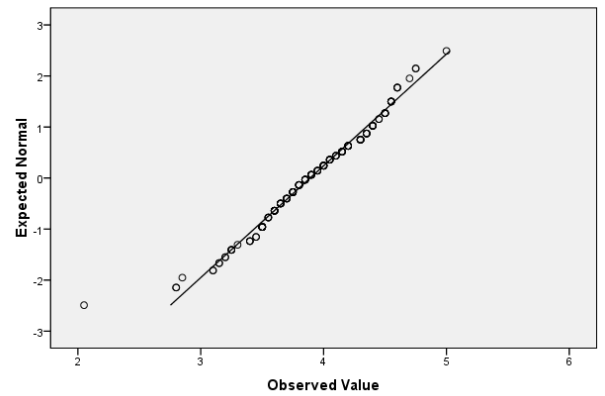
Normal Q-Q Plot of ด้านนโยบายแห่งรัฐ



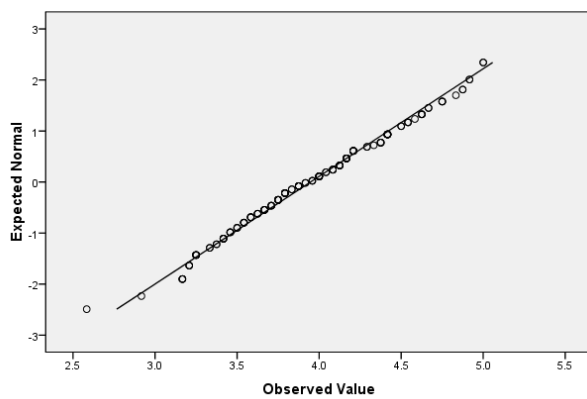
Normal Q-Q Plot of เตรียมพร้อม



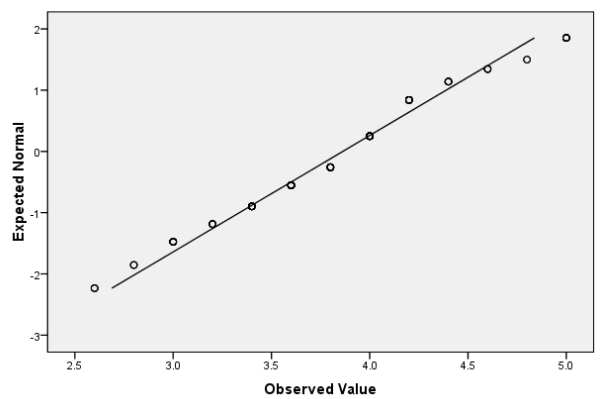
Normal Q-Q Plot of อุปกรณ์การเรือน



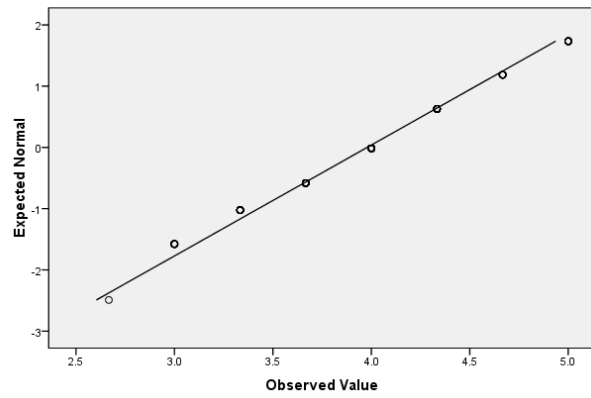
Normal Q-Q Plot of การสร้างหลักสูตร



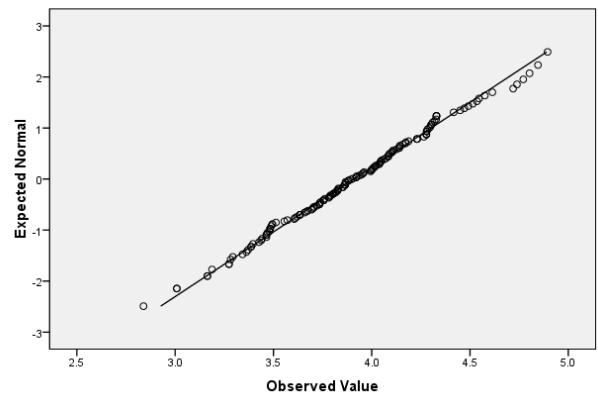
Normal Q-Q Plot of วัดและประเมิน



Normal Q-Q Plot of การปรับปรุงการเรียน



Normal Q-Q Plot of กลยุทธ์การสอน



Normal Q-Q Plot of ทักษะศตวรรษที่ 21

